Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 237/311/IV/2014
Zarządu Województwa Śląskiego
z dnia 11 lutego 2014 r.

Zarząd Województwa Śląskiego

Śląskie.
Pozytywna energia

PROJEKT
REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
2014-2020
(wersja 4)

Katowice, luty 2014 r.

Opracowanie:

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 9

1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ 11

1.1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ 11

1.1.1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem 11

1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych 40

1.2 ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH 59

1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne 59

1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu 62

2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH 74

2.1. OŚ PRIORYTETOWA I NOWOCZESNA GOSPODARKA 74

2.1.1. Priorytet inwestycyjny 1.1 udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy 74

2.1.2. Priorytet inwestycyjny 1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu 76

2.1.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 81

2.1.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 82

2.2. OŚ PRIORYTETOWA II CYFROWE ŚLĄSKIE 83

2.2.1. Priorytet inwestycyjny 2.2 rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK 83

2.2.2. Priorytet inwestycyjny 2.3 wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e- uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia 85

2.2.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 88

2.2.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 88

2.3. OŚ PRIORYTETOWA III KONKURENCYJNOŚĆ MŚP 89

2.3.1. Priorytet inwestycyjny 3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości 89

2.3.2. Priorytet inwestycyjny 3.3 wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług 93

2.3.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 96

2.3.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 97

2.4. OŚ PRIORYTETOWA IV EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA 98

2.4.1. Priorytet inwestycyjny 4.1 wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych 98

2.4.2. Priorytet inwestycyjny 4.2 promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach 101

2.4.3. Priorytet inwestycyjny 4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym 104

2.4.4. Priorytet inwestycyjny 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu 108

2.4.5. Priorytet inwestycyjny 4.7 promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe 112

2.4.6. Ramy wykonania osi priorytetowej 114

2.4.7. Kategorie interwencji osi priorytetowej 115

2.5. OŚ PRIORYTETOWA V OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW 116

2.5.1. Priorytet inwestycyjny 5.2 wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami 116

2.5.2. Priorytet inwestycyjny 6.1 inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie 119

2.5.3 Priorytet inwestycyjny 6.2 inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie 122

2.5.4. Priorytet inwestycyjny 6.3 zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego 124

2.5.5. Priorytet inwestycyjny 6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę 127

2.5.6. Ramy wykonania osi priorytetowej 130

2.5.7. Kategorie interwencji osi priorytetowej 131

2.6. OŚ PRIORYTETOWA VI TRANSPORT 132

2.6.1. Priorytet inwestycyjny 7.2 zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.. 132

2.6.2. Priorytet inwestycyjny 7.4 rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu. 134

2.6.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 137

2.6.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 137

2.7. OŚ PRIORYTETOWA VII REGIONALNY RYNEK PRACY 138

2.7.1. Priorytet inwestycyjny 8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalny inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników 139

2.7.2. Priorytet inwestycyjny 8.7 praca na własnych rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. 144

2.7.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 149

2.7.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 149

2.8. OŚ PRIORYTETOWA VIII REGIONALNE KADRY GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY 150

2.8.1. Priorytet Inwestycyjny 8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę 151

2.8.2. Priorytet Inwestycyjny 8.9 przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian 155

2.8.3. Priorytet Inwestycyjny 8.10 aktywne i zdrowe starzenie się 162

2.8.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 166

2.8.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej 166

2.9. OŚ PRIORYTETOWA IX WŁACZENIE SPOŁECZNE 167

2.9.1. Priorytet inwestycyjny 9.4 aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie 169

2.9.2.Priorytet inwestycyjny 9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym 174

2.9.3. Priorytet inwestycyjny 9.8 wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia 179

2.9.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 184

2.9.5. Kategorie interwencji osie priorytetowe 184

2.10. OŚ PRIORYTETOWA X REWITALIZACJA ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA 185

2.10.1. Priorytet inwestycyjny 9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych 185

2.10.2. Priorytet inwestycyjny 9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich 191

2.10.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 195

2.10.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 195

2.11. OŚ PRIORYTETOWA XI WZMOCNIENIE POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO 196

2.11.1. Priorytet inwestycyjny 10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia 197

2.11.2 Priorytet inwestycyjny 10.3 wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji 206

2.11.3. Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami 209

2.11.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 214

2.11.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej 215

2.12. OŚ PRIORYTETOWA XII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA 216

2.12.1. Priorytet inwestycyjny 10.4 inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej 216

2.12.2. Ramy wykonania osi priorytetowej 227

2.12.3. Kategorie interwencji osi priorytetowej 227

2.13. OŚ PRIORYTETOWA XIII POMOC TECHNICZNA 228

2.13.1. Kategorie interwencji osi priorytetowej 230

3. PLAN FINANSOWY 231

4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE 237

4.1. ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ 241

4.2. RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS 242

4.3. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH 244

4.4. MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓŁPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH 246

5. SYSTEM INSTYTUCJONALNY 248

5.1. IDENTYFIKACJA INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU 248

5.2 DZIAŁANIA ANGAŻUJĄCE STOSOWNYCH PARTNERÓW W PROCES PRZYGOTOWANIA PROGRAMU ORAZ ROLA PARTNERÓW ZAANAGAŻOWANYCH WE WDRAŻANIA, MONITOROWANIE, EWALUACJĘ PROGRAMU 258

5.2.1. Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu ... 258

6. SYSTEM KOORDYNACJI ... 287

7. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE ... 307

7.1. IDENTYFIKACJA WARUNKÓW EX-ANTE DLA PROGRAMU ORAZ OCENA ICH SPEŁNIENIA ... 307

7.2. OPIS DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW EX ANTE, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM ... 333

8. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA ... 336

9. ZASADY HORYZONTALNE ... 338

9.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ ... 338

9.2. RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI ... 340

9.3. RÓWNOŚĆ PŁCI ... 342

ZAŁĄCZNIK NR 1 WYKAZ DUŻYCH PROJEKTÓW ZAPLANOWANYCH DO REALIZACJI W OKRESIE 2014-2020 ... 344

ZAŁĄCZNIK NR 2 RAMY WYKONANIA PROGRAMU ... 345

ZAŁĄCZNIK NR 3 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU ... 346

ZAŁĄCZNIK NR 4 MAPA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ICH OŚRODKAMI CENTRALNYMI ... 384

ZAŁĄCZNIK NR 5 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONU CENTRALNEGO W UJĘCIU FUNKCJONALNYM ... 385

ZAŁĄCZNIK NR 6 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONÓW PÓŁNOCNEGO, POŁUDNIOWEGO I ZACHODNIEGO ... 386

WPROWADZENIE

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020 realizuje wizję rozwoju regionu zawartą w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*, przyjętą przez Sejmik 1 lipca 2013 r., i stanowi jeden z najistotniejszych instrumentów polityki regionalnej . Stanowi też instrument realizacji *Umowy Partnerstwa* – dokumentu określającego strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020 i wykazuje z nią pełną zgodność. RPO WSL 2014-2020 wraz z krajowymi programami operacyjnymi oraz Umową Partnerstwa tworzy spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. Ponadto cele programu wpisują się w wizję rozwoju Unii Europejskiej zawartą w *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020.*

Dokument został przygotowany w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla polityki spójności przyjętym w dniu 17 grudnia 2013 roku przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej. W pakiecie znalazły się szczegółowe regulacje odnoszące się do wszystkich funduszy Wspólnych Ram Strategicznych, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Obejmują one przepisy związane z misją i celami polityki spójności, ramami finansowymi, szczegółowymi ustaleniami w zakresie programowania, sprawozdawczości, zarządzania i realizacji projektów, a także przepisy związane z dużymi projektami.

RPO WSL 2014-2020 będzie jednym z 16 regionalnych programów dwufunduszowych, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Programowanie i wdrażanie dwufunduszowego programu daje możliwość programowania celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co przyczyni się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich. Takie podejście sprzyja również silniejszym powiązaniom i koordynacji działań podejmowanych w regionach przez podmioty zaangażowane w realizację programów.

Niniejszy dokument przygotowany został wspólnie przez Wydział Rozwoju Regionalnego, Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Wydział Planowania Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Zawiera opis wkładu programu w realizację Strategii Europa 2020 oraz w osiągnięcie spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej wraz ze zdiagnozowaniem najważniejszych wyzwań rozwojowych regionu. Na tej podstawie zidentyfikowano cele szczegółowe i odpowiadające im priorytety inwestycyjne. W programie znajduje się także uzasadnienie wyboru celów tematycznych oraz rozkładu środków finansowych, opis osi priorytetowych, plan finansowy, a także część dotycząca rozwiązań instytucjonalnych oraz systemu koordynacji. W programie znacznie wzmocniono wymiar terytorialny prowadzonej interwencji poprzez zastosowanie wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i zasadne instrumentów terytorialnych.

Program powstał przy zachowaniu podstawowych zasad związanych z partnerstwem i wielopoziomowym zarządzaniem, promowaniem równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonym rozwojem, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa unijnego i krajowego.

Zgodnie z wymogami rządowymi i prawnymi projekt RPO WSL 2014-2020 poddany został ocenie ex-ante oraz strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Program będzie zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą Programem będzie Zarząd Województwa Śląskiego.

Realizując zasadę partnerstwa, RPO WSL 2014-2020 był pisany w otwartych konsultacjach, w systemie warsztatów, konferencji, spotkań konsultacyjnych, również z wykorzystaniem dostępnych narzędzi informatycznych oraz promocyjnych. W celu zachowania partnerstwa Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020 będzie realizowany w ścisłej współpracy z beneficjentami, a efekty jego realizacji będą podane do wiadomości opinii publicznej.

1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1.1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem

Najważniejsze wyzwania rozwojowe zawarte w dokumencie strategii Europa 2020 znalazły swoje odzwierciedlenie w ustaleniach strategicznych zapisanych w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. Dokument ten, opierając się na szerokiej diagnozie społeczno-gospodarczej oraz uwzględniając prognozy i trendy pojawiające się w otoczeniu, wskazuje na najważniejsze potencjały rozwojowe województwa oraz cele i działania, jakie należy podjąć w perspektywie roku 2020. Niniejsza diagnoza obejmuje te wyzwania, potrzeby i potencjały zawarte w Strategii, które korespondują z celami określonymi w dokumencie Europa 2020 oraz wskazuje na działania, jakie należy podjąć aby zrealizować przyjęte priorytety. Prezentowane dane mają charakter ilościowy i jakościowy. **Głównym źródłem danych ilościowych są publikacje GUS odnoszące się do roku 2011 (jedynie w przypadku danych dotyczących rynku pracy podano dane za II kwartał 2013 roku). Pozostałe źródła danych zostały wskazane w przypisach.**

Z punktu widzenia realizacji celów strategii *Europa 2020* oprócz potencjałów wskazanych w obszarach celów tematycznych (omówionych w dalszej części rozdziału) kluczowe są również te, które mają charakter horyzontalny, stanowiące tło zachodzących procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Ważnym uwarunkowaniem regionu jest fakt, iż województwo śląskie jest obszarem o dużej koncentracji ludności (region zamieszkuje 4,63 mln osób, co daje 2. miejsce w kraju), o najwyższej w kraju gęstości zaludnienia oraz najwyższym wskaźniku urbanizacji (77,7% ludności miejskiej). Jednocześnie jest regionem przed którym stoją poważne wyzwania związane z negatywnymi procesami i prognozami demograficznymi oraz zmianami strukturalnymi wynikającymi z dalszej restrukturyzacji gospodarki regionu. Województwo śląskie jest także regionem o dużym potencjale gospodarczym (2. miejsce w kraju w zakresie udziału w tworzeniu PKB) oraz badawczym (drugi co do wielkości ośrodek badawczy kraju), ale równocześnie o słabnącej dynamice wzrostu. Należy wspomnieć również o uwarunkowaniach przestrzennych oraz środowiskowych wynikających z wysokiego stopnia uprzemysłowienia regionu. Województwo śląskie jest obszarem o znacznej degradacji terenu, w szczególności na obszarach o długotrwałej działalności przemysłów silnie wpływających na środowisko i przestrzeń. Nadanie nowych funkcji terenom zdegradowanym i poprzemysłowym oraz rewitalizacja przestrzeni miast jest poważnym wyzwaniem rozwojowym tego obszaru.

Nakreślone powyżej potencjały oraz wyzwania rozwojowe będą warunkowały wkład regionu w realizację celów związanych z rozwojem inteligentnym, zrównoważonym, sprzyjającym włączeniu społecznemu poprzez wykorzystanie czynników decydujących o jego wysokiej

pozycji konkurencyjnej oraz przezwyciężanie barier rozwojowych. Natomiast najważniejszym wyzwaniom rozwojowym województwa zadedykowano instrument pn. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), który obejmuje działania ukierunkowane na procesy rewitalizacyjne oraz poprawę dostępu do usług społecznych (wzmacnianie potencjałów rozwojowych społeczności).

Innowacje

W 2011 r. nakłady ogółem na działalność B+R w województwie śląskim wyniosły 1 033,7 mln zł (3. miejsce w kraju), podczas gdy nakłady na B+R w sektorze przedsiębiorstw 397,3 mln zł (2. miejsce w kraju). Wskaźnik relacji nakładów na działalność badawczą i rozwojową do produktu krajowego brutto (GERD/PKB) w województwie śląskim jest niski, w 2010 r. wyniósł 0,46% (w kraju 0,74%). Zgodnie z danymi Eurostatu wydatki ogółem na B+R (GERD) w 2010 r. w euro na jednego mieszkańca w UE wyniosły 491,8 przy wydatkach rzędu 45,8 w województwie śląskim (dla Polski 68,3 euro). W 2011 zatrudnienie B+R w województwie wyniosło 7757,8 EPC (3,6 EPC na 1000 zatrudnionych) w tym 34,7% stanowiły kobiety. Poziom nakładów oraz zatrudnienia w B+R w odniesieniu do skali europejskiej wyraźnie ukazuje słabość zarówno polskiego jak i regionalnego sektora B+R. Dlatego niezbędne jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnego w zakresie B+R, w tym w szczególności instytutów naukowo-badawczych z uwagi na niedostateczne wyposażenie jednostek w aparaturę naukowo-badawczą i wysoki stopień jej zużycia.

W ujęciu terytorialnym nakłady na działalność innowacyjną o najwyższej wartości w 2011 r. poniosły przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa śląskiego, a usługowe z mazowieckiego. Jednak porównując udział przedsiębiorstw przemysłowych, które w latach 2009-2011 wprowadziły innowacje, w ogólnej liczbie tych przedsiębiorstw, z danymi za lata 2008-2010 największy wzrost odnotowano w województwie małopolskim (o 3,2 p. proc.), natomiast największy spadek – w województwie śląskim (o 5,1 p. proc).

Istotnym wskaźnikiem wpływającym na poziom rozwoju innowacyjnego przedsiębiorstw jest poziom powiązania ich działalności z działalnością badawczo-naukową. W latach 2009-2011 największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które prowadziły współpracę w zakresie działalności innowacyjnej odnotowano na terenie województwa śląskiego (41,7%), a wśród przedsiębiorstw z sektora usług największą aktywność wykazały przedsiębiorstwa z województwa zachodniopomorskiego i łódzkiego (odpowiednio 36,5% i 36,4%). Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ogóle przedsiębiorstw w 2011 r wyniósł zaledwie 7,1% wśród podmiotów przemysłowych oraz 4,6% wśród podmiotów z sektora usług. Towarzysząca temu zjawisku spadkowa tendencja (2005-2011) w zakresie podejmowanej współpracy dla rozwoju działalności innowacyjnej wymaga podjęcia działań w celu wzmocnienia, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw, które w najmniejszym stopniu angażują się w zawieranie aliansów na rzecz rozwoju działalności innowacyjnej.

W 2011 r. w województwie śląskim znajdowało się 286 jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową (12,9% krajowego potencjału B+R), zgłoszono 539 wynalazków

(13,9% wynalazków zgłoszonych w kraju), udzielono 321 patentów (16,2% udzielonych patentów w kraju). Pod tym względem jest to drugi co do wielkości ośrodek badawczy w kraju. Znaczna część potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego skoncentrowana jest w centralnej części regionu tj. Metropolii Górnośląskiej. Dalszy rozwój innowacji oraz instytutów naukowych w województwie powinien być ściśle powiązany z rozwojem technologicznym regionu. Istotnym aspektem związanym ze wzmacnianiem i poszerzeniem skali oddziaływania istniejących i przyszłych instytucji naukowo-badawczych w województwie pozostaje podjęcie działań na rzecz popularyzacji nauki wśród dzieci i młodzieży oraz wspierania talentów i wybitnych osiągnięć.

W województwie śląskim zauważalna jest silna dynamika przyrostu liczby jednostek infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej. Parki technologiczne (66,8%) oraz ośrodki szkoleniowo-doradcze i informacji (57,5%) zostały wskazane przez menedżerów firm nowej gospodarki jako podmioty, mające największe znaczenie wśród infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej[1]. W regionie istnieje kilkanaście parków technologicznych i przemysłowych oraz inkubatorów technologicznych (znaczna część w Metropolii Górnośląskiej), z których większość wymaga dodatkowych nakładów inwestycyjnych oraz wzmocnienia obszaru działalności z zakresu transferu technologii, aby ich potencjał w sposób istotny oddziaływał na gospodarkę regionu.

W Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 oraz Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020 określone zostało portfolio technologiczne województwa śląskiego. Stanowi ono próbę tematycznego podejścia do polityki innowacyjności, będącego odpowiedzią na wytyczne Komisji Europejskiej w zakresie formułowania tzw. Inteligentnych specjalizacji regionalnych. Do specjalizacji regionalnych zalicza się w pierwszej kolejności: technologie medyczne, technologie dla energetyki i górnictwa, informacyjne i telekomunikacyjne, a także ochronę środowiska, produkcję i przetwarzanie materiałów, transport i infrastrukturę transportową, przemysł maszynowy, samochodowy, lotniczy i górniczy oraz nanotechnologie i nanomateriały[2]. Ważnym z punktu widzenia rozwoju regionu będzie dalsze wspieranie powstawania i funkcjonowania obserwatoriów specjalistycznych monitorujących technologiczny i innowacyjny rozwój województwa.

Społeczeństwo informacyjne

Województwo śląskie jest jednym z dwóch liderów w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego (SI) w kraju. Jednym z wyznaczników komputeryzacji regionu jest duży odsetek przedsiębiorstw korzystających z komputerów (95,7%). Przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie województwa zajmują wysokie pozycje pod względem posiadania

[1] Raport z badania „Analiza funkcjonalnego i przestrzennego rozmieszczenia infrastruktury nowej gospodarki i społeczeństwa informacyjnego (gospodarki i społeczeństwa wiedzy) oraz opracowanie prognoz i kierunków jej rozwoju jako determinanty kreowania nowych miejsc pracy i zapotrzebowania na nowe kwalifikacje w województwie śląskim" – opracowanie Konsorcjum Kantor Doradcy w Zarządzaniu Sp. z o.o. i Accereo Taxand Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Katowice 2011 r..
[2] Program Rozwoju Technologii na lata 2010-2020

własnych stron internetowych, jak również częstotliwości korzystania z Internetu w kontaktach z administracją publiczną. Region jest również liderem pod względem udostępniania usług drogą elektroniczną w urzędach, a także wyróżnia się pod względem liczby urzędów zajmujących się organizacją oraz wsparciem kursów i szkoleń informacyjnych dla obywateli[3]. Duże zaangażowanie administracji w kierunku budowy SI jest widoczne również w obserwowanej w ostatnich latach tendencji wzrostowej dostępu do usług elektronicznych na regionalnych platformach cyfrowych (projekt SEKAP).

Mimo systematycznego wzrostu wskaźników SI, osiągane wyniki wciąż odbiegają od standardów europejskich. Analizując potencjał województwa śląskiego w zakresie SI należy skoncentrować działania na dalszym rozwijaniu e-usług publicznych dostępnych zarówno dla mieszkańców regionu jak i przedsiębiorstw. W przypadku usług publicznych istotnym zadaniem jest wsparcie działań z zakresu e-zdrowia. Uwzględniając odsetek przedsiębiorstw korzystających z komputerów i posiadających dostęp do Internetu należy stworzyć im warunki do rozwoju e-biznesu oraz wykorzystania TIK wewnątrz firmy, jak również do kontaktów z innymi przedsiębiorcami.

W ostatnich latach podejmowano w regionie również działania związane z digitalizacją treści (projekt „Śląska Internetowa Biblioteka Zbiorów Zabytkowych"). Opierając się na tych doświadczeniach należy kontynuować działania związane z wykorzystaniem technologii informatycznych w celu digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego, nie tylko jako formy rozpowszechnienia materiałów analogowych, ale również jako jednej z form ich zabezpieczenia dla przyszłych pokoleń.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Szansy dla rozwoju przedsiębiorczości w województwie śląskim można upatrywać w rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB). Od roku 2005 znacząco zwiększyła się liczba IOB funkcjonujących w regionie (przyrost liczby instytucji z 14 w 2005 r do 96 obecnie tj. wzrost o 586%), podczas gdy w kraju liczba IOB wzrosła w tym czasie jedynie o 51% (z 542 w 2005 r. do 821 obecnie) [4]. IOB w województwie śląskim oferują szeroką gamę usług i aktywności wspierających przedsiębiorczość, a najszerszą grupę spośród nich stanowią ośrodki szkoleniowo-doradcze i informacji (prawie połowa wszystkich IOB), a duże znaczenie mają także jednostki funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych.

Sukces we współczesnej gospodarce coraz bardziej uzależniony jest od zdolności konkurencyjnych podmiotów do kooperacji, a co za tym idzie, coraz większego znaczenia nabierają inicjatywy klastrowe umożliwiające i ułatwiające taką współpracę.

[3] „Badanie wpływu informatyzacji na działanie urzędów administracji publicznej w Polsce w 2011 roku", Raport z badania ilościowego zrealizowanego na zlecenie MSWiA. Warszawa 2011.

[4] Analiza przestrzennego i funkcjonalnego rozmieszczenia infrastruktury nowej gospodarki i społeczeństwa informacyjnego (gospodarki i społeczeństwa wiedzy) oraz opracowanie prognoz i kierunków jej rozwoju jako determinanty kreowania nowych miejsc pracy i zapotrzebowania na nowe kwalifikacje w woj. śląskim. Raport końcowy. Konsorcjum Kantor Doradcy w Zarządzaniu Sp. z o.o. i Accreo Taxand Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Katowice 2011 oraz„Ośrodki Innowacji I Przedsiębiorczości w Polsce Raport 2012", PARP, Warszawa 2012.

W województwie śląskim są one już dosyć dobrze rozwinięte (w regionie funkcjonuje 29 klastrów[5]), a zatrudnienie w podmiotach, które do nich należą znalazło nieco ponad 400 tys. osób (11,3% wszystkich zatrudnionych w polskich klastrach[6]). Dlatego należy wspierać dalszy rozwój inicjatyw klastrowych jako nowoczesnej formy prowadzenia działalności (szczególnym wsparciem warto objąć te inicjatywy, które pozwalają na wykorzystanie regionalnych specjalizacji, a jednocześnie zatrudniające największą liczbę pracowników.

W województwie śląskim obserwuje się jeden z najwyższych w kraju wskaźników degradacji powierzchni (drugie miejsce w kraju ze względu na odsetek gruntów zdegradowanych i zdewastowanych w stosunku do ogólnej powierzchni – wskaźniki blisko dwukrotnie wyższe od wartości dla kraju). Pod względem zróżnicowania terytorialnego najwięcej tego typu terenów występuje na obszarach najsilniejszego uprzemysłowienia – tereny takie występują w głównej mierze w subregionach centralnym i zachodnim, a w mniejszym stopniu także w subregionach północnym i południowym[7]. Wyzwaniem dla regionu będzie ich rewitalizacja i rekultywacja w tym ich ponowne wykorzystanie jako tereny inwestycyjne.

Poziom przedsiębiorczości w województwie śląskim nie wyróżnia się na tle kraju (region charakteryzuje się niższymi od wartości krajowej wskaźnikami liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności, jak i przyrostu wartości tego wskaźnika w latach 2002-2011). Biorąc pod uwagę fakt, że przedsiębiorczość jest motorem gospodarki, należy dążyć do jak największego wsparcia podmiotów gospodarczych (ze szczególnym naciskiem na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa).

Obserwując liczbę podmiotów gospodarczych nowo rejestrowanych oraz podmiotów wykreślanych z rejestru REGON zauważa się, że przeżywalność przedsiębiorstw w województwie śląskim w ostatnim dziesięcioleciu utrzymywała się na niezbyt wysokim poziomie (oscylowała wokół wartości średniej dla kraju - saldo zmiany ilości jednostek w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2011 roku wyniosło w województwie -17 przy średniej krajowej -10). Należy w związku z tym ukierunkować wsparcie na poprawę żywotności firm, w szczególności z sektora MMŚP, które są najbardziej podatne na wszelkie wahania sytuacji rynkowej.

Województwo śląskie dysponuje sporym potencjałem wynikającym z bogatej oferty turystycznej dla odwiedzających (m.in. turystyka poprzemysłowa, turystyka aktywna, różnorodne parki tematyczne itp.). Jednakże analizując podstawowe wskaźniki mówiące o potencjale turystycznym regionu (obiekty i miejsca noclegowe, liczba turystów) można zauważyć, że region dzieli dystans w stosunku do regionów - liderów (w szczególności do województw: małopolskiego i zachodniopomorskiego). Ponadto wskaźniki te przeliczone na 1000 mieszkańców plasują województwo śląskie znacznie poniżej średniej krajowej.

[5] http://ris.slaskie.pl/mapa_partnerow.php; 24 września 2013 r.
[6] www.clusterobservatory.eu
[7] https://portal.opitpp.gig.eu/imap/

Dlatego też istotne będzie dalsze wspieranie turystyki regionu jako motoru rozwoju. Działania te przyczynią się dodatkowo do zmiany negatywnego wizerunku województwa śląskiego.

Przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa śląskiego ponoszą relatywnie duże nakłady na działalność innowacyjną (w 2011 r. stanowiły 19,3% ogółu nakładów w kraju). Ponadto w latach 2005-2011 obserwowany był wzrost wysokości ponoszonych nakładów w województwie o 60,8%, a w kraju o 45,3%. Największą część tych nakładów pochłaniały wydatki na środki trwałe ogółem i działalność badawczo-rozwojową.

Pod względem nakładów na działalność innowacyjną znacznie słabiej prezentują się natomiast w województwie śląskim przedsiębiorstwa z sektora usług (jedynie 3,5% ogółu nakładów w kraju w 2011 roku). Zmiany wartości tych nakładów w ostatnich latach były dla województwa śląskiego w porównaniu do reszty kraju zdecydowanie niekorzystne (odpowiednio: spadek o 30,3% i wzrost 33,0% w latach 2006-2011). Największe środki były ponoszone na nakłady inwestycyjne na środki trwałe ogółem, zakup oprogramowania, działalność badawczo-rozwojową.

Województwo śląskie, a w szczególności obszary Metropolii Górnośląskiej oraz Aglomeracji: Częstochowskiej, Rybnickiej i Bielskiej, dysponują sporym potencjałem rozwojowym związanym z rozwojem przemysłów kreatywnych, designu, wzornictwa, co wypływa z bogatego dziedzictwa kulturowego regionu. Należy wspierać dalszy rozwój takich form działalności, które bazując na wartości intelektualnej i prawach autorskich, stanowią jeden z filarów współczesnej nowoczesnej gospodarki.

Energia, gospodarka niskoemisyjna

Województwo śląskie jest największym dostawcą energii elektrycznej wśród polskich regionów (33 037,1 GWh w 2011 r.), przy czym niemal cała energia elektryczna i ciepło produkowane są z węgla. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych (OZE) w ostatnich latach wzrasta, ale nadal kształtuje się na niskim poziomie - 1678,1 GWH/rok (5,1% ogółu produkowanej energii w województwie), co wskazuje na konieczność podjęcia działań związanych z budową infrastruktury służącej produkcji energii z OZE. Największy udział w produkcji OZE na terenie województwa mają elektrownie wytwarzające energię z biomasy mieszanej, wodne powyżej 10 MW, instalacje odzyskujące biogaz pozyskiwany ze składowisk oraz elektrownie wiatrowe[8]. W województwie racjonalne gospodarczo jest pozyskiwanie energii z biomasy. Korzystne warunki dla pozyskania energii słonecznej cechują południowo-zachodnie obszary województwa, dla energii wiatrowej to południowa cześć regionu, a dla energii z wód termalnych w szczególności powiaty kłobucki, częstochowski, bielski i cieszyński[9]. Stan techniczny elektroenergetycznych sieci przesyłowych, służących do przesyłu energii elektrycznej o napięciu wyższym niż 110 kV jest zróżnicowany, jednak

[8] www.ure.gov.pl/uremapaoze/mapa/html

[9] "Wsparcie efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych w województwie śląskim w kierunku zrównoważonego rozwoju", raport opracowany przez GIG na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach, Katowice 2011.

zauważalne są problemy z utrzymaniem parametrów energii elektrycznej na terenach wiejskich, a także straty sieciowe energii.

Zużycie energii na potrzeby gospodarki w województwie jest jednym z najwyższych w kraju i wynosi 0,14 GWh/1 mln PKB. Zauważalna jest generalna tendencja wzrostowa w tym zakresie. Najwięcej ze wszystkich regionów zużywa się tutaj energii na potrzeby przemysłu. W kontekście tych danych należy dążyć do zmniejszenia energochłonności gospodarki poprzez promocję i wspieranie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach m.in. poprzez instalację źródeł kogeneracyjnych oraz wśród JST poprzez m.in. termomodernizację, oświetlenie ulic.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja z działalności przemysłowej, z sektora bytowego oraz emisja komunikacyjna. Pomimo tendencji spadkowej emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie śląskim na przestrzeni lat 2002-2012, region nadal jest największym emitentem tych zanieczyszczeń w kraju. Ze względu na dużą liczbę mieszkańców województwo śląskie charakteryzuje się jednym z najlepiej rozwiniętych systemów ciepłowniczych. Mimo to utrzymuje się wysoki poziom tzw. niskiej emisji i w związku z czym należy podjąć kompleksowe działania mające na celu wymianę bądź modernizację indywidualnych źródeł ciepła, podłączenie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizację obiektów. Należy również mieć na uwadze, iż problem zanieczyszczenia powietrza odnosi się zarówno do spraw lokalnych, jak i transgranicznych.

Rozkład przestrzenny dojazdów do pracy wskazuje, że ich największe zgrupowanie występuje w centralnej części województwa (Metropolia Górnośląska). Dużymi ośrodkami generującymi potoki ruchu są także Aglomeracje: Częstochowska, Rybnicka i Bielska[10]. Obecnie w województwie, zwłaszcza na obszarach metropolitarnych, zauważa się niewystarczającą integrację infrastrukturalną i organizacyjną transportu. Aby sprostać wymogom związanym z dużym natężeniem ruchu zwłaszcza w centrach miast należy dążyć do ograniczenia ruchu samochodowego poprzez budowę centrów przesiadkowych, dróg rowerowych, parkingów Park&Ride oraz poprawę komunikacji poprzez wdrażanie Inteligentnych Systemów Transportowych oraz rozwój transportu zbiorowego. Poprawa jakości powietrza w miastach to także inwestycje w transport niskoemisyjny. Oprócz potrzeb dotyczących integracji należy wskazać także na potrzeby związane z wymianą taboru, które będą warunkowały jakość środowiska głównie w miastach. Średni wiek taboru w poszczególnych aglomeracjach w 2012 r. wahał się od 6 do 18 lat (w zależności od przewoźnika). Taki stan rzeczy wskazuje na konieczność jego wymiany i tym samym dostosowania do wymogów środowiska.

Ochrona środowiska

Istotną kwestią dla ochrony środowiska w województwie śląskim jest m.in. problem występowania dużej ilości odpadów wytworzonych (35 181,1 tys. t) i nagromadzonych

[10] „Analiza powiązań funkcjonalnych w obszarze województwa śląskiego", Analizy RCAS Zeszyt nr 1, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2012.

(550 755,6 tys. t), co wynika z wysokiego stopnia zurbanizowania i uprzemysłowienia regionu. Ilość odpadów komunalnych powstających w województwie stawia region na drugiej pozycji w kraju (1 360 tys. t odpadów komunalnych łącznie z wyselekcjonowanymi, z czego składowanych jest 76,2%.). W 2011 r. w województwie śląskim funkcjonowało 27 czynnych kontrolowanych składowisk przyjmujących odpady komunalne (powierzchnia 140,8 ha). Szczególnym problemem są odpady zgromadzone na terenach poprzemysłowych generujące zagrożenie ekologiczne oraz odpady zawierające azbest, który ma szkodliwe działanie na organizm człowieka. W 2011 r. masa unieszkodliwionych odpadów azbestowych pochodzących z obszaru województwa śląskiego stanowiła 20,5% w stosunku do masy tych odpadów unieszkodliwionych w skali kraju. Na terenie regionu eksploatowane były na koniec 2011 r. cztery składowiska wyznaczone do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest (w Polsce 30)[11]. Województwo śląskie jest regionem o największej liczbie terenów poprzemysłowych i zdegradowanych, stąd oczywista jest inicjatywa podjęcia rozwiązania tego problemu w skali regionu (3 715 ha gruntów zdewastowanych i 1 206 ha gruntów zdegradowanych wymagających rekultywacji).

Silnie zurbanizowany i z dużą koncentracją przemysłu obszar województwa śląskiego rodzi także wiele problemów w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków (207 oczyszczalni ścieków komunalnych i 187 przemysłowych) oraz tworzenia efektywnych i dobrych jakościowo systemów zaopatrzenia w wodę. Niezbyt bogate zasoby wód powierzchniowych województwa pogarszane są przez wysokie zanieczyszczenia tych wód generowane poprzez: nieoczyszczone i niedostatecznie oczyszczone ścieki komunalne, ścieki z zakładów przemysłowych, zasolone wody dołowe z odwadniania zakładów górniczych, spływy obszarowe. Z uwagi na wysokie zanieczyszczenie wód oraz mając na względzie zapisy Ramowej Dyrektywy Wodnej, racjonalne wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych jest jednym z głównych wyzwań stojących przed regionem.

Z wyzwaniem tym wiążą się również działania ukierunkowane na zapobieganie i walkę z negatywnymi skutkami zmian klimatycznych takimi jak np. powodzie, pożary wywołane długotrwałą suszą. W 2012 roku według danych Lasów Państwowych w województwie powstało 849 pożarów lasów obejmujących łącznie 819 ha. W tym kontekście na poziomie regionalnym konieczne jest wsparcie jednostek podejmujących takie działania również lokalnie np. Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP).

Stan środowiska naturalnego jest w dużym stopniu zróżnicowany w granicach samego województwa, gdzie obok terenów zdegradowanych i zdewastowanych występują obszary rekreacyjne i miejsca bogate przyrodniczo. Województwo wyróżnia się na tle kraju ponadprzeciętnym bogactwem i różnorodnością gatunkową, ekosystemową i krajobrazową przyrody żywej oraz elementów przyrody nieożywionej, co jest determinowane specyficznym położeniem województwa w obrębie jednostek fizyczno-geograficznych o odmiennej historii, budowie geologicznej, rzeźbie i klimacie[12]. Wyzwaniem będzie ochrona bioróżnorodności

[11] Stan środowiska w województwie śląskim w 2011 roku. Wojewoda Śląski, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice 2012
[12] Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030.

regionu, przywrócenie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, w tym poprzez rozwój odpowiedniej infrastruktury oraz prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Oprócz cennych zasobów przyrodniczych, województwo cechuje również bogaty potencjał w zakresie dziedzictwa kulturowego. Mimo, że region słynie przede wszystkim z zabytkowej zabudowy poprzemysłowej, największą część zabytków w województwie stanowi zabudowa mieszkalna. Urbanistyka w regionie może się pochwalić m.in. licznymi obiektami secesyjnymi oraz modernistycznymi. Na styku wyżej wspomnianych kategorii występują również liczne osiedla przemysłowe, zespoły fabryczno-rezydencjonalne i kolonie robotnicze.

Warto również zwrócić uwagę na zły stan techniczny obiektów zabytkowych w regionie wynikający np. z: niszczenia zabytków gospodarczą działalnością człowieka, braku bieżącej konserwacji i systematyczności działania. Jedynie kilka procent obiektów zabytkowych w województwie śląskim nie wymaga remontu – jest to wynik gorszy od średniej krajowej[13]. Dlatego też ochrona bogactwa kulturowego regionu i jego promocja docelowo będzie generowała wzrost gospodarczy, przekładając się na zachowanie tożsamości tego miejsca i poprawę wizerunku województwa w otoczeniu.

Transport

Województwo śląskie charakteryzuje się największą gęstością dróg, w tym autostrad i dróg ekspresowych w kraju. Analizując gęstość dróg wojewódzkich, należy stwierdzić, że województwo śląskie należy do regionów o najwyższym wskaźniku długości tych dróg na 100 km2. Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w województwie śląskim stanowi około 5,2% dróg tego typu w kraju. Roczne przyrosty dróg o nawierzchni twardej oraz twardej ulepszonej są porównywalne i nie przekraczają 1%.

Województwo śląskie charakteryzuje się zarówno największym natężeniem ruchu na drogach krajowych[14], jak i największym wzrostem tego natężenia w ciągu ostatnich pięciu lat. W 2010 r. natężenie na drogach regionu wyniosło 18,3 tys. pojazdów/dobę i było dwukrotnie wyższe od średniej krajowej. W odniesieniu do roku 2005 ruch na drogach w regionie wzrósł o 32% (tempo wzrostu dla Polski wyniosło 22%).

Należy zwrócić uwagę, iż w regionie o największym natężeniu ruchu, niezadowalające jest powiązanie sieci dróg lokalnych z siecią dróg wyższych kategorii, a w konsekwencji niedostateczne wykorzystanie rozwijającej się infrastruktury komunikacyjnej w regionie i obniżenie dostępności komunikacyjnej części obszarów województwa. Wyzwaniem staje się więc zwiększenie efektywności systemu drogowego, obsługującego drugi co do wielkości pod względem liczby ludności region w Polsce.

Województwo charakteryzuje się również największą w kraju gęstością równomiernie rozłożonej sieci kolejowej, porównywalną z regionami europejskimi. Stan techniczny

[13] Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2010-2013. Strategia Rozwoju Kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020.

[14] Generalny Pomiar Ruchu w 2010 roku (GPR 2010) został wykonany na istniejącej sieci dróg krajowych z wyjątkiem tych odcinków, dla których zarządcami są prezydenci miast na prawach powiatu.

infrastruktury kolejowej województwa śląskiego jest jednak zły, w szczególności w obszarach eksploatacji górniczej. Zgodnie z danymi PKP PLK S.A. linie o niezadawalającym stanie technicznym to 54,5% wszystkich linii kolejowych w województwie śląskim. W perspektywie wzrostu znaczenia transportu kolejowego oraz jego roli w transporcie multimodalnym szczególnie ważna staje się konieczność dalszego wspierania modernizacji linii kolejowych, prowadzących do poprawy ich jakości. Jest to związane z ograniczeniem negatywnego efektu wzrostu ruchu samochodowego w miastach. Transport kolejowy, z uwagi na jego potencjał, powinien być traktowany jako bardzo istotny element zintegrowanego systemu transportowego w województwie śląskim.

Wojewódzkie przewozy pasażerskie na terenie regionu w ostatnich latach realizowane były przez Przewozy Regionalne Sp. z o.o. oraz Koleje Śląskie Sp. z o. o. Drugi ze wskazanych przewoźników od grudnia 2012 r. przejął wszystkie regionalne połączenia kolejowe na terenie województwa. Wyzwaniem stojącym przed organizacją kolejowego transportu publicznego jest zwiększenie częstotliwości i efektywności połączeń tak, aby zabezpieczyć potrzeby występujące w tym zakresie oraz zatrzymać tendencję spadkową ilości pasażerów korzystających z komunikacji publicznej. Wiąże się to między innymi z koniecznością naprawy i zakupu taboru.

W regionie zlokalizowany jest również międzynarodowy port lotniczy MPL „Katowice" w Pyrzowicach, zaliczony do kategorii dużych regionalnych portów lotniczych, pełniący ważną funkcję transportową w relacjach międzynarodowych (oraz potencjalnie krajowych) w zakresie przewozów pasażerskich (3. miejsce w kraju) i towarowych (2. miejsce w kraju). Posiada on możliwości rozbudowy oraz charakteryzuje się sprzyjającymi warunkami klimatycznymi. Kluczową kwestią pozostaje jego skomunikowanie z miastami Metropolii Górnośląskiej. Brak szybkiego połączenia kolejowego Portu z Metropolią Górnośląską jest czynnikiem osłabiającym jego konkurencyjność oraz wpływającym negatywnie na dostępność komunikacyjną regionu.

Aktywność zawodowa i adaptacyjność przedsiębiorstw

W województwie śląskim występuje relatywnie niski poziom bezrobocia. W końcu II kwartału 2013 r. wartość wskaźnika wyniosła 11,2% i była niższa od stopy krajowej, która wyniosła 13,2%. W omawianym okresie wskaźnik aktywności zawodowej wyniósł 53,2%, natomiast wskaźnik zatrudnienia 47,9%. Obie wartości uplasowały się poniżej wartości dla kraju (odpowiednio 55,9% i 50%). Jak wskazują wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w II kwartale 2013 r. w województwie śląskim w porównaniu z II kwartałem 2012 r. sytuacja na rynku pracy się pogorszyła. Odnotowano wzrost stopy bezrobocia przy jednoczesnym spadku wskaźnika zatrudnienia. Zwiększyło się obciążenie osobami niepracującymi zarówno w miastach, jak i na wsi, a sytuacja kobiet na rynku pracy była zdecydowanie mniej korzystna niż mężczyzn. Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym na rynku pracy w województwie śląskim był wzrost współczynnika aktywności zawodowej. W odniesieniu do II kwartału 2012 roku zwiększyła się również liczba bezrobotnych pozostająca bez pracy dłużej niż 1 rok. W końcu II kwartału 2013 r. bezrobotni długotrwale

stanowili 33,1% ogółu bezrobotnych. Zjawisko długotrwałego bezrobocia w większym stopniu dotyczyło mieszkańców wsi oraz kobiet. Znaczne natężenie zjawiska bezrobocia wystąpiło w grupach osób w wieku 18-24 lata oraz powyżej 55 roku życia. Trudna sytuacja osób młodych na rynku pracy, która wynika z braku doświadczenia zawodowego oraz zasad funkcjonowania nowoczesnego rynku pracy, a w przypadku osób starszych niskiego poziom wykształcenia i długotrwałego bezrobocia, wskazuje na konieczność podjęcia działań mających na celu ich aktywizację zawodową. Podkreślić również należy niekorzystną sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy, których współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia (18,8%) jest zdecydowanie niższy niż ogółu ludności, natomiast stopa bezrobocia wyższa. Niezbędne jest zatem wdrożenie rozwiązań pozwalających na zdecydowaną poprawę sytuacji zatrudnieniowej kobiet, osób niepełnosprawnych, młodych, osób w wieku powyżej 50 roku życia i długotrwale bezrobotnych. Wdrożenie szerokiego wachlarza usług aktywizacyjnych osób pozostających bez pracy pozwoli zminimalizować ryzyko wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego grup znajdujących się w ciężkiej sytuacji na rynku pracy.

W województwie śląskim niepokojące jest również duże zróżnicowanie wewnętrzne regionu pod względem stopy bezrobocia. Największe natężenie zjawiska w końcu II kwartału 2013 r. zanotowano w: Bytomiu (20,6%), powiecie myszkowskim (20,4%), częstochowskim (20,2%), zawierciańskim (18,1%) oraz w Świętochłowicach (17,7%), natomiast najmniejsze w: Katowicach (5,4%), powiecie bieruńsko-lędzińskim (5,9%), Bielsku-Białej (6,8%) oraz w powiecie pszczyńskim (6,9%). Duże zróżnicowanie województwa śląskiego pod względem stopy bezrobocia oraz mała mobilność zawodowa mieszkańców skutkuje koniecznością poszukiwania alternatywnych form podejmowania zatrudnienia. Elastyczne formy zatrudnienia mogą stanowić niezwykle skuteczny instrument zwalczania bezrobocia. Ich wdrożenie wpłynie korzystnie na podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez pracy. Istotne jest równocześnie wsparcie tworzenia warunków korzystnych dla opieki nad osobami zależnymi, dzięki którym łatwiej będzie pogodzić życie zawodowe z rodzinnym.

Pogorszenie sytuacji na śląskim rynku pracy jest następstwem osłabienia gospodarczego kraju i światowego kryzysu gospodarczego. W końcu II kwartału 2013 r. około 13 tys. osób utraciło zatrudnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy. W porównaniu z analogicznym okresem 2012 r. liczebność tej grupy bezrobotnych zwiększyła się dwukrotnie. Bardzo dynamiczna sytuacja na rynku pracy wymaga wprowadzenia działań naprawczych oraz wsparcia firm w walce z kryzysem. Konieczne jest wykorzystanie outplacementu[15], wspieranie firm

[15] **Outplacement** - jest to program aktywizacji zawodowej osób (określany również jako zwolnienie monitorowane), u których doszło do rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn zakładu pracy tj. na rzecz pracowników będących w stanie rozwiązania umowy o pracę lub zagrożonych wypowiedzeniem. Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia pracodawca, który zamierza zwolnić co najmniej 50 pracowników w ciągu 3 miesięcy zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom programu pomocy oraz zgłosić to odpowiednim instytucjom. Pracodawca zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom usług rynku pracy w formie programu. Program ten może być realizowany przez urząd pracy, agencje zatrudnienia lub wyspecjalizowane firmy. Program ten finansowany jest głównie przez pracodawcę lub w porozumieniu

województwa w działaniach zmierzających do aktywizacji zawodowej osób zagrożonych zwolnieniem. Wdrożenie działań umożliwiających nabycie przez pracowników nowych umiejętności i kompetencji dostosowanych do aktualnych potrzeb regionalnego rynku pracy pozwoli na ograniczenie negatywnych skutków zwolnień grupowych. Ważne jest również tworzenie strategii naprawczych, jako formy wsparcia dla średnich firm w kontekście walki z kryzysem. Jednocześnie wysokie uprzemysłowienie województwa śląskiego oraz specyficzny charakter zakładów pracy zlokalizowanych w regionie skutkuje wysokim natężeniem problemu pracy w trudnych warunkach. Zasadnym jest zatem wprowadzenie działań zmniejszających zagrożenie dla zdrowia pracowników w tym również działań umożliwiających ich przekwalifikowanie zawodowe.

Wszelkie działania związane z rynkiem pracy w województwie śląskim powinny być konsultowane z podmiotami dialogu społecznego, w tym ze związkami zawodowymi. Walka z negatywnymi skutkami bezrobocia wymaga również szerokiego wsparcia podmiotów ekonomii społecznej, których działania przyczyniają się do przeciwdziałania społecznemu i zawodowemu wykluczeniu grup dyskryminowanych na rynku pracy. Jednocześnie, ze względu na istotną problematykę i złożoność zjawiska bezrobocia niezbędne jest prowadzenie działań związanych z prognozowaniem zamian społeczno-gospodarczych.

Zdrowie

Jednym z najważniejszych priorytetów rozwoju województwa śląskiego są działania dotyczące sfery zdrowia. Specyfika województwa m.in.: silna degradacja środowiska, a w efekcie: wyższy od średniej krajowej wskaźnik urodzeń przedwczesnych i wad wrodzonych, wyższa częstotliwość zapadania na choroby nowotworowe, schorzenia przewlekłe i zaburzenia psychiczne, warunki środowiskowe, a także wielkomiejska aglomeracja powodują, że mieszkańcy województwa są bardziej narażeni na skrócony okres życia w pełnym zdrowiu i zwiększoną w stosunku do innych regionów kraju zachorowalnością, w województwie śląskim notuje się także najtrudniejsze warunki pracy, co piąta osoba pracuje w warunkach zagrożenia życia.

W województwie podobnie jak w kraju i w całej Unii Europejskiej obserwuje się tendencję malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Podobnie do kraju wydłuża się długość życia mieszkańców województwa, natomiast maleje liczba lat przeżytych w zdrowiu, dodatkowo dynamika procesu starzenia się społeczeństwa powoduje znaczne obciążenie już funkcjonujących oddziałów geriatrycznych oraz dostępności miejsc w placówkach

---

pracodawcy z odpowiednimi jednostkami. Celem prowadzonego programu outplacement jest także skrócenie okresu poszukiwań nowej pracy.
Outplacement może obejmować: doradztwo psychologiczne, doradztwo zawodowe, pomoc w szukaniu nowego miejsca pracy, określenie optymalnej ścieżki rozwoju zawodowego i osobistego, finansowanie szkoleń, kursów doszkalających, doradztwo w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, pomoc w przeprowadzce do nowego miejsca zamieszkania.

opiekuńczo - leczniczych. Liczba placówek geriatrycznych oraz opieka pozainstytucjonalna są dalece niewystarczające w stosunku do potrzeb województwa.

Analizując stan zdrowia w regionie, przedstawienia wymagają schorzenia specyficzne dla województwa śląskiego w podziale na poszczególne grupy wiekowe:

Stan zdrowia osób w wieku 0-18 lat - wiek przedprodukcyjny

Analiza stanu zdrowia dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat w województwie śląskim na tle Polski wykazała, iż współczynnik chorobowości w województwie jest wyższy niż średni współczynnik dla całego kraju w następujących schorzeniach:

- niedożywienie
- zaburzenia refrakcji i akomodacji oka
- zniekształcenia kręgosłupa

i są to trendy utrwalone w czasie.

Region cechuje także drugi po woj. zachodniopomorskim najwyższy w kraju wskaźnik umieralności niemowląt i jeden z najniższych wskaźników urodzeń żywych na 1000 ludności wynoszący dla województwa 9,6 niemowląt (kraj 10,1 niemowląt). Wśród zgonów w wieku 0-4 lat dominują zgony z powodu niektórych stanów rozpoczynających się w okresie okołoporodowym, wad rozwojowych i wrodzonych, zniekształceń i aberracji chromosomowych, chorób zakaźnych i pasożytniczych, chorób układu oddechowego.

Stan zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej – wiek produkcyjny i poprodukcyjny

Najczęściej występującymi schorzeniami (ogólnie dla wieku produkcyjnego i poprodukcyjnego) oprócz jednostek chorobowych, które stanowią główne problemy zdrowotne mieszkańców województwa śląskiego, tj.: choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu mięśniowo kostnego i tkanki łącznej, przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa, są: cukrzyca, przewlekłe choroby układu trawiennego, choroby obwodowego układu nerwowego, choroby tarczycy. Analizy stanu zdrowia wskazują na tendencję wzrostową niemal w każdym przedstawionym powyżej schorzeniu. Spośród chorób zakaźnych istotnym problem zdrowotnym w województwie śląskim pozostaje gruźlica – współczynniki zachorowalności i umieralności utrzymują się od lat na wysokim poziomie i są wyższe od wartości odnotowywanych dla Polski ogółem.

W województwie śląskim odnotowuje się występowanie największej ilości chorób zawodowych. W latach 2008-2012 stanowiły one około 29,8% wszystkich chorób zawodowych stwierdzonych w Polsce. Ponad 13% orzeczonego inwalidztwa ogółem przypada na województwo śląskie (najwyższa wartość w kraju), z tego ponad 60% stanowią osoby powyżej 65 roku życia. Lista potencjalnych i realnych zagrożeń dla zdrowia jest obszerna, obejmuje między innymi ubożenie społeczeństwa i związane z tym zjawisko wykluczenia społecznego.

W województwie śląskim największymi świadczeniodawcami są podmioty utworzone przez Samorząd Województwa. Placówki te to przede wszystkim wojewódzkie szpitale wielospecjalistyczne, ale także placówki monospecjalistyczne, specjalizujące się w leczeniu

oparzeń, schorzeń psychicznych (w tym także lecznictwo odwykowe), schorzeń płuc (w tym także chirurgii klatki piersiowej) i rehabilitacji.. Podmioty lecznicze posiadają w swej strukturze m.in. oddziały udzielające świadczeń zdrowotnych stacjonarnych i całodobowych na rzecz osób dorosłych i dzieci w zakresie chorób: układu krążenia, nowotworowych, układu kostno – stawowo - mięśniowego, układu oddechowego i chorób psychicznych. Większość szpitali w województwie śląskim nie spełnia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 26 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą i jest objęta programem dostosowania w tym zakresie, z terminem realizacji do 2016 r.

Prognozowane dane demograficzne oraz ciągła analiza stanu zdrowia mieszkańców, powszechna dostępność i prognozy wynikające wprost z trendów rozwojowych regionu wyznaczają dla systemu ochrony zdrowia funkcjonującego w województwie śląskim wiele wyzwań. W zakresie szpitalnictwa konieczny jest dalszy rozwój bazy materialnej, zarówno tej kubaturowej, jak i aparatury i sprzętu.

Ułatwienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych niezbędne jest osobom w każdej grupie wiekowej, zarówno w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, jak również poprodukcyjnym. Właściwa diagnostyka oraz terapia zastosowana na wczesnym etapie życia przyczynia się do lepszego stanu zdrowia oraz zwiększenia ilości lat przeżytych w zdrowiu w następnych okresach życia. Znaczenia nabiera to także z uwagi na występowanie w województwie negatywnych trendów demograficznych, wpływa również na ograniczenie wykluczenia społecznego i zagrożenia ubóstwem nie tylko osób w wieku starszym lecz również osób młodych, będących w wieku produkcyjnym z uwagi na wydłużenie wieku aktywności zawodowej. Dla zminimalizowania negatywnych zjawisk zachodzących w strukturze demograficznej województwa i sytuacji epidemiologicznej w zakresie chorób będących najczęstszymi przyczynami zachorowalności oraz zgonów mieszkańców regionu (cywilizacyjnych, zawodowych oraz innych specyficznych dla województwa), a także mając na uwadze przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, konieczne uznaje się podjęcie działań niwelujących nierówności w dostępie do usług zdrowotnych i społecznych oraz podjęcie kompleksowych interwencji w wybranych dziedzinach (obszarach chorobowych), począwszy od działań w zakresie promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej, profilaktyki, , aż po inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia (podmiotów działalności leczniczej).

Spójność społeczna

W województwie śląskim w 2012 r. ponad 11,2% społeczeństwa żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa, a ponad 240 tysięcy mieszkańców (czyli ponad 5%) korzystało ze środowiskowej opieki społecznej, co lokuje region na 3. pozycji w kraju. W podziale subregionalnym najgorsza sytuacja była w subregionie północnym, gdzie ponad 31 tys. (6%) mieszkańców korzystało z tego rodzaju pomocy, najlepsza w subregionie zachodnim z rezultatem blisko 24 tys. mieszkańców (poniżej 4%). Poniżej ustawowej granicy ubóstwa

żyło w 2011 roku w województwie śląskim 4,8% osób w gospodarstwach domowych (dla całego kraju wartość tego wskaźnika wynosiła 6,5%). W przypadku ustawowej granicy ubóstwa mamy do czynienia z tendencją malejącą w całym okresie 2005-2011. Spadek ten wynika jednak w znacznej mierze z przyjętego mechanizmu ustalania kwot uprawniających do ubiegania się o świadczenia pieniężne z systemu pomocy społecznej. Gdyby bowiem za granicę ubóstwa ustawowego przyjąć poziom progów urealniony wskaźnikiem wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, to stopa ubóstwa ustawowego w 2011 roku byłaby wyższa.[16]

Mieszkańcy województwa śląskiego w 2013 r. najczęściej korzystali ze środowiskowej opieki społecznej z takich powodów jak: bezrobocie (137 tys. mieszkańców) oraz ubóstwo (blisko 130 tys. osób). Istotnymi powodami były także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (ponad 70 tys.), niepełnosprawność (ponad 60 tys.) oraz długotrwała lub ciężka choroba (ponad 57 tys.)[17]. W 2012 r. w województwie śląskim pomocą społeczną objętych było 119 787 rodzin, tj. 6,2% ogółu mieszkańców regionu. Patrząc na strukturę rodzin objętych pomocą należy stwierdzić, iż największy odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej dotyczył rodzin zamieszkujących wsie (43,1%), gospodarstwa jednoosobowe (44,7% ogółu rodzin objętych pomocą społeczną), rodziny z dziećmi (40,2% ogółu korzystających z pomocy społecznej), rodziny niepełne (15,7%) oraz rodziny emerytów i rencistów (udział wyniósł 16,6%).

W przeliczeniu na liczbę ludności, najwięcej klientów pomocy społecznej odnotowano w podregionie bytomskim, najmniej w rybnickim (podobnie jak w 2010 r.). Wśród powiatów największe wartości wystąpiły w m. Siemianowice Śląskie i m. Bytom, zaś na poziomie gmin w Łękawicy[18]. Pomimo wydłużenia wieku aktywności zawodowej i związane z tym zmniejszenie tempa przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym, rosnący wskaźnik obciążenia demograficznego nie zdoła zmniejszyć zapotrzebowania na usługi opiekuńcze wynikające ze wzrostu liczby osób w podeszłym wieku. Jako osoby wymagające w zdecydowanej większości przypadków stałego wsparcia traktowane są osoby mające przynajmniej 80 lat. Na koniec 2011 roku w województwie śląskim takich osób było 151 712. Stanowiły one 3,3% ogółu ludności, przy czym w całym kraju wskaźnik ten wyniósł 3,6%. Tymczasem prognoza do roku 2035 wskazuje na stały wzrost udziału osób w wieku 80+. Na koniec tego okresu będzie on wynosił w województwie śląskim 7,6%, natomiast w całej Polsce 7,2%.[19] Rodzajem usług publicznych, na które popyt wyraźnie wzrośnie wraz ze starzeniem się społeczeństwa są usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze[20]. Wzrost liczby osób starszych, wymagających opieki, będzie miał bezpośredni wpływ na zapotrzebowanie na opiekę zarówno stacjonarna jak i realizowaną w środowisku. Ponadto biorąc pod uwagę poprzemysłową readycję regionu, procesy demograficzne oraz narastające

[16] Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo Śląskie, Katowice 2013, ROPS - Obserwatorium Polityki Społecznej.
[17] Sprawozdanie MPiPS-03 za pierwsze półrocze 2013 r.
[18] Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo Śląskie, Katowice 2013, ROPS - Obserwatorium Polityki Społecznej.
[19] Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo Śląskie, Katowice 2013, ROPS - Obserwatorium Polityki Społecznej.
[20] Wydatki na usługi opiekuńcze finansowane przez gminy województwa śląskiego już w chwili obecnej przekraczają 28,5 mln zł rocznie (dane za 2011 r.) co stanowi około 0,2% wydatków budżetów gmin (w przypadku innych województw wydatki te stanowią nawet do 0,5%).

zjawisko dezorganizacji rodzin, zasadne wydaje się rozwijanie bazy infrastrukturalnej pomocy społecznej (zarówno publicznej, jak i niepublicznej) oferującej usługi wspierające dla rodziny, ułatwiające pełnienie przez nią ról opiekuńczych i wychowawczych. Powinna ona również służyć rodzinom zagrożonym dysfunkcją i będącym w kryzysie oraz wybranym grupom ludności (dzieci, młodzież, osoby starsze, niepełnosprawne, długotrwale chore, z zaburzeniami psychicznymi).

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011 wykazały wstępnie, że liczba osób, które deklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania zwykłych czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zbiorowości osób niepełnosprawnych wynosiła 552,2 tys. i stanowiła 11,9% ludności województwa śląskiego (wobec 560,7 tys. w 2002 r.)[21]. Wśród ogółu osób niepełnosprawnych 295,4 tys. (53,5%) to kobiety. W porównaniu ze spisem z 2002 r. liczba ta zwiększyła się o 6,5 tys. tj. o 2,3%. Liczba niepełnosprawnych kobiet w miastach wzrosła o 11,9 tys. (o 5,2%), natomiast na terenach wiejskich odnotowano spadek liczby niepełnosprawnych kobiet o 5,4 tys. (tj. 9,2%). Liczba niepełnosprawnych mężczyzn w 2011 r. ukształtowała się na poziomie 256,8 tys. (46,5% populacji niepełnosprawnych). W relacji do spisu z 2002 r. liczba ta zmniejszyła się o 15,1 tys. (tj. o 5,5%). Zarówno w miastach, jak i na wsi odnotowano spadek liczby niepełnosprawnych mężczyzn odpowiednio o: 5,0 tys. (2,4%) i 10,0 tys. (16,9%). Wśród osób niepełnosprawnych 207,4 tys. stanowiły osoby niepełnosprawne biologicznie, w tym ponad 5% całkowicie niepełnosprawne i 25% poważnie niepełnosprawne. Stosunkowo wysoki odsetek osób niepełnosprawnych w ogóle mieszkańców regionu wskazuje na konieczność aktywizacji tej grupy społecznej, w szczególności z uwagi na fakt, iż województwo charakteryzuje niska aktywność zawodowa tych osób, wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych należy do najniższych w kraju.

Infrastruktura społeczna

W 2012 roku w województwie śląskim na szczeblu gminy i powiatu funkcjonowały 644 jednostki organizacyjne pomocy społecznej (JOPS), w tym 184 podstawowe (167 OPS-ów i 17 PCPR-ów) oraz 460 specjalistycznych (pozostałe jednostki domy opieki społecznej, ośrodki wsparcia, mieszkania chronione i socjalne, ośrodki interwencji kryzysowej, jednostki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego). W 2012 roku nadal wiele ośrodków pomocy społecznej nie spełniało ustawowych wymogów dotyczących zatrudnienia pracowników socjalnych. Na koniec tego okresu dla 103 OPS (61,7% jednostek) liczba ludności przypadającej na 1 pracownika socjalnego przewyższała wartość 2000, a 31 OPS (18,6%) zatrudniało mniej niż 3 pracowników socjalnych. Co najmniej jednego z wyżej wymienionych kryteriów nie spełniało 109 ośrodków pomocy społecznej (65,3%), a obu kryteriów jednocześnie 25 tego rodzaju jednostek (15,0%.[22] W latach 2011-2012 największy bezwzględny wzrost miał miejsce w przypadku liczby mieszkań chronionych (o 31) oraz „innych ośrodków wsparcia" (o 20). Nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej (93).

[21] http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_NSP2011-RAPORT.pdf .
[22] Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2013, Obserwatorium Integracji Społecznej, ROPS czerwiec 2013 r.

Powstał natomiast jeden ośrodek wsparcia, w którym są prowadzone miejsca całodobowego okresowego pobytu, przy czym ogólna liczba miejsc w tego typu placówkach uległa zmniejszeniu. Zmniejszyła się również m.in. liczba dziennych domów pomocy (o dwa) oraz jadłodajni (o cztery), czemu towarzyszył spadek liczby miejsc w obu rodzajach jednostek (odpowiednio o 59 i 230). Województwo śląskie cechowało się w 2011 roku niskim udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne (30,2% w porównaniu do 51,9% dla całego kraju). W latach 2011-2012 odnotowano wzrost liczby jednostek prowadzonych przez podmioty publiczne i spadek liczby jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne. W 2011 roku województwo śląskie - w stosunku do średniej krajowej – charakteryzowało się znacząco niższym udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne. O ile w całym kraju było to 51,9%, to w województwie śląskim 30,2%. W roku 2012 najwięcej osób (prawie 2000, w tym 72 w wieku podeszłym) czekało na miejsce w domu opieki społecznej, na miejsce w środowiskowym domu opieki zaś 84 osoby. W celu zaspokojenia potrzeb w zakresie liczby jednostek organizacyjnych pomocy społecznej należałoby zwiększyć ich liczebność o 5%, natomiast w zakresie liczby miejsc wzrost powinien wynieść 1%.[23]

Występowanie niedoborów[24] w zakresie liczby jednostek prognozuje się także w przypadku: klubów integracji społecznej (23%), ośrodków interwencji kryzysowej (16%), mieszkań chronionych (12%), środowiskowych domów samopomocy (10%), dziennych domów pomocy (6%), noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (2%) oraz domów pomocy społecznej (1%). Natomiast deficyty w zakresie miejsc dotyczą: środowiskowych domów samopomocy (12%), mieszkań chronionych (11%), ośrodków interwencji kryzysowej (4%), noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (2%), dziennych domów pomocy (2%) oraz domów pomocy społecznej (1%).

Województwo śląskie w 2011 r. było liderem w kraju w zasobach mieszkaniowych gmin (komunalnych) zarówno w liczbie mieszkań socjalnych jak i w jej powierzchni użytkowej (12 718 mieszkań; 432 658 m^2). Stanowiło to odpowiednio 17% i 18% zasobów Polski. Rozkład subregionalny przedstawia koncentrację zasobów mieszkaniowych w subregionie centralnym (ponad 70% mieszkań i ich powierzchni). Najgorzej sytuacja przedstawia się w subregionie północnym (w okolicach 4% regionalnych zasobów). Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku mieszkań chronionych – w regionie było ich 100 w 2011 r., co stanowi blisko 25% zasobów Polski. W mieszkaniach tych znajdowało się 461 miejsc.[25] Rozwój tego rodzaju obiektów powinien ulec dalszemu wzmocnieniu w celu zaspokojenia regionalnych potrzeb oraz umożliwić zmianę w modelu prowadzenia pomocy społecznej na taki, który w większym stopniu przyczynia się do rozwijania samodzielności mieszkańców województwa śląskiego.

Według danych ROPS i MPiPS w województwie w 2011 roku odnotowano 6359 rodzin zastępczych, w których opieką objętych było 9435 dzieci. Z tych jednostek 84 miały charakter

[23] Tak wynika z informacji przekazanych za pośrednictwem 181 formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej" , o czym wspomina się w dokumencie Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2013, Obserwatorium Integracji Społecznej, ROPS czerwiec 2013 r.
[24] Ibidem.
[25] Sprawozdanie MPiPS-03 za 2011 r.

pogotowania rodzinnego. Z ośrodków adopcyjno-opiekuńczych w tym samym czasie skorzystało 2583 osób, z placówek opiekuńczo-wychowawczych – 7582. Do pomocy rodzinie w ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych zatrudnione były 63 osoby, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych 2112. W placówkach specjalistycznego poradnictwa rodzinnego zatrudnionych było 18 osób.

Podmioty ekonomii społecznej w województwie śląskim

Wg danych Stowarzyszenia Klon/Jawor w województwie śląskim w bazie danych na dzień 14 października 2013 roku znajduje się 11946 organizacji pozarządowych, 2581 organizacji statutowo działa w obszarach pomocy społecznej i pomocy rodzinom w trudnej sytuacji, wsparciu pieczy zastępczej i rodziny, ochrony i promocji zdrowia, przeciwdziałaniu uzależnieniom, pomocy osobom niepełnosprawnym, ochrony macierzyństwa. Ponadto133 instytucje i organizacje działają na rzecz osób bezdomnych, 43 na rzecz więźniów i opuszczających zakłady karne. W województwie 28 podmiotów z sektora pozarządowego prowadzi działalność w zakresie opieki hospicyjnej, paliatywnej.

W województwie śląskim, funkcjonuje 12 Centrów Integracji Społecznej, 24 Kluby Integracji Społecznej oraz 8 Zakładów Aktywności Zawodowej, ponadto działają 54 Warsztaty Terapii Zajęciowej (36 w subregionie centralnym, w pozostałych po 6 placówek) oraz 35 aktywnych Spółdzielni Socjalnych (21 w subregionie centralnym, 4 w południowym i po 5 w północnym i zachodnim). Geograficzne rozłożenie ww. podmiotów wskazuje na znaczną ich koncentrację przede wszystkim na terenie subregionu centralnego województwa. Dynamika przyrostu liczby podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnym pokazuje, iż istotny wpływ na powstawanie tego typu podmiotów miało wsparcie udzielane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednak zdecydowana większość placówek o charakterze integracyjnym w województwie jest prowadzona przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Wychowanie i edukacja

W województwie śląskim w latach 2003-2011 wzrastała zarówno liczba przedszkoli jak i miejsc w nich dostępnych, jednakże dynamika wzrostu była niższa aniżeli w całym kraju. W 2011 r. przedszkola w regionie (1 303 obiektów) jak i miejsca w nich (123 323) były rozmieszczone względnie równomiernie w subregionach z wyjątkiem subregionu północnego, w którym przypadało 1,23 dziecka w wieku 3-5 lat na miejsce w przedszkolu (w pozostałych przypadkach wskaźnik pozostawał poniżej 1,13). W województwie śląskim w 2011 r. blisko 75% dzieci w wieku 3-5 lat było objętych opieką przedszkolną, a w poszczególnych subregionach wskaźnik sytuował się na podobnym poziomie z wyjątkiem subregionu zachodniego gdzie mieścił się poniżej 70%. W przypadku edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich stopień upowszechnienia dla dzieci w wieku 3-5 lat wynosi 67,2%. Wynik ten znacznie przekracza wskaźnik dla kraju, który wynosi 50,8%. Niemniej jednak jest niższy niż stopień upowszechnienia w miastach.

W latach 2002-2011 odnotowano w województwie śląskim, podobnie jak w kraju, wzrost poziomu wykształcenia ludności. Odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wzrósł o 7,8 pp. (w kraju o 7,2 pp.) tj. z 40,6% w 2002 r. do 48,4% w 2011 r. Największa dynamika zmian dotyczyła osób z wykształceniem wyższym, których udział wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej zwiększył się o 7,0 pp. (z 8,9% w 2002 r. do 15,9% w 2011 r.). Obniżył się odsetek osób z nieukończonym wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia, który w 2002 r. wynosił 2,3%, natomiast w 2011 r. – 0,9%. Wyniki z roku 2011 wykazały, że to kobiety częściej niż mężczyźni kończyły uczelnie wyższe (kobiety - 18,6% w miastach i 13,6% na wsi, mężczyźni - 15,5% w miastach i 9,6% na wsi) oraz licea ogólnokształcące (kobiety – 14,4% w miastach i 11,1% na wsi, mężczyźni – 7,9% w miastach i 6,0% na wsi). Narodowy Spis Powszechny z roku 2011 wykazał, że naukę kontynuowało 565,7 tys. osób, które posiadały już określony poziom wykształcenia. Wśród tej grupy osób prawie 75% osób kontynuowało naukę w trybie dziennym (stacjonarnym), a ponad 25% osób uzupełniało wykształcenie w trybie wieczorowym, zaocznym (niestacjonarnym), na odległość.

Na terenach wiejskich odsetek osób w wieku 13 lat i więcej w roku 2011 z wykształceniem wyższym wynosił 11,6% i wzrósł w stosunku do roku 2002 kiedy wynosił 5,1%. Pomimo znacznego wzrostu liczby osób z wykształceniem wyższym na terenach wiejskich wskaźnik ten pozostawał znacznie niższy niż w miastach, gdzie odsetek z wykształceniem wyższym wynosił 17,1%.

W województwie śląskim w latach 2002-2011 zauważalny jest spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, co jest konsekwencją niżu demograficznego. Największy spadek liczby ludności w badanym okresie zanotowano wśród osób w wieku 15-19 lat, który wyniósł prawie 133 tys. osób.

W województwie śląskim w 2011 roku 13,3% osób w wieku 13-14 lat nie ukończyło szkoły podstawowej lub było bez wykształcenia szkolnego, natomiast wśród osób w wieku 15-19 lat bez skończonej szkoły podstawowej zanotowano 0,5%.

Najwięcej osób w wieku 13-14 lat bez ukończonej podstawówki było w Piekarach Śląskich (17,8%) i w Zabrzu (17,1%). Powiatem o najmniejszym współczynniku takich osób był powiat kłobucki (8,8%). Subregionem o największym odsetku osób bez wykształcenia podstawowego był subregion centralny (14,1%), najlepsza sytuacja była w subregionie północnym (10,5%).

Dużo lepiej wygląda sytuacja stopnia wykształcenia podstawowego dla osób w wieku 15-19 lat, średnia wojewódzka wynosi 0,5% osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym lub bez wykształcenia. Największy odsetek takich osób jest w Zabrzu i Świętochłowicach, najmniejszy w powiecie bieruńsko-lędzińskim (0,1%). W subregionach zachodnim i południowym odsetek wynosi 0,3%, a w subregionie centralnym i północnym 0,5%.

W 2011 roku w województwie śląskim do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło 45,9 tys. uczniów, z tego 28,8% szkół zlokalizowanych było w gminach wiejskich. Słabowidzących

lub niewidomych uczniów egzamin gimnazjalny zdawało 84, a słabosłyszących lub niesłyszących 173, z kolei 830 uczniów miało zestaw zadań egzaminacyjnych dostosowany dla uczniów z trudnościami w uczeniu się.

Najwyższy średni wynik (średnia arytmetyczna) zdobyli uczniowie zdający w powiecie mikołowskim (27,45), Bielsku-Białej (27,36) i Chorzowie (27,02), z kolei najgorsze wyniki zanotowano w Świętochłowicach (22,47), Siemianowicach Śląskich (22,58) i Zabrzu (23,22). Najlepsze wyniki zanotowano w subregionie południowym (26,17), a najgorsze w zachodnim (24,91).

W województwie śląskim w 2011 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 47,1 tys. osób, z czego 40,3 tys. osób ubiegało się o świadectwo dojrzałości po raz pierwszy, z tego 2,6% osób zdawało na obszarach wiejskich. Średni wynik w województwie z części ustnej z języka polskiego wyniósł 71,08%, a zdało go 98,29%, z kolei część pisemną zdało 95,38% a średni wynik to 51,99%. Matematykę zdało 80,19% uczniów, a średni wynik to 49,47%.

Świadectwa dojrzałości otrzymało 75,74% zdających, na terenach wiejskich odsetek wydanych świadectw wyniósł 70,87%. Największy odsetek zdających otrzymało świadectwa dojrzałości w powiecie lublinieckim (84,01%), następnie w powiecie cieszyńskim (83,32) i w Mysłowicach (82,59%), natomiast najmniej w powiecie częstochowskim (61,67%), następnie w Rudzie Śląskiej (64,76%) i w Siemianowicach Śląskich (69,65%)[26].

W latach 2002-2011 odnotowano w województwie śląskim, podobnie jak w kraju, wzrost poziomu wykształcenia ludności. Odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wzrósł z 40,6% w 2002 r. do 48,4% w 2011 r. Największa dynamika zmian dotyczyła osób z wykształceniem wyższym, których udział wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej zwiększył się z 8,9% w 2002 r. do 15,9% w 2011 r. Obniżył się odsetek osób z nieukończonym wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia, który w 2002 r. wynosił 2,3%, natomiast w 2011 r. – 0,9%[27].

Szkolnictwo zawodowe jest prowadzone w Polsce na dwóch poziomach. Na poziomie zasadniczym widoczny jest niewielki spadek w latach 2004-2011 zarówno liczby szkół jak i uczniów. W 2011 r. w wymiarze subregionalnym zauważalne jest większe zróżnicowanie zjawiska. W subregionie centralnym zasadnicze szkolnictwo zawodowe zmniejsza zasięg działania, w subregionie północnym i południowym zaznaczyła się stabilizacja w zakresie liczby obiektów oraz spadek w zakresie uczniów, tymczasem w subregionie zachodnim wzrosła liczba szkół przy jednoczesnym spadku liczby uczniów. Region skupia ponad 10% krajowych szkół (147) i uczniów (21 145) zasadniczych szkół zawodowych, a wewnątrz niego ponad połowa z nich koncentruje się w subregionie centralnym. W szkolnictwie zawodowym na poziomie średnim spadek w latach 2007-2011 liczby szkół i uczniów przybiera znaczne rozmiary zarówno w regionie (liczba szkół zmniejszyła się o blisko 35% a uczniów o prawie 20%) jak i w całym kraju. Na poziomie subregionalnym także

[26] Na podstawie danych OKE Jaworzno.
[27] Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników

zanotowano wyraźne spadki o zróżnicowanym wymiarze (największy zauważono w subregionie zachodnim – zniknęło ponad 40% szkół tego rodzaju). W mniejszym stopniu spadła liczba uczniów. Jednak nadal ponad 10% szkół i uczniów w zakresie szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim lokalizuje się w województwie śląskim. Mimo relatywnie dużego potencjału szkolnictwa zawodowego jakim dysponuje województwa nadal należy inwestować w ten poziom kształcenia, gdyż pozwoli to na sukcesywny rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców.

Istotnym elementem kształcenia zawodowego pozostaje kształcenie ustawiczne skierowane do dorosłych mieszkańców regionu. Koniecznym dla wzmocnienia potencjału społecznego i gospodarczego regionu jest nasilenie i ustrukturyzowanie działań na rzecz wspierania modelu kształcenia przez całe życie, który jest w Polsce oparty na słabych fundamentach[28]. Analizując dokształcanie osób dorosłych można również wskazać na wskaźnik: udział osób w wieku 25-64 lata uczących się i dokształcających się w ludności ogółem w tej samej grupie wieku. W województwie śląskim w 2011 roku 4,5% osób we wskazanym wieku uczyło się lub dokształcało. Była to wartość powyżej średniej dla kraju jednak niższa od takich województw jak: mazowiecki, lubelskie, podlaskie i pomorskie. W stosunku do roku 2004 wartość wskaźnika spadła o 0,5 punktu procentowego.

Śląskie należy do najbardziej zurbanizowanych regionów w kraju, gdyż prawie 77% osób zamieszkuje w miastach[29]. Dokumenty strategiczne wskazują, iż podobnie jak w całym kraju ludność zamieszkująca obszary wiejskie ma utrudniony dostęp do edukacji. W konsekwencji ludność zamieszkującą obszary wiejskie charakteryzuje niski poziom wykształcenia. Wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich wymaga wsparcia inicjatyw lokalnych na rzecz zwiększenia potencjału zasobów ludzkich i warunków ich rozwoju[30]. O słabszym dostępie do infrastruktury edukacyjnej świadczy odsetek instytucji usytuowanych na tym terenie – 88% instytucji szkoleniowych i 90% agencji zatrudnienia usytuowanych jest bowiem na obszarze gmin miejskich.

Istotnym aspektem związanym ze wzmacnianiem i rozwijaniem kluczowych kompetencji w zakresie kreatywności i innowacyjności, jest podjęcie działań na rzecz popularyzacji nauki wśród dzieci i młodzieży oraz wspierania talentów i wybitnych osiągnięć.

[28] Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
[29] http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_Slaskie_wLiczbach2012.pdf
[30] http://www.slaskie.pl/zalaczniki/2010/02/24/1267017716/1267017953.pdf

Tabela 1. Zakres powiązań między celami RPO WSL 2014-2020 a celami Umowy Partnerstwa oraz obszarami wskazanymi w Position Paper i Zaleceniami Rady z 2013 r.

PI	Cele szczegółowe RPO WSL 2014-2020	Cele szczegółowe Umowy Partnerstwa	Priorytety Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper – priorytety finansowania
1.1	Podniesienie jakości badań naukowych prowadzonych w regionie poprzez rozwój kluczowej infrastruktury badawczej	Podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce	Wzrost inteligentny	Zalecenie Rady nr 5 na lata 2013-2014: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
1.2	Zwiększenie zaangażowania przedsiębiorstw na rzecz wzrostu innowacyjności gospodarki				
1.2	Wzrost poziomu wyspecjalizowanych usług oferowanych przez ośrodki innowacji na rzecz gospodarki				
2.2	Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie	Wzrost inteligentny		Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
2.3	Zwiększenie poziomu dostępności i wykorzystania publicznych usług oraz zasobów cyfrowych w regionie				
3.1	Wzrost rozwoju przedsiębiorczości w regionie	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Wzrost inteligentny		Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
3.1	Zwiększenie potencjału inwestycyjnego na terenach typu brownfield				
3.3	Wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw				
4.1	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna

	źródeł konwencjonalnych				
4.2	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych w przedsiębiorstwach				
4.2	Zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw				
4.3	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych				
4.3	Zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego				
4.3	Poprawa jakości powietrza w regionie				
4.5	Sprawny zintegrowany transport publiczny	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Wzrost zrównoważony		Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia
4.5	Wzrost atrakcyjności transportu publicznego dla pasażerów				
4.5	Zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej				
4.7	Zwiększenie efektywności produkcji energii elektrycznej i cieplnej poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
5.2	Skuteczna i efektywna pomoc mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia klęsk żywiołowych	Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna

		zagrożeniami			
6.1	Zmniejszenie ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: (...) Poprawę gospodarki odpadami i gospodarki wodnej	Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
6.2	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych				
6.3	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
6.4	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej				
7.2	Poprawa dostępności głównych szlaków drogowych województwa poprzez zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z główną, szkieletową siecią transportową regionu	Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim	Wzrost zrównoważony		Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia
7.4	Rozwój regionalnego transportu kolejowego	Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: (...) Wzmocnienie roli i zasobów urzędu sprawującego nadzór nad rynkiem kolejowym oraz zapewnienie skutecznego i bezzwłocznego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie (...)	Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia
8.5	Wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...) Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy iędzysektorowej mobilności pracowników	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji

				(...) Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji	
8.5	Wzrost mobilności geograficznej, związanej z zatrudnieniem	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...) Zalecenie Rady nr 4 nalat a 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników (...) Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8.7	Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...) Zalecenie Rady nr 4 nalata 2013-2014:Kontynuowanie ysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników (...) Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie,	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom

				tak aby podnieść wiek dezaktywizacji	
8.8	Poprawa dostępności do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 roku życia	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost Inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników (...) Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8.8	Godzenie życia zawodowego i prywatnego pracowników poprzez zastosowanie elastycznych form organizacji pracy				Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8.9	Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji kadr zarządzających i pracowników zgodnie z ich potrzebami	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw; Lepsze kompetencje kadr gospodarki, Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost Inteligentny Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu		Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8.9	Zwiększenie współpracy pomiędzy firmami sektora MŚP oraz jednostek B+R oraz ich internacjonalizacja	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Wzrost Inteligentny	Zalecenie Rady nr 5 na lata 2013-2014: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom

		Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8.9	Wzrost transferu wiedzy pomiędzy sektorem nauki a gospodarką	Podnoszenie jakości i umiędzynarodowieni e badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce; Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Wzrost Inteligentny	Zalecenie Rady nr 5 na lata 2013-2014: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8.10	Tworzenie warunków zdrowotnych na rzecz wydłużenia aktywności zawodowej	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9.1	Zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych	Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu		Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9.1	Zwiększenie spójności społecznej oraz eliminowanie barier w dostępie do usług na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym				

9.2	Rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną terytoriów zmarginalizowanych	Włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu		Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9.4	Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu		Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9.7	Wzrost dostępności i jakości usług zapobiegających ubóstwu	Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9.8	Wzrost stabilności sektora ekonomii społecznej	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu		Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
10.1	Zwiększenie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie śląskim	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu	Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
10.1	Wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnokształcącego			Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu	
10.3	Zwiększenie efektywności kształcenia i szkoleń w regionie				

10.3 BIS	Zwiększenie efektywności i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego.			strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...)	
10.4	Zwiększenie dostępności do placówek wychowania przedszkolnego	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
10.4	Zwiększenie dostępności i poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego			Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...)	
10.4	Upowszechnienie w regionie wiedzy w obszarze nauki i techniki				

1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Tabela 2. Przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	**1.1** udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Interwencja w ramach osi priorytetowej I wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. *1.1.1.* niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju i wsparcia innowacji zarówno w sferze nauki jak i wśród przedsiębiorstw. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (1.1, 1.2) w ramach celu tematycznego 1. Wskazane w osi priorytetowej I działania wpisują się w Strategię Europa 2020 w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie priorytetu finansowania: Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom. W Strategię Rozwoju Kraju 2020 w zakresie obszaru strategicznego II: Konkurencyjna gospodarka. W Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego w zakresie celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020" w zakresie celu 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy oraz celu 4: Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Jak również w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka cel strategiczny: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność, cel operacyjny: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa oraz cel operacyjny: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości.
	1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i	

	pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	
CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	**2.2** rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK **2.3** wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e- uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Interwencja w ramach osi priorytetowej II wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. *1.1.1.* niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego zarówno przez podmioty publiczne jak i w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (2.2, 2.3) w ramach celu tematycznego 2. Wskazane w osi priorytetowej II działania wpisują się w Strategię Europa 2020 w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie priorytetu finansowania: Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W Strategię Rozwoju Kraju 2020 w zakresie obszaru strategicznego I Sprawne i efektywne państwo oraz obszaru strategicznego III Spójność społeczna i terytorialna. W Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020" w zakresie celu 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy. W Strategię rozwoju kapitału społecznego w zakresie celu szczegółowego 3 Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy oraz celu szczegółowego 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego. W Strategię Sprawne Państwo 2020 w zakresie celu 5. Efektywne świadczenie usług publicznych. W Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 w zakresie celu 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej. W Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka, cel strategiczny: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność, cel operacyjny: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa oraz cel operacyjny: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. Jak również oraz obszaru priorytetowego: (B) Szanse rozwojowe mieszkańców, cel strategiczny : Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie, cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa, cel operacyjny: B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców oraz cel operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia. mieszkańców. W Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego

		regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości. Jak również w Strategię rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego województwa śląskiego do roku 2015 w zakresie celu 3 Zwiększenie ilości i użyteczności usług i treści cyfrowych oraz celu 4 Wzrost udziału technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie rozwoju gospodarczego.
CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	**3.1** promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości **3.3** wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Interwencja w ramach osi priorytetowej III wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. *1.1.1.* niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw Instytucji Otoczenia Biznesu, klastrów oraz zwiększenia powierzchni terenów inwestycyjnych. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (3.1, 3.3) w ramach celu tematycznego 3. Wskazane w osi priorytetowej III działania wpisują się w Strategię Europa 2020 w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz priorytetu II. Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. W Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie priorytetu finansowania: Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W Strategię Rozwoju Kraju 2020 w zakresie obszaru strategicznego II: Konkurencyjna gospodarka. W Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego w zakresie celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020" w zakresie celu 1 Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i prawnego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki oraz celu 2 Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy jak również celu 3 Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców. W Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka, cel strategiczny: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność, cel operacyjny: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa, cel operacyjny: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych oraz cel operacyjny: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. W Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości. Jak również w Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020 w zakresie wyodrębnionych obszarów technologicznych.
CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	**4.1** wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych **4.2** promowanie efektywności energetycznej i korzystania	Interwencja w ramach osi priorytetowej IV wpisuje się w zidentyfikowane w RPO potencjały i wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie: energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, szeroko rozumianej efektywności energetycznej, niskoemisyjnego transportu w miastach oraz kogeneracji. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (4.1., 4.2., 4.3., 4.5., 4.7) w ramach celu tematycznego 4.

	z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach **4.3** wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym **4.5** promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu **4.7** promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe	Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety Strategii Europa 2020, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Ponadto wsparte w osi priorytetowej IV działania przyczynią się do osiągnięcia celów „20/20/20" w zakresie klimatu i energii. Interwencja w osi priorytetowej IV jest spójna z celami zawartymi w Umowie Partnerstwa. Realizacja działań zaprogramowanych w osi priorytetowej IV, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w Krajowym Programie Reform, w zakresie oszczędności energii pierwotnej oraz zwiększenia efektywności energetycznej. Ponadto, planowane wsparcie jest spójne z priorytetami z zakresu: zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w polskim koszyku energetycznym, wspierania efektywności energetycznej, inwestycji w rozszerzenie i modernizację jakości infrastruktury transportowej, zwłaszcza w zakresie czystego transportu miejskiego, zawartymi w Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie programów w Polsce na lata 2014–2020. Planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej IV działania wpisują się również w: Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - projekt (cel rozwojowy 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię: 2.1 Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, kierunek: Poprawa efektywności energetycznej oraz modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowania do wprowadzenia energetyki jądrowej; 2.2 poprawa efektywności energetycznej; cel rozwojowy 3: Poprawa stanu środowiska: 3.3 Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki oraz cele Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej, a mianowicie: 1) Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii, 2) Poprawa efektywności energetycznej oraz 4) Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych. Wskazane w osi priorytetowej V działania wpisują się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska, cel operacyjny C.3: wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Planowana w osi priorytetowej IV interwencja wpisuje się w Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018, w którym w ramach ochrony powietrza (10.1) przewiduje się kontynuację działań związanych z poprawą jakości powietrza oraz ograniczanie zużycia energii i wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł oraz w założenia dokumentu Opracowanie metody programowania i modelowania systemów wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, wraz z programem wykonawczym dla wybranych obszarów województwa, którego celem strategicznym jest stworzenie warunków i mechanizmów dla szerokiego wykorzystania lokalnych zasobów energii odnawialnej na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego. Cele szczegółowe obejmują: rozpoznanie i inwentaryzację lokalnych zasobów energii odnawialnej, klasyfikację zasobów pod względem możliwości ich zagospodarowania, wskazanie właściwych

		technologii wykorzystania lokalnych zasobów energii odnawialnych, zwiększenie udziału energii z odnawialnych źródeł w lokalnym bilansie energetycznym. Dodatkowo Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego wskazuje energetykę jako jedną z trzech inteligentnych specjalizacji regionu.
CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	**5.2** wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Interwencja w ramach osi priorytetowej V wpisuje się w potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie ochrony środowiska. Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety Strategii Europa 2020, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. Interwencja w osi priorytetowej V jest spójna z celami Umowy Partnerstwa Ponadto, planowane wsparcie jest spójne z wyzwaniami z zakresu przystosowania do zmian klimatu w obszarze gospodarki wodnej i zapobiegania powodziom, zawartymi w Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie programów w Polsce na lata 2014–2020. Realizacja działań zaprogramowanych w osi priorytetowej V, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w Krajowym Programie Reform, w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury ochrony środowiska. Planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej V działania wpisują się również w: Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, dokładnie w cel główny, którym jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (1.2 Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody). Wskazane w osi priorytetowej V działania wpisują się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni.
CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	**6.1** inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie **6.2** inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypeł-	Interwencja w ramach osi priorytetowej V wpisuje się w potencjały i wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie ochrony środowiska. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (6.1., 6.2., 6.3., 6.4., 6.5.) w ramach celu tematycznego 6. Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety Strategii Europa 2020, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Interwencja w osi priorytetowej V jest spójna z celami Umowy Partnerstwa. Realizacja działań zaprogramowanych w osi priorytetowej V, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w Krajowym Programie Reform, w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury ochrony środowiska.

	nienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej V działania wpisują się również w: Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, dokładnie w cel główny, którym jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz cel 3. poprawa stanu środowiska (3.1 Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki, 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne. Planowane w osi priorytetowej V przedsięwzięcia wpisują się w Krajowy plan gospodarki odpadami 2014, a dokładanie przyczynią do realizacji jego celów: zapobieganiu powstawaniu odpadów, przygotowaniu do ponownego użycia, recykling, inne metody unieszkodliwiania odpadów, ograniczenia składowania odpadów, likwidacja odpadów niebezpiecznych. Wskazane w osi priorytetowej V działania wpisują się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska cel operacyjny C.3: wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Planowana interwencja w osi priorytetowej V wpisuje się w: Strategię Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030, w cel strategiczny II: Zachowanie i ochrona obszarów o wysokich walorach krajobrazowych oraz powstrzymanie degradacji krajobrazu i przywracanie ładu przestrzennego, kierunek działań II.2: Zrównoważone użytkowanie przestrzeni, powstrzymanie nieoszczędnego i degradującego krajobraz zagospodarowania przestrzeni oraz rewitalizacja obszarów zdegradowanych; Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018, w którym w ramach: zasobów wodnych (10.2), planuje się przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochronę jakości wód podziemnych i racjonalizację ich wykorzystania; gospodarki odpadami (10.3) planuje się minimalizację ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i ograniczenie składowania pozostałych odpadów; terenów poprzemysłowych (10.5) przewiduje się przekształcenie terenów poprzemysłowych i zdegradowanych województwa śląskiego zgodnie z wymaganiami ekologicznymi oraz uwarunkowaniami społeczno-ekonomicznymi. Zaprogramowane w osi priorytetowej V przedsięwzięcia odpowiadają również potrzebom Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014, który w zakresie odpadów komunalnych (4.1.) przewiduje następujące cele główne: gospodarowanie odpadami w województwie w oparciu o regionalne instalacje przetwarzania odpadów, zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska, selektywne zbieranie odpadów ulegających biodegradacji i w konsekwencji ograniczenie składowania tych odpadów, zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów. W zakresie odpadów niebezpiecznych (4.3.), założone cele do roku 2022 to: minimalizacja ilości wytwarzanych
	6.3 zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	
	6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	

		odpadów niebezpiecznych, wzrost efektywności systemu zbierania odpadów niebezpiecznych ze źródeł rozproszonych, głównie z sektora małych i średnich przedsiębiorstw, sukcesywne zwiększanie udziału odpadów niebezpiecznych poddanych procesom odzysku i procesom unieszkodliwiania, edukacja ekologiczna wytwórców odpadów niebezpiecznych w zakresie zagrożeń wynikających z niekontrolowanego przedostawania się odpadów niebezpiecznych do środowiska. Interwencja w osi priorytetowej V wpisuje się w Strategię rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020, a dokładnie w cel strategiczny 3. Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego efektywniejsze wykorzystywanie do celów turystycznych.
CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	**7.2** zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi **7.4** rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.	Interwencja w ramach osi priorytetowej VI wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie transportu. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (7.2., 7.4.) w ramach celu tematycznego 7. Dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa wzmacnia równocześnie spójność społeczną, ekonomiczną i przestrzenną regionu. Wpływa również na jego atrakcyjność inwestycyjną, która wymaga zwiększenia spójności wewnętrznego układu transportowego, jak i jego pełnego włączenia w międzynarodowy system transportowy. Kluczowe znaczenie zatem, dla budowy zrównoważonego systemu transportowego oraz optymalizacji wykorzystania istniejącej infrastruktury, będzie miało zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z Autostradą A4 oraz Autostradą A1 (zarówno z odcinkiem istniejącym, jak i planowanym). W tym zakresie najistotniejszym wyzwaniem jest budowa i przebudowa dróg stanowiących łączniki pomiędzy siecią autostrad i dróg ekspresowych a węzłami, w których koncentruje się ruch. Wyniki Generalnego pomiaru ruchu z roku 2010 wskazują bardzo wysokie natężenia na drogach regionu, również w ruchu tranzytowym. Kwestii transportu nie można również pomijać w kontekście dążenia do rozwoju zrównoważonego. W związku z tym konieczne jest wsparcie rozwoju innych form transportu, w szczególności kolejowego.

		Wyniki badania ewaluacyjnego *„Analiza możliwości zastosowania zintegrowanych rozwiązań w systemie transportu miejskiego w województwie śląskim”* wskazują na konieczność zwiększenia roli transportu szynowego. Jest to związane z ograniczeniem negatywnego efektu wzrostu ruchu samochodowego w miastach. Transport kolejowy, z uwagi na jego potencjał, powinien być traktowany jako bardzo istotny element zintegrowanego systemu transportowego w województwie śląskim. Planowana interwencja jest spójna i uzasadniona zapisami europejskich i krajowych dokumentów strategicznych oraz dokumentów kierunkowych związanych z perspektywą 2014-2020. Jest spójna z zapisami Strategii Europa 2020, gdzie wpisuje się w Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 określa priorytet finansowania: Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Planowana interwencja wpisuje się w dwa spośród celów nakreślonych w Strategii Rozwoju Kraju 2020. Przede wszystkim w cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu, w którym wymienia się kierunki priorytetowe: 7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych oraz 7.3. Udrożnienie obszarów miejskich. Ponadto, działania RPO WSL 2014-2020 wpisują się w Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, w tym w szczególności w kierunek priorytetowy 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej. Jednocześnie, planowane działania są spójne z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego w zakresie celu 1 i 2. W ramach Celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, za szczególnie istotne uznaje się wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych oraz tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi. W obrębie Celu 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych podkreślono m.in. konieczność wzmacniania spójności w układzie krajowym, a także zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności. Planowana interwencja w całości wpisuje się w realizację celów Strategii Rozwoju Transportu do 2020. Wybór kierunków interwencji jest podyktowany zaplanowanymi celami rozwojowymi określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. W Strategii, w obszarze priorytetowym: (C) Przestrzeń określono Cel strategiczny : Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, w ramach którego wskazano Cel operacyjny: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. Ponadto, w obszarze priorytetowym: (D) Relacje z otoczeniem przyjęto Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy. W ramach tego określono Cel operacyjny: D.3. Region w sieci

		międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych. Planowane działania RPO WSL 2014-2020 będą przyczyniały się do realizacji tych celów.
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	**8.5**.dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Interwencja w ramach osi priorytetowej VII wpisuje się w potencjały i wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie kreowania konkurencyjnej gospodarki regionalnej opartej na innowacyjności i kreatywności. Zgodnie ze Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" celem województwa jest jeszcze silniejsze wpisanie regionu w światowe trendy związane z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, dyfuzją rozwoju poprzez ośrodki metropolitalne oraz podnoszeniem jakości życia przy uwzględnieniu wymogów wynikających z zasad zrównoważonego rozwoju. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w zdefiniowanych Powyższe jest także zgodne z wyzwaniami zawartymi w dokumentach programowych Unii Europejskiej, w tym w Strategii Europa 2020. Wyzwania polityki rozwoju Województwa wskazane w celach operacyjnych Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" celu strategicznym: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność. Cel operacyjny A1 Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa oraz cel operacyjny: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy, Cel operacyjny: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały znalazły odzwierciedlenie w działaniach wskazanych do realizacji w ramach priorytetu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, m.in. poprzez podniesienie aktywności zawodowej i wzrost zatrudnialności na przyjaznym i otwartym rynku pracy, rozwój przedsiębiorczości społecznej tworzącej miejsca pracy, poprawę efektywności podmiotów rynku pracy, zwiększenie poziomu zaawansowania technologicznego i innowacyjności przedsiębiorstw, rozwój przedsiębiorstw opartych o specyficzne potencjały województwa, w tym technologie kreowane w regionie i produkty lokalne, wzrost atrakcyjności miejsc pracy i jakości życia przyciągające do regionu nowych mieszkańców. Dbając o zrównoważony i harmonijny rozwój województwo śląskie, dąży do jak najlepszego wykorzystania pozytywnych tendencji zmian oraz przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom, tak by stworzyć warunki dla rozwoju mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji w globalnej konkurencji. Podstawą rozwoju regionu są jego mieszkańcy z ich wiedzą, kompetencjami i umiejętnościami. Konieczne jest zatem promowanie stałego dokształcania, zwiększania kwalifikacji zawodowych i poziomu wykształcenia mieszkańców oraz mobilności na rynku pracy. Podjęte działania będą wpływały na podniesienie aktywności ekonomicznej ludności, a co za tym idzie, przyczynią się do poprawy zatrudnialności. Nieodzownym elementem polityki rozwoju regionu jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych o wysokim standardzie. Mieszczą się tu działania z zakresu polityki ochrony zdrowia, pomocy społecznej czy bezpieczeństwa publicznego, co jest zgodne z celem strategicznym: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na
	8.7 praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	
	8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	
	8.9 przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	
	8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	

		powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie realizowanych przez cele operacyjne B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa, B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców , B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców, Do polepszenia jakości życia w regionie przyczyni się zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych zarówno podstawowych, jak i specjalistycznych oraz tworzenie warunków do uprawiania sportu i prowadzenia aktywnego trybu życia. Jest to tym bardziej istotne w przypadku województwa śląskiego, które charakteryzuje się niskim poziomem zdrowotności. Zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej osobom pracującym pozwoli na wydłużenie czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączanie osób z rynku pracy z powodów zdrowotnych. Wzrost poczucia bezpieczeństwa społecznego i publicznego, jako czynnik kształtujący zachowania społeczne, jednocześnie decydujący o wizerunku regionu na zewnątrz, wymaga podjęcia szeregu odpowiednich działań. Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych, strukturalnych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców, obejmującą szczególnie aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym osób biernych zawodowo. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest wyrównywanie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego, w tym: wyrównanie szans kobiet w zakresie dostępu do awansu zawodowego, znoszenie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym znalezienie zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom długotrwale bezrobotnym. Istotnym elementem jest również poprawa adaptacyjności zawodowej osób z wyższym wykształceniem, w szczególności absolwentów, poprzez wspieranie staży, wolontariatu oraz zajęć praktycznych, co stanowi również podstawę celu operacyjnego B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców Strategii rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2020+ gdzie wymieniany jest jako jeden z priorytetów wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców. Elastyczność i dostosowanie kształcenia do rozwoju nowoczesnych gałęzi przemysłu i wzrostu zaawansowania technologicznego procesów gospodarczych będzie miało wpływ na rozwój województwa, podnosząc jednocześnie jego atrakcyjność i siłę konkurencyjną w otoczeniu. Sprawny system przekwalifikowań zawodowych i kształcenia ustawicznego powinien stwarzać warunki rozwoju zdolności do podejmowania pracy, nabycia kluczowych kompetencji oraz funkcjonowania w społeczeństwie. W Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2020+ (Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy oraz realizujący go cel operacyjny Cel operacyjny: D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu) jako istotny obszar wsparcia przedsiębiorstw wskazano również zwiększenie aktywności firm na rynkach międzynarodowych oraz rozwój i promocję eksportu innowacyjnych rozwiązań technologicznych tworzonych w regionie, jak również wykorzystanie wysokiej atrakcyjności

		inwestycyjnej regionu. Dla zwiększenia konkurencyjności istotne jest również stworzenie środowiska rozwoju przedsiębiorczości, które zapewni dobrą obsługę inwestorów, od poszukiwania lokalizacji po zakończenie procesu inwestycyjnego, nabór pracowników i zapewnienie kontaktów z zapleczem naukowo-badawczym. Wymaga to także zmian w przedsiębiorstwach kooperujących z przedsiębiorstwami restrukturyzowanych sektorów, posiadających niejednokrotnie wysoki potencjał technologiczny, który jednak dotychczas był w niepełnym stopniu wykorzystywany. Dużego znaczenia nabiera współpraca pomiędzy firmami sektora MŚP, a także ich powiązanie z podmiotami gospodarczymi działającymi na rynku globalnym. W zakresie wzmocnienia otoczenia biznesu Strategia Rozwoju Województwa Śląskie 2020+ wskazuje cele rozwojowe w zakresie wsparcia specjalizacji usług instytucji działających na rzecz umiędzynarodowienia działalności firm, wdrażania w firmach nowoczesnych metod zarządzania oraz strategii opartych na współpracy i specjalizacji oraz promowania wśród przedsiębiorców znaczenia wartości kulturalnych, środowiskowych, społecznych i etycznych przy wytwarzaniu dóbr i usług. W kontekście wzmocnienia współpracy sektora nauki i biznesu, w szczególności w obszarach specach operacyjnych A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa oraz A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych wzmocnienie współpracy przedsiębiorstw w ramach klastrów w szczególności w tworzeniu wspólnej oferty konkurencyjnej. Wsparcie przedsiębiorczości w ramach celu tematycznego 8 będzie przebiegało z uwzględnieniem specyficznych potencjałów i specjalizacji regionalnych oraz subregionalnych, a także w zgodności z regionalną polityką innowacyjności, określoną w dokumencie pn. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 jak również w Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020.Cel tematyczny nr 8 jest analogiczny z celami Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, której główną koncepcją jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Działania zaplanowane w ramach przedmiotowego celu pokrywają się z kierunkami wskazanym w przedmiotowym dokumencie. Zaplanowano szerokie wsparcie dla osób pozostających bez zatrudnienia jak i dla przedsiębiorstw oraz pracowników przedsiębiorstw, chcących poszerzyć/zmienić kwalifikacje indywidualne i niezbędne w zakresie specyfiki i sposobu działania przedsiębiorstwa, w tym m.in. poprzez rozwój warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz zwiększenie aktywności zawodowej osób starszych. Ponadto kierunek interwencji znajduje odzwierciedlenie także w celach szczegółowych w/w Strategii takich jak: • Wzrost zatrudnienia, • Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych,

		• Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, • Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli. Jednocześnie, obszar wsparcia celu tematycznego jest także ściśle powiązany celami wskazanymi w Umowie Partnerstwa. Rezultatem działań realizowanych w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 w ramach przedmiotowego Priorytetu jest oparcie rozwoju na dalszym (1) zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, (2) poprawie spójności społecznej i terytorialnej i (3) podnoszeniu sprawności i efektywności państwa jak również bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy.
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	**9.1** inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych **9.2** wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich **9.4** aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie **9.7** ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym **9.8** wspieranie przedsiębiorczości	Interwencja w ramach osi priorytetowych IX i X wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie włączenia społecznego i zdrowia. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (9.1., 9.2., 9.4., 9.7., 9.8.) w ramach celu tematycznego 9. Zakres interwencji w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych jest zgodny z przyjętym podziałem interwencji podejmowany na poziomie krajowym i regionalnym. Mając na względzie profil województwa zarysowany w diagnozie, która koncentruje się na najistotniejszych czynnikach i zjawiskach mających wpływ na sytuację społeczną województwa należy uznać, iż wybór priorytetów inwestycyjnych w zakresie znajdującym się w obszarze celu dedykowanego włączeniu społecznemu i ubóstwu odzwierciedla najistotniejsze wyzwania i problemy regionu, jest także zgodny z priorytetami wyznaczonymi dla tego celu na poziomie Umowy Partnerstwa. Jednym z trzech priorytetów wskazanych w Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020" jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Działania służące realizacji celów tego priorytetu powinny zapewnić spójność społeczną i terytorialną, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i zawodowym. Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 jednym z głównych wyzwań jest zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji. Dlatego też wsparcie zostanie ukierunkowane dla grup, społeczności i osób szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne, w tym zmniejszenie luki zatrudnieniowej osób niepełnosprawnych, zwłaszcza osób o dużym stopniu niepełnosprawności, społeczności zamieszkujących terytoria ubogie, obszary zdegradowane, dotknięte znacznymi różnicami terytorialnymi. Zapewnienie spójności społecznej i gospodarczej powinno następować poprzez spójne działania zarówno instytucjonalne, jak i lokalne. Terytorialny wymiar wsparcia podkreślany przez Komisję Europejską wyraża się poprzez zintegrowane działania prorozwojowe podejmowane na danym

	społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	terytorium, uwzględniając nie tylko jego potrzeby, ale i dostępne zasoby. W tym celu niezbędne jest podejmowanie spójnych i przemyślanych działań na obszarach odznaczających się znacznymi różnicami w poziomie spójności społeczno-gospodarczej. Zaprojektowane powinny być w oparciu o dobrze zdefiniowane problemy terytorialne i faktyczne potrzeby, uwzględniając niekorzystne procesy demograficzne, które w przypadku województwa śląskiego w sposób znaczący warunkować będą kierunki polityki społecznej oraz kształt rynku pracy i gospodarkę regionu. Stąd koniecznym jest efektywne świadczenie usług społecznych odpowiadających na wyzwania demograficzne, wspomagające uruchamianie dostępnych zasobów ludzkich dotąd niewykorzystanych, pozostających poza rynkiem pracy i wykluczonych społecznie. W szczególności poprzez wzrost dostępności do usług zdrowotnych, zarówno szeroko rozumianej profilaktyki, jak ochrony macierzyństwa i diagnostyki noworodków i młodych osób w kierunku wczesnej diagnostyki wad wrodzonych i chorób cywilizacyjnych, efektywnego wspierania rodziny w wypełnianiu jej ról społecznych, wsparcie organizacji opieki nad dzieckiem, osobami zależnymi oraz pomocy w wychowaniu dzieci i młodzieży w dobrostanie społecznym, w tym zwłaszcza w dobrym zdrowiu, i ekonomicznym. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego podobnie jak Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 wskazują w tym kontekście na konieczność rozbudowy narzędzi zapewniających osobom wykluczonym dostęp do usług publicznych pozwalających na powrót na rynek pracy, życiowe i ekonomiczne usamodzielnienie się , a tym samym ograniczenie skali ubóstwa. Krajowa Strategia Kapitału Społecznego wskazuje jako innowacyjny instrument wpływający na zwiększenie integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie oraz kapitału społecznego ekonomię społeczną, której stabilny rozwój, w tym stymulowanie tworzenia miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej dla osób w niekorzystnej sytuacji życiowej w sposób znaczący może wpłynąć na redukcję skali ubóstwa. Sektor ten w naturalny sposób może pełnić funkcję wspomagającą rozwiązywanie problemów społecznych w wielu obszarach życia publicznego i uzupełniającą niedostatek dostępu do usług realizowanych przez rynek i państwo. Ponadto, wybór priorytetów inwestycyjnych uzasadniony jest kierunkami rozwoju regionu wskazanymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" w ramach obszarów priorytetowych, dzięki którym region stanie się miejscem o atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, sprzyjającym wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie. Zgodnie z w/w dokumentem działania, które będą realizowane do 2020 r. powinny przyczynić się do zwiększenia harmonii społecznej i wzmocnienia kapitału zaufania przy jednoczesnym zachowaniu dogodnych warunków życia mieszkańców, szczególnie na obszarach o niskiej aktywności społecznej i zawodowej oraz nagromadzonych problemach społecznych. Powyższe znajduje potwierdzenie w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+", gdzie jednym z obszarów strategicznej interwencji w ujęciu regionalnym są tereny wymagające rewitalizacji. Są to obszary, na których istnieją tereny i obiekty zdegradowane, zdewastowane,

		w tym głównie poprzemysłowe, dotknięte problemami związanymi z degradacją środowiska przyrodniczego oraz szczególnym nasileniem negatywnych zjawisk społecznych, dezintegracją społeczną i zawodową. Główne wyzwania będą dotyczyć wzmocnienia kompetencji grup defaworyzowanych i zagrożonych marginalizacją przy jednoczesnym przywróceniu funkcji społecznych, jak i gospodarczych obszarów dotkniętych degradacją fizyczną. Obszary zdegradowane fizycznie w przypadku województwa śląskiego charakteryzują się jednocześnie natężeniem negatywnych zjawisk gospodarczych oraz licznymi deficytami społecznymi. Jednocześnie wszelkie działania terytorium mające na celu wyrównywanie szans różnych grup społecznych, z różnych środowisk, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, będą realizowane przy zachowaniu zasady równości szans i niedyskryminacji. Realizacja CT 9 przyczyni się do osiągnięcia następujących celów niniejszej strategii: w obszarze priorytetowym B: Szanse rozwojowe mieszkańców, cel strategiczny: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie, cel operacyjny B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa, cel operacyjny B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców, w obszarze priorytetowym C: Przestrzeń, cel strategiczny Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Wobec powyższego, spośród zaproponowanego przez Komisję Europejską katalogu celów tematycznych, które mają przyczynić się do realizacji unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, jako najbardziej odpowiadający powyższym wyzwaniom jest cel tematyczny Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem. Szczegółowy opis planowanych do realizacji działań w zakresie włączenia społecznego i rewitalizacji zawierają opisy priorytetów, stanowiące część niniejszego dokumentu.
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	**10.1** ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Interwencja w ramach osi priorytetowych XI i XII wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie edukacji. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (10.1., 10.3., 10.3 BIS,10.4.) w ramach celu tematycznego 10. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020" stawia przed Państwami Członkowskimi wyzwania, którym jako region musimy sprostać. Wśród priorytetów ww. Strategii należy wymienić rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W kontekście tego ostatniego, ważne jest zapewnienie warunków do nabywania kwalifikacji

	10.3 wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	zawodowych oraz zwiększanie dostępu do opieki nad dziećmi, tak aby w efekcie możliwe było zwiększenie zatrudnienia. Ponadto wskazuje się na konieczność poprawy wskaźnika dotyczącego ograniczenia liczby osób przedwcześnie kończących edukację. Oznacza to poprawę dostępności i jakości edukacji, a także wyników instytucji edukacyjnych na wszystkich etapach – od edukacji przedszkolnej do kształcenia ustawicznego. Dzięki temu poprawi się poziom wykształcenia mieszkańców regionu, a dzięki temu zwiększą się szanse na zatrudnienie. W kontekście modernizacji systemu kształcenia w Polsce, w tym objęcia opieką przedszkolną młodszych dzieci czy kształcenia zawodowego, Krajowy Program Reform wskazuje na konieczność poprawy dostępności form wczesnej edukacji i opieki, w tym edukacji przedszkolnej, lepsze dostosowanie kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, poprawę jakości edukacji (jakości pracy szkół i placówek edukacyjnych) doskonalenie metod i warunków nauczania i wychowania, ulepszanie organizacji pracy oraz podnoszenie kompetencji kadry oraz opieranie polityki edukacyjnej na kompleksowej i spójnej strategii uczenia się przez całe życie, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy w zakresie upowszechnienia uczenia się dorosłych. Oczywistym jest, że niezbędne przy tym jest inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego i poprawę dostępności do instytucji edukacyjnych, aby w efekcie z jednej strony nabywając niezbędne umiejętności zawodowe oraz kompetencje takie jak kreatywność, komunikatywność czy współpraca przeciwdziałać wykluczeniu z rynku pracy, a z drugiej zapewniając dostęp do wysokiej jakości usług publicznych (wychowania przedszkolnego) przyspieszać tym samym powrót do aktywności zawodowej osób wychowującymi małe dzieci. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego, w perspektywie roku 2020 jedną z kluczowych kwestii jest upowszechnienie dostępu do wychowania przedszkolnego, tak aby umożliwiać łączenie funkcji rodzicielskich z kontynuowaniem kariery zawodowej, a także wyrównywać na możliwie wczesnym etapie deficyty społeczne i intelektualne dzieci, aby w efekcie umożliwić im równy start z rówieśnikami. Bardzo istotne jest wyrównanie dysproporcji w dostępności do przedszkoli między obszarami wiejskimi i miejskimi. Ponadto, w kontekście postulowanego wzrostu zatrudnienia konieczne jest zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości kształcenia czy szkolenia, ale dostosowanego do potrzeb pracodawców, aby w efekcie zapewnić płynne przejście z edukacji do zatrudnienia. W tym kontekście jako ważne uznaje się kompetencje cyfrowe, z przedmiotów przyrodniczo-matematycznych czy umiejętności twórcze. Bardzo istotne przy tym jest wyrównywanie szans różnych grup społecznych, z różnych środowisk. W tym celu konieczne jest stosowanie zasad równości szans i niedyskryminacji. Podkreśla się konieczność indywidualnego podejścia do ucznia na każdym etapie kształcenia oraz uwzględnienie potrzeb uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Dodatkowo, ważne jest korzystanie z potencjału możliwości jakie stwarza uczenie się w różnych miejscach i formach. W Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020, podnoszona jest kwestia niskiego wskaźnika zatrudnienia wśród kobiet w Polsce, czego częściowo powodem jest brak przystępnych cenowo usług opieki nad dziećmi.
	10.3 BIS lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	
	10.4 inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	

		Ponadto, podkreśla się, że Polska zmaga się z niedopasowaniem umiejętności czy kwalifikacji zawodowych do aktualnych potrzeb rynku pracy, czego przyczyną jest niewystarczająca jakość i adekwatność oferty edukacyjnej. Konsekwencją tego jest wskazanie w dokumencie priorytetów, w których podkreśla się konieczność poprawy dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji, kształcenia podstawowego i średniego oraz poprawę dostępności uczenia się przez całe życie, podnoszenie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i lepsze dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Wśród priorytetów, które Komisja Europejska chciałaby współfinansować w Polsce w następnym okresie programowania na lata 2014–2020 wskazuje się na zwiększanie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji. Priorytet ten ma być realizowany poprzez m.in. inwestycje w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego, zarówno w kapitał ludzki oraz infrastrukturę, aby przezwyciężyć bariery w znalezieniu zatrudnienia. Ponadto, w kontekście wzrostu zatrudnienia wśród kobiet, rekomenduje się wsparcie inwestycji w infrastrukturę przedszkolną na słabiej rozwiniętych obszarach oraz na obszarach miejskich, w których liczba placówek przedszkolnych jest niewystarczająca. W projekcie Umowy Partnerstwa podkreśla się, że konkurencyjność gospodarki w dużej mierze zależy od jakości kapitału ludzkiego, a zatem należy podejmować działania ukierunkowane na wzmocnienie kadr gospodarki. Efektem interwencji powinno być zapewnienie wykwalifikowanych pracowników, o umiejętnościach dostosowanych do potrzeb rynku pracy, a w szczególności do potrzeb lokalnej czy regionalnej gospodarki, a przede wszystkim do wymagań pracodawców. Z tego względu niezbędna jest poprawa jakości kształcenia, w tym praktycznego oraz umiejętności dopasowania do zmieniającego się rynku pracy, a także tworzenie warunków do podwyższania lub zmiany kwalifikacji zawodowych wśród osób dorosłych, m.in. poprzez poprawę jakości kształcenia formalnego i nieformalnego pracowników przedsiębiorstw oraz osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym oraz poprawę jakości kadry pedagogicznej. Aby sprostać oczekiwaniom potencjalnych pracodawców jak i uczniów, którzy wybierają naukę w szkołach zawodowych, niezbędne jest stworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia warsztatów, pracowni, itp. Równie istotne jest rozwijanie umiejętności czy postaw w obszarze kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej, które są podstawą do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności w ramach kształcenia się przez całe życie oraz do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy. Wpływ na wzrost efektywności kształcenia upatruje się także w realizacji współpracy szkół z otoczeniem, zwłaszcza z pracodawcami. W Umowie podkreśla się również, że w ostatnich latach w Polsce dynamicznie wzrósł odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli, jednakże uczestnictwo dzieci 3 i 4 letnich w wychowaniu przedszkolnym jest niższe niż w pozostałych krajach OECD. Zjawisko to dotyczy słabiej rozwiniętych obszarów, w szczególności obszarów wiejskich. Jednocześnie, problem dostępności do usług edukacji przedszkolnej występuje w aglomeracjach i na obszarach miejskich. W tym aspekcie, należy podejmować działania sprzyjające powrotom osób wychowujących dzieci do

		pracy, w szczególności kobiet, np. poprzez zwiększanie dostępu do usług opieki nad dziećmi. W Umowie wskazuje się również na powiązania pomiędzy poprawą jakości edukacji, a działaniami podejmowanymi na rzecz innowacyjności. W kontekście zwiększania spójności społecznej i terytorialnej, istotne jest podejmowanie działań wyrównujących dostęp do usług edukacyjnych dla osób z różnych obszarów i środowisk, aby eliminować zjawisko marginalizacji. W Umowie podkreśla się, że środki polityki spójności w obszarze edukacji należy ukierunkować m.in. na kształcenie umiejętności potrzebnych na rynku pracy i na kształcenie ustawiczne osób dorosłych. W dokumencie Elementy wspólnych ram strategicznych na lata 2014-2020, podkreśla się konieczność wspierania inwestycji w infrastrukturę edukacyjno-szkoleniową, szczególnie w celu zmniejszenia nierówności w ujęciu terytorialnym i promowania kształcenia zgodnie z zasadą równości szans oraz niedyskryminacji. Bardzo istotne jest dostosowanie systemu kształcenia i szkolenia do zmieniających się potrzeb rynku pracy, w zakresie wzorców umiejętności. Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju wskazuje na konieczność unowocześnienia i poprawy jakości edukacji oraz dopasowanie edukacji do potrzeb zmieniającej się gospodarki i społeczeństwa. Ważne jest zapewnienie dostępu do usług opieki nad dziećmi, nastawionej na wspomaganie osób wychowujących dzieci. Jednocześnie, inwestycje w edukację powinny wzmacniać kształcenie kluczowych kompetencji, wdrażając model kształcenia zawodowego opartego na uczeniu się praktycznym i na elastycznych ścieżkach uczenia się oraz powiązanego z rynkiem pracy oraz oczekiwaniami uczelni wyższych. Wskazuje się na to, aby system edukacji tworzył warunki dla wyrównywania szans dla osób o różnym statusie społecznym oraz sprzyjał wyławianiu talentów. W tym miejscu, należy również pamiętać o udziale osób niepełnosprawnych w celu stworzenia im warunków do edukacji od najmłodszych lat. Strategia Rozwoju Kraju 2020 wskazuje, że wśród podstawowych barier rozwoju w Polsce można wymienić niski wskaźnik zatrudnienia oraz niedostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy. W dokumencie tym podkreśla się, iż poprawa jakości kapitału ludzkiego oznacza sytuację w której obywatele od najmłodszych do najstarszych lat życia i różnymi drogami – w szkole i innych instytucjach edukacji formalnej, na kursach, ale również w pracy i środowisku zaangażowania społecznego, ucząc się samodzielnie i od siebie nawzajem - uzyskują kompetencje i kwalifikacje zgodne z potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz indywidualną potrzebą rozwoju osobistego. W kontekście wzrostu zatrudnienia, bardzo istotne jest podejmowanie działań zmierzających do pobudzania aktywności zawodowej wśród osób wychowujących dzieci np. poprzez tworzenie rozwiązań umożliwiających i ułatwiających godzenie życia zawodowego i rodzinnego oraz inwestowanie w rozwój umiejętności i kwalifikacji zawodowych. W kontekście zmieniających się potrzeb rynku pracy, konieczne jest wyrównywanie szans edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia i szkolenia, jak również wyrównywanie dostępu i podnoszenie jakości i efektywności usług edukacyjnych, odpowiadających warunkom gospodarki opartej na wiedzy. Podkreśla się, aby w programach nauczania zwiększać zakres o zagadnienia m.in. kompetencje matematyczne oraz przyrodnicze, dotyczące kreatywnego myślenia i umiejętność kooperacji. W przypadku kształcenia

		dorosłych konieczne jest stworzenie spójnego systemu, w ramach którego realizowana będzie polityka rynku pracy oraz edukacji, towarzyszyć więc będzie rozwój uczenia się przez całe życie. Szczególnie ważne jest pobudzanie aktywności wśród osób niepełnosprawnych, mowa tu nie tylko o podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, ale też architektonicznym i urbanistycznym dostosowaniu przestrzeni do ich potrzeb, co jest ważne dla budowania więzi społecznych. Zgodnie z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, w kontekście wspomagania wzrostu konkurencyjności regionów należy podejmować działania m.in. dotyczące poprawy jakości kapitału ludzkiego, aby wykorzystać potencjał największych ośrodków miejskich oraz w celu kreowania warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych na obszar całego województwa. Równie istotne jest podejmowanie interwencji na obszarach problemowych polityki regionalnej w celu wzmacniania spójności terytorialnej i przeciwdziałania marginalizacji. Zgodnie z Zaleceniem Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016, w kontekście rosnącego bezrobocia wśród osób młodych, niezbędne jest zwiększenie dostępności przyuczania do zawodu oraz uczenia się poprzez praktykę w celu zacieśnienia współpracy między szkołami a pracodawcami oraz poprawy jakości nauczania. Zaleca się dalsze zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy, m.in. poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępne cenowo nauczanie przedszkolne. Strategia Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020" wskazuje, że jednym z czynników wpływających na osiągnięcie celu głównego strategii tj. wysoce konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i współpracy jest wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego, np. poprzez promowanie i rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego. Mowa tu o wzmocnieniu kompetencji kluczowych w kształceniu zawodowym i szkoleniach zawodowych osób dorosłych. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 podkreśla, że poziom przedsiębiorczości i zatrudnienia w głównej mierze zależy od jakości kapitału ludzkiego, co oznacza również, że inwestycje w rozwój wiedzy i podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych lub potencjalnych pracowników, zwiększa ich szanse na znalezienie zatrudnienia. W kontekście wyrównywania dostępu do dóbr i usług na obszarach wiejskich, podkreśla się konieczność inwestowania w szeroko rozumianą infrastrukturę edukacyjną. W kontekście celu strategicznego określonego w dokumencie Perspektywa uczenia się przez całe życie tj. dzieci i młodzież dobrze przygotowane do uczenia się przez całe życie oraz osoby dorosłe poszerzające i uzupełniające swoje kompetencje i kwalifikacje odpowiednio do stojących przed nimi wyzwań w życiu zawodowym, społecznym i osobistym, jednym z działań zmierzających do osiągnięcia celu jest tworzenie warunków do nabywania kompetencji i kwalifikacji zawodowych np. poprzez rozwijanie metod uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia. Jednocześnie, ważne jest wspomaganie rodziców w wychowaniu dzieci, poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług wczesnej edukacji. Ponadto, w kontekście

		prognoz do 2020 roku związanych zapotrzebowaniem na średnio i wysoko wykwalifikowanych pracowników, ważne jest, aby kształcenie i szkolenie zawodowe umożliwiało nabycie umiejętności, w tym kompetencji kluczowych, niezbędnych na rynku pracy. Jednym z działań jakie należy podjąć jest zapewnienie w placówkach i szkołach kształcących w zawodach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Ponadto, podkreśla się istotną rolę procesu edukacji już od najmłodszych lat, bez względu na miejsce czy formę. Jednocześnie, postuluje się zapewnienie dostępu do dobrej jakości usług wspierających uczenie się, ułatwiających karierę zawodową i społeczną, a także dostosowywanie treści oraz metod kształcenia i szkolenia do promowania kreatywności i innowacyjności. Zgodnie z wizją zarysowaną w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" (Obszar priorytetowy: (B) Szanse rozwojowe mieszkańców, Cel operacyjny: B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców, Cel operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców, Obszar priorytetowy: (C) Przestrzeń, Cel operacyjny: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi, Obszar priorytetowy: (D) Relacje z otoczeniem, Cel operacyjny: D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego) region stanie się miejscem stwarzającym szanse rozwojowe dla mieszkańców i zapewniającym wysoką jakość kształcenia, dostosowanego do potrzeb rynku pracy, którego ludność cechują wysokie kompetencje. Działania, które będą podejmowane do roku 2020 powinny przyczynić się do rozwoju kompetencji i umiejętności wśród mieszkańców województwa, co w efekcie przełoży się na wzrost poziomu zatrudnienia oraz ułatwi mieszkańcom radzenie sobie ze zmianami i wyzwaniami na rynku pracy. Ponadto, istotne będzie zapewnienie dostępu do wychowania przedszkolnego, aby w efekcie stworzyć warunki do powrotu na rynek pracy dla osób wychowujących dzieci.

1.2 ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH

1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020 jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Każdy priorytet odpowiadający osi priorytetowej będzie jednofunduszowy co usprawni zarządzanie programem. Ponadto programowanie i wdrażanie dwufunduszowego programu daje możliwość programowania celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich. Takie podejście sprzyja również silniejszym powiązaniom i koordynacji działań podejmowanych w regionach przez podmioty zaangażowane w realizację programów. Zgodnie z Umową Partnerstwa z dn. 8 stycznia 2014 roku całkowita alokacja na RPO WSL 2014-2020 wyniesie 3 473,6 mln euro z tego 72% z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz 28% z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z zapisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dn. 17 grudnia 2013 r. minimum 50% środków EFRR musi zostać przeznaczone na cele tematyczne 1, 2, 3 i 4 w tym min. 15% na cel tematyczny 4 oraz minimum 20% środków EFS musi zostać przeznaczone na cel tematyczny 9. Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa Polska przyjęła wyższe poziomy koncentracji tematycznej dla regionów mniej rozwiniętych odpowiednio 54,5%, 19,8% oraz 28,9%.

Realizując te wymogi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020 planuje się przeznaczyć ponad 56,31% alokacji EFRR na osie priorytetowe (I Nowoczesna gospodarka, II Cyfrowe śląskie, III Konkurencyjność MŚP, IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna) realizujące pierwsze cztery cele tematyczne, w tym ponad 29,87%, na cel tematyczny nr 4.

Powyższy podział wynika również z przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej oraz sformułowanymi na jej podstawie najważniejszymi wyzwaniami stojącymi przed regionem.

W obszarach objętych koncentracją tematyczną w zakresie EFRR, ponad 10,26% środków EFRR przeznaczono na priorytety inwestycyjne 1.1 oraz 1.2 w obszarze innowacyjności, a także ponad 10,56% na priorytety inwestycyjne 3.1, 3.3. Są to obszary wpisujące się bezpośrednio w cel Strategii Europa 2020 w zakresie inteligentnego rozwoju. Ponad 5% środków EFRR zostanie przeznaczonych na priorytety inwestycyjne 2.2 oraz 2.3 w obszarze społeczeństwa informacyjnego.

Znaczne środki (ponad 9% alokacji EFRR) zostaną przeznaczone również na sektor związany z ochroną środowiska w ramach osi priorytetowej V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów, który realizuje cele tematyczne 5 i 6. Wynika to ze złego stanu środowiska w województwie śląskim, będącego konsekwencją działalności przemysłowej

oraz silnej urbanizacji regionu. W tym zakresie najwięcej środków (4,46% alokacji EFRR) zostanie przeznaczonych na priorytety inwestycyjne 6.1 oraz 6.2 w celu dostosowania do wymogów traktatowych w zakresie gospodarki odpadami oraz wodno-ściekowej. Ponad 3,5% alokacji EFRR zostanie przeznaczone na priorytety inwestycyjne 6.3 oraz 6.4, a 1% na priorytet inwestycyjny 5.2 w zakresie wyposażenia odpowiednich służb w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych.

Ponadto zdecydowano o przeznaczeniu ponad 20% alokacji EFRR na oś priorytetową VI Transport realizującą cel tematyczny 7 (priorytety inwestycyjne 7.2 oraz 7.4). Wynika to z niedostatecznie rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej w regionie o największym natężeniu ruchu w kraju. Konieczne jest także wsparcie transportu kolejowego poprzez wspieranie modernizacji linii kolejowych oraz zakup taboru co doprowadzi do zwiększenia jego znaczenia w systemie transportu województwa śląskiego.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego rozkład środków finansowych w kategorii regionów mniej rozwiniętych wynika z przyjętej zasady koncentracji tematycznej na poziomie pięciu priorytetów inwestycyjnych, jednocześnie kierunki wsparcia zidentyfikowane na podstawie diagnozy oraz wizji rozwoju województwa, a także priorytetów wyznaczanych przez Europę 2020 i polityki krajowe, w tym na podstawie przyjętych poziomów koncentracji w Umowie Partnerstwa i opiera się na podziale, w którym zdecydowana ilość środków EFS wspierać będzie obszar zatrudnienia, mobilności pracowników oraz adaptacyjności przedsiębiorstw (w wysokości 44,96 %), w tym w obszarze zatrudnienia w sposób znaczący priorytety inwestycyjne 8.5 i 8.7(na poziomie 25,38% alokacji EFS).Jednocześnie na działania w zakresie zwalczania ubóstwa i aktywnego włączenia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych dedykowana została pula ponad 24,05 % środków tego funduszu, w tym13,38 % środków na wsparcie aktywnej integracji społeczno-zawodowej realizowanej w priorytecie inwestycyjnym 9.4 *Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie*. Świadczenie usług społecznych i nieograniczony dostęp do nich jest warunkiem niezbędnym dla wsparcia polityki aktywnej integracji społecznej i ekonomicznej stąd 7,52% alokacji EFS zostanie alokowane na priorytet inwestycyjny 9.7 wspierający dostęp do usług. W dalszej mierze znaczna część środków Europejskiego Funduszu Społecznego została alokowana na priorytet inwestycyjny 8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, gdzie posłuży rozwijaniu potencjału adaptacyjnego sektora MMŚP i potencjału pracowników (poziom 12,54% alokacji EFS). Wobec wyzwań starzejącego się społeczeństwa 7,04 % środków zostanie przeznaczonych na wsparcie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz ochronę i profilaktykę zdrowia osób tworzących zasoby pracy w województwie (priorytety inwestycyjne 8.8 i 8.10). Powyższe obszary nie mogą funkcjonować sprawnie bez wysoko wykształconej i kompetentnej kadry pracowniczej, stąd na wsparcie obszaru edukacji przeznaczono alokację na poziomie19,63 % środków EFS, w tym na obszar edukacji zawodowej i ustawicznej (10,62% alokacji). Jako uzupełnienie działań finansowanych z EFS zaprogramowano również osobne osie priorytetowe finansowane z EFRR dotyczące

rewitalizacji oraz infrastruktury społecznej i zdrowotnej (Oś priorytetowa X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna) – ponad 10% alokacji EFRR oraz edukacji (Oś priorytetowa XII Infrastruktura edukacyjna) – ponad 3% alokacji EFRR.

Struktura podziału środków w ramach dostępnej alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO WSL 2014-2020 wynika także z przyjętego w Umowie Partnerstwa poziomu i sposobu wyznaczania wartości pomocy technicznej, zgodnie z którym jest ona finansowana w całości ze środków tego funduszu i została wyznaczona na podstawie uzgodnienia z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju na poziomie 3,17% całkowitej alokacji RPO.

1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 3. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Oś priorytetowa	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu	Cel tematyczny	Priorytety Inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym
I. Nowoczesna gospodarka	EFRR	120 617 500,00	3,47	CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1	Podniesienie jakości badań naukowych prowadzonych w regionie poprzez rozwój kluczowej infrastruktury badawczej	Nakłady ogółem na B+R w relacji do PKB
		136 428 900,00	3,93		1.2	Zwiększenie zaangażowania przedsiębiorstw na rzecz wzrostu innowacyjności gospodarki	Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na działalność innowacyjną
						Wzrost poziomu wyspecjalizowanych usług oferowanych przez ośrodki innowacji na rzecz gospodarki	Nakłady na działalność B+R
II. Cyfrowe śląskie	EFRR	30 696 000,00	0,88	CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.2	Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach	Przedsiębiorstwa ogółem stosujące automatyczną wymianę danych z podmiotami zewnętrznymi

		109 794 000,00	3,16		2.3	Zwiększenie poziomu dostępności i wykorzystania publicznych usług oraz zasobów cyfrowych w regionie	Liczba e-usług dostępnych na regionalnych platformach cyfrowych
III. Konkurencyjność MŚP	EFRR	56 117 318,25	1,62	CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.1	Wzrost rozwoju przedsiębiorczości w regionie	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze prywatnym
					3.1	Zwiększenie potencjału inwestycyjnego na terenach typu brownfield	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze prywatnym
		208 491 100,00	6,00		3.3	Wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze prywatnym
IV. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	EFRR	68 913 371,56	1,98	CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem

		33 000 000,00	0,95		4.2	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych w przedsiębiorstwach Zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem Energochłonność gospodarki
		215 755 819,27	6,21		4.3	Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem (%) Emisja zanieczyszczeń gazowych
					4.3.	Zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego	Energochłonność gospodarki

					4.3	Poprawa jakości powietrza w regionie	Emisja zanieczyszczeń gazowych
		410 607 764,90	11,82		4.5	Sprawny zintegrowany transport publiczny	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych
					4.5	Wzrost atrakcyjności transportu publicznego dla pasażerów	Miejsca w wozach
					4.5	Zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej	Energochłonność gospodarki
		20 000 000,00	0,58		4.7	Zwiększenie efektywności produkcji energii elektrycznej i cieplnej poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem (%)
V. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów	EFRR	25 000 000,00	0,72	CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2	Skuteczna i efektywna pomoc mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych	Udział interwencji, w których czas przybycia pierwszego podmiotu ratowniczego od zgłoszenia do przybycia na miejsce zdarzenia nie przekroczył 5 minut w liczbie zdarzeń ogółem

		26 909 473,64	0,77	CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1	Zmniejszenie ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku.	Udział masy składowanych odpadów komunalnych w masie zebranych odpadów komunalnych (%)
		84 811 378,20	2,44		6.2	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków
		59 000 000,00	1,70		6.3	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Ogółem wydatki budżetów JST na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego
		38 143 095,38	1,10		6.4	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem
VI. Transport	EFRR	411 020 000,00	11,38	CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.2	Poprawa dostępności głównych szlaków drogowych województwa poprzez zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z główną, szkieletową siecią transportową regionu	Drogi o twardej nawierzchni na 100 km²
		92 906 000,00	2,67		7.4	Rozwój regionalnego transportu kolejowego	Linie kolejowe ogółem na 100 km²

VII. Regionalny rynek pracy	EFS	151 974 541,94	4,38	CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.5	Wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie Liczba osób w wieku 25-30 lat objętych wsparciem w programie Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie
					8.5	Wzrost mobilności geograficznej związanej z zatrudnieniem	
		93 860 999,66	2,70		8.7	Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
VIII. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	EFS	19 032 891,32	0,55	CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.8	Poprawa dostępności do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 roku życia	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu.

						Godzenie życia zawodowego i prywatnego pracowników poprzez zastosowanie elastycznych form organizacji pracy	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek
		121 491 859,19	3,50		8.9	Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji kadr zarządzających i pracowników zgodnie z ich potrzebami	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie. Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu.
					8.9	Zwiększenie współpracy pomiędzy firmami sektora MŚP oraz jednostek B+R oraz ich internacjonalizacja	
					8.9	Wzrost transferu wiedzy pomiędzy sektorem nauki a gospodarką	

		49 208 483,99	1,42		8.10	Tworzenie warunków zdrowotnych na rzecz wydłużenia aktywności zawodowej	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
IX. Włączenie społeczne	EFS	129 654 257,47	3,73	CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.4	Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych	Liczba osób, które podjęły kształcenie lub szkolenie po opuszczeniu program Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek
		72 811 405,10	2,10		9.7	Wzrost dostępności i jakości usług zapobiegających ubóstwu	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu

		30 527 715,13	0,88		9.8	Wzrost stabilności sektora ekonomii społecznej w regionie	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych
X. Rewitalizacja i infrastruktura zdrowotna	EFRR	106 459 951,64	3,06	CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.1	Zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych	Przeciętne trwanie życia
					9.1	Zwiększenie spójności społecznej poprzez eliminowanie barier przyczyniających się do wykluczenia	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych
		168 737 833,21	4,86		9.2	Rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą, społeczną terytoriów zmarginalizowanych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych
XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego	EFS	87 311 669,57	2,51	CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się	10.1	Zwiększenie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie śląskim	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolną Liczba przedszkoli, które funkcjonują 2 lata po

				przez całe życie		Wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnokształcącego	uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS Liczba szkół objętych wsparciem w programie, w których wzrosła średnia wyników z nauczania
		51 618 941,51	1,49		10.3	Zwiększenie efektywności kształcenia i szkoleń w regionie	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami w wieku 25-64 lata o niskich kwalifikacjach, które uczestniczyły w edukacji pozaformalnej w programie Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie w zakresie uzyskania kompetencji kluczowych

		51 257 235,12	1,48		10.3 BIS	Zwiększenie efektywności i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu
XII. Infrastruktura edukacyjna	EFRR	81 440 493,95	2,34	CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.4	Zwiększenie dostępności do placówek wychowania przedszkolnego	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym
					10.4	Zwiększenie dostępności i poprawa warunków kształcenia zawodowego i ustawicznego	Liczba uczniów i słuchaczy ponadgimnazjalnych szkół zawodowych
					10.4	Upowszechnienie w regionie wiedzy w obszarze nauki i techniki	Liczba zwiedzających muzea techniki i nauki

Pomoc techniczna	EFS	110 000 000,00	3,17			Zapewnienie efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania Zapewnienie skutecznego systemu informacji o programie oraz promocji jego rezultatów w regionie	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów

2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH

2.1. OŚ PRIORYTETOWA I NOWOCZESNA GOSPODARKA

2.1.1. Priorytet inwestycyjny 1.1 udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1.1. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- podniesienie jakości badań naukowych prowadzonych w regionie poprzez rozwój kluczowej infrastruktury badawczej.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 1.1 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz p*odnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce*.

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 1.1. wzrosną nakłady oraz liczba prowadzonych badań stosowanych i prac rozwojowych realizowanych przez kluczowe instytucje badawczo-rozwojowe w regionie wykorzystujące wspartą infrastrukturę badawczą.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Nakłady ogółem na B+R w relacji do PKB	[%.]	regiony słabiej rozwinięte	0,52	2011		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazaną w diagnozie liczbę jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową oraz nakłady ogółem na działalność B+R niezbędne jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnego w zakresie B+R, w tym w szczególności instytutów naukowo-badawczych z uwagi na niedostateczne wyposażenie jednostek w aparaturę naukowo-badawczą i wysoki stopień jej zużycia.

W związku z powyższym priorytet inwestycyjny 1.1 realizowany będzie poprzez wsparcie przedsięwzięć przyczyniających się do podnoszenia innowacyjności regionu poprzez poprawę jakości infrastruktury badawczej. W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 finansowane będą

przedsięwzięcia, które przyczynią się do realizacji założeń *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* poprzez wsparcie strategicznej infrastruktury badawczej służącej innowacjom i badaniom naukowym kreowanym przez ośrodki naukowe, badawcze, w tym interdyscyplinarne oraz Instytucje Otoczenia Biznesu w zakresie tworzenia i komercjalizacji rozwiązań zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami województwa. W ramach przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju infrastruktury badawczej dopuszcza się realizację badań stosowanych i prac rozwojowych będących integralną częścią projektu.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest przedmiotem projektu lub jest niezbędna do realizacji przedsięwzięcia zgodnego z celem priorytetu inwestycyjnego. Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Cross-financing

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Uczelnie;
- Jednostki naukowe;
- Konsorcja naukowe;
- Konsorcja naukowo-przemysłowe;
- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną;
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Instytucje Otoczenia Biznesu;
- Fundacje;
- Porozumienia ww. podmiotów, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wsparcie kluczowej infrastruktury badawczo-rozwojowej oraz prac badawczych realizowane będzie w ścieżce pozakonkursowej – projekty kluczowe. Wybór ten pozwoli na realizację projektów wyróżniających się swoim strategicznym i kompleksowym podejściem, ściśle powiązanych ze *Strategią Śląskie 2020+* oraz imiennie wskazanych w dokumencie wykonawczym do *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*. Wybrane przedsięwzięcia strategiczne muszą uzyskać pozytywną rekomendację ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz ministra właściwego ds. nauki oraz muszą zostać wskazane w Kontrakcie Terytorialnym. Są to przedsięwzięcia na obszarach wysokiej szansy, bezpośrednio wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionu. Ponadto decyzja

o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem projektów kluczowych do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Preferowane będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania, przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zastosowanie innego trybu wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje), natomiast nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.1.2. Priorytet inwestycyjny 1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej

produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu

Powyższy priorytet inwestycyjny realizowany będzie poprzez dwa cele szczegółowe.

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie zaangażowania przedsiębiorstw na rzecz wzrostu innowacyjności gospodarki.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 1.2 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz p*odnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce*.

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 1.2 zwiększeniu ulegną nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na działalność innowacyjną	[%]	regiony słabiej rozwinięte	31,7	2011		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazany w diagnozie potencjał przedsiębiorstw przemysłowych, w zakresie działalności innowacyjnej należy wspierać działania przyczyniające się do zwiększenia nakładów na B+R wśród przedsiębiorców.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 wsparcie będą mogły uzyskać projekty polegające na tworzeniu nowej lub rozwoju istniejącej infrastruktury badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach. W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego, wsparcie uzyskają prace badawczo-rozwojowe prowadzone przez przedsiębiorstwa na terenie województwa śląskiego wsparcie uzyskają również projekty polegające na wdrożeniu własnych lub zakupionych wyników badań naukowych oraz technologii. Przewiduje się również wsparcie transferu wiedzy i praw niematerialnych związanych z wdrażanym produktem lub usługą oraz wsparcie dla pozyskania praw wyłącznych dla własnych rozwiązań technicznych. Wszystkie

przedsięwzięcia uzyskujące wsparcie muszą być zgodne z *Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji przedsięwzięcia zgodnego z celem priorytetu inwestycyjnego.

Projekty realizowane przez MŚP polegające wyłącznie na inwestycji w TIK będą realizowane w ramach osi priorytetowej II.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Cross-financing

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Przedsiębiorstwa;
- Konsorcja naukowo-przemysłowe.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 jest tryb konkursowy. Wybór powyższego trybu uzasadniony jest typem beneficjenta (podmioty prywatne), skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje), natomiast nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost poziomu wyspecjalizowanych usług oferowanych przez ośrodki innowacji na rzecz gospodarki.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 1.2 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz p*odnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce*.

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 1.2 podniesie się jakość świadczonych usług innowacyjnych oferowanych przez ośrodki innowacji.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Nakłady na działalność B+R	[mln zł.]	regiony słabiej rozwinięte	1033,7	2011		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazaną w diagnozie silną dynamikę przyrostu liczby jednostek infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej należy skoncentrować środki na wzmocnieniu działań z zakresu usług innowacyjnych oferowanych przedsiębiorcom.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 przewidywane jest wsparcie ośrodków innowacji, przyczyniające się do podnoszenia jakości świadczonych usług innowacyjnych, zgodnych z *Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* w szczególności oferowanych przez istniejące centra transferu technologii, inkubatory technologiczne, parki technologiczne (parki naukowo-technologiczne, badawcze i przemysłowo-technologiczne) działające w regionie. Dopuszczane są również inwestycje, w ośrodkach innowacji, w infrastrukturę i aparaturę badawczo-rozwojową niezbędną do realizacji usług innowacyjnych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji przedsięwzięcia.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Cross-financing

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Podmioty zarządzające ośrodkami innowacji;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 jest tryb konkursowy. Wybór powyższego trybu uzasadniony jest skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje), natomiast nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki innowacji	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.1.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

2.1.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.2. OŚ PRIORYTETOWA II CYFROWE ŚLĄSKIE

2.2.1. Priorytet inwestycyjny 2.2 rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 2.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 2.2 jest spójny z celem głównym *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz celem szczegółowym *zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie* Umowy Partnerstwa.

Dzięki realizacji PI 2.2 wzrośnie liczba przedsiębiorstw w województwie śląskim korzystających z technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu wymiany danych z podmiotami zewnętrznymi.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Przedsiębiorstwa ogółem stosujące automatyczną wymianę danych z podmiotami zewnętrznymi	[%]	regiony słabiej rozwinięte	94,0	2012		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę zidentyfikowany w diagnozie poziom wykorzystania TIK w przedsiębiorstwach i dostęp przedsiębiorstw do Internetu, należy skoncentrować się na działaniach przyczyniających się do rozwoju e-biznesu oraz zwiększenia wykorzystania TIK wewnątrz firmy, jak również do kontaktów z innymi podmiotami.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 planuje się wspierać projekty realizowane przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w tym m.in. producentów rolno-spożywczych w zakresie inwestycji w rozwiązania teleinformatyczne służące rozwojowi przedsiębiorstwa, a w szczególności - rozwojowi produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (w tym treści cyfrowe), sprzedaży produktów i usług w Internecie,

tworzeniu i udostępnianiu usług elektronicznych, jak również usprawniających pozostałe procesy biznesowe.

Wsparcie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw nie będzie obejmowało dostępu do Internetu dla przedsiębiorstw. Budowa sieci dostępowych planowana jest z poziomu krajowego.

Wsparcie bezpośrednio w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach w ramach RPO WSL 2014-2020 dla rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia dopuszcza się również w ramach następujących priorytetów inwestycyjnych: 1.2, 3.3, 4.2, 8.7, 8.8, 8.9, 9.4, 9.7, 9.8.

Cross-financing

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 jest tryb konkursowy. Wybór powyższego trybu uzasadniony jest typem beneficjenta (podmioty prywatne), skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje), natomiast nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.2.2. Priorytet inwestycyjny 2.3 wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 2.3 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie poziomu dostępności i wykorzystania publicznych usług oraz zasobów cyfrowych w regionie.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 2.3 jest spójny z celem głównym *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz celem szczegółowym *zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie* Umowy Partnerstwa.

Dzięki realizacji PI 2.3 wzrośnie liczba osób korzystających z usług oraz zasobów publicznych udostępnianych on-line w województwie śląskim.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba e-usług dostępnych na regionalnych platformach cyfrowych	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte	605	2012		Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę zidentyfikowany w diagnozie potencjał województwa śląskiego w zakresie SI, należy skoncentrować działania na dalszym rozwijaniu e-usług oraz cyfrowych zasobów publicznych dostępnych zarówno dla mieszkańców regionu jak i przedsiębiorstw.

W ramach tego priorytetu inwestycyjnego 2.3 przewiduje się dofinansowanie projektów umożliwiających realizację zadań publicznych (w tym w zakresie tworzenia nowych treści) w postaci cyfrowej (w tym mobilnej) z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz ich udoskonalaniu, integracji i zapewnieniu bezpieczeństwa a także powszechnego, otwartego do nich dostępu. Planuje się również wsparcie projektów ukierunkowanych na digitalizację zasobów i treści w celu udostępnienia zasobów będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego i/lub lokalnego, jak również utworzenie nowych treści cyfrowych i/lub podniesienie jakości istniejących danych, stanowiących element zasobów publicznych. W ramach realizowanych przedsięwzięć dopuszcza się również inwestycje w rozwiązania teleinformatyczne oraz budowę publicznych punktów dostępu do Internetu np. w formie *hotspotów* w miejscach publicznych, ułatwiających dostęp do wdrażanych e-usług publicznych.

Wsparcie rozwoju e-usług publicznych nie będzie obejmowało dostępu do Internetu dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Budowa sieci dostępowych planowana jest z poziomu krajowego. W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 nie będzie możliwości uzyskania wsparcia na projekty mające na celu podniesienie umiejętności obywateli w zakresie korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnej w postaci kursów i szkoleń. Tego typu wsparcie planowane jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wsparcie dla rozwoju TIK niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia dopuszcza się również w ramach innych priorytetów inwestycyjnych.

Cross-financing

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Podmioty organizujące lub świadczące usługi publiczne o charakterze lokalnym, ponadlokalnym lub regionalnym.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 przewidywany jest konkursowy oraz pozakonkursowy tryb wyboru projektów.

Wybór konkursowego trybu uzasadniony jest skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Z uwagi na zintegrowany charakter projektów medycznych zaplanowanych do ujęcia w czterech osiach priorytetowych programu (tj. pierwszej, drugiej, dziewiątej i dziesiątej), część wsparcia w priorytecie drugim zostanie wdrożona w trybie pozakonkursowym. Tryb ten

planuje się w odniesieniu do działań mających na celu wykorzystanie nowoczesnych technologii teleinformatycznych dla polepszenia jakości i zwiększenia dostępu do kompleksowych elektronicznych usług zdrowotnych w regionie. Projekt z zakresu e-zdrowia związany będzie z powstaniem regionalnej platformy medycznej, w której realizacji wiodącą rolę będą miały główne specjalistyczne jednostki ochrony zdrowia działające na terenie województwa śląskiego. Dzięki stworzonej platformie, opracowanej zgonie z *ustawą o systemie informacji w ochronie zdrowia* z dnia 28 kwietnia 2011 r., zwiększy się liczba e-usług dopasowanych do potrzeb mieszkańców województwa. Ponadto projekt ten jest zgodny tematycznie z pierwszym obszarem technologicznym: Technologie medyczne (ochrona zdrowia) oraz z czwartym obszarem technologicznym: Technologie informacyjne i telekomunikacyjne *Programu Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020*. W związku z skalą oddziaływania oraz strategicznym charakterem przedsięwzięcia powyższy projekt realizowany będzie w ścieżce pozakonkursowej.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje), natomiast nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 przewiduje się możliwość realizacji dużego projektu, którego koszt kwalifikowany przekroczy 50 000 000 EUR. Planowane przedsięwzięcie ma na celu stworzenie jednolitego w skali regionu, kompatybilnego z istniejącymi systemami krajowymi, systemu informatycznego. Realizacja projektu wpłynie bezpośrednio na wzrost dostępności i wykorzystania e-usług w zakresie medycyny.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba urzędów, które poprawiły efektywność funkcjonowania dzięki awansowi cyfrowemu	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba	[szt.]	EFRR	regiony			

	zainstalowanych aplikacji w instytucjach publicznych			słabiej rozwinięte			
3.	Liczba utworów z zasobów publicznych zdigitalizowanych i udostępnionych on-line	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.2.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	**Lp.**	**Definicja wskaźnika lub KEW**	**Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)**	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Cel pośredni (2018)**	**Cel końcowy (2023)**			**Źródło danych**	**Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)**	**Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.**
							M	**K**	**R**			

2.2.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.3. OŚ PRIORYTETOWA III KONKURENCYJNOŚĆ MŚP

2.3.1. Priorytet inwestycyjny 3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości

Powyższy priorytet inwestycyjny realizowany będzie poprzez dwa cele szczegółowe.

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost rozwoju przedsiębiorczości w regionie.

Cel szczegółowy 1 priorytetu inwestycyjnego 3.1 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*.

Dzięki realizacji PI 3.1 wzrośnie poziom przedsiębiorczości oraz zwiększy się liczba przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia inkubatorów.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze prywatnym	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte	437137	2012	Do ustalenia na dalszym etapie prac	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazany w diagnozie poziom przedsiębiorczości w województwie śląskim oraz potencjał jakim dysponuje region w zakresie działających Instytucji Otoczenia Biznesu niezbędne jest wzmocnienie przedsiębiorczości w regionie poprzez wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości oraz akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.

W związku z powyższym w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dofinansowanie uzyskają projekty przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości poprzez rozwój istniejących inkubatorów przedsiębiorczości oraz akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK niezbędną do realizacji przedsięwzięcia zgodnego z celem priorytetu inwestycyjnego.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Cross-financing

W ramach celu szczegółowego 1 priorytetu inwestycyjnego 3.1 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Podmioty zarządzające inkubatorami przedsiębiorczości;
- Podmioty zarządzające akademickimi inkubatorami przedsiębiorczości.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach przedsięwzięć realizowanych przez inkubatory przedsiębiorczości oraz akademickie inkubatory przedsiębiorczości jest tryb konkursowy. Wybór konkursowego trybu uzasadniony jest skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje), natomiast nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie potencjału inwestycyjnego na terenach typu brownfield.

Cel szczegółowy 2 priorytetu inwestycyjnego 3.1 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*.

Dzięki realizacji PI 3.1 wzrośnie poziom przedsiębiorczości oraz zwiększy się liczba przedsiębiorstw w regionie.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze prywatnym	[ha]	regiony słabiej rozwinięte	437137	2012		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w diagnozie na terenie województwa obserwuje się jeden z najwyższych w kraju wskaźników degradacji powierzchni. W związku z czym należy wspierać projekty przyczyniające się do ich ponownego wykorzystania jako tereny inwestycyjne.

W związku z powyższym w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dofinansowanie uzyskają projekty przyczyniające się do ponownego wykorzystania na cele gospodarcze terenów typu

brownfield[31]. Możliwe działania w tym zakresie będą polegały na kompleksowym przygotowaniu terenów pod inwestycje (w tym rekultywacja z zastrzeżeniem, iż powyższe koszty nie mogą stanowić wiodącego zakresu przedsięwzięcia) wraz z możliwością ich promocji.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK niezbędną do realizacji przedsięwzięcia i będącą integralną częścią projektu zgodnego z celem szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze subregionów.

Cross-financing

W ramach celu szczegółowego 2 priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Państwowe i samorządowe osoby prawne.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu osiągnięcia większej efektywności w zakresie ponownego wykorzystania terenów typu *brownfield* tego typu interwencje planowane są w ramach trybu pozakonkursowego negocjacyjnego. Zastosowanie instrumentów pn. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) oraz Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) pozwoli na dostosowanie kompleksowego rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów. Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

W przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

[31] Obszary typu brownfield obejmują obszary poprzemysłowe, popegeerowskie, powojskowe, pokolejowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje), natomiast nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych)	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.3.2. Priorytet inwestycyjny 3.3 wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.3 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 3.3 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*.

Dzięki realizacji PI 3.3 zwiększy się poziom przedsiębiorczości oraz konkurencyjność MŚP..

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Podmioty gospodarki narodowej	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte	437137	2012		GUS	roczna

	wpisane do rejestru REGON w sektorze prywatnym							

Opis planowanych przedsięwzięć

Zgodnie z wskazanym w diagnozie poziomem przedsiębiorczości oraz potencjałami w zakresie wdrażania innowacji jak również walorami turystycznymi regionu należy wspierać działania przyczyniające się do podnoszenia poziomu konkurencyjności i innowacyjności MŚP. W diagnozie wskazano również na dobrze rozwinięte inicjatywy służące kooperacji w związku z czym należy wspierać wspólne przedsięwzięcia przyczyniające się do rozwoju MŚP.

W związku z powyższym w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 realizowane będą działania przyczyniające się do rozwoju mikro, małych oraz średnich przedsiębiorstw. Wsparcie uzyskają przede wszystkim projekty koncentrujące się na pozyskaniu i implementacji innowacji produktowych i procesowych z możliwością zastosowania innowacji nietechnologicznych jako wspomagające wraz z możliwością ich promocji. Preferencje w zakresie wdrażania innowacji posiadać będą projekty zgodne z *Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* oraz *Programem Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020*.

Ponadto, przewiduje się również wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie przedsięwzięć turystycznych, wykorzystujących potencjał turystyczny i kulturowy oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze regionu.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 planuje się również wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych przyczyniających się do zwiększenia konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Ponadto, przewiduje się wsparcie rozwoju klastrów o znaczeniu regionalnym przyczyniające się do wzmocnienia współpracy pomiędzy jego członkami, jak również umacnianiu pozycji kastra i jego członków na arenie międzynarodowej.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK niezbędną do realizacji przedsięwzięcia zgodnego z celem priorytetu inwestycyjnego..

Projekty realizowane przez MŚP polegające wyłącznie na inwestycji w TIK będą realizowane w ramach Osi Priorytetowej II.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do

zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa;
- Podmioty zarządzające instrumentami finansowymi;
- Podmioty zarządzające klastrami.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 jest tryb konkursowy. Wybór konkursowego trybu uzasadniony jest typem beneficjenta (podmioty prywatne), skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 przewiduje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych (dotacje) w ramach działań związanych ze wsparciem inwestycji w innowacje oraz w zakresie przedsięwzięć turystycznych jak również w zakresie wsparcia klastrów. Natomiast w zakresie wsparcia rozwoju konkurencyjności MŚP planuje się wykorzystywanie instrumentów finansowych.

Instrumenty finansowe przeznaczone będą dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na rozwój ich działalności.

Instrumenty zwrotne będą co do zasady wykorzystywane w projektach, które mają problemy z finansowaniem ze względu na niedoskonałości rynku kapitałowego. Planuje się wykorzystać następujące instrumenty inżynierii finansowej:

- Pożyczki rynkowe skierowane do MŚP o ograniczonej zdolności kredytowej lub do MŚP jako uzupełnienie wsparcia dotacyjnego, ze względu na konieczny wkład własny.
- Pożyczki preferencyjne skierowane do MŚP.
- Poręczenia skierowane do MŚP.

Wyżej wymienione formy wsparcia będą wdrażanie w oparciu o model wdrażania: wybór jednego menadżera funduszy w danym obszarze wsparcia.

IZ RPO WSL programując ww. formę wsparcia oparła się na rekomendacjach zawartych w badaniu ewaluacyjnym pt. „Analiza możliwości zastosowania zwrotnych mechanizmów finansowania inwestycji w perspektywie 2014-2020 w województwie śląskim" (rozdział 6. Propozycje zwrotnego i bezzwrotnego wsparcia w województwie śląskim w perspektywie 2014-2020).

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba wspartych klastrów	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Wartość udzielonych pożyczek	[PLN]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Wartość udzielonych poręczeń	[PLN]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.3.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

2.3.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.4. OŚ PRIORYTETOWA IV EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

2.4.1. Priorytet inwestycyjny 4.1 wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.1 wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 4.1 jest spójny z celem głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

Planowanym rezultatem wsparcia budowy i przebudowy infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych będzie wzrost udziału produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem.

Ponadto, biorąc pod uwagę zidentyfikowane w diagnozie: zanieczyszczenie powietrza (wynikające m.in. z tzw. niskiej emisji) oraz niski udział energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł w stosunku do energii wytwarzanej ze źródeł konwencjonalnych, istotnymi rezultatami będą również: czystsze powietrze (w wyniku ograniczenia emisji m.in. dwutlenku węgla i pyłu do atmosfery ze spalania m.in. węgla kamiennego w indywidualnych i przemysłowych piecach/kotłach na paliwa stałe) oraz zmniejszenie ilości produktów ubocznych w/w procesu spalania. Wsparcie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł przyczyni się również do efektywnego wykorzystywania regionalnych zasobów.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	7,1	2012		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wspierane będą działania, polegające na budowie i przebudowie infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, których celem jest przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu będącym konsekwencją m.in. zanieczyszczeń gazowych i pyłowych wprowadzanych do powietrza. W celu eliminacji tych niekorzystnych zmian planowane jest wsparcie w/w działań. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się również do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez: zmniejszenie energochłonności sektora publicznego, zmniejszenie zapotrzebowania na energię oraz dywersyfikację źródeł energii w kierunku energii odnawialnej.

W celu osiągnięcia większej efektywności oraz mając na uwadze wspieranie kompleksowego podejścia do polityki energetycznej, część środków zostanie dedykowana na interwencje planowane w ramach trybu pozakonkursowego negocjacyjnego (Regionalne Inwestycje Terytorialne/Zintegrowane Inwestycje Terytorialne). Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie kompleksowego rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów. Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

W ramach trybu pozakonkursowego – negocjacyjnego w przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lider;

- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe);;
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, wpisujące się w PI 4.1, realizowane będą w ramach formuły konkursowej oraz trybu pozakonkursowego – negocjacyjnego (ZIT/RIT).

Podstawą do zaprogramowania interwencji w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.1 w ramach RPO WSL 2014-2020 jest naturalny potencjał przyrodniczy istniejący w regionie (lokalne potencjały, takie jak: energia słoneczna, wodna, wiatrowa, biomasa, geotermia).

Dodatkowo, w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.1, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami,

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- wspieranie instalacji służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w pierwszej kolejności na obszarach o najwyższym stwierdzonym zanieczyszczeniu powietrza,
- stan gotowości projektu do realizacji,
- możliwość uzyskania określonej mocy do 2020 r. (wkład w realizację 15% udziału OZE w produkcji energii wyznaczonej w Strategii Europa 2020).

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.2. Priorytet inwestycyjny 4.2 promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.2 wyznaczono dwa cele szczegółowe:

- przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych w przedsiębiorstwach,
- zmniejszenie energochłonności przedsiębiorstw.

Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego 4.2 są spójne z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki* .

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy i przebudowy infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w przedsiębiorstwach oraz poprawy efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, będą ograniczenie strat i zużycia energii, wzrost udziału produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem oraz spadek energochłonności gospodarki .

Realizacja projektów w ramach PI 4.2 ma na celu poprawę efektywności energetycznej poprzez zmniejszenie strat energii (dopuszcza się modernizację energetyczną budynków, także z uwzględnieniem instalacji wykorzystujących OZE, pod warunkiem, że instalacja ta będzie wykorzystana na potrzeby tego budynku).

Wsparcie przewidziane w ramach PI 4.2 stanowi uzupełnienie interwencji PI 4.1 w zakresie obniżenia emisji zanieczyszczeń (niska emisja) oraz przyczyni się do wzrostu udziału energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii.

Planuje się wsparcie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł, co pozwoli na efektywne wykorzystanie regionalnych zasobów przez przedsiębiorstwa, a w dłuższej

perspektywie czasowej, w wyniku wsparcia w/w działań, nastąpi poprawa konkurencyjności firm, obniżenie kosztów ich działalności poprzez ograniczenie strat i zużycia energii.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	7,1	2012		GUS	Dane roczne
2.	Energochłonność gospodarki	[kgoe/1000 euro]	regiony słabiej rozwinięte	373,9	2010		GUS	Dane roczne

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.2 promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach wspierane będą działania polegające na budowie i przebudowie infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w przedsiębiorstwach oraz poprawie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz obniży energochłonność przedsiębiorstw poprzez ograniczenie strat i zużycia energii.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.2 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Przedsiębiorstwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, wpisujące się w PI 4.2 dedykowane przedsiębiorcom, realizowane będą w całości za pomocą instrumentów zwrotnych.

Podstawą do zaprogramowania interwencji w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.2 w ramach RPO WSL 2014-2020 jest naturalny potencjał przyrodniczy istniejący w regionie (lokalne potencjały, takie jak: energia słoneczna, wodna, wiatrowa, biomasa, geotermia).

Dodatkowo celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.2, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- wspieranie instalacji służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w pierwszej kolejności na obszarach o najwyższym stwierdzonym zanieczyszczeniu powietrza,
- stan gotowości projektu do realizacji,
- możliwość uzyskania określonej mocy do 2020 r. (wkład w realizację 15% udziału OZE w produkcji energii wyznaczonej w Strategii Europa 2020),
- zastosowanie instrumentów zwrotnych w OZE i efektywności energetycznej.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Wykorzystanie instrumentów finansowych dotyczy całego priorytetu inwestycyjnego 4.2.

Dla sektora przedsiębiorstw w przyszłej perspektywie IZ RPO WSL planuje wykorzystać instrumenty inżynierii finansowej w postaci pożyczek rynkowych, preferencyjnych oraz poręczeń. IZ RPO WSL programując ww. formę wsparcia oparła się na rekomendacjach zawartych w badaniu ewaluacyjnym pt. „Analiza możliwości zastosowania zwrotnych mechanizmów finansowania inwestycji w perspektywie 2014-2020 w województwie śląskim" (rozdział 6. Propozycje zwrotnego i bezzwrotnego wsparcia w województwie śląskim w perspektywie 2014-2020, s. 72).

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	[kW/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Wartość udzielonych pożyczek	[PLN]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
5.	Wartość udzielonych poręczeń	[PLN]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.3. Priorytet inwestycyjny 4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.3 wyznaczono trzy cele szczegółowe:

- przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu oraz poprawa konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w stosunku do energii ze źródeł konwencjonalnych,
- zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego,
- poprawa jakości powietrza w regionie.

Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego 4.3 są spójne z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

Planowanymi rezultatami wsparcia, likwidacji „niskiej emisji" poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizacji w budynkach użyteczności publicznej, budynkach mieszkalnych wraz z instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach, będą: wzrost udziału produkcji energii elektrycznej ze źródeł

odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem, obniżenie energochłonności gospodarki oraz obniżenie emisji zanieczyszczeń gazowych.

Ponadto, biorąc pod uwagę zidentyfikowane w diagnozie: zanieczyszczenie powietrza (tzw. niska emisja), niewielki udział energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł w stosunku do energii wytwarzanej ze źródeł konwencjonalnych, dużą energochłonność budynków użyteczności publicznej i sektora mieszkaniowego, istotnymi rezultatami będą również: czystsze powietrze (w wyniku ograniczenia emisji m.in. dwutlenku węgla i pyłu do atmosfery ze spalania m.in. węgla kamiennego w indywidualnych i przemysłowych piecach/kotłach na paliwa stałe) oraz zmniejszenie ilości produktów ubocznych w/w procesu spalania. Wsparcie produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł oraz efektywności energetycznej przyczyni się również do efektywnego wykorzystywania regionalnych zasobów przez sektor publiczny i mieszkaniowy. Co więcej, w dłuższej perspektywie czasowej, w wyniku wsparcia w/w działań, nastąpi obniżenie kosztów funkcjonowania administracji publicznej i sektora mieszkaniowego.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	7,1	2012		GUS	Dane roczne
2.	Energochłonność gospodarki	[kgoe/1000 euro]	regiony słabiej rozwinięte	373,9	2010		GUS	Dane roczne
3.	Emisja zanieczyszczeń gazowych	[t/r]	regiony słabiej rozwinięte	40845924	2012		GUS	Dane roczne

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym, wspierane będą działania polegające na termomodernizacji w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych wraz z budową i przebudową infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w modernizowanych energetycznie budynkach i/lub likwidacji „niskiej emisji" poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki, obniżenia energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego oraz poprawy jakości powietrza w regionie.

W celu osiągnięcia większej efektywności oraz mając na uwadze wspieranie kompleksowego podejścia do polityki energetycznej, całość środków zostanie dedykowana do trybu pozakonkursowego negocjacyjnego (Regionalne Inwestycje Terytorialne/Zintegrowane Inwestycje Terytorialne). Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie kompleksowego rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów. Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Towarzystwa budownictwa społecznego;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, wpisujące się w priorytecie inwestycyjnym 4.3, realizowane będą w ramach trybu konkursowego oraz pozakonkursowego – negocjacyjnego. W przypadku wystąpienia oszczędności w ramach trybu pozakonkursowego – negocjacyjnego, dopuszcza się zastosowanie innej ścieżki wyboru projektów. Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady

zrównoważonego rozwoju w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.3, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- wspieranie instalacji służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w pierwszej kolejności na obszarach o najwyższej stwierdzonej niskiej emisji,
- stan gotowości projektu do realizacji,
- możliwość uzyskania określonej mocy do 2020 r. (wkład w realizację 15% udziału OZE w produkcji energii wyznaczonej w Strategii Europa 2020).

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na obszary strategicznej interwencji (OSI) dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO2]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	[kW/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.4. Priorytet inwestycyjny 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.5 wyznaczono trzy cele szczegółowe:

- sprawny zintegrowany transport publiczny,
- wzrost atrakcyjności transportu publicznego dla pasażerów,
- zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej.

Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego 4.5 są spójne z celami głównym i szczegółowymi Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki.*

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy, przebudowy liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowanych centrów przesiadkowych, dróg rowerowych, parkingów Park&Ride i Bike&Ride); zakupu taboru autobusowego, tramwajowego na potrzeby transportu publicznego; wdrażania inteligentnych systemów transportowych (ITS - w tym SDIP) oraz wymiany oświetlenia w gminach na instalacje o wyższej efektywności energetycznej, będą: niskoemisyjny transport miejski (zmniejszenie energochłonności gospodarki), zaoszczędzona energia pierwotna (w środkach transportu i infrastrukturze publicznej), czystsze powietrze w miastach (w wyniku ograniczenia emisji ze środków transportu), zmniejszone niedobory w zakresie efektywności transportu publicznego (tramwajowego, autobusowego) oraz poprawa atrakcyjności komunikacji publicznej względem indywidualnych środków transportu (wzrost przewozu pasażerów i miejsc w

wozach). Ponadto, wynikiem realizacji w/w typów projektów będzie zwiększenie dostępności przestrzennej obszarów miejskich.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Przewozy pasażerów	[mln. osób.]	regiony słabiej rozwinięte	585,6	2012		GUS	roczna
2.	Miejsca w wozach	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte	290,8	2012		GUS	
3.	Energochłonność gospodarki	[kgoe/1000 euro]	regiony słabiej rozwinięte	373,9	2010		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu, wspierane będą działania polegające na budowie, przebudowie liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowanych centrów przesiadkowych, dróg rowerowych, parkingów Park&Ride i Bike&Ride; zakupie taboru autobusowego, tramwajowego wraz z infrastrukturą na potrzeby transportu publicznego, wdrażaniu inteligentnych systemów transportowych (ITS - w tym SDIP) wymianie oświetlenia w gminach na instalacje o wyższej efektywności energetycznej. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do zwiększenia efektywności transportu publicznego, poprawy jakości powietrza oraz do obniżenia energochłonności infrastruktury publicznej.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

W zakresie „niskoemisyjnego” transportu:

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, których statutowym zadaniem jest wykonywanie ustawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego w zakresie transportu publicznego;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, realizujące zadania z zakresu transportu publicznego, wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Podmioty, w których większość udziałów posiada jednostka samorządu terytorialnego lub związek JST, realizujące na podstawie statutu zadania publiczne z zakresu transportu publicznego;
- Porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-3 reprezentowane przez lidera.

W zakresie poprawy efektywności oświetlenia w gminach:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, towarzystwa ;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie, zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym;
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do niskoemisyjnej polityki transportowej, całość środków zostanie dedykowana na inwestycje planowane w ramach trybu pozakonkursowego negocjacyjnego tj. projekty zdiagnozowane i wskazane przez Jednostki Samorządu Terytorialnego w ramach „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych/Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych”. Oznacza to, że IZ RPO WSL nie będzie wymagała oddzielnych Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, gdyż ww. strategie opisują zagadnienia niskoemisyjności na obszarze ich realizacji.. Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

W ramach trybu pozakonkursowego - negocjacyjnego w przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w priorytecie inwestycyjnym 4.5 wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami,

W zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:
- stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	[kW/rok].	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.5. Priorytet inwestycyjny 4.7 promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.7 wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększenie efektywności produkcji energii elektrycznej i cieplnej poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 4.7 jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

Planowanymi rezultatami wsparcia produkcji energii poprzez wykorzystanie wysokosprawnych źródeł kogeneracyjnych będą: obniżenie ilości zużywanego paliwa, zmniejszenie emisji dwutlenku węgla emitowanego do atmosfery, większa elastyczność produkcji ciepła do ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, wzrost produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych oraz możliwość zwiększenia produkcji energii bez przekroczenia ustawowych limitów emisji CO_2.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	5,1	2011		GUS	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.7 promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe, wspierane będą działania polegające na produkcji energii poprzez wykorzystanie źródeł kogeneracyjnych, za wyjątkiem instalacji wykorzystujących jako paliwo węgiel kamienny lub brunatny. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez obniżenie jej emisyjności.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.7 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Przedsiębiorcy;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe);
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typ projektu planowany w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, wpisuje się w priorytet inwestycyjny 4.7 i realizowany będzie w ramach formuły konkursowej.

W celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w Priorytecie IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.7, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami;

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.7 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.7 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych / zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej w ramach kogeneracji	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.4.6. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

2.4.7. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.5. OŚ PRIORYTETOWA V OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW

W obrębie osi priorytetowej V – Ochrona Środowiska i Efektywne Wykorzystanie Zasobów – zaplanowano wsparcie priorytetów inwestycyjnych z celu tematycznego 6 „zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami" także wybranych priorytetów inwestycyjnych celu tematycznego 5 „promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem". Koncentracja ww. zakresu interwencji w ramach jednej osi zapewni spójność w realizacji działań powiązanych ze sobą i silniej przyczyni się do osiągnięcia sformułowanych celów związanych ze zwiększeniem konkurencyjności gospodarki, efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz poprawą zdolności adaptacji do zmian klimatu. Sprzyjającym realizacji sformułowanych celów będą działania wynikające z przygotowanych przez samorządy Strategii ZIT/RIT, zawierających elementy planów gospodarki niskoemisyjnej. Taka integracja działań w jednej osi priorytetowej, w połączeniu z działaniami w pozostałych osiach priorytetowych przyczyni się do lepszej realizacji celów zrównoważonego gospodarowania zasobami oraz poprawy stanu środowiska.

2.5.1. Priorytet inwestycyjny 5.2 wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 5.2 wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- skuteczna i efektywna pomoc mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia klęsk żywiołowych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 5.2 jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami.*

Planowanymi rezultatami wsparcia wyposażenia jednostek ochotniczej staży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych będą lepsza gotowość, wyposażenie i wzmocnienie potencjału służb ratowniczych do niesienia pomocy poszkodowanym w wyniku wystąpienia niekorzystnych zjawisk oraz szybsze dotarcie do miejsca zdarzenia. Ponadto, dzięki ww. działaniom, wzrośnie w regionie skuteczność ograniczania skutków klęsk żywiołowych.

L p.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział interwencji, w których czas przybycia pierwszego podmiotu ratowniczego od zgłoszenia do przybycia na miejsce zdarzenia nie przekroczył 5 minut w liczbie zdarzeń ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte				Dane statystyczne KG PSP [źródło: www.kgpsp.gov.pl] Załącznik nr 7 http://www.straz.gov.pl/page/index.php?str=4466 Wskaźnik straż pożarna tabela_7_2012.xlsx)	

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie w PI 5.2, wspierane będą działania polegające wyposażeniu jednostek ochotniczej staży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do skuteczniejszej i efektywniejszej pomocy mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Ochotnicza straż pożarna.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typ projektu, planowany w osi priorytetowej V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, wpisuje się priorytet inwestycyjny 5.2 i realizowany będzie w formule konkursowej.

Działania z zakresu ochrony przed powodzią określone zostaną na podstawie przygotowywanych map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym, które stanowią wymóg dyrektywy powodziowej.

Dodatkowo, w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w priorytecie inwestycyjnym 5.2, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba jednostek służb ratowniczych doposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.2. Priorytet inwestycyjny 6.1 inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.1 wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zmniejszenie ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6.1 jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie.*

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy/rozwoju/modernizacji zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych będą: poprawa jakości życia ludzi dzięki zapewnieniu lepszego stanu środowiska, likwidacja uciążliwości związanych ze składowaniem odpadów oraz ponowne wykorzystanie surowców.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział masy składowanych odpadów komunalnych w masie zebranych odpadów komunalnych (%)	[%]	regiony słabiej rozwinięte	86,1	2011		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego dotyczącego środowiska wspierane będą działania, polegające na budowie/rozwoju/modernizacji zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, budowie instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych (w ramach realizowanej interwencji zapewnione zostanie odpowiednie postępowanie z osadami ściekowymi) oraz kompleksowego unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki, poprzez zmniejszenie ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe);
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Towarzystwa budownictwa społecznego;
- Przedsiębiorcy.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki środowiskowej dot. w szczególności gospodarki odpadami całość środków zostanie dedykowana na interwencje planowane w ramach trybu pozakonkursowego negocjacyjnego (ZIT/RIT). Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

W ramach trybu pozakonkursowego – negocjacyjnego w przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

W zakresie projektów związanych z gospodarką odpadami w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 RPO WSL 2014-2020 wspierane będą inwestycje dla których podstawą będą: dyrektywa *2008/98/WE ws. odpadów* (ramowa dyrektywa odpadowa) i dyrektywa *1999/31/WE ws. składowania odpadów* (dyrektywa składowiskowa), „Wojewódzki plan gospodarki odpadami" (WPGO) i wskazane w nim inwestycje do realizacji oraz plan inwestycyjny w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, zatwierdzony przez ministra właściwego ds. środowiska, a stanowiący uzupełnienie WPGO.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6.1, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych / rozbudowanych / zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Moc przerobowa zakładów zagospodarowania odpadów	[Mg/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Masa unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	[Mg]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.3 Priorytet inwestycyjny 6.2 inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6.2 wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6.2 jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie.*

Planowanymi rezultatami wsparcia budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowy sieci kanalizacji deszczowej, budowy i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę będą: ograniczenie zużycia wody, zmniejszenie ilości ścieków nieoczyszczonych ogółem wprowadzanych do rzek itd., zwiększenie odsetka oczyszczonych ścieków komunalnych oraz zwiększenie odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków na terenie województwa śląskiego.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	[%]	regiony słabiej rozwinięte	76,2	2012		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2 inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie, priorytetowo wspierane będą działania, polegające na: budowie i modernizacji sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowie sieci kanalizacji deszczowej; budowie i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowie i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę, dodatkowo możliwe będzie wsparcie budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki środowiskowej dot. w szczególności gospodarki wodno-ściekowej całość środków zostanie dedykowana na interwencje planowane w ramach trybu pozakonkursowego negocjacyjnego (ZIT/RIT). Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

W ramach trybu pozakonkursowego – negocjacyjnego W przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

W zakresie projektów związanych z gospodarką wodno-ściekową w ramach PI 6.2 RPO WSL 2014-2020 wspierane będą inwestycje, dla których podstawą będą: dyrektywa 91/271/EWG *dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych* (tzw. dyrektywa ściekowa) oraz wdrażający ww. dyrektywę „Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych".

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.2, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	[RLM]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.4. Priorytet inwestycyjny 6.3 zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6.3 wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- ochrona dziedzictwa kulturowego.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6.3 jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie.*

Planowanym rezultatem wsparcia działań w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego będzie zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu w pełni wykorzystującego swoje zasoby kulturowe poprzez wzrost wydatków ogółem na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. Realizacja w/w przedsięwzięć przyczyni się także do uzyskania realnych korzyści ekonomicznych i pojawienia się nowych możliwości inwestycyjnych stymulujących lokalne gospodarki.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Ogółem wydatki budżetów JST na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	[zł]	regiony słabiej rozwinięte	807,3	2012		GUS	

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego wspierane będą działania, polegające na przeprowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach i w ich otoczeniu wraz z promocją obiektu. Wsparciem objęte będą również inwestycje polegające na zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów kulturowych.

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Instytucje kultury;
- Organizacje pozarządowe;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, których ustawowym lub statutowym celem jest działalność w zakresie kultury;

- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, planowane w osi priorytetowej V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, wpisujące się priorytet inwestycyjny 6.3, realizowane będą w formule konkursowej.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6.3, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.5. Priorytet inwestycyjny 6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6.4 wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6.4 jest spójny z celami głównym i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie.*

Planowanym rezultatem wsparcia budowy, modernizacji i doposażenia ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony bioróżnorodności; ochrony obszarów nadwodnych (poprzez zagospodarowanie przestrzeni nadrzecznych i rzek jako bezpiecznych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych o wysokiej jakości) wraz ze zrównoważonym wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych, budowy i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych) będą: wzrost udziału obszarów chronionych w powierzchni obszarów ogółem, powstrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie potencjału rozwoju gospodarczego i społecznego w oparciu o zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz rozwój infrastruktury związanej z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo – zapewniającej z jednej strony lepszą ochronę wartości przyrodniczych, a jednocześnie przyczyniające się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej tych obszarów.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	22,2	2012		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę, wspierane będą działania, polegające na budowie, modernizacji i doposażeniu ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony bioróżnorodności; ochronie obszarów nadwodnych wraz ze zrównoważonym wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych, budowie i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych).

Cross-financing

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- Organizacje pozarządowe;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie;
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;
- Parki krajobrazowe i narodowe;
- Organy administracji rządowej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Z uwagi na wspieranie kompleksowego podejścia do polityki środowiskowej dot. w szczególności ochrony bioróżnorodności przyrodniczej część środków zostanie

dedykowana na interwencje planowane w ramach trybu pozakonkursowego negocjacyjnego (ZIT/RIT). Ponadto decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

W ramach trybu pozakonkursowego – negocjacyjnego w przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Ponadto, w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 przewiduje się realizację projektów w procedurze pozakonkursowej. Decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest istotnym wkładem zidentyfikowanych przedsięwzięć do realizacji celów osi priorytetowej oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jej cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Dodatkowo w celu praktycznego i wymiernego sposobu uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w priorytecie inwestycyjnym 6.4, wyznaczono horyzontalne kryteria środowiskowe:

- promowanie rozwiązań, które w perspektywie długookresowej będą minimalizowały koszty eksploatacji inwestycji, poprzez wybór wariantu zapewniającego racjonalne gospodarowanie zasobami,

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się:

- stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba objętych wsparciem ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji lub ochrony bioróżnorodności	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów [ha]	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.5.6. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

2.5.7. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.6. OŚ PRIORYTETOWA VI TRANSPORT

2.6.1. Priorytet inwestycyjny 7.2 zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 7.2. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- poprawa dostępności głównych szlaków drogowych województwa poprzez zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z główną, szkieletową siecią transportową regionu.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 7.2 jest spójny z celami głównymi Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności gospodarki* i *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz celem szczegółowym: *poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim*

Dzięki realizacji PI 7.2. poprawi się jakość dróg w regionie, co wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa, dostępności głównych szlaków transportowych oraz skrócenie czasu przejazdu pomiędzy najważniejszymi ośrodkami w województwie.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Drogi o twardej nawierzchni na 100 km²	[km]	regiony słabiej rozwinięte	173,2	2012		GUS	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

Planowana interwencja odpowiada na podstawowe wyzwanie zidentyfikowane w diagnozie, jakim jest szybki przyrost natężenia ruchu na głównych szlakach drogowych regionu.

Dzięki realizacji PI 7.2 poprawi się jakość dróg w regionie, co wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa transportu, poprawę dostępności głównych szlaków transportowych oraz skrócenie czasu przejazdu pomiędzy najważniejszymi ośrodkami w województwie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają inwestycje z zakresu rozbudowy i przebudowy kluczowej infrastruktury drogowej regionu. Będą to projekty polegające na przebudowie dróg istniejących, prowadzące do wzrostu ich nośności, w mniejszym zaś stopniu budowie nowych odcinków dróg. W szczególności, wsparcie uzyskają inwestycje poprawiające dostępność do dróg znajdujących się w sieci TEN-T. Wsparcie skoncentrowane zostanie na drogach wojewódzkich, które łączą sieci lokalne z drogami krajowymi,

ekspresowymi i autostradami. Ograniczone wsparcie otrzymają również inwestycje dotyczące dróg powiatowych zapewniające połączenie z siecią autostrad i dróg krajowych lub gdy uzupełniają luki w połączeniach transgranicznych. Nie przewiduje się wsparcia dróg gminnych.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2 dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji przedsięwzięcia, zgodnego z celami przedmiotowego priorytetu.

Cross-financing

Nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury drogowej w zakresie dróg wojewódzkich będzie odbywał się w procedurze pozakonkursowej. Decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest istotnym wkładem tych przedsięwzięć do realizacji osi priorytetowej oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Warunkiem realizacji tego typu działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego w zakresie transportu, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii.

Przy wyborze projektów uwzględniona zostanie lista przedsięwzięć priorytetowych z zakresu infrastruktury drogowej przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego, utworzona w oparciu o następujące podstawowe kryteria wsparcia: kryterium rejestrowanego natężenia ruchu, kontynuacji ciągu, funkcji drogi oraz gotowości projektu do realizacji.

W przypadku wystąpienia oszczędności w ramach ścieżki projektów kluczowych oraz braku możliwości ich wykorzystania w ścieżce pozakonkursowej, dopuszcza się zastosowanie trybu konkursowego.

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury drogowej w zakresie dróg powiatowych będzie odbywał się w procedurze konkursowej.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2 przewiduje się możliwość realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 75 000 000 EUR. Zidentyfikowane projekty przyczynią się znacznie do osiągnięcia efektu rzeczowego Programu, w szczególności w zakresie budowy nowych odcinków dróg, uzupełniających braki w zakresie kluczowych połączeń bądź przyczyniających się do likwidacji „wąskich gardeł" w sieci drogowej.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Całkowita długość nowych dróg	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.6.2. Priorytet inwestycyjny 7.4 rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 7.4. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- rozwój regionalnego transportu kolejowego.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 7.4 jest spójny z celami głównymi Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności gospodarki* i *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz celem szczegółowym: *poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim*

Dzięki realizacji PI 7.4. poprawi się jakość liniowej infrastruktury kolejowej oraz wzrośnie bezpieczeństwo i komfort podróży realizowanych na terenie województwa.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Linie kolejowe ogółem na 100 km²	[km]	regiony słabiej rozwinięte	16,8	2012		GUS	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

Planowana interwencja odpowiada na wyzwania zidentyfikowane w diagnozie, takie jak: bardzo niski stan techniczny linii kolejowych w regionie, zmniejszanie się liczby pasażerów w przewozach kolejowych i brak połączenia kolejowego MPL „Katowice" w Pyrzowicach.

Dzięki realizacji PI 7.4. poprawi się jakość liniowej infrastruktury kolejowej oraz wzrośnie bezpieczeństwo i komfort podróży realizowanych na terenie województwa. Przyczyni się do tego zarówno interwencja w zakresie linii kolejowych, jak i taboru kolejowego. W rezultacie umożliwi to poprawę sytuacji transportu kolejowego w stosunku do alternatywnego transportu drogowego i przyczyni do zahamowania niekorzystnych trendów udziału przewozów kolejowych w regionie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają przedsięwzięcia z zakresu poprawy infrastruktury transportu kolejowego (modernizacji linii kolejowych), oraz poprawy jakości taboru dla rozwoju połączeń regionalnych.

Cross-financing

Nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Polskie Koleje Państwowe Polskie Linie Kolejowe S.A.;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury kolejowej odbywał się będzie w procedurze pozakonkursowej. Decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem zidentyfikowanych przedsięwzięć do realizacji osi priorytetowej oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Warunkiem realizacji tego typu działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych

szczebla wojewódzkiego w zakresie transportu, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków, wskazanych w Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego.

W przypadku wystąpienia oszczędności oraz braku możliwości ich wykorzystania w ścieżce pozakonkursowej, dopuszcza się zastosowanie trybu konkursowego.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 75 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.6.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

2.6.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.7. OŚ PRIORYTETOWA VII REGIONALNY RYNEK PRACY

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o dwa priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 8 *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* **8.5 *dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalny inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników* oraz 8.7 *praca na własnych rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.***

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w Umowie Partnerstwa oraz odnoszą się do celów strategii Europa 2020 , w szczególności poprzez podejmowanie przedsięwzięć dotyczących zdobywania i podnoszenia kwalifikacji zgodnie z potrzebami regionalnego rynku prac oraz przedsięwzięć dotyczących rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, mające na celu wspomagać wzrost zatrudnienia w regionie.

Celem interwencji w ramach przedmiotowej osi jest przede wszystkim wzrost poziomu zatrudnienia, poprzez efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego w tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy.

Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych, strukturalnych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców, obejmującą szczególnie aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym osób biernych zawodowo. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest wyrównywanie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego, w tym: wyrównanie szans kobiet w zakresie dostępu do awansu zawodowego, znoszenie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym znalezienie zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom długotrwale bezrobotnym.

Aktywizacja zawodowa jest najważniejszym celem polityki zatrudnieniowej. Bezrobocie to nie tylko główny problem śląskiego rynku pracy ale także poważna bariera całego rozwoju województwa.

Rozwój przedsiębiorczości jest jedną z najefektywniejszych form walki z bezrobociem oraz podnoszenia poziomu aktywności, przy jednoczesnym pobudzaniu wzrostu ekonomicznego regionu. Istnieje zatem potrzeba wspierania powstawania nowych firm oraz wzmacniania potencjału nowoutworzonych przedsiębiorstw.

Sytuacja społeczno-ekonomiczna województwa oraz kraju wymusza konieczność kontynuowania działań, podjętych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na rzecz osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Działania realizowane w ramach osi priorytetowej cechować będzie spójność społeczna. Służyć temu mają działania w zakresie równego dostępu do wsparcia kobiet i mężczyzn, ale również zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych we wsparciu.

2.7.1. Priorytet inwestycyjny 8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalny inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.5 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia,

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminow	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość	Jednostka pomiaru dla wartości	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C) [osoby]	regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób w wieku powyżej 54 lat, które są bezrobotne (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) lub bierne zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób w wieku powyżej 54 lat objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)								
2	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób w wieku powyżej 54 lat, które są bezrobotne (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) lub bierne zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie (C)								

				Liczba osób w wieku powyżej 54 lat objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)								

Opis planowanych przedsięwzięć

Aktywizacja zawodowa jest najważniejszym celem polityki zatrudnieniowej. Bezrobocie to nie tylko główny problem śląskiego rynku pracy ale także poważna bariera dla rozwoju województwa. Osoby nieaktywne zawodowo potrzebują kompleksowego wsparcia, dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb. Osoby pozostające bez zatrudnienia nierzadko posiadają zdezaktualizowane kwalifikacje czy umiejętności, które są już nieużyteczne na obecnym rynku pracy. Działania dla osób nieaktywnych zawodowo będą nakierowane głównie pod ich indywidualne potrzeby, w drugiej kolejności będą zgodne z wymogami regionalnego czy też lokalnego rynku pracy. Brak dostosowania wsparcia pod kątem predyspozycji, wykształcenia czy zainteresowań też znacznie obniża efektywność udzielanego wsparcia. Wyniki badań ewaluacyjnych wskazują jednoznacznie, że źle dobrane wsparcie w stosunku do indywidualnych potrzeb osób niezatrudnionych, nawet jeżeli jest adekwatne z punktu widzenia rynku pracy, z dużo większym prawdopodobieństwem może okazać się nieskuteczne[32].

Osoby pozostające bez zatrudnienia (w szczególności długotrwale bezrobotne) mają problemy z odnalezieniem się na rynku pracy. Obecny rynek pracy stawia przed potencjalnymi pracownikami coraz to większe wymagania. Realizacja działania wspierającego osoby poszukujące pracy i pozostające bez zatrudnienia w uzyskaniu zatrudnienia poprzez aktywne środki rynku pracy prowadzone na wczesnym etapie i dostępne dla wszystkich, służące między innymi określaniu indywidualnych potrzeb, świadczeniu zindywidualizowanych usług i porad, prowadzeniu ukierunkowanych i dopasowanych do potrzeb szkoleń, weryfikacji zdobytych kompetencji i umiejętności, przyczyni się do wzrostu zatrudnienia oraz spójności społecznej. Działania te przełożą się na faktyczne efekty na rynku pracy, w postaci wzrostu zatrudnienia.

Pomimo relatywnie niskiej stopy bezrobocia panującej w regionie w porównaniu do danych ogólnokrajowych to w województwie śląskim można zaobserwować znacznie mniejszy odsetek osób aktywnych zawodowo. Liczba osób biernych zawodowo w IV kwartale 2012 roku wynosiła 46,5% populacji mieszkańców województwa śląskiego w wieku aktywności zawodowej. Dla kraju ten współczynnik był na poziomie 44%[33]. W związku z czym specyfika województwa śląskiego wymusza podjęcie działań mających na celu podniesienie liczby osób aktywnych zawodowo.

[32] Coffey International Development; „Skuteczność i efektywność wsparcia udzielanego osobom pozostającym bez zatrudnienia w ramach wybranych operacji Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy", 2012 Katowice

[33] Aktywność ekonomiczna ludności w województwie śląskim w IV kwartale 2012 r, Urząd Statystycznych w Katowicach, marzec 2013 r.

Zgodnie z *Wytycznymi Komisji Europejskiej dla polityki zatrudnienia państw członkowskich* - (Wytyczna 8: Rozwijanie zasobów wykwalifikowanej siły roboczej odpowiadającej potrzebom rynku pracy, promowanie jakości zatrudnienia i uczenia się przez całe życie) Zadaniem państw członkowskich powinno być przede wszystkim popularyzowanie wydajność i zwiększania szans na rynku pracy, poprzez zapewnienie szerokiego dostępu wiedzy i umiejętności dostosowanych do bieżących i przyszłych potrzeb rynku pracy. Każda osoba dorosła powinna mieć możliwość podwyższenia swoich kwalifikacji zawodowych. Polityka zatrudnieniowa członków Unii Europejskiej ma obowiązek wspierać swych obywateli także poprzez ukierunkowaną politykę migracyjną i integracyjną. Należy rozwijać systemy nabytych kompetencji, wspierać mobilność zawodową i geograficzną pracowników, promować nabywanie kompetencji interdyscyplinarnych i kreatywność. Koncentracja wsparcia ma uwzględniać osoby o niskich kwalifikacjach, starszych pracowników, przy jednoczesnym podnoszeniu kwalifikacji pracowników wysoko wykwalifikowanych.

Pomimo iż, według raportu z badania pn. „Mobilność zawodowa, społeczna i przestrzenna a potrzeby gospodarki regionalnej", wykonanego na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, mieszkańcy województwa są w stanie dojeżdżać do pracy nawet i do 100 km, istnieje konieczność zaplanowania w ramach programu wsparcia w zakresie zwiększenia mobilności mieszkańców, w szczególności tych pozostających bez zatrudnienia. Co wskazują tendencje nie tylko regionalne czy krajowe ale także światowe. Obecnie do najbardziej pożądanych cech na rynku pracy należą: gotowość i umiejętność przekwalifikowania oraz mobilność. Polska i inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej, przystępując w 2004 r. do Unii Europejskiej, stały się uczestnikami wewnętrznego rynku europejskiego, który opiera się na czterech podstawowych filarach: swobodzie przepływu towarów, kapitału, usług i osób. Swobodny przepływ pracowników oznacza nie tylko prawo do podejmowania zatrudnienia i osiedlania się w dowolnym państwie Wspólnoty, czy zniesienie wszelkiej dyskryminacji wobec pracowników pochodzących z państw członkowskich w zakresie warunków pracy i płacy, ale także prawo pracodawcy i pracownika do korzystania z wzajemnej wymiany ofert zatrudnienia oraz prawo pracownika do uzyskania pomocy ze strony służb zatrudnienia państwa Wspólnoty na zasadach identycznych z przysługującymi pracownikom krajowym.
EURES[34] powinien wspierać lepsze działanie rynków pracy oraz zaspokojenie potrzeb gospodarczych ułatwiając transnarodową i transgraniczną mobilność geograficzną pracowników, zapewniając jednocześnie uczciwe warunki mobilności i poszanowanie mających zastosowanie norm pracy. Sieć powinna umożliwić większą przejrzystość na rynkach pracy, zapewniając wymianę i przetwarzanie ofert zatrudnienia i wniosków o zatrudnienie oraz działania towarzyszące w zakresie zatrudnienia, doradztwa i wskazówek na szczeblu krajowym i transgranicznym, przyczyniając się tym samym do osiągania celów strategii „Europa 2020". Komisja Europejska podkreśla, że należy mocniej skoncentrować

[34] EURES (European Employment Services - Europejskie Służby Zatrudnienia) jest siecią współpracy publicznych służb zatrudnienia i ich partnerów na rynku pracy, wspierającą mobilność w dziedzinie zatrudnienia na poziomie międzynarodowym i transgranicznym, w krajach Unii Europejskiej oraz Norwegii, Islandii i Szwajcarii, Lichtensteinu.

działalność EURES na zarządzaniu przez cele i wyniki, w zakresie kojarzenia pasujących ofert i osób poszukujących pracy, pośrednictwa pracy i rekrutacji.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.5 będą:

- Pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy w szczególności poprzez:
  - poradnictwo zawodowe,
  - identyfikację potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia, (np. IPD),
  - wsparcie psychologiczno-doradcze osób wchodzących, powracających na rynek pracy i na początkowym etapie zatrudnienia (w tym mentoring),
  - organizację warsztatów oraz szkoleń z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych,
  - pośrednictwo pracy,
- Działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy w szczególności poprzez szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych,
- Pomoc w zdobywaniu doświadczenia zawodowego poprzez:
  - staże (minimum 6 miesięcy)/praktyki zawodowe,
  - wyposażenie i doposażenie stanowiska pracy,
  - subsydiowane zatrudnienie
- Wspieranie mobilności zawodowej poprzez dofinansowanie przejazdów z miejsca zamieszkania do miejsca pracy,
- Działania EURES związane z bezpośrednim świadczeniem usług dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców.

Instrumenty i usługi wskazane w Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy.

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Osoby pozostające bez zatrudnienia w szczególności:
  - Osoby długotrwale bezrobotne,
  - Osoby młode w wieku od 25 do 30 roku życia,
  - Osoby powyżej 50 roku życia,
  - Kobiety,
  - Osoby niepełnosprawne.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym: publiczne służby zatrudnienia, agencje zatrudnienia; instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego, instytucje partnerstwa lokalnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.5 ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

W zakresie projektów pozakonkursowych zaplanowane wsparcie będzie wynikało przede wszystkim z realizacji zadań publicznych przez Powiatowe Urzędy Pracy wskazanych w Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W związku z obowiązkiem ustawowym nałożonych na Wojewódzki Urząd Pracy z zakresie świadczenia usług w ramach sieci EURES, przewiedziano realizację projektu pozakonkursowego w tym obszarze. Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego - negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o charakterze długofalowym. Działania w ramach PI 8.5 stanowią swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.5 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
3	Liczba osób w wieku 25-30 lat objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
4	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
5	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					

2.7.2. Priorytet inwestycyjny 8.7 praca na własnych rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.7. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia,.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	"Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)		osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C) [osoby] "Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C) "Liczba osób w wieku powyżej 54 lat, które są bezrobotne (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) lub bierne zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób w wieku powyżej 54 lat objętych wsparciem w programie (C) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)								

Opis planowanych przedsięwzięć

Tworzenie nowych miejsc pracy to jedno z najważniejszych wyzwań nie tylko dla regionu czy kraju, ale dla całej Unii Europejskiej, zwłaszcza, że obecnie zmaga się ona z dotkliwymi skutkami kryzysu gospodarczego. Brak pracy, dotykający setek tysięcy osób w regionie[35], stanowi przyczynę dramatów osobistych, ogranicza także szanse rozwojowe województwa.

Rozwój przedsiębiorczości jest jednym z najważniejszych elementów rozwoju gospodarki w większości krajów Unii Europejskiej. Samozatrudnienie jest najbardziej efektywną formą aktywizacji zawodowej bezrobotnych. Z uwagi na złożone procedury administracyjne, bariery prawne i finansowe otwieranie własnej firmy przez osoby pozostające bez zatrudnienia jest w Polsce zjawiskiem marginalnym. W związku z czym należy podjąć działania ułatwiające i wspierające osoby, które chcą rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Zgodnie z oceną polityków i ekspertów dobrze rozwinięty sektor MMŚP gwarantuje płynne przechodzenie przez kryzysy gospodarcze. To właśnie małe i średnie firmy są najbardziej elastyczne. Ze względu na niezbyt rozbudowane struktury są w stanie skutecznie reagować na rynkowe zmiany.

[35] Na dzień 28 lutego 2013 r liczba osób bezrobotnych w województwie śląskim wynosiła 226 790.

Wsparcie procesu tworzenia przedsiębiorstw i rozpoczynania działalności gospodarczej jest działaniem najbardziej prowzrostowym i prorozwojowym w zakresie celu 8: Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników. To przedsiębiorcy tworzą miejsca pracy. Powstanie nowej firmy przybliża nas do realizacji celu określonego w *Strategii Europa 2020 na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* dotyczącego wskaźnika zatrudnienia. Wzrost liczby przedsiębiorstw ma znaczny wpływ na wskaźniki makroekonomiczne: wzrost PKB oraz wskaźnik HDI.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.7 będą:

- Bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- Preferencyjne pożyczki dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- Preferencyjne pożyczki dla przedsiębiorstw w początkowym okresie działalności;
- Wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności.

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Osoby planujące rozpocząć działalność gospodarczą;
- Rolnicy zamierzający odejść z rolnictwa i członkowie ich rodzin;
- Przedsiębiorstwa w początkowym okresie działalności.

Główni beneficjenci:

- W zakresie instrumentów zwrotnych:
  - Podmioty zarządzające instrumentami inżynierii finansowej, w szczególności:
    - Banki krajowe, banki zagraniczne, instytucje kredytowe lub instytucje finansowe,
    - Banki spółdzielcze,
    - Podmioty, które nie działają w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczają zyski na cele statutowe służące tworzeniu korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości przez udzielanie pożyczek i poręczeń,
    - Konsorcja powyższych podmiotów.

- W zakresie pozostałych form wsparcia:
  - Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.7 ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Zaplanowane w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego wsparcie ukierunkowane zostanie w szczególności na osoby borykające się z problemami braku pracy, przede wszystkim będą to osoby które mają trudności z wejściem czy też powrotem na rynek pracy.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o charakterze długofalowym. Działania w ramach PI 8.7 stanowią swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej, wyniki przeprowadzonych warsztatów subregionalnych i konsultacji z ekspertami w zakresie rynku pracy a także dotychczasowych doświadczeń w zakresie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie śląskim dały podstawę do sformułowania propozycji instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020. IZ RPO WSL programując ww. formę wsparcia oparła się na rekomendacjach zawartych w badaniu ewaluacyjnym pt. „Analiza możliwości zastosowania zwrotnych mechanizmów finansowania inwestycji w perspektywie 2014-2020 w województwie śląskim" (rozdział 6. Propozycje zwrotnego i bezzwrotnego wsparcia w województwie śląskim w perspektywie 2014-2020). Instrumenty finansowe w ramach osi

priorytetowej będą koncentrowały się na wsparciu przedsiębiorstw w początkowym okresie działalności oraz osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez uruchomienie zwrotnej pomocy finansowej tj. pożyczek oraz poręczeń.

Prawidłowe wykorzystanie inżynierii finansowej pozwala m.in. na:

- zwiększenie trwałości polityki spójności UE poprzez możliwość reinwestowania środków,
- wzmacnianie współpracy administracji, przedsiębiorstw i instytucji finansowych,
- budowę zdolności instytucjonalnej – partnerstwa i zaufania pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym,
- stwarzanie mocniejszej zachęty dla efektywności wydatkowania środków publicznych,
- wykorzystanie efektu dźwigni finansowej.[36]

Z punktu widzenia efektywnego wykorzystania IF, zasadnym jest również objęcie wsparciem zwrotnym działań mających na celu inwestycje w przedsiębiorstwa na początkowym okresie działalności, które znacząco przyczynią się do rozwoju tych podmiotów a co za tym idzie tworzenia nowych miejsc pracy.

Instrumenty finansowe będą wdrażane w oparciu o model wdrażania: wybór operatora/ów we wskazanych obszarach wsparcia.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.7 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte				monitoring	Na bieżąco

[36] M. Szczepański; Pozadotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 roku – wymiar wspólnotowy i krajowy. Analiza propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej rozszerzenia zakresu stosowania instrumentów inżynierii finansowej w polityce spójności po 2013 r., Warszawa 2011 r.

2.7.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

2.7.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.8. OŚ PRIORYTETOWA VIII REGIONALNE KADRY GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 8: *promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników*

8.8 ***równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę,***

8.9 ***przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,***

8.10 ***aktywne i zdrowe starzenie się.***

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w Umowie Partnerstwa oraz odnoszą się do celów strategii Europa 2020, w szczególności poprzez działania wpływające na wzrost gospodarczy, poprawę kondycji MMŚP, w tym przez przystosowanie pracodawców i pracowników przedsiębiorstw do zmian gospodarczych, wzmocnienie działań mających na celu wzrost inwestycji w kapitał ludzki, podejmowanych przez przedsiębiorców, jak i samych pracowników. Wzrost gospodarczy będzie opierać się na innowacyjności jak również zrównoważonym rozwoju. Logika interwencji koncentruje się na wsparciu przejścia od bezrobocia do zatrudnienia jak również na poprawie adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw oraz przeciwdziałaniu bierności zawodowej związanej ze stanem zdrowia.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej VIII skierowany będzie na podnoszenie adaptacyjności przedsiębiorców, przedsiębiorstw i pracowników. Cel ten musi uwzględniać prawo pracowników do godzenia życia zawodowego i prywatnego, jak również równość szans płci na każdym etapie rozwoju zawodowego, co pozwoli na większy udział w rynku pracy osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do 3 roku życia. Priorytet został sformułowany tak, aby jak najpełniej realizować wsparcie możliwe w ramach EFS w zakresie kontynuacji polityki województwa śląskiego wobec poprawy zdolności adaptacyjnych w regionie do zmian zachodzących w gospodarce.

Ponadto podnoszenie adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników będzie realizowane przez zapewnienie wysokiej jakości usług rozwojowych. Środki przeznaczone na kształcenie w obszarze podnoszenia adaptacyjności będą realizować model zakładający podejście popytowe, zintegrowany z krajowym systemem zapewnienia jakości usług rozwojowych oraz docelowo spójnym z opracowywaną Polską Ramą Kwalifikacji.

O adaptacyjności nie można mówić bez wspomagania procesów modernizacyjnych w regionie poprzez wspieranie przedsiębiorstw sektora MŚP. Zachodzące procesy restrukturyzacyjne przyczyniają się do zwiększania wydajności pracy, m.in. poprzez przesunięcia zasobów pracy do najbardziej efektywnych działów gospodarki oraz dzięki wprowadzaniu zmian technologicznych i organizacyjnych. Istotną rolę odgrywać będzie

wdrażanie zarządzania strategicznego, zarządzania zasobami ludzkimi jak również nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem, co będzie miało przełożenie na zarządzanie w sytuacji kryzysowej. W ramach osi priorytetowej realizowane będą działania umożliwiające poprawę adaptacyjności osób aktywnych zawodowo, pracowników, osób powracających do pracy jak również osób bezrobotnych.

Udział osi priorytetowej w zwiększeniu poziomu innowacyjności przedsiębiorstw będzie polegał na rozwoju i wzmacnianiu powiązań między sektorem biznesu i sektorem nauki, a samorządami, z uwzględnieniem wdrażania *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*, poprzez tworzenie i rozbudowę ekosystemu innowacji województwa śląskiego na rzecz tego rozwoju. Jednocześnie budowa konkurencyjności regionu, oparta o potencjały gospodarcze, społeczne i technologiczne (w tym inteligentne specjalizacje) opierać się powinna na rzetelnych danych dot. sytuacji społeczno – ekonomicznej i technologicznej poszczególnych sektorów w powiązaniu z potrzebami rynku pracy. Informacje te w sposób cykliczny powinny być komunikowane zarówno podmiotom sektora gospodarki i nauki, jak i mieszkańcom województwa, a rozwój poszczególnych sektorów powinien być stale monitorowany przez branżowe obserwatoria. Pozwoli to nie tylko na monitorowanie zmian gospodarczych na rynku pracy ale przede wszystkim umożliwi przewidywanie i szybkie reagowanie na negatywne zjawiska zarówno w przedsiębiorstwach jak i w ich otoczeniu przez zastosowanie konkretnych rozwiązań nakierowanych na zwiększenie ich adaptacyjności.

Jednym z najważniejszych priorytetów rozwoju województwa śląskiego są działania dotyczące sfery zdrowia, z uwagi na obserwowaną tendencję (w województwie podobnie jak w kraju i w całej Unii Europejskiej) malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Główne cele polityki zdrowotnej ukierunkowane są na zapewnienie powszechności dostępu do profilaktyki i świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości usług medycznych z zachowaniem równych praw dla wszystkich, co pozwoli na poprawę stanu zdrowia mieszkańców i wydłużenie ich aktywności zawodowej.

2.8.1. Priorytet Inwestycyjny 8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja Priorytetu Inwestycyjnego 8.8 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego

- Godzenie życia zawodowego i prywatnego pracowników poprzez zastosowanie elastycznych form organizacji pracy oraz poprawę dostępności do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 roku życia

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu.		osoby	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparcie w programie (C)								
2.	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C)		osoby	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)								.
3.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)		osoby	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)								

Opis planowanych przedsięwzięć

W aspekcie godzenia życia zawodowego i prywatnego należy stwierdzić, że niedostateczny poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi do lat 3 stanowi aktualnie strukturalny problem rynku pracy. Dlatego niezbędne jest podjęcie działań, które umożliwią zwiększenie dostępu do usług opieki, a tym samym umożliwią osobom pełniącym opiekę powrót do zatrudnienia. Działania umożliwią godzenie życia zawodowego i rodzinnego, co pozwoli na zminimalizowanie segmentacji na rynku pracy oraz umożliwi firmom wdrożenie zmian w zakresie organizacji pracy. Zakres powyższego wsparcia może być uzupełniony o działania promocyjno – informacyjne.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.8 będą:

- Wspieranie usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia,
- Tworzenie nowych miejsc w żłobkach i innych formach opieki nad dziećmi do lat 3, w szczególności na obszarach cechujących się największymi zapóźnieniami społeczno – gospodarczymi,
- Zwiększenie dostępności usług opieki nad dziećmi (w tym poprzez pokrycie kosztów opieki) dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji, dla których obowiązek opieki nad dziećmi stanowi barierę w dostępie do rynku pracy.
- Wdrożenie elastycznych i alternatywnych form zatrudnienia w szczególności poprzez work sharing, telepracę, elastyczne godziny pracy, wypożyczanie pracowników.

Cross - financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Pracodawcy, Pracownicy;
- Organizacje pozarządowe;
- Przedsiębiorstwa;
- Organizacje Pożytku Publicznego;
- Partnerzy Społeczni;
- Samorząd zawodowy;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego;
- Instytucje Rynku Pracy;
- Społeczność lokalna;
- Osoby podejmujące pracę po przerwie związanej z urodzeniem dziecka i/lub wychowujące dzieci;
- Osoby zatrudnione, wychowujące dzieci.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym między innymi:

- Żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie, nianie (wg Ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U.2011.175.1035 z późn. zm.),
- Pracodawcy,
- Organizacje pracodawców,
- Związki zawodowe,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- Samorząd Województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.8 ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i

programowych szczebla wojewódzkiego, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o charakterze długofalowym. Działania w ramach PI 8.8 stanowią swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 8.8 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad	[szt.]	EFS	regiony słabiej					.

	dziećmi w wieku do 3 lat			rozwinięte					
2.	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
3.	Liczba projektów ukierunkowanych na trwały udział kobiet w zatrudnieniu i rozwój ich kariery zawodowej (C)	(szt.)	EFS	regiony słabiej rozwinięte					

2.8.2. Priorytet Inwestycyjny 8.9 przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.9 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji kadr zarządzających i pracowników zgodnie z ich potrzebami.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub dlugoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw ekonomii społecznej) (C), Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)								
2.	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C).	Regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C							g	
3.	Liczba osób, które po	Regiony słabiej	osoby	Liczba osób pracujących objętych								

	opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie.	rozwinięte		wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C								
4.	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu.	Regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C								

Opis planowanych przedsięwzięć

Zmiany globalne w tym również te które powodują negatywne skutki takie jak spowolnienie gospodarcze implikują konieczność wsparcia przedsiębiorstw, przede wszystkim w zakresie koniecznych do przeprowadzenia procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych. Mając na uwadze, iż kwestia modernizacji wiąże się z koniecznością weryfikacji umiejętności i kwalifikacji osób zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw może pociągać za sobą niekorzystne zmiany w strukturze zatrudnienia, w tym nieść ze sobą ryzyko zwolnień pracowników w celu łagodzenia skutków zmian, konieczne będzie dostosowanie umiejętności oraz kwalifikacji pracowników i ich pracodawców do sytuacji gospodarczej na rynku pracy. Tym samym, działania podejmowane w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.9 będą koncentrować się zarówno na bezpośrednim wsparciu przedsiębiorstw (m.in. dostarczanie kompleksowych usług odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw, wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem) jak i na wdrażaniu programów ochrony osób zagrożonych zwolnieniem/przewidzianych do zwolnienia i zwolnionych np. formie outplacementu.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.9 będą:

- Dostarczenie kompleksowych usług (m.in. doradczych, szkoleniowych) dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, klastrów oraz instytucji otoczenia biznesu,
- Wsparcie dla modernizowanych przedsiębiorstw poprzez usługi okołobiznesowe,
- Doradztwo oraz animowanie współpracy gospodarczej przyczyniającej się do wzmacniania MMŚP, prowadzące do internacjonalizacji,
- Wsparcie doradcze na rzecz zapobieganiu sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej,
- Wspieranie rozwoju kwalifikacji pracowników, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami pracodawców.

Cross - financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji.

Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Pracownicy przedsiębiorstw, w tym pracownicy przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne, pracownicy przedsiębiorstw odczuwających negatywne skutki zmiany gospodarczej, pracownicy przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej;
- Przedsiębiorstwa z sektora MMŚP;
- Kadra zarządzająca przedsiębiorstwem;
- Przedsiębiorcy;
- Przedsiębiorstwa;
- Instytucje Naukowe;
- Instytuty Badawcze;
- Pracodawcy i pracownicy oraz osoby pracujące na podstawie umów cywilno – prawnych i wolontaryjnych, osoby z promesą zatrudnienia, stażyści, osoby współpracujące.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Przedsiębiorstwa z sektora MMŚP,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- Partnerzy Społeczni,
- Organizacje pozarządowe,
- Samorząd gospodarczy,
- Klastry/Podmioty koordynujące (zarządzające Klastrem).
- Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i programowych szczebla wojewódzkiego, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o

charakterze długofalowym. Działania w ramach PI 8.9 stanowią swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.9 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	osoby	EFS	Regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie)	osoby	EFS	Regiony słabiej rozwinięte					.
3.	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn	osoby	EFS	Regiony słabiej rozwinięte					

	dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie.								
4.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw gospodarki społecznej. (C)	(szt.)	EFS	Regiony słabiej rozwinięte					

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.9 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- Wzrost transferu wiedzy oraz zwiększenie współpracy pomiędzy sektorem nauki a gospodarką

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C).	Regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw gospodarki społecznej. (C)								
2.	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu.	Regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw gospodarki społecznej. (C)								

Opis planowanych przedsięwzięć

Z perspektywy kreowania polityki regionalnej szczególnie istotne dla dalszego identyfikowania wyzwań strategicznych innowacyjnego rozwoju regionu jest podejście bazujące na konfrontowaniu ze sobą procesów zmian zachodzących na rynkach z procesami zmian rozumianych jako interwencja publiczna. Podkreślić należy zaangażowanie zarówno regionu jak i środowisk innowacyjnych w rozwój wybranych dziedzin nauki i gospodarki

pozwalających uzyskiwać rynkowe przewagi globalne bądź zaawansowanie technologiczne branż i sektorów gospodarki województwa śląskiego, a także kształtować przedsiębiorczość i rynek pracy w wymiarze regionalnym lub subregionalnym.

W ramach tego priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu rozbudowę ekosystemu innowacji województwa śląskiego m.in. poprzez wsparcie współpracy pomiędzy instytucjami sfery B + R, przedsiębiorstwami, administracją publiczną i prosumentami[37] . Działania te będą komplementarne z działaniami realizowanymi w EFRR w zakresie wspierania klastrów, budowania konkurencyjności przedsiębiorstw oraz wzmocnienia ich działalności badawczo –rozwojowej w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 8.9 będą:

- Wsparcie sieci współpracy osób i podmiotów w ramach inicjatyw klastrowych lub klastrów utworzonych wokół kluczowych obszarów technologicznych wskazanych w Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020,
- Działania wspierające współpracę B+R i biznesu poprzez sieciowanie, tworzenie platform współpracy oraz staże i szkolenia praktyczne dla naukowców w przedsiębiorstwach i przedsiębiorców w jednostkach naukowych,
- Szkolenia w zakresie transferu i komercjalizacji wiedzy oraz ochrony własności przemysłowej,
- Wsparcie tworzenia interdyscyplinarnych zespołów komercjalizacyjnych w obszarach istotnych dla rozwoju województwa i/lub wsparcie opracowania strategii komercjalizacji nowego produktu lub usługi.
- Koordynacja i monitorowanie inteligentnych specjalizacji na poziomie regionalnym.

Cross - financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główne grupy docelowe:

- Przedsiębiorstwa;
- Pracownicy przedsiębiorstw;
- Klastry/podmioty koordynujące (zarządzające klastrem);
- Pracownicy naukowi jednostek naukowych;

[37] Prosument (ang. prosumer – professional/producer + consumer) – profesjonalista/producent i konsument – konsument zaangażowany w współtworzenie i promowanie produktów ulubionej marki czy jednoczesną produkcję oraz konsumpcję dóbr i usług.

- Pracownicy uczelni niebędących nauczycielami akademickimi;
- Pracownicy naukowi i naukowo – dydaktyczni uczelni;
- Jednostki naukowe;
- Instytuty badawcze;

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym między innymi:

- Przedsiębiorstwa,
- Jednostki Samorządu Terytorialnego,
- Uczelnie,
- Jednostki naukowe,
- Instytuty badawcze,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- Ośrodki innowacji,
- Klastry/ Podmioty koordynujące (zarządzające Klastrem),
- Samorząd Województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Z uwagi na cele strategiczne Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013 – 2020 i realizowane dotychczas przez Samorząd Województwa projekty systemowe, przewiduje się realizację wsparcia w formule pozakonkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań,

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 8.9 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw gospodarki społecznej) (C).	Szt.	EFS	Regiony słabiej rozwinięte					

2.8.3. Priorytet Inwestycyjny 8.10 aktywne i zdrowe starzenie się

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8.10 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- tworzenie warunków zdrowotnych na rzecz wydłużenia aktywności zawodowej.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie.	Regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C). Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS.								

Opis planowanych przedsięwzięć

Aktywne starzenie się stanowi część flagowej polityki UE: „Europa 2020" na rzecz zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu", ogłoszonej dnia 3 marca 2010 r. Ta strategia na rzecz wzrostu w nadchodzących dziesięcioleciach podkreśla „znaczenie zdolności Unii Europejskiej do podjęcia wyzwania związanego ze wspieraniem zdrowia i aktywności osób starszych, by umożliwić osiągnięcie spójności społecznej oraz wyższej wydajności". Jednym z pięciu głównych wskaźników strategii „Europa 2020" jest osiągnięcie do 2020 roku wskaźnika zatrudnienia w państwach członkowskich UE-27 na poziomie 75% wśród ludności w wieku od 20 do 64 lat. Aby osiągnąć ten cel, większy odsetek społeczeństwa musi pozostać na rynku pracy do późniejszego wieku. Dla polepszenia jakości życia w regionie realizowane będą działania na rzecz zmniejszenia ryzyka chorób zawodowych i działań na rzecz pracowników pracujących w warunkach zagrażających zdrowiu. Jest to tym bardziej istotne w przypadku województwa śląskiego, które charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem chorób zawodowych. Zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej osobom pracującym ale i nie tylko, również bezrobotnym, biernym zawodowo w wieku aktywności zawodowej, pozwoli na wydłużenie czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączanie osób z rynku pracy z powodów zdrowotnych. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie aktywnego i zdrowego starzenia się będą przede wszystkim wpływać na aktywizację zawodową dzięki kompleksowym działaniom edukacyjnym i profilaktycznym wspieranym lokalną polityką. politykę zdrowotną. Zakres interwencji odzwierciedla kierunki i priorytety strategiczne określone w przygotowanym przez Ministerstwo Zdrowia dokumencie Krajowe strategiczne ramy polityki w obszarze ochrony zdrowia.

Przykładowymi typami operacji w ramach PI 8.10 będą:

- Opracowywanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej, ułatwiających powroty do pracy,
- Realizacja popularnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworów m.in. jelita grubego, piersi, szyjki macicy;
- Opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu;
- Opracowanie i wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy,
- Zapewnienie możliwości przekwalifikowania osób starszych pracujących w trudnych warunkach, pozwalając im na zdobycie kwalifikacji do wykonywania prac, które będą uwzględniały ich umiejętności i stan zdrowia.

Cross - financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego

zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Osoby w wieku aktywności zawodowej.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym między innymi:

- Samorząd Województwa,
- Pracodawcy,
- Organizacje pozarządowe,
- Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej,
- Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej,
- Instytuty Badawcze.
- Instytucje naukowe

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i programowych szczebla wojewódzkiego, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o charakterze długofalowym. Działania w ramach PI 8.10 stanowią swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 8.10 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS.	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie.	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
3.	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C).	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
4.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C).	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					

2.8.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			
	1.			EFS	Region słabiej rozwinięty							

2.8.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.9. OŚ PRIORYTETOWA IX WŁACZENIE SPOŁECZNE

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 9 *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* : ***9.4 aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie*; 9.7 *ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym* oraz 9.8 *wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia***.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w Umowie Partnerstwa oraz odnoszą się do celów strategii Europa 2020 , w szczególności przez przyjęcie zasad ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez podejmowanie działań aktywnego włączenia w życie społeczne i zawodowe grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne za pomocą instrumentów aktywnej integracji, rozwijania sektora ekonomii społecznej, działań jakościowych i ilościowych w zakresie podstawowych usług warunkujących możliwości rozwojowe, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych, z nasilonymi negatywnymi procesami społecznymi i gospodarczymi.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej IX Włączenie społeczne ukierunkowany będzie na zmniejszanie poziomu zagrożenia ubóstwem oraz integracji społecznej i poprawie zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem społecznym znacznie oddalonych od rynku pracy. Ponadto, zgodnie z celami i kierunkami działań wyznaczonymi w Umowie Partnerstwa, gdzie wykluczenie społeczne postrzegane jest także poprzez wykluczenie z dostępu do usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe, w ramach osi priorytetowej realizowane będą działania wyrównujące dysproporcje w dostępie do tych usług, z których możliwość korzystania ogranicza ubóstwo oraz zagrożenie wykluczeniem społecznym. Zjawisko wykluczenia społecznego nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ najczęściej dotyczy współistniejących ze sobą wymiarów marginalizacji. Najczęściej dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, żyjących w niekorzystnych warunkach materialnych (ubóstwo ekonomiczne), dotkniętych niekorzystnymi procesami społecznymi, gospodarczymi, fizycznymi, mających utrudniony dostęp do usług pozwalających na przezwyciężenie indywidualnych barier i wsparcie rozwoju lub posiadających cechy utrudniające korzystanie z powszechnych dóbr społecznych (niepełnosprawność zwłaszcza sprężona, uzależnienia, długotrwała choroba). Wykluczenie może być spowodowane zewnętrznymi działaniami destruktywnymi (przemoc) lub po prostu być wynikiem dyskryminacji. Z uwagi na zróżnicowany charakter wykluczenia społecznego wymaga ono podejmowania działań profilaktycznych, zapobiegawczych jak i interwencyjnych łagodzących i niwelujących skutki pozostawania w ubóstwie, przy wykorzystaniu współpracy i potencjałów podmiotów powołanych do niesienia pomocy i działających na rzecz integracji społecznej i zawodowej.

Najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia w województwie śląskim pozostawanie bez pracy, które to w ogromnym stopniu determinuje budżety gospodarstw domowych oraz dysponowanie środkami ekonomicznymi, a tym samym wpływa na stopień zabezpieczania podstawowych obszarów jak zdrowie czy edukacja warunkujących godne bytowanie. Jednocześnie brak aktywności zawodowej lub nieumiejętność poruszania się na rynku pracy jest często wynikiem posiadania znaczących deficytów o charakterze edukacyjnym, zdrowotnym, społecznym, które wymagają ponadstandardowego i długofalowego wsparcia. Dodatkowo, słaba kondycja zdrowotna – często spowodowana złymi warunkami życia oraz niepełnosprawność – stanowią jeden z decydujacych powodów zubożenia, zmniejszają zdolność do pracy i jej intensywność oraz zwiększają koszty opieki zdrowotnej, rehabilitacji i leczenia w przyszłości. Zapewnianie dostępu do efektywnej i ekonomicznie przystępnej opieki zdrowotnej oraz świadczenie wysokiej jakości usług społecznych będzie w związku z tym istotnym elementem zwalczania ubóstwa[38].

Mając na uwadze procesy społeczno-gospodarcze zachodzące w województwie, niekorzystne zamiany w strukturze demograficznej regionu można wskazać, iż na wykluczenie społeczne w województwie śląskim szczególnie narażone są dzieci i młodzież zwłaszcza ze środowisk zaniedbanych lub wychowujące się poza rodziną (w tym opuszczające różne formy pieczy zastępczej), osoby samotnie wychowujące dzieci, osoby długotrwale bezrobotne znacznie oddalone od rynku pracy z uwagi na posiadane deficyty, ofiary patologii życia rodzinnego, osoby żyjące w trudnych warunkach mieszkaniowych (szczególnie bezdomni), osoby starsze i samotne, niepełnosprawne, z zaburzeniami psychicznymi, osoby należące do mniejszości etnicznych, (np. społeczność romska), ale także osoby oraz grupy wykluczone terytorialnie poprzez zamieszkiwanie na obszarach zdegradowanych, na których brakuje miejsc pracy, pogarszają się warunki życia i kumulują się różne problemy społeczne oraz charakteryzujące się niskim poziomem partycypacji społecznej i inicjatyw obywatelskich.

Osiągnięcie spójności społecznej rozumianej jako eliminacja ubóstwa, maksymalizacja dobrobytu i osiąganie równości wymaga kompleksowego podejścia, zindywidualizowanego na poziomie jednostek, rodzin i grup społecznych podejmowanych przede wszystkim w formie długofalowych działań wzmacniających i rozwijających, przy wykorzystaniu dostępnych na danym terytorium zasobów podmiotowych i przedmiotowych. Jedną z podstawowych zasad ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia jest zwiększanie dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe oddalonym od życia społecznego i aktywności zawodowej. Mowa przede wszystkim o usługach ochrony zdrowia, wspierających warunki mieszkaniowe, edukacyjnych, integrujących z rynkiem pracy, ale i usługach opiekuńczych. Zintegrowane i dostosowane do potrzeb odbiorcy świadczenie usług społecznych jest warunkiem niezbędnym dla wsparcia polityki aktywnej integracji społecznej

[38] *Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej;* Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów; Bruksela, dnia 16.12.2010 KOM(2010) 758 wersja ostateczna;str. 8.

i ekonomicznej. Biorąc pod uwagę procesy demograficzne oraz narastające zjawisko dezorganizacji rodzin niezmiernie ważne jest wsparcie rozwoju infrastruktury społecznej zarówno w wymiarze infrastrukturalnym oraz jakości realizowanych usług (zarówno publicznej jak i niepublicznej) oferującej usługi dla rodzin zagrożonych dysfunkcją i będących w kryzysie oraz dla grup szczególnie narażonych na wykluczenie i zagrożonych ubóstwem (dzieci i młodzieży, zwłaszcza pozostających w systemie pieczy zastępczej, osób starszych, niepełnosprawnych, długotrwale chorych, z zaburzeniami psychicznymi). W prowadzonych działaniach nie należy zapomnieć o roli, jaką pełnić może ekonomia społeczna zarówno jako przestrzeń dla życiowego usamodzielniania się jak naturalnego dostarczyciela usług społecznych w lokalnym środowisku. Dlatego ważnym jest budowanie i wzmacnianie partnerstw działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz wzmacnianie potencjału podmiotów ekonomii społecznej oraz akredytowanych instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej w świadczeniu usług opartych na określonych standardach, w szczególności w zakresie działań animujących i inkubacyjnych, doradczych oraz wspierających istniejące podmioty ekonomii społecznej.

2.9.1. Priorytet inwestycyjny 9.4 aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.4. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowego) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
							M	K	R		
1.	Liczba osób, które podjęły kształcenie lub szkolenie po opuszczeniu program	regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących, objętych wsparciem w programie Liczba osób poniżej 25 lat objętych wsparciem w programie Liczba osób żyjących w gospodarstwie domowym bez osób pracujących, z							

				dziećmi pozostającymi na utrzymaniu, objętych wsparciem w programie Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie Liczba osób z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej, objętych wsparciem w programie Liczba osób biernych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie							
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących, objętych wsparciem w programie Liczba osób poniżej 25 lat objętych wsparciem w programie Liczba osób żyjących w gospodarstwie domowym bez osób pracujących, z dziećmi pozostającymi na utrzymaniu, objętych wsparciem w programie Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie							

				Liczba osób z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej, objętych wsparciem w programie Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich Liczba osób biernych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie							
3.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek	regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących, objętych wsparciem w programie Liczba osób żyjących w gospodarstwie domowym bez osób pracujących, z dziećmi pozostającymi na utrzymaniu, objętych wsparciem w programie Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich							

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach PI podejmowane będą działania wykorzystujące usługi i instrumenty o charakterze zatrudnieniowym, edukacyjnym, zdrowotnym i społecznym, których zastosowanie powinno

prowadzić do zwiększenia zdolności do zatrudnienia oraz integracji społecznej osób i grup doświadczających wykluczenia społecznego, charakteryzujących się znacznymi deficytami, które wymagają zastosowania rozbudowanej ścieżki wsparcia włączającej instrumenty integracji społecznej, aby w sposób skuteczny i trwały pomóc im w integracji z rynkiem pracy oraz osiągać dochody zapewniające ekonomiczną niezależność i w pełne uczestniczenie w życiu społecznym. Wykluczenie społeczne i ekonomiczne jest wynikiem występowania wielu współistniejących ze sobą deficytów, jego przezwyciężenie wymaga zindywidualizowanego, podmiotowego podejścia, realizowanego w formule zintegrowanych, długofalowych działań podmiotów z rożnych sektorów, dlatego pożądane będą działania na rzecz reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób, wsparcie gospodarstw domowych o niskiej intensywności pracy, w tym w szczególności mających pod opieką dzieci oraz gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi.

Działania podejmowane na rzecz osób będą uzupełnione pracą w środowisku lokalnym, w szczególności wśród społeczności zamieszkujących obszary zdegradowane charakteryzujące się występowaniem w sposób natężony negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych. W tym celu realizowane będą lokalne programy wzmacniające spójność społeczną, wykorzystujące różne formy pracy ze społecznościami, oparte o samopomoc, budowanie kompetencji społecznych w oparciu o dostępne zasoby ludzkie i podmiotowe, wzmacniające inicjatywy wolontariackie.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 9.4 będą:

- Programy na rzecz integracji osób, rodzin, grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym rozwijające instrumenty aktywnej integracji (m.in.: edukacyjne, społeczne, zawodowe, zdrowotne) ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową;
- Diagnozowanie przyczyn i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jako wsparcie procesów integracji społecznej i zawodowej osób, rodzin i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych;
- Programy na rzecz wzmacniania potencjału lokalnych społeczności, w tym wsparcie lokalnych inicjatyw opartych o samopomoc i wolontariat;
- Wsparcie lokalnych inicjatyw partnerskich i kooperacji instytucji publicznych oraz podmiotów działających na rzecz zatrudnienia i integracji społecznej.

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Osoby wykluczone, zagrożone wykluczeniem społecznym,
- Otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w zakresie niezbędnym do wsparcia osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach programu,
- Pracownicy służb publicznych i podmiotów reprezentujących sektor prywatny i pozarządowy w zakresie realizacji wspólnych działań na rzecz wsparcia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Główni beneficjenci

Wszystkie podmioty (z wyłączenie osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Podmioty, którym jednostki samorządu terytorialnego powierzyły zadania w zakresie wspierania rodziny i sprawowania pieczy zastępczej,
- Organizacje pozarządowe zajmujące się aktywizacją społeczno – zawodową osób rodzin i grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb pozakonkursowy, wynika to z zakresu realizowanych działań wskazanych w ustawie o pomocy społecznej.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego - negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o charakterze długofalowym. Działania w ramach PI 9.4 stanowią podstawę procesów rewitalizacji na obszarach miejskich i będą realizowane w ZIT/RIT

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
3.	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte					

2.9.2.Priorytet inwestycyjny 9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.7. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost dostępności i jakości usług zapobiegających ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowego) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących, objętych wsparciem w programie Liczba osób żyjących w gospodarstwie domowym bez osób pracujących, z dziećmi pozostającymi na utrzymaniu, objętych wsparciem w programie Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie Liczba osób z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej, objętych wsparciem w programie Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich Liczba osób poniżej 25 lat objętych wsparciem w programie Liczba osób bezdomnych lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie					rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

Świadczenie wysokiej jakości usług użyteczności publicznej i nieograniczony dostęp do nich jest warunkiem niezbędnym dla realizacji skutecznej i efektywnej polityki integracji społecznej i ekonomicznej. Realizacja usług pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, usług opiekuńczych i zdrowotnych jest szczególnie istotna w kontekście zapobiegania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu, co zostało podkreślone także w Position Paper dla Polski oraz zapisach Umowy Partnerstwa. Jednocześnie na podstawie czynników społeczno-demograficznych w województwie uznano, iż wszystkie powyższe usługi będą miały istotny wpływ na sytuację społeczno-ekonomiczną regionu, ale też będą ważne z punktu widzenia osiągnięcia wskaźników programowych oraz celów Strategii Europa 2020. Efektywność realizowanej usługi jest silnie zależna od sposobu i formy jej świadczenia, jednocześnie w przypadku usług użyteczności publicznej istotne są nie tylko kryteria efektywności ekonomicznej, ale przede wszystkim społecznej. Dlatego oprócz działań

dotyczących wzrostu jakości usług prowadzone będą działania wspierające procesy deinstytucjonalizacji, w szczególności tych usług, których większe efekty społeczne osiągnie się poprzez środowiskową i nieinstytucjonalną formułę ich świadczenia. Dotyczy to w szczególności wsparcia rodziny i pieczy zastępczej gdzie trwalsze efekty osiąga się poprzez wspieranie rozwoju rodzinnych form opieki nad dziećmi oraz w zakresie usług opiekuńczych nad osobami zależnymi, starszymi i niepełnosprawnymi. Wsparcie podejmowane w ramach priorytetu będzie miało na celu podniesienie standardów jakościowych i ilościowych realizowanych usług, dlatego konieczna będzie koordynacja i monitorowanie usług użyteczności publicznej w regionie.

Pożądane będą działania mające charakter zintegrowanego świadczenia usług, zakładające zaangażowanie osób z nich korzystających, przy uwzględnieniu ich różnorodnych potrzeb, w tym usług opieki nad osobami zależnymi, usług umożliwiających wyrównywanie szans dzieci i młodzieży, usług środowiskowych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych, długotrwale chorych, osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zintegrowanych usług na rzecz wsparcia rodziny i osób zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych społecznie.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 9.7 będą:

- Świadczenie usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej:
  - o charakterze profilaktycznym i prewencyjnym skierowane do dzieci i młodzieży
  - wsparcie i rozwój form pieczy zastępczej związanych z procesem deinstytucjonalizacji,
  - wsparcie i rozwój systemu opieki nad rodziną (w tym usług wsparcia rodziny),
- Wsparcie i pomoc w tworzeniu warunków mieszkaniowych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb jako działania związane z procesem deinstytucjonalizacji (np. mieszkania wykorzystywane na rodzinne domy dziecka, mieszkania socjalne, chronione, wspomagane);
- Działania na rzecz rozwoju kompleksowej opieki zdrowotnej zwiększenia jakości i dostępności usług zdrowotnych (w tym min. wsparcie kompleksowej opieki nad matką i dzieckiem, diagnostyka i leczenie chorób u dzieci, programy rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami).
- Ułatwianie dostępu do usług skierowanych do osób zależnych poprzez działania jakościowe i ilościowe, w tym do usług opiekuńczych instytycjonalnych i realizowanych w środowisku (min. domów pomocy społecznej, zakładów opiekuńczo – leczniczych, zakładów pielęgnacyjno – opiekuńczych, rodzinnych domów pomocy) oraz specjalistycznych usług opiekuńczych i o charakterze zdrowotnym.
- Ułatwianie dostępu do usług towarzyszących procesowi usamodzielniania się osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego

zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie;
- Rodziny w zakresie systemu wspierania rodziny, osoby sprawujące pieczę zastępczą;
- Dzieci oraz młodzież w zakresie działań z zakresu ochrony zdrowia, w tym diagnostyki i programów profilaktycznych i rehabilitacyjnych w zakresie chorób rozwojowych i cywilizacyjnych oraz działań w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej;
- Podmioty realizujące usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, społeczne i zdrowotne wyłącznie w zakresie działań podnoszących standard i jakość udzielanych usług
- Podmioty działające na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączenie osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

- Jednostki sektora finansów publicznych, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- Podmioty i instytucje, w szczególności reprezentujące sektor pozarządowy, działające w obszarze pomocy i integracji społecznej;
- Podmioty ekonomii społecznej prowadzące działalność statutową lub gospodarczą w obszarze pomocy i integracji społecznej, usług opiekuńczych;
- Podmioty lecznicze.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i programowych, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego- negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów, dlatego stosunku do usług znajdujących się m.in.: w obszarze wsparcia dzieci i młodzieży oraz rodzin, w tym pieczy zastępczej oraz innych zidentyfikowanych w obszarze polityki społecznej jako niezbędne dla wsparcia rozwoju terytorium, dla którego realizowana będzie strategia rozwoju (ZIT/RIT). Działania w ramach PI 9.7 stanowią swego rodzaju

dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji w ramach priorytetu oraz pożądaną konkurencyjność w obszarze świadczenia usług w szczególności usług opiekuńczych podstawowym trybem wyboru operacji będzie tryb konkursowy

Zakres interwencji odzwierciedla kierunki i priorytety strategiczne określone w przygotowanym przez Ministerstwo Zdrowia dokumencie Krajowe strategiczne ramy polityki w obszarze ochrony zdrowia.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań, w szczególności podejmowanych we współpracy sektora publicznego z przedsiębiorstwami społecznymi i podmiotami ekonomii społecznej.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.7 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi lub zdrowotnymi w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.9.3. Priorytet inwestycyjny 9.8 wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.8. przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost stabilności sektora ekonomii społecznej w regionie

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowego) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek	regiony słabiej rozwinięte	osoby	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem Liczba osób z niepełnosprawno ściami objętych wsparciem w					

				programie Liczba osób z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej, objętych wsparciem w programie Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich Liczba osób poniżej 25 lat objętych wsparciem w programie					
2.	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	regiony słabiej rozwinięte	sztuki	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem Liczba osób z niepełnosprawno ściami objętych wsparciem w programie Liczba osób z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej, objętych wsparciem w programie Liczba osób pochodzących z obszarów					

				wiejskich Liczba osób poniżej 25 lat objętych wsparciem w programie					

Opis planowanych przedsięwzięć

Sektor ekonomii społecznej może pełnić istotną rolę w osiąganiu spójności społecznej i terytorialnej oraz zwalczaniu ubóstwa w regionie. Jednym z zaleceń wyrażonych w Position Paper przez Komisję Europejską dla Polski jest wspieranie przedsiębiorstw społecznych zapewniających opiekę zdrowotną i usługi społeczne świadczone w interesie ogólnym. Gospodarka społeczna dotychczas w sposób niewystarczający była dostrzegana jako element efektywnego systemu wsparcia i generator miejsc pracy dla osób, które doświadczyły wykluczenia społecznego i mają trudności w sprawnym funkcjonowaniu na rynku pracy. Podmioty ekonomii społecznej mogą być potencjalnym dostarczycielem usług dla społeczności, także społeczności problemowych, ponieważ często zakorzenione lokalnie stają się znakomitą przestrzenią dla rozwijania przedsiębiorczości mającej, poza wymiarem gospodarczym, także silny wymiar społeczny. Realizowane będzie wsparcie na rzecz budowania przestrzeni sprzyjającej rozwojowi i funkcjonowaniu podmiotów ekonomii społecznej, zwłaszcza w obliczu zmian społeczno-demograficznych, które będą silnie oddziaływały na lokalne społeczności. Jednym z pożądanych działań będzie stosowanie narzędzi wspierających rozwój podmiotów ekonomii społecznej w zakresie realizacji usług i zadań publicznych oraz wspieranie lokalnych kooperatyw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz wzmacnianie partycypacji społecznej. Jednocześnie warunkiem efektywnego funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej na rynku są dobrze wykwalifikowane kadry oraz dostęp do kompleksowego doradztwa, w tym zwłaszcza biznesowego, szkoleń, animacji - dlatego kluczowym będzie realizowanie wsparcia na rzecz podmiotów ekonomii społecznej przez instytucje, które spełniają określone kryteria, dające gwarancję jakości świadczonych usług z uwzględnieniem indywidulanych potrzeb.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 9.8 będą:

- Świadczenie profilowanych usług doradczych, wspierających na rzecz podmiotów ekonomii społecznej;
- Świadczenie usług animacyjnych i inkubacyjnych na poziomie lokalnym w zakresie m.in.:
  - wsparcia dla budowy i funkcjonowania partnerstw publiczno-społecznych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i tworzenia lokalnych kooperatyw,
  - usług animacji lokalnej na rzecz rozwoju organizacji obywatelskich oraz partycypacji społecznej.

- Wsparcie działań w zakresie poszukiwania i wdrażania długookresowych źródeł finansowania podmiotów ekonomii społecznej oraz instytucji wspierających ekonomię społeczną oraz inicjatyw rozwijających przedsiębiorczość społeczną;
- Koordynacja i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Główne grupy docelowe:

- Podmioty ekonomii społecznej i ich pracownicy[39];
- Jednostki sektora finansów publicznych;
- Partnerzy społeczni i gospodarczy;
- Osoby fizyczne oraz lokalne społeczności, w szczególności zagrożone wykluczeniem społecznym lub wykluczone.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączenie osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:
- Samorząd województwa;
- Akredytowane podmioty świadczące usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej;
- Organizacje pozarządowe działające w obszarze ekonomii społecznej.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.

Działania koordynujące i monitorujące rozwój ekonomii społecznej, będą realizowane zatem w trybie pozakonkursowym .

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji w ramach priorytetu tj. kontynuowanie lokalnego modelu wsparcia i funkcjonowania ekonomii społecznej podstawowym trybem wyboru będzie tryb konkursowy. Działania koordynujące i monitorujące rozwój ekonomii społecznej, będą realizowane w trybie pozakonkursowym.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć,

[39] W rozumieniu Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.8 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w ramach programu	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.9.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW	Wskaźnik produktu	Wskaźnik postępu finansowego	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

2.9.5. Kategorie interwencji osie priorytetowe

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.10. OŚ PRIORYTETOWA X REWITALIZACJA ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA

2.10.1. Priorytet inwestycyjny 9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 9.1 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług*

Dzięki realizacji PI 9.1 wzrośnie dostępność do specjalistycznych usług medycznych co przyczyni się do wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców województwa w skutek zmniejszenia absencji chorobowych.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa		Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)		Źródło danych	Częstotliwość raportowania
				M	K		M	K		
1.	Przeciętne trwanie życia	[lata]	regiony słabiej rozwinięte	72	80	2012			GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zgodnie z diagnozą, najczęstszymi przyczynami zgonu mieszkańców województwa śląskiego są choroby nowotworowe, układu krążenia, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego oraz choroby psychiczne. Wymienione grupy chorób stanowią główne przyczyny niezdolności do pracy. Dodatkowo w regionie obserwuje się tendencję malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

W związku z powyższym w ramach priorytetu wspierane będą kompleksowe przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach

regionalnych, odnoszące się do zidentyfikowanych obszarów deficytowych, bądź odzwierciedlające zdiagnozowane specyficzne potrzeby regionalne – w szczególności dotyczące dostosowania systemu ochrony zdrowia do zmieniających się trendów demograficznych (proces starzenia się społeczeństwa). Realizowane będą inwestycje, polegające na zwiększeniu dostępności i jakości świadczenia usług zdrowotnych, wyposażenia i modernizacji placówek ochrony zdrowia, przyczyniające się do rozwiązania istotnych problemów zdrowotnych mieszkańców regionu.

Wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej poprzez lepszy dostęp do specjalistycznych usług medycznych, a w konsekwencji do poprawy zdrowotności mieszkańców regionu.

Zakres interwencji odzwierciedla kierunki i priorytety strategiczne określone w przygotowanym przez Ministerstwo Zdrowia dokumencie *Krajowe strategiczne ramy polityki w obszarze ochrony zdrowia (tzw. Policy Paper).*

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (niewymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Porozumienia ww. podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury zdrowotnej będzie odbywał się w procedurze pozakonkursowej. Wybór ten podyktowany jest tym, iż planuje się wsparcie jednostek świadczących specyficzne usługi specjalistyczne w zakresie zdiagnozowanych problemów zdrowotnych, dotykających znaczną część mieszkańców województwa.

Realizacja projektów w ramach tej ścieżki pozwoli na koncentrację wsparcia finansowego w ramach zidentyfikowanych obszarów deficytowych systemu ochrony zdrowia regionu.

Warunkiem realizacji tego typu działań jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla krajowego i wojewódzkiego w zakresie ochrony zdrowia, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków, wskazanych w Policy Paper i Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+". Preferowane będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania, przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na interwencji osi dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie spójności społecznej oraz eliminowanie barier w dostępie do usług na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 9.1. jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług*.

Dzięki realizacji PI 9.1 zwiększy się dostęp do usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych	[%]	regiony słabiej rozwinięte	13,0	2011		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W związku z zdiagnozowaniem niedoborów w zakresie infrastruktury społecznej związanej ze świadczeniem usług socjalnych, w ramach priorytetu inwestycyjnego finansowane będą inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uzasadnieniem podjętego działania są olbrzymie potrzeby w zakresie mieszkań wspomaganych, chronionych i socjalnych. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione.

Ponadto możliwa będzie aktywizacja osób wymagających wsparcia poprzez dostosowanie budynków do pełnienia funkcji centrów usług dla społeczności, wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do ich prawidłowego funkcjonowania. Centra usług społecznościowych to infrastruktura mieszcząca się w kategorii infrastruktury społecznej, a więc infrastruktury związanej ze świadczeniem usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym, świadczonych przez sektor publiczny bezpośrednio obywatelom lub za pomocą podmiotów prywatnych. Należą tu m.in.: usługi pomocy społecznej, mieszkalnictwa socjalnego (mieszkania chronione, wspomagane, treningowe) domy pomocy i opieki społecznej, placówki świadczące opiekę długoterminową, paliatywną, hospicyjną oraz usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Centra te staną się miejscem spotkań, zdobywania wiedzy oraz aktywizacji społecznej, zaspokajając tym samym potrzeby lokalnej społeczności, często dotkniętej dysfunkcjami i patologiami społecznymi. Wymaga to spójnego i

wielowymiarowego podejścia do zwiększania dostępu do podstawowych usług społecznych, w tym socjalnych, edukacyjnych, opiekuńczych i doradczych, warunkujących prawidłowe funkcjonowanie społeczeństwa. Zintegrowane wykorzystanie wsparcia jest szczególnie istotne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów, dlatego pożądane będą działania przyjmujące formę przedsięwzięć odpowiadających kompleksowo na potrzeby grup wykluczonych w zakresie ich aktywizacji, które będą miały charakter długofalowego organizowania społeczności lokalnej.

Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego.

Cross-financing

Nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (niewymienione wyżej);
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS, spółdzielnie;
- Porozumienia ww. podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu zwiększenia skuteczności podejmowanej interwencji planowane jest zastosowanie pozakonkursowego trybu negocjacyjnego, w postaci szerokiego wykorzystania instrumentów terytorialnych (ZIT/RIT). Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkującej je społeczności. Instrumenty pozwolą także na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia.

W przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji w ramach ścieżki pozakonkursowej, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wsparcie będą mogły uzyskać wyłącznie projekty oparte o istniejącą infrastrukturę, nie ma możliwości budowy nowych obiektów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Powierzchnia użytkowa nowych mieszkań socjalnych, chronionych, wspomaganych	[m kw.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.10.2. Priorytet inwestycyjny 9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.2 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną terytoriów zmarginalizowanych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 9.2 jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane*.

Dzięki realizacji PI 9.2 zmniejszy się ilość obszarów wymagających kompleksowej rewitalizacji.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych	[%]	regiony słabiej rozwinięte	13,0	2011		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W związku z wysokim stopniem uprzemysłowienia, województwo śląskie jest obszarem o znacznej degradacji terenu. Nadanie nowych funkcji terenom zdegradowanym i poprzemysłowym oraz rewitalizacja przestrzeni miast jest poważnym wyzwaniem rozwojowym dla regionu.

Mając na uwadze powyższe, w ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają kompleksowe projekty rewitalizacyjne. Rewitalizacja dotyczyć będzie kompleksowych działań mających na celu przywracanie do życia zdegradowanych społecznie, gospodarczo i środowiskowo obszarów poprzez przywrócenie im starej lub nadanie nowej funkcji. W jej ramach prowadzony będzie szereg wielowątkowych, wzajemnie uzupełniających się i wzmacniających działań, mających na celu wywołanie jakościowej, pozytywnej zmiany na zidentyfikowanym obszarze. Celem działań infrastrukturalnych będzie wsparcie społeczności zamieszkującej obszar zdegradowany poprzez zastosowanie instrumentów aktywizacji społeczno-zawodowej oraz uzupełniająco zdrowotnej i kulturalnej. Jako iż każda ze społeczności charakteryzuje się innymi potrzebami, ich diagnoza powinna zawierać się w

kompleksowym *Lokalnym Programie Rewitalizacji* tworzonym przy zaangażowaniu wszystkich aktorów lokalnej sceny, zarówno władzy samorządowej, biznesu i organizacji obywatelskich jak i samych mieszkańców. W ramach kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, finansowane w ograniczonym zakresie będą również inwestycje (części wspólne budynków), dotyczące tkanki mieszkaniowej, tylko jako część większego projektu mającego na celu rewitalizację zubożonych obszarów publicznych.
Wsparcie uzyskają projekty polegające na przebudowie i remoncie obiektów poprzemysłowych/ powojskowych/ popegeerowskich/ pokolejowych, zagospodarowaniu przestrzeni miejskich, w tym przebudowie i remoncie obiektów oraz remoncie zdegradowanych budynków wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów społecznych i gospodarczych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnych Programów Rewitalizacji, które stanowić będą element systemu Narodowego Planu Rewitalizacji.
Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, w szczególności przewidzianych w ramach priorytetu inwestycyjnego 9.4.

Planuje się również wsparcie, za pośrednictwem instrumentów finansowych, działań polegających na zagospodarowaniu przestrzeni miejskich; przebudowie oraz remoncie obiektów poprzemysłowych, powojskowych i popegeerowskich oraz przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków, co przyczyni się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarach miejskich. Zadania wsparte finansowaniem zwrotnym nie wymagają ścisłego połączenia z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, natomiast powinny zawierać komponent społeczny. Projekty dotyczące wsparcia zagospodarowania przestrzeni miejskich powinny wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji, które powinny być spójne z Narodowym Planem Rewitalizacji.

Cross-financing

W przypadku działań realizowanych za pomocą instrumentów zwrotnych dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W pozostałych przypadkach nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;

- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (niewymienione wyżej);
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS, spółdzielnie;
- Przedsiębiorcy;
- Porozumienia ww. podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe);
- Instrument inżynierii finansowej, powołany na podstawie art. 37 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013r.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu zwiększenia skuteczności podejmowanej interwencji planowane jest zastosowanie pozakonkursowego trybu negocjacyjnego, w postaci szerokiego wykorzystania instrumentów terytorialnych ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkującej je społeczności. Instrumenty pozwolą także na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia. W przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych o ogromnej skali, będących następstwem transformacji ustrojowej oraz gospodarczej, dla miasta Bytom oraz miasta Radzionków wyodrębniono alokację, w ramach której planowane projekty zostaną objęte procedurą pozakonkursową. W przypadku pozostałych miast wskazanych w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*, zakwalifikowanych jako obszary strategicznej interwencji na rzecz restrukturyzacji i rewitalizacji miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, planowanym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

W przypadku finansowania zwrotnego planowanym trybem wyboru będzie tryb konkursowy.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wsparcie będą mogły uzyskać wyłącznie projekty oparte o istniejącą infrastrukturę, nie ma możliwości budowy nowych obiektów. Ponadto projekty muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji przygotowanych zgodnie z wytycznymi IZ RPO WSL 2014-2020.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W zakresie działań mających na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, planuje się kontynuację inicjatywy JESSICA lub zastosowanie podobnego instrumentu dla wsparcia spójności społecznej i terytorialnej wybranych obszarów miejskich. Nacisk będzie położony przede wszystkim na przeciwdziałanie degradacji społeczno-gospodarczej wybranych obszarów.

IZ RPO WSL programując ww. formę wsparcia oparła się na rekomendacjach zawartych w badaniu ewaluacyjnym pt. „Analiza możliwości zastosowania zwrotnych mechanizmów finansowania inwestycji w perspektywie 2014-2020 w województwie śląskim" (rozdział 6. Propozycje zwrotnego i bezzwrotnego wsparcia w województwie śląskim w perspektywie 2014-2020).

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.2 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Wartość udzielonych pożyczek	[PLN]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Wartość udzielonych poręczeń	[PLN]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.10.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	**Lp.**	**Definicja wskaźnika lub KEW**	**Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)**	**Fundusz**	**Kategoria regionu**	**Cel pośredni (2018)**	**Cel końcowy (2023)**			**Źródło danych**	**Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)**	**Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.**
							M	**K**	**R**			

2.10.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.11. OŚ PRIORYTETOWA XI WZMOCNIENIE POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 10 *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie:*

10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

10.3 wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

10.3 BIS lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Wsparcie w ramach osi priorytetowej XI koncentruje się na poprawie dostępu do wysokiej jakości edukacji. Poziom edukacji przekłada się na jakość kapitału ludzkiego i w konsekwencji jakość zasobów pracy – z drugiej strony to zapotrzebowanie na kwalifikacje wyznacza lub powinno w dużym stopniu wyznaczać kierunek zmian w edukacji.

Przemiany gospodarcze wynikające w głównej mierze z postępującej globalizacji oraz rozwoju technologicznego, wymuszają na potencjalnych pracownikach posiadanie odpowiednich kompetencji. Szybkie tempo zachodzących zmian, znajdujące swe odzwierciedlenie w sytuacji na rynku pracy wymusza, aby oferta edukacyjna odpowiadała i nadążała za potrzebami pracodawców – bez tego coraz trudniej o znalezienie zatrudnienia w dzisiejszej wyspecjalizowanej gospodarce. Następstwa restrukturyzacji przemysłu w województwie śląskim powodują, iż zmienia się zarówno funkcjonowanie osób w wieku produkcyjnym, jak i wymagania stawiane dzieciom i młodzieży przez system edukacji. Zmniejszająca się w skali globalnej przewaga kosztowa branż polskiej gospodarki takich jak m.in. górnictwo czy hutnictwo, jak również (w coraz większym stopniu) konieczność wprowadzania innowacyjnych rozwiązań także wiążą się z koniecznością dysponowania kadrami gospodarki, które odpowiadać będą aktualnym wymaganiom. Komunikatywność, korzystanie z nowych technologii, przedsiębiorczość i kreatywność to elementy bez których coraz trudniej wyobrazić sobie nie tylko absolwenta uczelni wyższej czy szkoły, ale przede wszystkim również osoby już funkcjonujące na rynku pracy. W ramach podejmowanych

działań dążyć się więc będzie do tego, aby na wszystkich etapach kształcenia, począwszy od edukacji przedszkolnej aż do kształcenia ustawicznego, realizować zajęcia, które podniosą jakość edukacji m.in. poprzez świadczenie usług wyposażających kapitał ludzki w specyficzne umiejętności niezbędne na rynku pracy, jak również w umiejętności kluczowe wyzwalające inicjatywę, zaradność, obycie na rynku pracy.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w Umowie Partnerstwa oraz odnoszą się do celów strategii Europa 2020. Wyraża się to działaniami w zakresie poprawy dostępu do edukacji, poprawy jakości kształcenia, dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy, wzrostu udziału w kształceniu osób dorosłych, a zwłaszcza grup niedoreprezentowanych. Dla efektywnej realizacji celów wskazanych w Umowie Partnerstwa zapisy RPO WSL 2014-2020 uwzględniają realizację wsparcia przy zastosowaniu rozwiązań i narzędzi wypracowanych dotychczas, koncentracji środków na szkołach i placówkach na obszarach cechujących się największymi potrzebami w zakresie edukacji oraz indywidualizacji wsparcia.

2.11.1. Priorytet inwestycyjny 10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie śląskim.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolną	Regiony słabo rozwinięte	procent	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich								
2.	Liczba przedszkoli, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Regiony słabo rozwinięte	szt.	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich							g	

Opis planowanych przedsięwzięć

Zarówno wskaźnik dotyczący liczby dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych na 1 000 dzieci w wieku przedszkolnym, jak i wskaźnik liczby miejsc w placówkach przedszkolnych na 10 000 mieszkańców plasują województwo śląskie w ścisłej czołówce w kraju. Z drugiej strony dynamika wzrostu wskazanych wskaźników od roku 2008 jest jedną z najniższych w kraju. Pomimo tego, iż poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej stawia województwo śląskie w krajowej czołówce, znaczny dystans jest jeszcze do nadrobienia, aby osiągnąć zakładany w programach rządowych poziom 90% dzieci w wieku 3-5 lat, które miałyby być objęte edukacją przedszkolną w roku 2020[40]. Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w krajach takich jak Dania, czy cel postawiony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w tym zakresie na rok 2020 determinują podjęcie działań w celu umożliwienia wszystkim dzieciom w wieku przedszkolnym uczestnictwo w efektywnym wychowaniu przedszkolnym. Dodatkowo konieczne będzie zagwarantowanie w przedszkolach wysokiej jakości zajęć, które zachęcą rodziców wszystkich dzieci do skorzystania z szansy na rozwój jaką będą oferowały placówki.

Obowiązki osób aktywnych zawodowo powodują, iż nie mają one wystarczająco dużo czasu, aby poświęcić go na czynności wychowawcze i edukacyjne wobec swoich dzieci. Ponadto znacząco niższa liczba dzieci w rodzinie wpływa także negatywnie na kształtowanie umiejętności społecznych tj. współpracę, komunikatywność, które z kolei na rynku pracy są umiejętnościami kluczowymi. W tym kontekście, bardzo istotne staje się zwiększenie dostępności do usług wychowania przedszkolnego. Usługi te powinny być przy tym usługami wysokiej jakości, gdyż dostrzega się jak ważna jest wczesna stymulacja i organizowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi, docenia się wpływ wczesnej edukacji na późniejsze osiągnięcia dziecka. Wiek przedszkolny jest etapem, w którym najskuteczniej i najłatwiej jest niwelować różnice wynikające z wpływu środowiska rodzinnego. Wiele czynników społecznych i ekonomicznych ma wpływ na rozwój psychiczny dziecka i jego szanse powodzenia w szkole. W przedszkolu dzieci nabywają umiejętności, które ułatwiają im uczenie się i korzystanie z różnorodnych możliwości edukacyjnych oferowanych przez szkoły podstawowe i średnie. Efektywna edukacja w szkole, zależy przede wszystkim od posiadanych umiejętności w momencie rozpoczynania nauki. Inwestycje w efektywne i wysokiej jakości programy przedszkolne dla dzieci, które w innym przypadku nie byłyby pod tym względem odpowiednio przygotowane do nauki w szkole, działają jak "dźwignia", zwielokrotniając efekty inwestycji w systemie szkolnym. Dlatego inwestycja w edukację przedszkolną, w tym - w przypadku gdy jest to uzasadnione i wiąże się z koniecznością dostosowania placówki do właściwych standardów z uwzględnieniem potrzeb w zakresie adaptacji pomieszczeń lub doposażenia danej placówki, powinna być zasadniczym elementem polityki wyrównywania szans edukacyjnych.

Dążąc do tego, aby system edukacji był jak najpełniejszy i jak najlepiej odpowiadał potrzebom gospodarki koniecznym jest spopularyzowanie edukacji w wieku przedszkolnym, poprawa jakości realizowanych zajęć. Działania te wzmocnią ofertę edukacyjną ww.

[40] *Edukacja przedszkolna,* pod redakcją Pawła Swaniewicza, 2012, s. 21

placówek, zwłaszcza na terenach o niskim upowszechnieniu edukacji przedszkolnej. W tym obszarze uwzględnione zostaną głównie tereny charakteryzujące się przyrostem liczby mieszkańców, za którym idzie wzrost zapotrzebowania na usługi edukacyjne. Wsparcie w obszarze edukacji przedszkolnej będzie uwzględniało również działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych poprzez organizowanie i prowadzenie dodatkowych (w tym wykraczających poza podstawę programową) zajęć wspierających w placówkach wychowania przedszkolnego (np. logopedycznych, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego itp.) szczególnie w środowiskach wiejskich, które charakteryzuje niższy dostęp do specjalistycznego wsparcia.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.1 będą:

- utworzenie dodatkowych miejsc przedszkolnych, w tym ewentualnie adaptacja pomieszczeń lub doposażenie danej placówki w pomoce dydaktyczne;
- podniesienie jakości zajęć w przedszkolach.

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Warunkiem jego zastosowania jest konieczność zagwarantowania spójności projektu.

Główne grupy docelowe:

- Dzieci w wieku przedszkolnym;
- Rodzice/opiekunowie prawni dzieci w wieku przedszkolnym;
- Przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkola specjalne;
- Istniejące oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych;
- Funkcjonujące inne formy wychowania przedszkolnego;
- Nauczyciele i kadra pedagogiczna przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach oraz innych formach wychowania przedszkolnego;

Udział nauczycieli, kadry pedagogicznej i rodziców/opiekunów prawnych będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do dzieci w wieku przedszkolnym.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia w formule konkursowej jak i pozakonkursowej-. Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i programowych, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie W ramach tego obszaru przewidziano zastosowanie instrumentu ZIT/RIT, zastosowaniem trybu pozakonkursowego – negocjacyjnego. Uwzględnienie kwestii wychowania przedszkolnego w ramach ZIT/RIT pozwoli w bardziej efektywny sposób monitorować władzom poszczególnych subregionów tą problematykę i odpowiadać na potrzeby poszczególnych gmin. Warunkiem realizacji działań w tym zakresie jest wdrażanie spójnego podejścia subregionów w tym zakresie wyrażonego w Strategiach Rozwoju subregionów i Strategiach ZIT/RIT Subregionów.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte					

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.1 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- . wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnokształcącego.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstodliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba szkół objętych wsparciem w programie, w których wzrosła średnia wyników z nauczania	Regiony słabiej rozwinięte	Szt.	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich Liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym objętych wsparciem w programie								

Opis planowanych przedsięwzięć

W latach 2014-2020 kontynuowane będą działania na rzecz poprawy jakości edukacji w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, z uwzględnieniem wniosków wyciągniętych z działań realizowanych w perspektywie finansowej 2007-2013. Szkoły te pełnią często rolę lokalnych centrów kultury, starają się dbać o szeroki dostęp uczniów do odpowiedniej infrastruktury, dążą do zagwarantowania uczniom takich warunków do rozwoju, jakie mają ich rówieśnicy z innych krajów. Utrudnieniem w efektywnej realizacji

zadań edukacyjnych są zmiany demograficzne oraz pomimo znacznego udziału w budżetach samorządów, niewystarczające jednak środki finansowe. Ograniczony dostęp do usług edukacyjnych na wysokim poziomie przekłada się na wyniki uczniów oraz często determinuje ich przyszłe miejsce na rynku pracy. Świadczyć o tym może sytuacja w niektórych powiatach województwa śląskiego, gdzie młodzież stanowi ¼ wszystkich zarejestrowanych osób bezrobotnych. Potwierdzeniem istnienia problemu są wyniki z egzaminów gimnazjalnych oraz maturalnych z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych osiągnięte w roku 2012, które odpowiadają pomimo wysokiej pozycji na tle kraju, jedynie średniej krajowej. Przekłada się to na niskie pozycje szkół z województwa śląskiego w rankingach placówek oświatowych, co stanowi wynikową jakości kształcenia dzieci i młodzieży w regionie. Odpowiedzią na to będzie zatem koncentracja na rozwiązaniach, które uwzględnią potencjał regionalnego rynku pracy, powiązanych z nim dziedzin nauki, , współczesnego stopnia ich rozwoju oraz zaawansowania technologicznego.

Znaczna część organów prowadzących obok konieczności reorganizacji sieci szkół musi zmierzyć się także z koniecznością uwzględnienia założeń reformy systemu oświaty. Wynikające z niej m.in. obniżenie wieku szkolnego do 6 roku życia powoduje, że dzieci młodsze będą mogły liczyć na wsparcie, które pomoże zidentyfikować ich potrzeby i zminimalizować problemy związane z pokonywaniem kolejnych progów edukacyjnych. Działania wyrównujące szanse edukacyjne dzieci i uwzględniające potrzeby uczniów uzyskujących niskie wyniki w nauce, należy podejmować od jak najwcześniejszych lat. W działaniach w zakresie edukacji należy uwzględnić potrzeby wszystkich uczniów i ilość barier w dostępie do oświaty oraz różnorodne potrzeby mieszkańców województwa śląskiego. Trudna sytuacja placówek oświatowych, które zmagają się z problemami finansowymi lub barierami, które stanowi m.in. brak odpowiedniego zaplecza technicznego sprawia, iż nie ma możliwości realizacji zadawalających celów kształcenia, które determinują następnie kompetencje zawodowe i wpisanie się w oczekiwania pracodawców.

W przypadku szkolnictwa ogólnokształcącego dążyć się będzie do kształcenia na wszystkich poziomach edukacji uniwersalnych kompetencji, które pomogą absolwentom w najlepszym i szybkim dopasowaniu do zmieniającego się świata i potrzeb rynku pracy. Dostrzegając niezadawalające wyniki z egzaminów w szkołach oraz niższe od oczekiwanego zainteresowanie nauką w szkołach zawodowych i studiowaniem na kierunkach technicznych kontynuowane będzie wsparcie w ramach programów rozwojowych, uwzględniających przedmioty kluczowe, a szczególnie przedmioty matematyczno-przyrodnicze, techniczne, przedsiębiorczość oraz języki obce. Wzrost jakości szkolnictwa wymaga także, aby placówki oferowały warunki kształcenia pozwalające zdobycie wiedzy w jak największym stopniu opartej o praktykę. Dlatego pracownie szkolne powinny być wyposażane w nowoczesne narzędzia do nauczania przyrody, matematyki, biologii, chemii i fizyki. W celu zwiększenia zainteresowania ze strony uczniów wskazanymi przedmiotami zasadne będzie także częściowe odejście od tradycyjnej, lekcyjnej formy realizacji zajęć na rzecz zaangażowania specjalistów w poszczególnych dziedzinach. Umożliwi to uzdolnionym uczniom szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prawidłowy rozwój i realizację pasji w pracy akademickiej lub przy asyście specjalistów z dziedzin rozwoju regionu. W celu zwiększenia

poziomu innowacyjności regionu zasadnym jest realizacja projektów z zakresu kreatywności. Realizacja projektów z tego zakresu dla uczniów i nauczycieli pozwoli kształtować umiejętności kluczowe tj. między innymi myślenie projektowe i kreatywne, praca zespołowa, zorientowanie działań na efekty i odbiorców usług i produktów, które w życiu zawodowym niejednokrotnie wpływają na większą skuteczność w podejmowaniu działań. Spowoduje to wykorzystanie rozwiniętych kompetencji w pracy zawodowej z korzyścią dla gospodarki regionu oraz wzrost liczby studentów kierunków technicznych co jest kluczem do rozwoju innowacyjnej gospodarki oraz krajowego i regionalnego rynku pracy.

Szkoła jako instytucja kształcąca i wychowująca musi w większym stopniu angażować się w planowanie rozwoju zawodowego młodzieży. Dynamiczne zmiany zachodzące na rynku pracy wymuszają włączenie efektywnych form wsparcia, które wypełnią deficyt zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego i edukacyjnego. Szczególną uwagę zwracać będzie się również na potrzeby uczniów ze specjalnymi potrzebami. Właściwy rozwój wymaga indywidualnego podejścia do tej grupy uczniów. Wiąże się z tym zakup sprzętu specjalistycznego, pomocy dydaktycznych koniecznych do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci i młodzieży, organizowanie udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, przygotowanie kadry pedagogicznej szkół i placówek do efektywnego stosowania pozyskanych pomocy dydaktycznych i sprzętu specjalistycznego.

Planując do realizacji tak szeroki katalog działań skierowanych do dzieci i młodzieży nie można pominąć wsparcia dla nauczycieli w taki sposób, aby ich udział w inicjatywach wiązał się ze wsparciem nastawionym na jakość działań realizowanych następnie z uczniem, szczególnie kompetencji cyfrowych. Należy przy tym uwzględnić sytuację demograficzną w regionie, skutkującą zmniejszaniem się liczby placówek oświatowych i koniecznością racjonalizacji wsparcia kierowanego do tej grupy zawodowej. Dlatego oferta kierowana do nauczycieli będzie traktowana jako uzupełnienie wsparcia kierowanego do uczniów, tak, aby uniknąć sytuacji, w których nabywane kompetencje nie zostaną następnie wykorzystane.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.1 będą:

- Rozwijanie kompetencji uczniów z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych, przedsiębiorczości, kompetencji w obszarze ICT; przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych;
- Wyrównanie szans edukacyjnych uczniów, w tym poprzez działania służące indywidualizacji podejścia dla ucznia;
- Realizacja projektów, które pozwolą opracować ścieżkę pracy z uczniem zdolnym - zaangażowanie specjalistów w poszczególnych dziedzinach, którzy m.in. Poprzez uczelnie wyższe czy fundacje będą wzmacniać dotychczasowe funkcjonowanie placówek oświatowych;
- Poprawa jakości edukacji w szkołach prowadzących kształcenie ogólne

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Warunkiem jego zastosowania jest konieczność zagwarantowania spójności projektu.

Główne grupy docelowe:

- Szkoły oraz placówki realizujące kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych i szkół ponadgimnazjalnych kształcących w zawodach oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy) oraz specjalne i ich organy prowadzące;
- Uczniowie i wychowankowie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych i szkół ponadgimnazjalnych kształcących w zawodach oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy) i specjalne;
- Rodzice uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych i szkół ponadgimnazjalnych kształcących w zawodach oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy) oraz specjalne;
- Pracodawcy;
- Nauczyciele i pracownicy pedagogiczni szkół i placówek oświatowych;
- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Udział nauczycieli i kadry pedagogicznej będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do uczniów.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej -negocjacyjnej.

Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i programowych, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności

społecznej w regionie. Środki zostaną przeznaczone na wsparcie szkół m.in. na obszarach wiejskich, stanowiące niejednokrotnie również centra aktywności edukacyjnej , kulturalnej i społecznej na danym terenie.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.1 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
3.	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie	szt.	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
4.	Liczba szkół o najniższych wynikach edukacyjnych objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	regiony słabiej rozwinięte					

2.11.2 Priorytet inwestycyjny 10.3 wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.3 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- C1. wzmocnienie efektywności kształcenia i szkoleń w regionie.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoba	Liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym objętych wsparciem w programie Liczba osób z wykształceniem ponadgimnazjalnym lub policealnym objętych wsparciem w programie Liczba osób z wykształceniem wyższym objętych wsparciem w programie								

Opis planowanych przedsięwzięć

Nowoczesny system edukacyjny, umożliwiający rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy, powinien być zorientowany na warunki nowej rzeczywistości, cechującej się szybkim tempem rozwoju cywilizacji informacyjnej i przyspieszonym rytmem przeobrażeń, powinien nadążać za rozwojem cywilizacyjnym i informacyjnym społeczeństwa, a przede wszystkim służyć jego potrzebom. Tak rozumiany system oświaty wymaga kreowania przedsiębiorczości, zaradności, dynamizmu, kształcenia ludzi, przystosowanych do niełatwych wymagań rynku pracy, którzy potrafiliby odnaleźć się w tym podlegającym nieustannym zmianom środowisku. Postęp naukowo-techniczny powoduje bowiem ciągłą potrzebę zdobywania dodatkowych, nowych kwalifikacji zawodowych i doskonalenia tych już posiadanych.

W ramach Priorytetu realizowane będą działania, które pozwolą osobom dorosłym nabyć lub uzupełnić kompetencje zawodowe niezbędne na współczesnym rynku pracy. Bardzo często osoby dorosłe nie dostrzegają konieczności podnoszenia swoich kwalifikacji, co odzwierciedlają statystyki wskazujące na niski udział osób dorosłych w kształceniu. W celu umożliwienia indywidualnego rozwoju osób dorosłych realizowane będą działania, które pozwolą zwiększyć dostęp do edukacji formalnej, jak i różnych form edukacji pozaformalne. W celu realizacji podejścia opierającego się na odpowiedzialności i autonomii osób uczących, w tym osób z grup niedoreprezentowanych, planowane jest wdrożenie popytowego systemu podnoszenia kwalifikacji. Rozwiązanie to pomóc ma w lepszym dopasowaniu oferty kształcenia do potrzeb mieszkańców regionu oraz potrzeb gospodarki regionu. Bardziej elastyczne podejście w zakresie podnoszenia kwalifikacji poprawić ma dostęp do edukacji formalnej, jak i pozaformalnej oraz w sposób formalny potwierdzić kompetencje uzyskane w jednym ze wskazanych rozwiązań. Kontynuowane będzie wsparcie w m.in. w zakresie komunikacji i umiejętności cyfrowych.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.3 będą:

- wsparcie dla osób dorosłych, w zakresie kształcenia formalnego i pozaformalnego;
- programy formalnego potwierdzania kwalifikacji uzyskanych drogą nieformalną lub pozaformalną.

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Warunkiem jego zastosowania jest konieczność zagwarantowania spójności projektu.

Główne grupy docelowe:

- Osoby dorosłe;
- Placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, szkoły dla dorosłych, szkoły policealne;
- Pracodawcy;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej jak i pozakonkursowej

Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i programowych, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie.

Mając na uwadze zakres tematyczny interwencji przewidzianych do realizacji w ramach ZIT/RIT przewiduje się również realizację trybu pozakonkursowego - negocjacyjnego. Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o charakterze długofalowym. Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 stanowią swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Liczba osób w wieku 25-64 lata o niskich kwalifikacjach, które uczestniczyły w edukacji pozaformalnej w programie	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
2.	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte					
3.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie w zakresie uzyskania komeptencji kluczowych	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte					

2.11.3. Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.3 BIS przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

C1. zwiększenie efektywności i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po	Regiony słabiej rozwinięte	osoba	Liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym objętych wsparciem w programie								

	ukończeniu nauki											
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Regiony słabiej rozwinięte	osoba	Liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym objętych wsparciem w programie								

Opis planowanych przedsięwzięć

Na przełomie lat 90 ubiegłego wieku i w pierwszej dekadzie XXI wieku obserwowany był spadek znaczenia szkolnictwa zawodowego w województwie śląskim. Był to z jednej strony skutek upadku przedsiębiorstw, które utrzymywały i wspierały szkoły zawodowe, a także gwarantowały zatrudnienie wielu absolwentom, a z drugiej obniżenie poziomu zainteresowania szkołami zawodowymi ze strony uczniów, a w konsekwencji zamykanie wielu szkół. Ponieważ poziom kształcenia w szkołach zawodowych nie cieszył się dobrą opinią, zjawisko spadku popularności szkolnictwa zawodowego spotykało się ze społeczną aprobatą. Obniżanie się bezwzględnej liczby uczniów szkół zawodowych, doprowadziło w konsekwencji do „kurczenia się" liczby wykwalifikowanych pracowników. Natomiast silne niedopasowanie popytu do podaży w zakresie zawodów specjalistycznych spowodowało występowanie luk kompetencyjnych i kwalifikacyjnych na rynku pracy.

Dużą wagę w RPO WSL 2014-2020 przykładać się będzie do poprawy jakości szkolnictwa zawodowego, które nie jest dopasowane do współczesnych wymagań. Dostrzegając zalety kształcenia zawodowego należy w działaniach zwrócić uwagę, aby szkolnictwo zawodowe było elastyczne tj. umożliwiało sprawne dostosowanie wiedzy, kompetencji i umiejętności absolwenta do potrzeb konkretnego pracodawcy, jak również mając na uwadze zachodzące zmiany w gospodarce nie zamykało drogi do dalszego rozwoju lub przekwalifikowania. Konieczność zmian w szkolnictwie zawodowym wymuszają m.in. globalizacja, rosnący udział handlu międzynarodowego, mobilność geograficzna i zawodowa, nowe technologie oraz zmiany w organizacji pracy[41]. Ważne, aby szkolnictwo zawodowe uwzględniało te wszystkie trendy i gwarantowało wysoką jakość kształcenia i odpowiadało na potrzeby regionalnego rynku pracy. W chwili obecnej najczęstszym powodem trudności ze znalezieniem pracowników wskazywanym przez pracodawców w województwie śląskim, jest brak wymaganych kwalifikacji lub doświadczenia, przy czym najwięcej ofert pracy na regionalnym rynku pracy kierowanych jest właśnie do absolwentów szkół zawodowych.

Podobnie jak w przypadku szkolnictwa ogólnokształcącego w szkolnictwie zawodowym będzie możliwa również realizacja m.in.: kształcenia na wszystkich poziomach edukacji uniwersalnych kompetencji, działań w zakresie przedmiotów kluczowych czy wyposażenia pracowni. Mając na uwadze cele jakie stawia się przed szkolnictwem zawodowym i jego związek z rynkiem pracy podstawą realizacji zajęć będzie jednak nakierowanie na zdobywanie praktycznych umiejętności. Występuje duży niezagospodarowany obszar w

[41] http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_ppf/2010_155_2/10zi.pdf

zakresie szkoleń (modułowa oferta szkoleń, powiązanie oferty edukacyjnej z praktyką). Szansą na to, by szkolnictwo zawodowe odpowiadało na potrzeby rynku pracy upatruje się we współpracy szkół z otoczeniem, a także w realizacji wsparcia w warunkach zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy m.in. poprzez wyposażenie szkół i placówek w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia w zawodach. Wyzwania, przed którymi stoi oświata w województwie śląskim, a w szczególności system kształcenia zawodowego, są ściśle związane z jakością kapitału intelektualnego, jakim dysponują lub będą dysponować w najbliższym czasie szkoły. To właśnie dzięki wiedzy, kwalifikacjom i kompetencjom oraz zaangażowaniu nauczycieli mogą być innowacyjne, konkurencyjne, a także sprostać wyzwaniom, jakie stawia przed nimi współczesny rynek pracy. W dobie gospodarki opartej na wiedzy, wartością decydującą o przewadze konkurencyjnej szkoły zawodowej i możliwościach jej rozwoju na rynku usług edukacyjnych, staje się posiadanie uzdolnionych i odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. W tym ostatnim aspekcie dążyć się będzie do tego, aby nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu mieli możliwość aktualizacji swoich kompetencji w wyniku współpracy szkół z otoczeniem, ale także w taki sposób, który gwarantować faktyczne wykorzystanie nabytych umiejętności. Dodatkowo w priorytecie XI przewiduje się wsparcie nauczycieli w zakresie kompetencji cyfrowych. Należy przy tym uwzględnić sytuację demograficzną w regionie i zmniejszającą się liczbę placówek oświatowych i konieczność racjonalizacji wsparcia kierowanego do tej grupy zawodowej. Dlatego oferta kierowana do nauczycieli będzie traktowana jako uzupełnienie wsparcia kierowanego do uczniów tak, aby uniknąć sytuacji, w których nabywane kompetencje nie zostaną następnie wykorzystane.

Przykładowymi typami operacji realizowanymi w ramach PI 10.3 BIS będą:

- Poprawa jakości w edukacji w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe, w tym doskonalenie umiejętności nauczycieli zawodu we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy;
- Rozwijanie współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z ich otoczeniem, w tym zwłaszcza z pracodawcami i szkołami wyższymi, w celu podniesienia jakości kształcenia – zapisy programu koncentrują się silnie na konieczności zapewnienia współpracy z pracodawcami pomijając inne podmioty z otoczenia szkół zawodowych;
- Tworzenie w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez wyposażenie/doposażenie szkół i placówek w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia w zawodach.
- Przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych.
- Realizacja projektów, które pozwolą opracować ścieżkę pracy z uczniem zdolnym -
- Realizacja projektów z zakresu kreatywności.

Cross-financing

Planuje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu dla działań będących integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności, warunkiem zastosowania mechanizmu finansowania krzyżowego pozostaje jednak priorytetowość finansowanego zagadnienia oraz jego bezwzględny związek z projektem i powodzeniem jego realizacji. Co do zasady mechanizm ten nie powinien zastępować wsparcia możliwego do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Warunkiem jego zastosowania jest konieczność zagwarantowania spójności projektu.

Główne grupy docelowe:

- Uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, (z wyłączeniem słuchaczy szkół dla dorosłych oraz szkół policealnych)
- Młodociani pracownicy;
- Szkoły ponadgimnazjalne i placówki oświatowe prowadzące kształcenie zawodowe (z wyłączeniem szkół dla dorosłych oraz szkół policealnych);
- Szkoły specjalne przyspasabiające do pracy;
- Pracodawcy/Przedsiębiorcy/Rzemieślnicy oraz ich zrzeszenia i stowarzyszenia;
- Nauczyciele i pracownicy pedagogiczni szkół ponadgimnazjalnych i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe, instruktorzy praktycznej nauki zawodu;
- Placówki kształcenia praktycznego;
- Doradcy zawodowi i brokerzy edukacyjni;
- Rodzice i opiekunowie prawni dzieci w wieku szkolnym;
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz inne organy prowadzące szkoły zawodowe;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Udział nauczycieli, kadry pedagogicznej będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do uczniów.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia w formule konkursowej oraz pozakonkursowej

Warunkiem realizacji działań w trybie pozakonkursowym jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych i programowych, co oznacza, iż konieczność realizacji danego przedsięwzięcia musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w Strategii lub Programie.

Projekty dotyczące kształcenia zawodowego będą realizowane w formule ZIT/RIT zastosowaniem trybu pozakonkursowego –negocjacyjnego. Uwzględnienie szkolnictwa zawodowego w ZIT/RIT podyktowane faktem, iż obszar ten powiązany jest bezpośrednio z rynkiem pracy. Jednym z najważniejszych kryteriów, które decydują o podjęciu zatrudnienia jest odległość od miejsca zamieszkania. Uwarunkowania logistyczne sprawiają, iż obszar subregionu wraz ze swoim potencjałem gospodarczym jest istotny pod kątem organizowania rynku pracy i towarzyszącego mu kształcenia zawodowego. Decyzje młodzieży są pochodną oceny sytuacji w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania.

Nie do przecenienia jest także udział osób i podmiotów, które na ten swoisty ekosystem się składają – pracodawców oraz samorządy lokalne. Wspólne działanie na rzecz poprawy kwalifikacji mieszkańców stanowi przewagę kształcenia zawodowego nad innymi rodzajami edukacji. Możliwość nabywania umiejętności w środowisku pracy zwiększa szanse na rozwój branż gospodarki istotnych dla lokalnego rynku pracy, a także buduje pozytywny wizerunek subregionu i działających tutaj podmiotów.

Dominacja powiatów jako organów prowadzących szkoły zawodowe gwarantuje integralność działań i w sprawniejszy sposób pozwala odpowiadać na zachodzące na rynku pracy zmiany. Dodatkowo powiaty realizują szereg działań w zakresie aktywizacji rynku pracy, gdzie oferta programowa szkół zawodowych może przyczynić realizacji strategii powiatu w zakresie rynku pracy.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Z uwagi na zakres i charakter interwencji oraz potencjalne grupy docelowe nie planuje się wykorzystania instrumentów zwrotnych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 BIS nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
2.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
3.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
4.	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	regiony słabiej rozwinięte			
5.	Liczba szkół i placówek objętych wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa edukacyjno-zawodowego	szt.	EFS	regiony słabiej rozwinięte			

2.11.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Typ wskaźnika (KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
				EFS	Regiony słabiej rozwinięte			monitoring		

2.11.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFS											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.12. OŚ PRIORYTETOWA XII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

2.12.1. Priorytet inwestycyjny 10.4 inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.4 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie dostępności do placówek wychowania przedszkolnego.

Realizacja PI 10.4 przyczyni się do zapewnienia dzieciom w wieku od trzech do pięciu lat miejsca w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego, a w efekcie przewiduje się zwiększenie aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci, w szczególności kobiet powracających na rynek pracy, w związku z przerwą związaną z macierzyństwem. Postęp w realizacji niniejszego priorytetu inwestycyjnego będzie mierzony za pomocą wskaźnika: potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10.4 jest spójny z celami głównymi i szczegółowymi Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio zwiększenie konkurencyjności gospodarki (cel szczegółowy UP: lepsze kompetencje kadr gospodarki, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy) oraz poprawa spójności społecznej i terytorialnej (cel szczegółowy UP: ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do dóbr i usług).

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	regiony słabiej rozwinięte	65,6	2012		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Jednym z determinantów niezbędnych do podniesienia poziomu wykształcenia społeczeństwa jest stworzenie warunków powszechnego dostępu do opieki nad dziećmi, w tym realizowania funkcji edukacyjnej od najmłodszych lat. Niezadowalający poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi, stanowi jeden z ważniejszych czynników niekorzystnie wpływających na poziom aktywności zawodowej w regionie, szczególnie wśród kobiet. Promowanie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz równego dostępu do wysokiej jakości edukacji

wczesnoszkolnej, staje się zatem jednym z priorytetów interwencji w ramach funduszy objętych zakresem WRS. Istotne przy tym jest nie tylko zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy, ale również zwiększenie szans dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na nadrobienie zaległości m.in. w zakresie umiejętności społecznych oraz uczenia się, aby w efekcie miały szansę na równy start z innymi dziećmi na późniejszym etapie nauki. Mając na uwadze powyższe, niezbędne jest podjęcie działań mających na celu stworzenie warunków do powrotu na rynek pracy przez osoby wychowujące dzieci. W tym celu, w kontekście wychowania przedszkolnego bardzo ważne staje się zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi. Należy podkreślić, że województwo śląskie mimo jednego z wyższych wyników w Polsce w zakresie wskaźnika upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci 3-4-letnich w roku szkolnym 2011/2012, nadal boryka się z problemem niedostosowania przestrzennego sieci placówek wychowania przedszkolnego do istniejących potrzeb. Jak wynika z diagnozy, stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich jest niższy niż stopień upowszechnienia w miastach. W ramach priorytetu inwestycyjnego, przewiduje się zatem wsparcie inwestycji w infrastrukturę wychowania przedszkolnego, polegających na budowie, przebudowie[42] przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych form wychowania przedszkolnego wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Efektem realizowanych inwestycji będzie wzrost liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego, co powinno przełożyć się na wzrost aktywności zawodowej rodziców czy opiekunów.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych będzie miało na celu zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi, a także dostępu dla ich niepełnosprawnych rodziców czy opiekunów. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełno i niepełnosprawnych, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci z różnych środowisk i obszarów.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający i możliwe jest wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS**.**

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji;

[42] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, Dz. U. 1994, Nr 89, poz. 414, z późn. zm.

- Organizacje pozarządowe;
- Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego[43];
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu zwiększenia skuteczności podejmowanej interwencji planowane jest zastosowanie pozakonkursowego trybu negocjacyjnego, w postaci szerokiego wykorzystania instrumentów terytorialnych (ZIT/RIT). Wzmocnienie zintegrowanego podejścia terytorialnego oraz lepsze dostosowanie interwencji do potrzeb i potencjałów określonych obszarów ma przyczynić się do zapewnienia większej efektywności podejmowanych działań. Ponadto, decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu inwestycyjnego oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Podejmowane działania będą realizowane na obszarach subregionów (na obszarach miejskich i wiejskich).

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wobec powyższego, interwencja ze środków EFRR musi przyczynić się do wzrostu upowszechniania edukacji przedszkolnej w regionie.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

W przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

[43] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 1991, Nr 95, poz. 425 z późn. zm.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.4 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększenie dostępności i poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego.

Dzięki realizacji PI 10.4 nastąpi poprawa jakości i dostępności bazy techno-dydaktycznej szkół i placówek kształcących w zawodach[44], a przy tym wzrost kompetencji i umiejętności zawodowych osób, co przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności na rynku pracy. W efekcie, zwiększy się efektywność kształcenia zawodowego. Postęp w realizacji niniejszego priorytetu inwestycyjnego będzie mierzony za pomocą wskaźnika: liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10.4 jest spójny z celami głównymi i szczegółowymi Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio zwiększenie konkurencyjności gospodarki (cel szczegółowy UP: lepsze kompetencje kadr gospodarki, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy) oraz poprawa spójności społecznej i terytorialnej (cel szczegółowy UP: ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do dóbr i usług).

[44] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 1991, Nr 95, poz. 425 z późn. zm.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba uczniów i słuchaczy ponadgimnazjalnych szkół zawodowych	(osoby)	regiony słabiej rozwinięte	69 740	2012		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Najważniejszymi cechami kapitału ludzkiego zwiększającymi jego zdolność do zatrudnienia są wiedza, kwalifikacje i umiejętności zawodowe. Zwiększenie poziomu zatrudnienia powinno być poprzedzone rozwojem kompetencji i kwalifikacji przyszłych pracowników i dostosowaniem ich wiedzy oraz umiejętności do potrzeb pracodawców. Istotne jest przy tym przejście od kształcenia opartego o przekazywanie wiedzy encyklopedycznej do modelu edukacji, mającej na celu nabywanie kluczowych kompetencji w powiązaniu z praktyką.

Jednocześnie, rozwój nowoczesnego, dopasowanego do potrzeb rynku pracy kształcenia i szkolenia zawodowego w Polsce stanowi duże wyzwanie. Szkolnictwo zawodowe w obecnej sytuacji znacznie odbiega jakością od szkolnictwa ogólnego, przez co cieszy się znacznie mniejszym zainteresowaniem wśród potencjalnych uczniów. Dotychczas funkcjonujący w kraju system kształcenia zawodowego, spotykał się z zarzutami niskiej efektywności oraz słabego powiązania z otoczeniem gospodarczym. Zgodnie z diagnozą region skupia ponad 10% krajowych szkół (147) i uczniów (21 145) zasadniczych szkół zawodowych, a jednocześnie zarówno w regionie jak i kraju obserwuje się spadek liczby uczniów i szkół zawodowych na poziomie średnim. Warto jednak dodać, że w kontekście prowadzonych badań socjologicznych pod względem relacji preferencji w wyborze szkoły a statusem rodziny pochodzenia, generalnie w kraju obserwuje się, że młodzi ludzie coraz częściej dokonują zmian w wybranej ścieżce kształcenia tzn. częściej niż kiedyś wybierają szkoły kształcące w zawodach. Wynika to zapewne z niekorzystnej sytuacji młodych ludzi na rynku pracy. Należy dodać, że istotnym elementem kształcenia zawodowego jest kształcenie ustawiczne osób dorosłych. Warto podkreślić, że w 2011 r. w regionie liczba osób uczących się i dokształcających była wyższa od średniej dla kraju, choć w porównaniu do roku 2004 wartość wskaźnika zmniejszyła się o 0,5%. Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji ws. opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020, fundusze objęte zakresem WRS powinny przyczyniać się do przezwyciężania barier, powstałych w efekcie niedopasowania rezultatów kształcenia do potrzeb rynku pracy. Ponadto, ciągła potrzeba kształcenia czy uzupełniania wiedzy, wynika w szczególności z tempa zmian dokonujących się w świecie, a co za tym idzie tempa rozwoju poziomu wiedzy. Pracodawcy oczekują dziś od potencjalnych pracowników oprócz uniwersalnych umiejętności, przydatnych w każdej pracy, również praktycznych umiejętności, najlepiej powiązanych z określoną branżą. Osoby wchodzące na rynek pracy muszą posiadać zdolność dostosowywania się do zmieniających

się warunków pracy, np. umiejętność obsługi coraz to nowocześniejszych urządzeń, zmiana sposobu dotychczas wykonywanych czynności. W ramach priorytetu inwestycyjnego, przewiduje się zatem wsparcie inwestycji w infrastrukturę szkół i placówek kształcących w zawodach, polegających na budowie, przebudowie, remoncie[45] laboratoriów, sal do praktycznej nauki zawodu wraz z zapewnieniem wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Efektem realizowanych inwestycji będzie stworzenie warunków do nabycia, uzupełnienia praktycznych umiejętności i kwalifikacji zawodowych w celu dostosowania ich do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce. Jednocześnie, wraz ze wzrostem umiejętności zwiększy się konkurencyjność na rynku pracy. Istnieje prawdopodobieństwo realizowania projektów z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych będzie miało na celu likwidację barier w dostępie i użytkowaniu obiektów jak również stworzenie możliwości nabywania umiejętności i kompetencji zawodowych przez osoby niepełnosprawne. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełno i niepełnosprawnych, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej.

Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych osób z różnych środowisk i obszarów.

W kontekście planowanego zakresu wsparcia, istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia pomocy publicznej.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający i możliwe jest wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie kształcenia ustawicznego;
- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji;
- Organizacje pozarządowe;
- Podmioty prowadzące placówki kształcenia ustawicznego;
- Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły ponadgimnazjalne (wyłącznie w zakresie kształcenia zawodowego);

[45] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, Dz. U. 1994, Nr 89, poz. 414, z późn. zm.

- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W celu zwiększenia skuteczności podejmowanej interwencji planowane jest zastosowanie pozakonkursowego trybu negocjacyjnego, w postaci szerokiego wykorzystania instrumentów terytorialnych (ZIT/RIT). Wzmocnienie zintegrowanego podejścia terytorialnego oraz lepsze dostosowanie interwencji do potrzeb i potencjałów określonych obszarów ma przyczynić się do zapewnienia większej efektywności podejmowanych działań. Ponadto, decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem ZIT/RIT do realizacji priorytetu inwestycyjnego oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Podejmowane działania będą realizowane na obszarach subregionów (na obszarach miejskich i wiejskich).

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wobec powyższego, interwencja ze środków EFRR musi przyczynić się do zwiększenia efektywności szkolnictwa zawodowego.

W przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

Cel szczegółowy 3, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.4 przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- upowszechnienie w regionie wiedzy w obszarze nauki i techniki.

Realizacja PI 10.4 przyczyni się do nabycia bądź uzupełnienia wiedzy i umiejętności wśród mieszkańców regionu w obszarze nauki i techniki, jak również wspieranie rozwoju ich kreatywności i innowacyjności, a w efekcie konkurencyjności, w tym na rynku pracy.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10.4 jest spójny z celami głównymi i szczegółowymi Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio zwiększenie konkurencyjności gospodarki (cel szczegółowy UP: lepsze kompetencje kadr gospodarki) oraz poprawa spójności społecznej i terytorialnej (cel szczegółowy UP: ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do dóbr i usług).

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	liczba zwiedzających muzea techniki i nauki	(osoby)	regiony słabiej rozwinięte	110 600	2011		GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zgodnie z diagnozą w celu wzmocnienia potencjału społecznego i gospodarczego konieczne jest skierowanie działań na rzecz wspierania modelu kształcenia przez całe życie. Szczególnie

istotne jest wspieranie inwestycji na rzecz popularyzacji nauki wśród dzieci i młodzieży oraz wspierania talentów i wybitnych osiągnięć.

Nowoczesna polityka edukacyjna, polega na czerpaniu z możliwości jakie daje uczenie się w różnych formach i miejscach oraz na wszystkich etapach życia, zaś osobę uczącą się stawia w centrum zainteresowania. Istotne jest aby dzieci, młodzież czy osoby dorosłe poprzez dostęp do dobrej jakości usług wspierających uczenie się, były przygotowane do stawiania czoła wyzwaniom zarówno w życiu zawodowym, społecznym jak i osobistym.

W kontekście upowszechniania idei uczenia się przez całe życie istotne jest stałe podnoszenie kompetencji i kwalifikacji osób, co powinno przyczyniać się m.in. do wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki opartej na wiedzy. Należy podkreślić, że dostęp do uczenia się musi być zapewniony wszystkim zainteresowanym, bez względu na występujące podziały ekonomiczne, społeczne, terytorialne np. miasto/wieś czy inne.

Jednocześnie, ważne jest zorientowanie na wzmacnianie działań mających wywołać wzrost innowacyjności i kreatywności osób. Należy podkreślić, że kreatywność jest podstawowym źródłem innowacyjności, którą uznaje się za jedną z głównych sił napędowych zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Kreatywność i innowacyjność są kluczowe nie tylko dla rozwoju przedsiębiorstw, ale i dla konkurencyjności Polski w Europie i na świecie. Czynnikami, które sprzyjają rozbudzaniu kreatywności i innowacyjności w edukacji są m.in. zróżnicowane metody nauczania i formy organizacyjne zajęć, połączenie indywidualnego podejścia do uczniów z rozwijaniem umiejętności pracy zespołowej, jak również otwartość na dobre przykłady uczenia się innego niż formalne, promujące samodzielne zdobywanie informacji, krytyczne ich przetwarzanie, identyfikowanie problemów i szukanie indywidualnych strategii ich rozwiązywania. Szczególnie istotne wydaje się dalsze dążenie do poprawy jakości w obszarach związanych m.in. z naukami przyrodniczymi i matematycznymi. Konieczne jest rozwijanie metod uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia, a przy tym wyrównywanie szans między osobami o różnym statusie społecznym, co w efekcie może sprzyjać wyławianiu talentów. Wobec powyższego, w ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wsparcie inwestycji w infrastrukturę usług dydaktycznych świadczonych przez instytucje popularyzujące naukę i innowacje dla osób uczących się wraz zapewnieniem wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Efektem realizowanych inwestycji będzie stworzenie miejsca o znaczeniu regionalnym, stymulującego zainteresowania i kreatywność mieszkańców w obszarze nauki i techniki, co poprzez nabycie bądź uzupełnienie wiedzy lub umiejętności powinno przełożyć się na wzrost ich konkurencyjności, również na rynku pracy. Jednocześnie, poprzez inspirowanie do poznawania świata czy zdobywanie szczególnie istotnych w dzisiejszych czasach umiejętności, tj. komunikowania się i współpracy, myślenia kreatywnego, innowacyjnego działania przyczyni się do rozwoju nowoczesnego społeczeństwa.

Istnieje prawdopodobieństwo realizowania projektów z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych będzie miało na celu likwidację barier w dostępie i użytkowaniu obiektów. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełno i niepełnosprawnych, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej.

Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych osób z różnych środowisk i obszarów.

W kontekście planowanego zakresu wsparcia, istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia pomocy publicznej.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający i możliwe jest wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają JST lub związki i stowarzyszenia zawarte między nimi;
- Organizacje pozarządowe;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Mając na uwadze strategiczne – dla rozwoju województwa - znaczenie inwestycji, polegających na popularyzowaniu nauki w regionie, jak również realizowane przez nie zadania publiczne w obszarze edukacji, ich wybór będzie następował w ramach trybu pozakonkursowego. Jednocześnie, ścieżka pozakonkursowa umożliwi wybór projektów wyróżniających się kompleksowością i powiązanych z celami określonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*.

Ponadto, decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana jest wkładem zidentyfikowanego przedsięwzięcia do realizacji priorytetu inwestycyjnego oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Podejmowane działania będą charakteryzowały się regionalnym zasięgiem oddziaływania.

Preferowane będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania, przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

(EFS), które pełnią rolę wiodącą względem EFRR. Wobec powyższego, interwencja ze środków EFRR musi przyczynić się do rozwoju usług dydaktycznych dla osób uczących się, w kontekście popularyzacji nauki i innowacji w regionie.

W przypadku niewykorzystania alokacji lub pojawienia się oszczędności w wyniku realizacji inwestycji, dopuszcza się zastosowania innej ścieżki wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie planuje się wykorzystywania instrumentów finansowych.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba utworzonych instytucji popularyzujących naukę	osoby	EFRR	regiony słabiej rozwinięte			

2.12.2. Ramy wykonania osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

2.12.3. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Region słabiej rozwinięty - EFRR											
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium		Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.13. OŚ PRIORYTETOWA XIII POMOC TECHNICZNA

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych:

C 1: zapewnienie efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania.

Osiągnięcie powyższego celu powinno przynieść rezultat w postaci dostępności do kompetentnych zasobów kadrowych oraz innych, niezbędnych zasobów umożliwiających sprawne zarządzanie i wdrażanie programu, a także monitorowanie postępów we wdrażaniu programu.

C2: zapewnienie skutecznego systemu informacji o programie oraz promocji jego rezultatów w regionie.

Osiągnięcie powyższego celu powinno przynieść rezultaty w postaci:

- dostępności informacji dla potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania projektów w ramach programu;
- dostarczenia beneficjentom informacji niezbędnych do realizacji projektów na ich różnych etapach;
- upowszechnienia wśród mieszkańców województwa roli i efektów programu.

Opis planowanych przedsięwzięć

Cel 1: Zapewnienie efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania.

Do realizacji celu przyczyni się finansowanie działań związanych z przygotowaniem, zarządzaniem, wdrażaniem, monitorowaniem, ewaluacją oraz kontrolą RPO WSL 2014-2020.

Zapewnieniu efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania służyć będzie finansowanie wynagrodzeń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie Programu, podnoszenie kwalifikacji zawodowych tychże pracowników poprzez finansowanie takich form dokształcania jak m.in. studia podyplomowe, staże, szkolenia, seminaria, warsztaty, konferencje, kursy językowe oraz inne formy przygotowania zawodowego. Istotnym jest zapewnienie stabilności zatrudnienia i zwiększenie motywacji pracowników poprzez stosowanie bodźców płacowych i pozapłacowych, a także wprowadzenie nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi.

Budowanie odpowiedniego potencjału administracyjnego odbywać się będzie również poprzez usprawnienie funkcjonowania instytucji polegające na zapewnieniu odpowiedniej powierzchni biurowej i magazynowej, przygotowanie stanowisk i narzędzi pracy oraz budowy, wdrożenia i utrzymania sprawnego systemu informatycznego służącego obsłudze procesu realizacji RPO WSL 2014-2020, w tym dostosowanie systemów informatycznych do elektronicznego obiegu dokumentacji. IZ RPO deklaruje uczestnictwo w krajowym, jednolitym komputerowym systemie monitoringu.

Planowane jest utworzenie Ośrodków animacyjno-doradczych EFS (Punkty Wsparcia EFS) w ramach RPO WSL 2014-2020, których celem będzie dopełnienie usługi informacyjnej poprzez świadczenie działań doradczych i animacyjnych na rzecz potencjalnych beneficjentów, beneficjentów RPO w obszarze EFS. Z uwagi na fakt, iż Beneficjenci EFS stanowią specyficzną grupę odbiorców środków unijnych, w szczególności wymagają aktywizacji i animacji współpracy podmiotów na rzecz społeczności lokalnych i wsparcia na etapie realizacji projektu, co potwierdza doświadczenie uzyskane w ramach perspektywy PO KL 2007-2013. Zadania, jakie zostały określone dla Ośrodków uzupełniają działalność sieci PIFE, zadaniem której jest wyłącznie świadczenie usługi informacyjnej. Zakres działań Ośrodków nastawiony jest na bliski kontakt i współpracę z potencjalnymi beneficjentami i beneficjentami RPO oraz grupami społeczności lokalnej.

Ośrodki będą organami, które wspomagają beneficjentów RPO w części EFS w celu przygotowania, prawidłowej realizacji projektów i rozliczenia środków unijnych. Przyczynią się zatem do efektywniejszego wdrażania programu i wydatkowania środków unijnych.

Ze środków osi priorytetowej finansowane będą działania związane z przeprowadzaniem badań ewaluacyjnych, prace związane z prowadzeniem wieloaspektowych analiz, ekspertyz, ocen, studiów regionalnych (w tym periodyk Śląskie Studia Regionalne), których celem będzie usprawnienie systemu wdrażania i zarządzania funduszami unijnymi w obecnym i przyszłym okresie programowania.

Środkami osi priorytetowej wspierane będą również działania związane z procesem oceny i selekcji projektów dofinansowanych w ramach Programu. Finansowane będą także wydatki związane z funkcjonowaniem Komitetu Monitorującego oraz innych ciał doradczych (np. Regionalne Forum Terytorialne, Regionalne Obserwatorium Terytorialne).

Wsparciem ze środków pomocy technicznej objęte są również Regionalne Inwestycje Terytorialne. Finansowanie kosztów operacyjnych funkcjonowania RIT ze środków pomocy technicznej przeznaczone będą dla RIT-ów obejmujących subregion południowy, północny oraz zachodni.

Poza wspieraniem obecnej perspektywy środki osi priorytetowej będzie można przeznaczyć na finansowanie zadań związanych z zamknięciem RPO WSL na lata 2007-2013 oraz regionalnego komponentu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, a także programowanie funduszy europejskich w nowej perspektywie finansowej 2021-2027.

Wymienione powyżej działania pozwolą osiągnąć zamierzony rezultat w postaci dostępności do kompetentnych zasobów kadrowych oraz innych, niezbędnych zasobów umożliwiających sprawne zarządzanie i wdrażanie programu, a także monitorowanie postępów we wdrażaniu programu.

Cel 2: Zapewnienie skutecznego systemu informacji o programie oraz promocji jego rezultatów w regionie.

Do realizacji celu przyczyni się finansowanie działań związanych m.in. z organizacją szkoleń dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów, utrzymaniem portalu informacyjnego/ serwisu internetowego o programie oraz działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu.

Pozwolą one na osiągnięcie zamierzonego rezultatu w postaci dostępności informacji dla potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania projektów w ramach programu, dostarczenia beneficjentom informacji niezbędnych do realizacji projektów na ich różnych etapach oraz upowszechnienia wśród mieszkańców województwa roli i efektów programu.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych
1.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte		
2.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoba	EFS	regiony słabiej rozwinięte		

2.13.1. Kategorie interwencji osi priorytetowej

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Regiony słabiej rozwinięte - EFS					
Wymiar 1 Zakres interwencji		Wymiar 2 Forma finansowania		Wymiar 3 Typ terytorium	
Kod	€	Kod	€	Kod	€

3. PLAN FINANSOWY

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Województwo jest zaliczane do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z UP alokacja środków unijnych na Program wynosi 2 504 850 000 EUR EFRR i 968 750 000 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych – szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 612 988 235,29 EUR. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS (tabela 4).

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem osi Pomoc Techniczna (finansowanie wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiednio zwiększenia rezerwy na inną/ inne osie EFS – tabela 5).

Koncentracja tematyczna

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z UP i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

Tabela 4. Podział zobowiązań RPO WSL 2014-2020 (mln euro, w cenach bieżących)

Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Łącznie	
		Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania
EFRR	regiony słabiej rozwinięte	286,9	18,3	303,6	19,4	321,0	20,5	336,9	21,5	352,8	22,5	368,8	23,5	384,6	24,5	2 354,6	150,3
EFS	regiony słabiej rozwinięte	110,9	7,1	117,4	7,5	124,2	7,9	130,3	8,3	136,5	8,7	142,6	9,1	148,7	9,5	910,6	58,1
Łącznie		397,8	25,4	421,0	26,9	445,2	28,4	467,2	29,8	489,3	31,2	511,4	32,6	533,3	34,0	3 265,2	208,4

Tabela 5. Plan finansowy programu (EUR)

Oś Priorytetowa	**Fundusz**	**Podstawa kalkulacji wsparcia UE (Całkowite koszty kwalifikowalne albo koszty kwalifikowalne publiczne)**	**Wkład UE (a)**	**Wkład Krajowy (b) = (c) + (d))**	**Szacunkowy podział wkładu krajowego**		**Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)**	**Stopa współfinansowania (f) = (a)/(e)**	**Informacyjnie**	**Główna alokacja**		**Rezerwa wykonania**		**Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na oś priorytetową**
					Krajowe środki pub. (c)	Krajowe środki pryw. (d)			Wkład EBI	Wkład UE (h)=(a) – (j)	Wkład krajowy (i)=(b) - (k)	Wkład UE (j)	Wkład krajowy (k)=(b)*((j)/(a))	(l)= (j)/(a)*100
I	EFRR	302,4	257,0	45,4			302,4	0,85		241,6	42,6	15,4	2,7	6%
II	EFRR	165,3	140,5	24,8			165,3	0,85		132,1	23,3	8,4	1,5	6%
III	EFRR	311,3	264,6	46,7			311,3	0,85		248,7	43,9	15,9	2,8	6%
IV	EFRR	880,3	748,3	132,0			880,3	0,85		703,4	124,1	44,9	7,9	6%
V	EFRR	275,1	233,9	41,3			275,1	0,85		219,8	38,8	14,0	2,5	6%
VI	EFRR	592,9	503,9	88,9			592,9	0,85		473,7	83,6	30,2	5,3	6%
VII	EFS	289,2	245,8	43,4			289,2	0,85		245,8	43,4	16,6	2,9	7%
VIII	EFS	223,2	189,7	33,5				0,85						7%

							223,2			189,7	33,5	12,8	2,3	
IX	EFS	274,1	233,0	41,1			274,1	0,85		233,0	41,1	15,8	2,8	7%
X	EFRR	323,8	275,2	48,6			323,8	0,85		258,7	45,7	16,5	2,9	6%
XI	EFS	223,8	190,2	33,6			223,8	0,85		190,2	33,6	12,9	2,3	7%
XII	EFRR	95,8	81,4	14,4			95,8	0,85		76,6	13,5	4,9	0,9	6%
XIII	EFS	129,4	110,0	19,4			129,4	0,85		110,0	19,4	-	-	0%
Razem	EFRR	2 946,9	2 504,9	442,0			2 946,9	0,85		2 354,6	415,5	150,3	26,5	6%
Razem	EFS	1 139,7	968,8	171,0			1 139,7	0,85		968,8	171,0	58,1	10,3	6%
ŁĄCZNIE		**4 086,6**	**3 473,6**	**613,0**			**4 086,6**	**0,85**		**3 323,3**	**586,5**	**208,4**	**36,8**	**6%**

Tabela 6. Podział alokacji programu pomiędzy priorytety, fundusze oraz cele tematyczne

Priorytet	Fundusz	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
I	EFRR	Cel tematyczny 1	257 046 400,00	45 361 129,41	302 407 529,41
II	EFRR	Cel tematyczny 2	140 490 000,00	24 792 352,94	165 282 352,94
III	EFRR	Cel tematyczny 3	264 608 418,25	46 695 603,22	311 304 021,47
IV	EFRR	Cel tematyczny 4	748 276 955,73	132 048 874,54	880 325 830,27
V	EFRR	Cel tematyczny 5	25 000 000,00	4 411 764,71	29 411 764,71
		Cel tematyczny 6	208 863 947,22	36 858 343,63	245 722 290,85
VI	EFRR	Cel tematyczny 7	503 926 000,00	88 928 117,65	592 854 117,65
VII	EFS	Cel tematyczny 8	245 835 541,60	43 382 742,64	289 218 284,24
VIII	EFS	Cel tematyczny 8	189 733 234,50	33 482 335,50	223 215 570,00
IX	EFS	Cel tematyczny 9	232 993 377,70	41 116 478,42	274 109 856,12
X	EFRR	Cel tematyczny 9	275 197 784,85	48 564 314,97	323 762 099,82
XI	EFS	Cel tematyczny 10	190 187 846,20	33 562 561,09	223 750 407,29
XII	EFRR	Cel tematyczny 10	81 440 493,95	14 371 851,87	95 812 345,82
XIII	EFS	Nie dotyczy	110 000 000,00	19 411 764,71	129 411 764,71
RAZEM			**3 473 600 000,00**	**612 988 235,29**	**4 086 588 235,29**

Tabela 7. Szacunkowa kwota wsparcia celów związanych ze zmianami klimatu

Priorytet	Szacunkowa wysokość środków na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)	Udział w całości alokacji na program (%)
IV	748 276 955,73	21,5%
V	10 000 000,00	0,3%
VI	37 162 400,00	1,1%
RAZEM	795 439 355,73	22,9%

4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE

Zgodnie z zapisami rozporządzeń dotyczących EFSI oraz UP w ramach RPO WSL 2014-2020 wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i zasadne, dla wspomagania realizacji celów Programu zostanie zastosowane zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego. Wymiar terytorialny realizuje zapisy art. 14 i 96 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dla EFSI.

Zintegrowane podejście terytorialne w ramach RPO WSL 2014-2020 będzie wdrażane na obszarach funkcjonalnych czterech subregionów: Centralnego, Północnego, Południowego i Zachodniego, stanowiących - zgodnie ze *Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* - obszary polityki rozwoju regionu. Przy realizacji podejścia terytorialnego zostaną wykorzystane unikalne w skali kraju doświadczenia uzyskane przy wdrażaniu Programów Rozwoju Subregionów (PRS) w ramach RPO WSL 2007-2013, w tym dobre praktyki oraz potencjał instytucjonalny m.in. w zakresie partnerskiej współpracy gmin oraz udziału partnerów lokalnych w wyborze przedsięwzięć do dofinansowania. Zasadność kontynuacji podejścia terytorialnego wypracowanego w latach 2007-2013 potwierdzają m.in. analizy i badania ewaluacyjne, z których wynika, iż przyczyniło się ono do pogłębienia współpracy jednostek samorządu terytorialnego, a realizowana w jego ramach interwencja w większym stopniu odzwierciedla potrzeby społeczności lokalnych. Jednocześnie, środki pochodzące z krajowej rezerwy programowej zostaną skoncentrowane na wskazanych w UP obszarach strategicznej interwencji (OSI) państwa.

Wsparcie **wymiaru miejskiego** w ramach RPO WSL 2014-2020 obejmie wszystkie typy ośrodków miejskich, zarówno regionalnych, subregionalnych, jak i lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem: Metropolii Górnośląskiej i jej otoczenia funkcjonalnego (Subregion Centralny), aglomeracji subregionalnych tj. Częstochowy, Bielska-Białej i Rybnika wraz z obszarami funkcjonalnymi oraz miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji.

Metropolia Górnośląska i jej otoczenie funkcjonalne stanowią największy i najbardziej zurbanizowany obszar w Polsce i drugi najsilniejszy ośrodek gospodarczy w kraju. Obszar jest zamieszkany przez około 2,79 mln ludzi (ok. 60% mieszkańców regionu). Metropolia składa się z 23 położonych w bliskiej odległości miast, w tym miasta wojewódzkiego - Katowice. W skład jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego wchodzi 29 gmin, a pośredniego kolejnych 21 gmin. Ponadto, w województwie śląskim zlokalizowane są trzy duże ośrodki miejskie o znaczeniu krajowym tj.: Częstochowa, Bielsko-Biała i Rybnik, które wraz z przyległymi gminami tworzą aglomeracje subregionalne, będące ważnymi biegunami rozwojowymi województwa śląskiego i centrami społeczno-gospodarczymi subregionów (odpowiednio: Północnego, Południowego i Zachodniego). Głównymi wyzwaniami rozwojowymi w Metropolii Górnośląskiej i ww. aglomeracjach są: wsparcie rozwoju funkcji metropolitalnych i aglomeracyjnych, w tym rozszerzenie i poprawa jakości usług otoczenia biznesu, instytucji kultury, wysokospecjalistycznych placówek ochrony zdrowia oraz rozwój branż kreatywnych; poprawa warunków inwestycyjnych, w tym ożywienie gospodarcze licznych terenów poprzemysłowych i zdegradowanych; zmniejszenie wysokiego

zanieczyszczenia powietrza oraz wsparcie integracji i organizacji transportu publicznego na rozległym obszarze funkcjonalnym Metropolii oraz w aglomeracjach; poprawa jakości i organizacji usług komunalnych w miastach m.in. w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, usług społecznych oraz usług edukacyjnych; poprawa środowiska miejskiego oraz rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast. Wsparcie Metropolii Górnośląskiej, aglomeracji subregionalnych oraz ich obszarów funkcjonalnych zostanie dostosowane do ich potencjału rozwojowego, znaczenia dla rozwoju regionu oraz skali problemów i potrzeb.

W województwie śląskim wiele obszarów wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych. W konsekwencji procesów restrukturyzacyjnych przemysłu oraz nasilających się niekorzystnych zjawisk demograficznych tj. starzenie się społeczeństwa, procesy migracyjne, suburbanizacja, wiele miast stopniowo traci swoje funkcje, a na ich terenach występuje silna koncentracja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych tj. zamieranie centrów miast, wysokie bezrobocie, niska jakość infrastruktury technicznej, zagrożenia wynikające z ubóstwa i wykluczenia społecznego. Z konkluzji badań unijnego w ramach projektu SHRINK SMART - The Governance of Shrinkage within a European Context, wynika, że wśród miast Unii Europejskiej z największymi problemami społecznymi i najszybciej się wyludniającymi są zlokalizowane w województwie śląskim: Bytom i Sosnowiec. Szczególnie w Bytomiu, oprócz wysokiego bezrobocia, występują znaczne szkody pogórnicze, które powodują m.in. zawalenia budynków, a także postępuje wyludnienie i dekapitalizacja obiektów w centrum miasta. Wsparcie obszarów wymagających rewitalizacji zostanie skoncentrowane na ośrodkach o największym natężeniu problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych, którymi są w szczególności Bytom oraz funkcjonalnie powiązany z nim Radzionków (będący niegdyś dzielnicą Bytomia). W dalszej kolejności wsparcie zostanie skierowane do miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze i wymagających rewitalizacji wskazanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020[46] do których należą poza Bytomiem: Będzin, Bielsko-Biała, Chorzów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Racibórz, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Tychy, Zabrze, Zawiercie, Wodzisław Śląski, Żory. Promowane będzie kompleksowe podejście do rewitalizacji obszarów miejskich w tym m.in. poprzez zintegrowaną interwencję Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego oraz realizację komplementarnych działań w obszarze efektywności energetycznej budynków, budownictwa socjalnego, włączenia społecznego, poprawy dostępu do usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych oraz poprawy stanu środowiska. Ponadto, w ramach ZIT oraz RIT wsparcie otrzymają inne obszary wymagające rewitalizacji, wskazane w Strategiach terytorialnych.

Działania o charakterze terytorialnym realizowane na obszarach miejskich w ramach RPO WSL 2014-2020 będą komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych m.in. PO IR, PO WER, PO IŚ 2014-2020, w tym finansowanych z Funduszu

[46] Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, str. 101.

Spójności, w ramach których będzie wspierana realizacja ważnych przedsięwzięć, przyczyniających się do osiągania celów rozwojowych obszarów strategicznej interwencji (OSI), w tym miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego oraz ośrodków miejskich w szczególnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Działania na obszarach miejskich będą realizowane w zgodności z celami wsparcia obszarów miejskich określonymi w dokumentach europejskich i krajowych oraz z komplementarnym zastosowaniem instrumentów i inicjatyw tj. URBACT, JESSICA.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wspierany będzie wielofunkcyjny i zrównoważony **rozwój obszarów wiejskich**, służący ich szerszemu włączeniu w procesy rozwojowe m.in. poprzez wzmocnienie potencjału lokalnych ośrodków rozwoju, poprawę skomunikowania z Metropolią Górnośląską oraz aglomeracjami, działania ukierunkowane na poprawę dostępu i jakości usług, w tym edukacyjnych i społecznych, aktywizację zawodową, przedsiębiorczość i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientacja zawodowa rolników przeciwdziałanie ubóstwu i wyłączeniu społecznemu, rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna a także ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska, w tym wsparcie efektywności energetycznej, gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, wykorzystania lokalnych potencjałów odnawialnych źródeł energii oraz zagospodarowania zasobów przyrody na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej i podniesienia jakości życia. Na wsparcie obszarów wiejskich szacunkowo planuje się przeznaczyć ok. 338 233 985 euro w ramach Programu.

Działania na obszarach wiejskich będą realizowane w zgodności z celami wsparcia obszarów wiejskich określonymi w dokumentach europejskich i krajowych. Ponadto, zintegrowany wymiar terytorialny w ramach RPO WSL 2014-2020 na obszarach wiejskich będzie realizowany w spójności z innymi politykami publicznymi dot. obszarów wiejskich, w szczególności Wspólną Polityką Rolną i Rybacką, w tym wsparciem w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wymiar terytorialny będzie wdrażany poprzez zastosowanie instrumentu pn. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), realizowanego zgodnie z UP na obszarze funkcjonalnym miasta wojewódzkiego (Subregion Centralny). Ponadto, w wyniku ustaleń Zarządu Województwa Śląskiego z partnerami lokalnymi na obszarach terytorialnych subregionów: Północnego, Południowego i Zachodniego będzie wdrażany instrument Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT), realizowany w sposób zbliżony do zasad wskazanych w art. 36 Rozporządzenia ustanawiającego wspólne przepisy dla EFSI. Przy pomocy instrumentów ZIT oraz RIT, w oparciu o strategię terytorialną, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego będą realizowały komplementarne przedsięwzięcia lub wiązki przedsięwzięć łączące wsparcie z kilku osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020, w tym interwencję dwóch funduszy tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Koncentracja środków finansowych na wskazanych wyżej obszarach funkcjonalnych oraz zastosowanie instrumentów ZIT oraz RIT przyczyni się do efektywnego osiągnięcia następujących celów szczegółowych i rezultatów programu:

- w ramach osi priorytetowej III pozwoli na poprawę potencjału inwestycyjnego Subregionów, w tym zagospodarowanie znacznych powierzchni terenów typu brownfield na cele inwestycyjne;
- w ramach osi priorytetowej IV przyczyni się do bardziej kompleksowego podejścia do działań niskoemisyjnych na obszarach Subregionów, w tym rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej, komplementarności działań w zakresie zmniejszenia energochłonności infrastruktury publicznej i sektora mieszkaniowego oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- w ramach osi priorytetowej V przyczyni się do bardziej kompleksowego podejścia do ochrony środowiska oraz poprawy jakości życia w Subregionach poprzez zmniejszenia ilości odpadów zagrażających mieszkańcom regionu oraz środowisku, poprawy jakości wód w regionie, a także ochrony subregionalnych zasobów przyrody i przywrócenia różnorodności biologicznej;
- w ramach osi priorytetowej VII przyczyni się do wzrostu zatrudnienia, mobilności zawodowej mieszkańców;
- w ramach osi priorytetowej VIII przyczyni się do modernizacji i rozwoju przedsiębiorstw, adaptacyjności pracowników przedsiębiorstw, godzenia ich życia zawodowego i rodzinnego oraz do zapewnienia warunków do aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu;
- w ramach osi priorytetowych IX i X poprzez integrację wsparcia EFRR i EFS przyczyni się w sposób kompleksowy do zwiększenia spójności społecznej poprzez eliminowanie barier w dostępie do usług na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwoju i wzmocnienia spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną obszarów zmarginalizowanych i zdegradowanych;
- w ramach osi priorytetowych XI i XII poprzez integrację wsparcia EFRR i EFS przyczyni się w sposób kompleksowy do zwiększenia dostępności do placówek wychowania przedszkolnego oraz zwiększenia dostępności i poprawy warunków kształcenia i szkolenia zawodowego.

Ewaluacja ex-ante zintegrowanego podejścia terytorialnego w ramach RPO WSL 2014-2020 wykazała, iż zastosowano go poprawnie tj. wprowadzono w osiach priorytetowych i obszarach wsparcia, w których jest to zasadne pod względem efektywności oraz możliwości realizacji projektów przy zastosowaniu ZIT/RIT. Ponadto, w opinii ewaluatora, instrumenty te pozwolą w znaczącym stopniu na osiągnięcie celów rozwojowych subregionów dzięki dostosowaniu interwencji do potencjałów i potrzeb ogólnie zdefiniowanych w subregionach.

Istotnym elementem realizacji ZIT/RIT będzie **zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa** jednostek samorządu terytorialnego w subregionach. W województwie śląskim

podobne partnerstwa zostały już zawiązane dla realizacji Programów Rozwoju Subregionów w latach 2007-2013. Podstawą interwencji będzie opracowanie przez każdy z czterech subregionów Strategii ZIT/RIT wraz z listami projektów (listy podstawowe i rezerwowe). Strategia ZIT/RIT będzie uwzględniała wspólne strategiczne wybory uzgodnione przez jednostki wchodzące w skład zawiązanych partnerstw. Cele ZIT/RIT zostaną opracowane w spójności z celami szczegółowymi RPO WSL 2014-2020. Mierniki efektów realizacji przedsięwzięć wskazanych do realizacji w formule ZIT/RIT będą powiązane z systemem wskaźników RPO WSL 2014-2020 oraz będą wpisywać się w system monitorowania postępów i efektów wdrażania programu. Warunkiem brzegowym dla przedsięwzięć w ramach ZIT/RIT będzie spełnienie przez nie kryteriów wyborów projektów oraz dostępność alokacji. Tym samym interwencja ukierunkowana terytorialnie przyczyni się do efektywnej realizacji wskaźników produktu dla poszczególnych osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020, w których zastosowany będzie instrument ZIT/RIT. W ramach RPO WSL 2014-2020 przewiduje się powierzenie partnerom, w tym władzom miejskim, uczestniczącym w realizacji ZIT/RIT zakresu zadań obejmującego w szczególności **wybór przedsięwzięć/projektów do dofinansowania** (negocjacyjna ścieżka wdrażania w trybie pozakonkursowym oraz uzupełniająco tryb konkursowy) oraz udział w procesie przygotowania i akceptacji kryteriów wyboru projektów w obszarach dedykowanych ZIT/RIT poprzez udział przedstawicieli subregionów w Komitecie Monitorującym RPO WSL 2014-2020. Ważnym elementem realizacji ZIT/RIT jest zapewnienie **zdolności instytucjonalnej** do udziału w zarządzaniu Programem. Podmiot zarządzający i administrujący realizacją ZIT/RIT będzie musiał spełnić warunki związane z systemem realizacji, monitorowania i sprawozdawczości określone przez IZ RPO WSL 2014-2020. Ogólny zakres i sposób realizacji tych warunków zostanie określony w Porozumieniu zawartym między podmiotem reprezentującym partnerów uczestniczących w realizacji ZIT/RIT a IZ RPO WSL 2014-2020.

Koszty funkcjonowania ZIT w uzgodnionym zakresie będą finansowane w ramach krajowego Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Koszty operacyjne funkcjonowania RIT, włączając poniesione koszty instytucji zarządzających i administrujących RIT, będą finansowane w ramach pomocy technicznej RPO WSL 2014-2020.

4.1. ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

Ze względu na szerokie zastosowanie instrumentów terytorialnych ZIT i RIT oraz uwzględnienie w ramach ZIT/RIT podejścia bottom-up tj. m.in. realizacji działań z udziałem lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych, promowania szerokiego zastosowania zasady partnerstwa w planowaniu i uzgadnianiu interwencji ZIT/RIT, w tym szerokich konsultacji społecznych Strategii ZIT, nie planuje się w ramach RPO WSL 2014-2020 bezpośredniego zastosowania instrumentu RLKS. Wsparcie przedsięwzięć i inicjatyw lokalnych, w szczególności na obszarach wiejskich będzie realizowane w sposób horyzontalny poprzez ich zaangażowanie w przygotowanie i realizację Strategii ZIT oraz pośrednio poprzez umożliwienie partnerom lokalnym dostępu do środków w ramach poszczególnych osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020 w trybie konkursowym, ze

szczególnym uwzględnieniem działań w zakresie rewitalizacji społecznej, ekonomicznej i fizycznej, integracji społecznej i świadczenia szeroko rozumianych usług społecznych, zwiększenia aktywności społeczno-zawodowej, zachowania dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

4.2. RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS

Zgodnie z zapisami UP działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich będą realizowane w szczególności z zastosowaniem instrumentu ZIT. W ramach RPO WSL 2014-2020 instrument ZIT będzie wdrażany na obszarze **Metropolii Górnośląskiej i jej otoczenia funkcjonalnego - obejmującego cały Subregion Centralny**. W skład Metropolii Górnośląskiej i jej otoczenia funkcjonalnego wchodzi 81 jednostek samorządu terytorialnego m.in. miasto wojewódzkie, wszystkie miasta z rdzenia obszaru funkcjonalnego oraz gminy i powiaty obszaru funkcjonalnego. Delimitacja obszaru została dokonana w oparciu o dwa elementy: Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" oraz uzgodnienia z jednostkami samorządu terytorialnego zainteresowanymi współpracą w ramach Subregionu Centralnego. Pełna list gmin i powiatów wchodzących w skład Subregionu znajduje się w załączniku do Programu (Załącznik nr 5).

Wsparcie zrównoważonego rozwoju Metropolii Górnośląskiej i jej otoczenia funkcjonalnego będzie realizowane w oparciu o zapisy Strategii ZIT. Strategia ZIT pełni rolę „strategii określającej zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych, demograficznych i społecznych, które mają wpływ na obszary miejskie", o której mowa w art. 7 Rozporządzenia o EFRR. Zgodnie z w/w Rozporządzeniem oraz projektem UP na działania w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich zostanie przeznaczone minimum 5% krajowej alokacji EFRR. Na realizację działań w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w Subregionie Centralnym przeznaczone zostaną środki w wysokości 793 097 799 EUR (w tym środki pochodzące z tzw. rezerwy programowej (EFRR i EFS) w kwocie 484 000 000 EUR).

Wsparcie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w województwie śląskim skoncentrowane będzie na realizacji celów rozwojowych określonych w Strategii ZIT, obejmujących następujące uzgodnione kierunki interwencji:

- przygotowanie terenów inwestycyjnych na obszarach typu „brownfield", zlokalizowanych w Subregionie Centralnym,
- kompleksowe wspieranie efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii,
- rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego cały Subregion Centralny,
- poprawę gospodarowania odpadami w Subregionie,
- poprawę gospodarki wodno-ściekowej na obszarze funkcjonalnym Subregionu,
- poprawę stanu środowiska przyrodniczego na obszarze Subregionu,
- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów Subregionu,
- poprawę dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze Subregionu.

Wsparcie w ramach ZIT będzie skoncentrowane zarówno geograficznie, jak i tematycznie, zgodnie z zapisami Strategii ZIT. Wsparcie będzie służyło realizacji celów poszczególnych tematycznych osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020, odpowiadających wskazanym powyżej kierunkom interwencji. Głównymi kryteriami wyboru przedsięwzięć do wsparcia w formule ZIT będzie ich zintegrowany charakter i komplementarność. Wspierana będzie realizacja przedsięwzięć integrujących działania „miękkie" finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz działania inwestycyjne wspierane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w szczególności w obszarze przywracania funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów Subregionu oraz poprawy dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze funkcjonalnym. Typy działań rekomendowane do wsparcia w ramach wskazanych wyżej kierunków interwencji zostały szerzej opisane w poszczególnych osiach priorytetowych RPO WSL 2014-2020.

Działania w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane w ramach ZIT w Subregionie Centralnym będą komplementarne z działaniami w ramach innych osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020 m.in. w obszarze wzmacniania badań, rozwoju technologicznego oraz innowacji (Cel tematyczny 1, Priorytety inwestycyjne: 1.1 i 1.2), wsparcia potencjału instytucji otoczenia biznesu (Cel tematyczny 3, Priorytet Inwestycyjny 3.4), zachowania dziedzictwa kulturowego (Cel tematyczny 6, Priorytet inwestycyjny 6.4), wsparcia infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury ochrony zdrowia (Cel tematyczny 9, Priorytet inwestycyjny 9.1), wsparcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na obszarach o szczególnym nagromadzeniu problemów społecznych i gospodarczych (OSI „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji"). Działania w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane w ramach ZIT w Subregionie Centralnym będą komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych, w szczególności PO IiŚ 2014-2020, w zakresie wsparcia kompleksowych projektów dotyczących efektywności energetycznej i niskoemisyjnego transportu publicznego wynikających ze Strategii ZIT (Cel tematyczny 4, Priorytety Inwestycyjne 4.3 i 4.5, Cel tematyczny 7, Priorytet inwestycyjny 7.4).

Zasady zarządzania i wdrażania ZIT w Subregionie Centralnym, zostały opisane w części ogólnej rozdziału 4. Zintegrowane podejście terytorialne.

Tabela 8. Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

1. Fundusz	2. szacunkowa kwota wsparcia EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS (EUR)	2. udział alokacji z kolumny 2 w całości alokacji funduszu na program
Łącznie EFRR	693 119 912,80	28%
Łącznie EFS	99 977 886,22	10%
Razem EFRR + EFS	793 097 799,02	23%

Tabela 9. Opis realizacji ZIT w Programie

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja
EFRR	III	3	3.1	42 366 615,65
EFRR	IV	4	4.1	28 069 362,86
			4.3	112 061 626,47
			4.5	348 244 103,00
EFRR	V	6	6.1	21 909 473,64
			6.2	37 924 984,20
			6.4	2 230 595,38
EFS	VIII	8	8.5	2 837 702,39
			8.7	5 638 960,93
			8.8	5 807 941,32
			8.9	4 923 565,50
			8.10	5 458 483,99
EFRR	X	9	9.1	16 587 095,64
			9.2	50 870 601,21
EFS	IX		9.4	22 595 608,80
			9.7	17 142 314,93
EFS	XI	10	10.1	11 632 295,39
			10.3	23 941 012,97
EFRR	XII		10.4	32 855 454,75
Razem EFRR + EFS				**793 097 799,02**

4.3. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

Poza realizacją ZIT na obszarze Subregionu Centralnego, Instytucja Zarządzająca RPO WSL 2014-2020, w uzgodnieniu z partnerami lokalnymi, zakłada realizację zintegrowanego podejścia terytorialnego na obszarach funkcjonalnych pozostałych trzech subregionów tj.: Północnego, Południowego i Zachodniego. Podejście takie pozwoli na kontynuację dotychczasowych działań na rzecz rozwoju terytorialnego w regionie, przyczyni się do szerszego włączenia partnerów lokalnych w proces wyboru przedsięwzięć do dofinansowania oraz wzmocnienia współpracy na rzecz osiągania celów RPO WSL 2014-2020.

Wyznaczenie obszarów wsparcia zostało dokonane w oparciu o dwa elementy: Strategię rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+" oraz uzgodnienia z jednostkami samorządu terytorialnego zainteresowanymi współpracą w ramach obszarów. Pełna list gmin i powiatów wchodzących w skład Subregionów znajduje się w załączniku do Programu. (Załącznik nr 6).

Na ww. obszarach planowane jest zastosowanie instrumentu Regionalnych Inwestycji Terytorialnych, którego cele i zasady realizacji będą zbliżone do zastosowanych w instrumencie ZIT, zgodnie z art. 36 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

ustanawiającego wspólne przepisy dla EFSI oraz zapisami UP. Wsparcie będzie realizowane na podstawie Strategii RIT opracowanych przez poszczególne Subregiony.

Na realizację zintegrowanych działań terytorialnych na obszarach ww. Subregionów przeznaczone zostaną środki z podstawowej alokacji RPO WSL 2014-2020 w kwocie 314 710 751 EUR.

Wsparcie ww. Subregionów w formule RIT w ramach poszczególnych osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020 jest tożsame tematycznie ze wsparciem kierowanym do opisanego w poprzednim rozdziale Subregionu Centralnego i obejmuje następujące kierunki interwencji:

- przygotowanie terenów inwestycyjnych na obszarach typu „brownfield",
- kompleksowe wspieranie efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii,
- rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu w Subregionach,
- poprawę gospodarowania odpadami,
- poprawę gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawę stanu środowiska przyrodniczego na obszarze Subregionów,
- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów Subregionów,
- poprawę dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze funkcjonalnym Subregionu.

Wsparcie będzie skoncentrowane zarówno geograficznie, jak i tematycznie, zgodnie z uzgodnionymi zapisami Strategii RIT. Konkretne kierunki interwencji i poziom wsparcia będą dostosowane do specyficznych wyzwań i potrzeb Subregionów. Środki przeznaczone na realizację RIT zostaną podzielone z uwzględnieniem m.in. liczby mieszkańców, poziomu bezrobocia oraz PKB/1 mieszkańca. Głównymi kryteriami wyboru przedsięwzięć do wsparcia w formule RIT będzie ich zintegrowany charakter i komplementarność. Wspierana będzie realizacja przedsięwzięć integrujących działania „miękkie" finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz działania inwestycyjne wspierane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w szczególności w obszarze przywracania funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów subregionu oraz poprawy dostępu i jakości usług edukacyjnych na obszarze funkcjonalnym. Typy działań rekomendowane do wsparcia w ramach wskazanych wyżej kierunków interwencji zostały szerzej wskazane w opisach Osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020.

Działania w ramach RIT w Subregionach: Północnym, Południowym i Zachodnim będą komplementarne z działaniami w ramach innych Osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020 m.in. w obszarze wsparcia potencjału instytucji otoczenia biznesu (Cel tematyczny 3, Priorytet Inwestycyjny 3.4), zachowania dziedzictwa kulturowego (Cel tematyczny 6, Priorytet inwestycyjny 6.4), wsparcia infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury ochrony zdrowia (Cel tematyczny 9, Priorytet inwestycyjny 9.1), wsparcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na obszarach o szczególnym nagromadzeniu problemów społecznych i gospodarczych (OSI „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji" oraz OSI „obszary wiejskie, w tym o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe"). Działania w ramach RIT w ww. subregionach będą komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych, w szczególności PO IiŚ 2014-

2020, finansowanego z Funduszu Spójności, PO WER oraz działań realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Zasady zarządzania i wdrażania RIT zostały opisane w części wprowadzającej rozdziału 4. Zintegrowane podejście terytorialne.

Tabela 10. Szacunkowa alokacja dla RIT, realizowanych poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich wskazanymi w sekcji 4.2 (wielkość zagregowana)

Oś priorytetowa	Fundusz	Szacunkowa alokacja (wsparcie unijne) (EUR)
III	EFRR	6 076 702,60
IV	EFRR	150 901 863,40
V	EFRR	51 886 394,00
VIII	EFS	4 327 698,73
IX	EFS	13 717 560,03
X	EFRR	43 246 088,00
XI	EFS	17 919 405,02
XII	EFRR	26 635 039,20
Razem EFRR + EFS		314 710 750,98

4.4. MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓŁPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH

Strategia dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020

Interwencja w ramach RPO WSL 2014-2020 będzie realizowana z uwzględnieniem zapisów *Strategii Rozwoju Polski Południowej do roku 2020*. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 stycznia 2014 r. jako strategia ponadregionalna. Powstał on w oparciu o zapisy, , przyjętej przez Sejmiki województwa małopolskiego i śląskiego w dniu 5 kwietnia 2013 r., *Strategii dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020*, stanowiącej inicjatywę oddolna obu regionów..

Celem nadrzędnym dokumentu jest wykreowanie Polski Południowej jako nowoczesnego i atrakcyjnego regionu w Europie poprzez realizację następujących celów strategicznych:

- Europol górnośląsko-krakowski obszarem koncentracji innowacyjności i kreatywności, wyznaczającym trendy rozwojowe i wpisującym się w sieć najdynamiczniej rozwijających się metropolii europejskich,

- Polska Południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystywania możliwości rozwojowych,
- Polska Południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu.

Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020 identyfikuje możliwości współpracy pomiędzy województwami śląskim i małopolskim oraz wskazuje kierunki i typy projektów umożliwiające rozwijanie i zacieśnianie tej współpracy. Za kluczową uznano współpracę w następujących dziedzinach: kapitał ludzki, gospodarka i sektor badawczo-rozwojowy, turystyka i kultura, system komunikacyjny oraz ochrona środowiska.

W ramach regionalnych programów operacyjnych obu województw wspierane będą obszary, które wpisują się w realizację celów Strategii. Programy te mogą służyć wsparciu zadań o skali regionalnej (wykorzystujące wspólny potencjał i oddziaływujące pozytywnie na pozycję rozwojową makroregionu). W ramach procesu negocjacji kontraktu terytorialnego, zaproponowane zostały przez Urzędy Marszałkowskie obu województw uzgodnione przedsięwzięcia, realizujące cele Strategii Rozwoju Polski Południowej.

Wkład działań RPO WSL 2014-2020 w realizacji celów Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego

Przyjęta w 2009 r. przez Radę Europejską *Strategia dla Regionu Morza Bałtyckiego* (SUE RMB) stawia sobie za cel rozwiązywanie istotnych problemów środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego oraz poprawę dynamiki rozwoju gospodarczego obszarów nad nim położonych.
Kluczowe cele Strategii to:
A. Ocalenie morza
B. Rozwój połączeń w regionie,
C. Zwiększenie dobrobytu.
Katalog obszarów priorytetowych Strategii dotyczy m. in. tematów z zakresu ochrony środowiska, edukacji, energii, transportu, innowacji.
RPO WSL 2014-2020 przewiduje wsparcie obszarów, które są spójne z Planem Działań Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego i realizują jej cele.
Przede wszystkim dotyczy to wsparcia przedsiębiorczości i wzmocnienia innowacyjności gospodarki, co przyczyni się do realizacji celu trzeciego Strategii - Zwiększenie dobrobytu.
Niezwykle istotne znaczenie przyznaje się w Programie wzmacnianiu powiązań transportowych. Ponadto przewiduje się wsparcie działań z zakresu energetyki i technologii informacyjno-komunikacyjnych. Wszystkie te działania wpisują się w realizację celów Strategii w zakresie priorytetu drugiego – Rozwój połączeń w regionie.
Część środków Programu przeznaczona zostanie również na gospodarkę ściekową i gospodarkę odpadami. Przyczyniać się będzie zatem do realizacji Priorytetu pierwszego Strategii – Ocalenie morza.

5. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

5.1. IDENTYFIKACJA INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU

Tabela 11. Wykaz IZ, IC, IA, IP oraz dane kontaktowe

Instytucja	Nazwa instytucji, departament lub inna jednostka organizacyjna	Kierownictwo instytucji (zajmowane stanowisko)
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Śląskiego Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Marszałek Województwa Śląskiego
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	nie dotyczy	nie dotyczy
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej
Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów	minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z system instytucjonalnym dla PS opisanym w UP.

Funkcje Instytucje koordynującej realizację UP pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję IZ pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego (KPO) lub zarząd województwa (RPO). Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcje instytucji certyfikującej. Przewiduje się powierzenie części zadań Instytucjom pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Nie wyklucza się również powołania w razie potrzeby Instytucji Wdrażających. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu IT przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

Instytucja Zarządzająca

Instytucją Zarządzającą RPO WSL 2014-2020 jest Zarząd Województwa Śląskiego.

Zgodnie z art. 125 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 Instytucja Zarządzająca odpowiada za zarządzanie programem operacyjnym zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami.

- W odniesieniu do zarządzania programem operacyjnym, instytucja zarządzająca:
  - wspiera prace komitetu monitorującego;
  - opracowuje roczne i końcowe sprawozdania z wdrażania;
  - udostępnia instytucjom pośredniczącym oraz beneficjentom informacje, które są istotne odpowiednio dla wykonywania ich zadań i wdrażania operacji;
  - ustanawia system elektronicznej rejestracji i przechowywania danych dotyczących każdej operacji;
  - zapewnia, aby dane, o których mowa w lit. d), były gromadzone, wprowadzane do systemu, o którym mowa w lit. d) i tam przechowywane.;

- W odniesieniu do wyboru operacji instytucja zarządzająca:
  - sporządza i, po zatwierdzeniu, stosuje odpowiednie procedury wyboru i kryteria, które:
    - zapewniają, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów;
    - są niedyskryminacyjne i przejrzyste;
    - uwzględniają ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8;
  - zapewnia, aby wybrana operacja wchodziła w zakres funduszu lub funduszy polityki spójności oraz aby mogła być przypisana do kategorii interwencji;
  - zapewnia, aby beneficjent otrzymał dokument określający warunki wsparcia dla każdej operacji;
  - upewnia się przed zatwierdzeniem operacji, że beneficjenci dysponują administracyjną, finansową i operacyjną zdolnością do spełnienia warunków, o których mowa w lit. c);
  - upewnia się, że jeżeli operacja rozpoczęła się przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie do instytucji zarządzającej, przestrzegano obowiązujących przepisów prawa dotyczących danej operacji;
  - zapewnia, aby operacje wybrane do dofinansowania z funduszy nie obejmowały przedsięwzięć będących częścią operacji, które zostały objęte lub powinny były zostać objęte procedurą odzyskiwania zgodnie z art. 71 w następstwie przeniesienia działalności produkcyjnej poza obszar objęty programem;
  - określa kategorie interwencji do których przypisane są wydatki związane z operacją.

- W odniesieniu do zarządzania finansowego i kontroli programu operacyjnego instytucja zarządzająca:
  - kontroluje, czy dofinansowane produkty i usługi zostały dostarczone, czy wydatki deklarowane przez beneficjentów zostały zapłacone oraz, czy spełniają one obowiązujące przepisy prawa, wymagania programu operacyjnego oraz warunki wsparcia operacji;

- zapewnia, aby beneficjenci uczestniczący we wdrażaniu operacji, których koszty zwracane są na podstawie faktycznie poniesionych kosztów kwalifikowalnych, prowadzili oddzielny system księgowości lub korzystali z odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją;
- wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka;
- ustanawia procedury zapewniające przechowywanie zgodnie z wymogami art. 72 lit. g) wszystkich dokumentów dotyczących wydatków i audytów wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu;
- sporządza deklarację zarządczą i roczne podsumowanie, o których mowa w art. 59 ust. 5 lit. a) i b) rozporządzenia finansowego.

IZ RPO WSL 2014-2020 poza funkcjami związanymi z zarządzaniem i kontrolą, pełni również funkcję Instytucji Certyfikującej zgodnie z przepisami [art. 123] rozporządzenia ramowego. powierzone zostały zadania związane z certyfikacją wydatków do Komisji Europejskiej, Warunkiem niezbędnym dla pełnienia przez instytucję zarządzającą zadań związanych z certyfikacją w ramach danego programu operacyjnego jest zapewnienie rozdzielenia realizacji zadań zarządczo - kontrolnych od certyfikacji.

Zgodnie z art. 126 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 Instytucja certyfikująca programu operacyjnego odpowiada za:

- sporządzanie i przedstawianie Komisji wniosków o płatność i poświadczanie, że wynikają one z wiarygodnych systemów księgowych, są oparte na weryfikowalnych dokumentach potwierdzających i były przedmiotem weryfikacji przeprowadzonych przez instytucję zarządzającą;
- sporządzanie zestawienia wydatków, o którym mowa w art. 59 ust. 5 lit. a) rozporządzenia finansowego;
- poświadczanie kompletności, rzetelności i prawdziwości zestawienia wydatków oraz poświadczanie, że wydatki ujęte w tym zestawieniu są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa oraz zostały poniesione w związku z operacjami wybranymi do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego i zgodnymi z obowiązującymi przepisami prawa;
- zapewnienie, by istniał system, w którym rejestruje się i przechowuje, w formie elektronicznej, dokumentację księgową w odniesieniu do każdej operacji, zdolny do obsługi wszystkich danych wymaganych do sporządzenia wniosków o płatność i zestawienia wydatków, w tym rozliczeń kwot podlegających odzyskaniu, kwot odzyskanych i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu na rzecz operacji lub programu operacyjnego;
- zapewnienie, do celów sporządzania i składania wniosków o płatność, aby otrzymała od instytucji zarządzającej odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji przeprowadzonych w odniesieniu do wydatków;

- uwzględnienie, podczas sporządzania i składania wniosków o płatność, wyników wszystkich audytów przeprowadzonych przez instytucję audytową lub na jej odpowiedzialność;
- utrzymywanie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zadeklarowanych Komisji oraz odpowiadającego im wkładu publicznego wypłaconego na rzecz beneficjentów;
- prowadzenie ewidencji kwot podlegających odzyskaniu i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu na rzecz operacji. Kwoty odzyskane są zwracane do budżetu Unii przed zamknięciem programu operacyjnego poprzez potrącenie ich z następnego zestawienia wydatków.

RPO WSL 2014-2020 będzie wdrażane poprzez Instytucje Pośredniczące usytuowane w strukturze organizacyjnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego:
- Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego.

IZ RPO WSL 2014-2020 przewiduje powołanie Instytucji Wdrażających, które zostaną opisane w dokumentach uszczegóławiających.

Dane kontaktowe:
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
ul. Ligonia 46, 40-037 Katowice

Instytucja audytowa

Instytucja audytowa powoływana jest, zgodnie z [art. 123 ust. 4] rozporządzenia ramowego. Rola instytucji audytowej dla regionalnego programu operacyjnego jest powierzona Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, który sprawuje swoją funkcję przy pomocy jednej z komórek organizacyjnych (departamentów) w Ministerstwie Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej.

Zgodnie z art. 127 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 Instytucja audytowa programu operacyjnego odpowiada za:
- zapewnienie prowadzenie audytów prawidłowego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego, na podstawie stosownej próby operacji w oparciu o zadeklarowane wydatki;
- w przypadku audytów przeprowadzanych przez podmiot inny niż instytucja audytowa, instytucja audytowa zapewnia takim podmiotom niezbędną niezależność funkcjonalną;
- zapewnienie międzynarodowych standardów audytu w trakcie czynności audytowych;
- przygotowanie strategii audytu dla przeprowadzania audytów w ciągu ośmiu miesięcy od przyjęcia programu operacyjnego;
- sporządzenie:
  - opinię audytową zgodnie z art. 59 art. 5 akapit drugi rozporządzenia finansowego;

- sprawozdanie z kontroli, przedstawiające główne wyniki audytów przeprowadzonych zgodnie z ust. 1, w tym ustalenia dotyczące defektów stwierdzonych w systemach zarządzania i kontroli, oraz proponowane i wdrożone działania naprawcze.

Dane kontaktowe:
Ministerstwo Finansów
ul. Świętokrzyska 12, 00-916 Warszawa

Podmiot udzielający desygnacji

System krajowej desygnacji, przewidziany w [art. 124 i następnych] rozporządzenia ramowego stanowi gwarancję poprawnego działania systemu realizacji programów operacyjnych, zarówno w wymiarze instytucjonalnym, jak i proceduralnym. Celem tego procesu jest weryfikacja posiadania przez IZ i IP niezbędnych zdolności instytucjonalnych oraz, że we wszystkich programach jest zapewniona obsługa niezbędnych procesów implementacyjnych z zachowaniem wspólnych wymogów wynikających z ww. rozporządzenia.

Desygnacji podlegają instytucje zarządzające, pełniące jednocześnie funkcje instytucji certyfikujących. W przypadku, gdy część zadań instytucji zarządzającej związanych z realizacją programu operacyjnego zostaje powierzona innej instytucji, obowiązkowi uzyskania desygnacji podlegają wszystkie instytucje, którym zostały powierzone zadania, tj. instytucje pośredniczące i wdrażające.

Dane kontaktowe:
Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju
ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa

Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy do spraw finansów publicznych. Środki przekazywane przez Komisję Europejską jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcowa zostaną włączone do budżetu państwa jako jego dochody. Z kolei z budżetu państwa będą przekazywane środki na finansowanie projektów.

Dane kontaktowe:
Ministerstwo Finansów
ul. Świętokrzyska 12, 00-916 Warszawa

System monitorowania i sprawozdawczości

Sprawozdawczość i monitorowanie realizowane będzie systematycznie i terminowo przez cały okres programowania oraz na wszystkich poziomach wdrażania programu operacyjnego w tym również w zakresie Zintegrowanego Podejścia Terytorialnego (ZIT/RIT). Za prawidłowy przebieg procesu sprawozdawczości odpowiedzialna będzie Instytucja Zarządzająca. Zasady i tryb sprawozdawczości w ramach programu operacyjnego oparte będą

na regulacjach unijnych/krajowych i zostaną sprecyzowane w podręcznikach procedur wdrażania i wytycznych.

Mierzeniu postępu rzeczowego programu operacyjnego posłużą przede wszystkim wskaźniki z listy wskaźników kluczowych (WLWK).

W terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia Polski o decyzji dotyczącej przyjęcia przez Komisję Europejską programu operacyjnego zostanie powołany Komitet Monitorujący. W jego skład wchodzić będą przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, wszelkich Instytucji Pośredniczących oraz przedstawiciele właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji. W pracach komitetu w roli doradcy uczestniczyć będzie przedstawiciel Komisji Europejskiej. Ponadto jeżeli Europejski Bank Inwestycyjny wniesie wkład w program, jego przedstawiciel także może uczestniczyć w pracach Komitetu Monitorującego w charakterze doradczym.

Komitet Monitorujący będzie dokonywał m.in. przeglądu realizacji PO i postępów w osiąganiu jego celów, a także zaangażowany będzie w proces ewaluacji.

System ewaluacji

Instytucja Zarządzająca odpowiada za prowadzenie ewaluacji (oceny) Programu. Zgodnie z [art. 54] rozporządzenia ramowego ewaluacje przeprowadza się w celu poprawy jakości projektowania i wdrażania programów, jak również w celu analizy ich efektywności, skuteczności oraz wpływu.

Dla perspektywy finansowej 2014-2020 prowadzone będą następujące rodzaje ewaluacji:

- Ewaluacja ex ante, przeprowadzana w celu poprawy jakości programowania, przekazywana do Komisji Europejskiej wraz ze streszczeniem w tym samym czasie co Program.
- Ewaluacje bieżące oceniające trafność, skuteczność, efektywność oraz wpływ Programu, realizowane na podstawie planu ewaluacji podczas okresu programowania.
- Ewaluacja ex post, przeprowadzona będzie nie później do 31 grudnia 2024. Realizowana będzie przez KE we współpracy z Państwem członkowskim i Instytucją Zarządzającą PO. Obejmie skuteczność i efektywność Programu, jak również jego wkład w realizację strategii Europa 2020.

Szczegółowy plan działań z zakresu ewaluacji Programu zawarty jest w planie ewaluacji. Instytucja Zarządzająca sporządza plan ewaluacji i przedstawia go na posiedzeniu Komitetu Monitorującego nie później niż rok po przyjęciu RPO WSL 2014-2020. Plan ewaluacji stanowi podstawę organizacji oceny programu w trakcie jego trwania. Plan ewaluacji składa się z następujących elementów: 1) listy tematów badań ewaluacyjnych wraz z uzasadnieniem ich realizacji, 2) metod przewidzianych do zastosowania wraz z określeniem zapotrzebowania

na dane, 3) sposobów zapewnienia dostarczenia odpowiedniego zakresu danych na użytek ewaluacji, 4) harmonogramu procesu ewaluacji, 5) sposobów komunikacji wyników ewaluacji, 6) zasobów ludzkich, 7) budżetu oraz 8) działań ukierunkowanych na budowę kultury ewaluacyjnej (w tym planu szkoleń).

Instytucja Zarządzająca odpowiedzialna jest za przeprowadzanie oceny w trakcie trwania okresu programowania w tym oceny w celu analizy efektywności, skuteczności i wpływu Programu. Co najmniej raz podczas okresu programowania ocena obejmie analizę sposobu, w jaki wsparcie z funduszy przyczyniło się do osiągnięcia celów w odniesieniu do każdego priorytetu.

W trakcie realizacji procesu ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Instytucja Zarządzająca współpracuje z Krajową Jednostką Ewaluacji. Realizacja planów ewaluacji podlega monitorowaniu przez KE oraz - dodatkowo - przez KJE. Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest do raportowania wyżej wymienionym podmiotom postępów z realizacji planu ewaluacji w tym m.in. stopnia wdrożonych rekomendacji.

Komitet Monitorujący jest włączony w realizację procesu ewaluacji. Rolą Komitetu jest akceptacja planu ewaluacji (oraz jego ewentualnych zmian), a także analiza postępu realizacji planu. W ramach prac Komitetu analizowane są wyniki badań ewaluacyjnych oraz sposób ich wykorzystania. Dzięki udziałowi w procesie ewaluacji KM, a w szczególności dzięki udziałowi jego członków reprezentujących partnerów społecznych będzie także zapewniona realizacja zasady partnerstwa w ww. procesie.

Badania ewaluacyjne są przeprowadzane przez funkcjonalnie niezależnych ekspertów. Niezależność funkcjonalna zapewniona będzie poprzez zlecanie badań ewaluacyjnych zgodnie z przepisami obejmującymi zamówienia publiczne, a w przypadku analiz wykonywanych w ramach Instytucji Zarządzającej, gdy ich zakres tematyczny będzie obejmować funkcjonowanie IZ, także z zachowaniem zasady rozdzielenia funkcji jednostek oceniających i podlegających ocenie. Aby zapewnić prawidłową realizację procesu ewaluacji Instytucja Zarządzająca zapewnia odpowiednie zasoby, w tym w szczególności odpowiedni potencjał kadrowy i organizacyjny.

Wszystkie oceny będą poddawane do publicznej wiadomości w całości.

System kontroli

Zgodnie z zapisami rozporządzenia ramowego podstawową funkcją kontrolną Instytucji Zarządzającej jest weryfikacja wydatków, polegająca na sprawdzeniu dostarczenia towarów i usług współfinansowanych w ramach projektów, faktyczność poniesienia wydatków oraz ich zgodność z zasadami wspólnotowymi i krajowymi. Instytucja Zarządzająca weryfikuje także czy beneficjenci uczestniczący w realizacji operacji prowadzili oddzielny system księgowości lub korzystali z odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją. Ponadto Instytucja Zarządzająca wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając rodzaje ryzyka.

Niniejsza weryfikacja może odbywać się w ramach następujących typów kontroli:

- kontrola na miejscu realizacji projektów (kontrole na zakończenie realizacji projektu, kontrole w trakcie realizacji projektu, kontrole doraźne);
- kontrola wydatków – kontrola dokumentów, w tym kontrole dokumentów w trakcie realizacji projektu (m. in. kontrola w trakcie weryfikacji wniosków o płatność, kontrole ex-ante Zamówień Publicznych,), kontrole dokumentów na zakończenie realizacji projektu;
- kontrola po zakończeniu realizacji projektu (w tym sprawdzająca trwałość projektu);
- kontrola krzyżowa (zgodnie z wytycznymi krajowymi).

Instytucja Zarządzająca sporządza również poświadczenie wiarygodności dotyczące zarządzania w sprawie funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, legalności i prawidłowości operacji leżących u podstaw oraz przestrzegania zasady należytego zarządzania finansami, wraz ze sprawozdaniem zawierającym wyniki przeprowadzonych kontroli zarządzania, wszelkie niedociągnięcia stwierdzone w systemach zarządzania i kontroli oraz wszelkie podjęte działania naprawcze.

Instytucja Zarządzająca określa warunki prowadzenia weryfikacji wydatków oraz podział obowiązków w ramach systemu zarządzania i kontroli RPO. W przypadku gdy Instytucja Zarządzająca jest również beneficjentem programu operacyjnego zapewnia się odpowiednie rozdzielenie funkcji, co do uzgodnień dotyczących weryfikacji wydatków.

Z uwagi na fakt, iż Instytucja Zarządzająca przekazuje cześć swoich zadań innym podmiotom, jest ona zobowiązana do prowadzenia kontroli systemowej, mającej na celu zapewnienie że wszystkie delegowane funkcje są realizowane w odpowiedni sposób, a system zarządzania i kontroli RPO działa prawidłowo, efektywnie i zgodnie z prawem.

W razie stwierdzenia w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych nieprawidłowości, Instytucja Zarządzająca jest zobowiązana do ich zgłoszenia zgodnie z systemem informowania o nieprawidłowościach.

Szczegółowe zasady systemu kontroli w ramach programu operacyjnego oparte będą na regulacjach unijnych/krajowych i zostaną sprecyzowane w podręcznikach procedur wdrażania i wytycznych

System informatyczny

Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ogólnego m.in. w zakresie: obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu.

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

System informatyczny SL 2014 umożliwia tworzenie określonych raportów, między innymi:
- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Dla celów zarządzania i sprawozdawczości, zgodnie z [art. 72 d), e) oraz g) oraz art. 125 ust. 2] rozporządzenia ramowego, poza systemem SL 2014 w instytucji zarządzającej oraz instytucjach pośredniczących będą wykorzystywane systemy informatyczne:
- Systemy finansowo-księgowe służące prowadzeniu księgowości;
- Systemy usprawniające monitorowanie wykonania programu, w tym w zakresie wskaźników;
- Systemy do zarządzania dokumentami w tych instytucjach.

Systemy informatyczne umożliwią komunikację pomiędzy beneficjentami a instytucjami zarządzającymi, certyfikującymi, audytowymi i pośredniczącymi, zgodnie z [art. 22 ust. 3] rozporządzenia ramowego. Na potrzeby wniosków o dofinansowanie oraz innych ustandaryzowanych formularzy wykorzystywany będzie Lokalny System Informatyczny (LSI). Centralny System Informatyczny SL2014 będzie zasilany danymi LSI, zgodnie z minimalnym zakresem określonym w wytycznych MIR, poprzez systemy wymiany danych (tzw. webserwisy).

W celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów systemy informatyczne będą posiadały następujące funkcjonalności:
- Interaktywne wypełnianie formularzy na podstawie danych, które zostały zebrane w poprzednich etapach procedury;
- Automatyczne obliczenia w celu zapobiegania ewentualnym błędom;
- Automatyczna weryfikacja poprawności formularzy, która pozwoli zmniejszyć liczbę korekt, a także ograniczyć liczbę dokumentów/wyjaśnień;
- Komunikaty wskazujące na możliwość wykonywania określonych działań;
- Automatyczne (on-line) śledzenie statusu załatwienia sprawy oraz stanu realizacji projektu;
- Dostępność historii projektu/dokumentów.

System informacji i promocji

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Działania informacyjno-promocyjne dla RPO WSL 2014-2020 prowadzone będą zgodnie z opracowaną przez IZ strategią i rocznymi planami działań o charakterze wykonawczym. Strategia zostanie opracowana w zgodności ze *Strategią Komunikacji* na poziomie kraju.

Działania informacyjne i promocyjne będą wspierać realizację RPO WSL 2014-2020, w szczególności poprzez działania skierowane m.in. do potencjalnych Beneficjentów, Beneficjentów i ogółu społeczeństwa. Ich rezultatem będzie m.in. :

- poinformowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczenie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnienie wśród mieszkańców województwa roli oraz efektów programu oraz poszczególnych projektów.

Skuteczna komunikacja zostanie wsparta dokumentami skierowanymi do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałami przeznaczonymi do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W działaniach informacyjno-promocyjnych wykorzystywany będzie także potencjał komunikacyjny samych Beneficjentów a działania charakteryzować się będą spójnością przekazu i komplementarnością komunikatów oraz narzędzi.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ramowego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

5.2 DZIAŁANIA ANGAŻUJĄCE STOSOWNYCH PARTNERÓW W PROCES PRZYGOTOWANIA PROGRAMU ORAZ ROLA PARTNERÓW ZAANAGAŻOWANYCH WE WDRAŻANIA, MONITOROWANIE, EWALUACJĘ PROGRAMU

5.2.1. Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu

Podmioty zaangażowane w przygotowanie programu

Proces przygotowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* rozpoczął się w 2011 r., kiedy to Zarządzeniem Dyrektora Wydziału Rozwoju Regionalnego Nr 11/2011 z dnia 12.10.2011 r. powołano *Międzyreferatowy Zespół ds. Polityki Spójności 2014-2020* w ramach Wydziału Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Zadaniem Zespołu jest realizacja zadań związanych z analizą rozporządzeń Komisji Europejskiej, dotyczących Polityki Spójności w perspektywie 2014-2020 oraz wykorzystaniem w tym procesie doświadczeń Wydziału Rozwoju Regionalnego we wdrażaniu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*, na rzecz programu operacyjnego na lata 2014-2020.

Kolejnym krokiem, było powołanie 2.11.2011 r. Zarządzeniem Nr 00161/2011 Marszałka Województwa Śląskiego *Zespołu ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* (dalej: Zespół ds. opracowania RZPR), w skład którego weszli przedstawiciele Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego oraz przedstawiciele Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości. W celu realizacji zasady partnerstwa oraz uwzględnienia podejścia terytorialnego, w prace Zespołu zostali włączeni przedstawiciele czterech subregionów województwa śląskiego (centralnego, północnego, południowego, zachodniego), których powołano Uchwałą Nr 2994/93/IV/2011 Zarządu Województwa Śląskiego, z dnia 3.11.2011 r. Ponadto, Zarząd Województwa Śląskiego Uchwałą Nr 2993/93/IV/2011 z dnia 3.11.2011 r. powołał konsultanta strategicznego do współpracy z *Zespołem ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* oraz do prac nad opracowaniem projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego.

Dotychczas odbyło się pięć posiedzeń ww. Zespołu, odpowiednio 7.11.2011 r., 11.06.2012 r., 10.05.2013 r., 7.08.2013 r. oraz 19.09.2013 r.

Zgodnie z zadaniami wynikającymi z zapisów *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (dalej: KSRR), która zakłada wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej poprzez tworzenie warunków instytucjonalnych dla kształtowania i rozwijania strategicznego myślenia o rozwoju, zarówno na poziomie

krajowym, jak i regionalnym, Zarząd Województwa podjął decyzję o powołaniu *Regionalnego Forum Terytorialnego* (dalej: Forum) - Uchwała Nr 3318/102/IV/2011 z dnia 1.12.2011 r., jako organu opiniodawczo-konsultacyjnego, działającego przy Zarządzie Województwa. Członkami Forum są osoby zasiadające w Komitecie Monitorującym Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, Podkomitecie Monitorującym Program Operacyjny Kapitał Ludzki, jak również w Komitecie Sterującym Regionalną Strategią Innowacji.

Członkowie *Regionalnego Forum Terytorialnego* Województwa Śląskiego reprezentują stronę samorządową (województwo, gminy, powiaty), stronę gospodarczą (przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia), naukowo-badawczą (najważniejsze w regionie uczelnie wyższe oraz ośrodki badawczo-naukowe), społeczną (organizacje pozarządowe oraz związki zawodowe). W skład Forum wchodzą również *stali obserwatorzy* z prawem głosu, którzy reprezentują stronę rządową, Kuratorium Oświaty w Katowicach oraz Komisję Europejską. Głównym zadaniem *Regionalnego Forum Terytorialnego* jest stymulowanie dyskusji strategicznej dotyczącej celów, kierunków i efektów polityki regionalnej w województwie. Dotychczas odbyło się sześć posiedzeń Forum, odpowiednio 14.12.2011 r., 13.06.2012 r., 10.12.2012 r., 15.05.2013 r., 24.09.2013 r. oraz 4.12.2013 r.

Dodatkowo, *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* zakłada również obligatoryjne utworzenie w każdym z województw *Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego*, działającego na wzór analogicznej instytucji na poziomie krajowym. Zgodnie z założeniami KSRR, *Regionalne Obserwatoria Terytorialne* mają tworzyć system współpracy i przepływu informacji między najważniejszymi podmiotami publicznymi, biorącymi udział w realizacji polityki rozwoju na szczeblu regionalnym, w celu monitorowania i oceny całości interwencji publicznej, mającej wpływ terytorialny. Mając na uwadze powyższe, Zarząd Województwa Śląskiego w 2011 r. podjął decyzję o utworzeniu w ramach Wydziału Planowania Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Referatu pn. *Regionalne Centrum Analiz Strategicznych* (SP RCAS), który pełni funkcję *Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.* SP RCAS wraz z właściwymi referatami w Wydziale Rozwoju Regionalnego oraz Wydziale Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, tworzy strukturę sieciową.

W toku prac nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (dalej: RPO WSL na lata 2014-2020), jak również w kontekście przygotowywanego mandatu negocjacyjnego do Kontraktu Terytorialnego, Zarząd Województwa Śląskiego podjął decyzję o konieczności powołania grupy roboczej ds. transportu dla perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020 – Uchwała Nr 452/237/IV/2013 z dnia 28.02.2013 r. W skład grupy roboczej weszli przedstawiciele Zarządu Województwa Śląskiego, Kolei Śląskich Sp. z o.o., przedstawiciel Zarządu Dróg Wojewódzkich, jak również przedstawiciele merytorycznych Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego: Komunikacji i Transportu, Planowania Strategicznego i Przestrzennego, Rozwoju Regionalnego oraz Publicznego Transportu Zbiorowego. Głównym zadaniem

ww. grupy roboczej jest określenie kryteriów wyboru kluczowych inwestycji transportowych oraz przygotowanie list rankingowych projektów, wskazanych do realizacji z udziałem wsparcia środków wspólnotowych z poziomu krajowego oraz regionalnego w ramach Polityki Spójności na lata 2014-2020.

Efektem prac ww. grupy roboczej jest wypracowanie list rankingowych projektów przewidzianych do realizacji na poziomie regionalnym w ramach przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego, najistotniejszych projektów z zakresu infrastruktury drogowej, projektów drogowych (obwodnic) oraz projektów kolejowych jako rekomendacji do mandatu negocjacyjnego do Kontraktu Terytorialnego. W rezultacie, Zarząd Województwa Śląskiego podjął uchwałę ws. przyjęcia list najistotniejszych przedsięwzięć w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej do realizacji w województwie śląskim w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020 - Uchwała Nr 703/246/IV/2013 z dnia 4.04.2013 r.

Zgodnie z rekomendacją Międzyresortowego Zespołu ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszy Spójności Unii Europejskiej ws. powołania w regionach Grup roboczych dla wsparcia przygotowania regionalnych programów operacyjnych finansowanych z polityki spójności, Zarząd Województwa Śląskiego podjął w tym zakresie niezbędne działania. Aby wykorzystać potencjał działającego w Województwie *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) oraz *Zespołu ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020 (Zespół ds. opracowania RZPR)* podjęto decyzję o rozszerzeniu bądź weryfikacji zakresu działania obu ciał, aktualizacji ich składu oraz konieczności nawiązania między nimi ściślejszej współpracy.

Zgodnie z Uchwałą Nr 1834/277/IV/2013 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 13.08.2013 r. do grona członków RFT dołączył przedstawiciel Stowarzyszenia Współpracy Regionalnej, natomiast skład stałych obserwatorów RFT został uzupełniony o przedstawicieli Sejmiku Województwa Śląskiego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Środowiska, a także kolejnych przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Ponadto, skład stałych obserwatorów został uzupełniony o Pełnomocnika Marszałka ds. Organizacji Pozarządowych i Równych Szans, Pełnomocnika Marszałka ds. osób niepełnosprawnych, Pełnomocnika Marszałka ds. współpracy ze środowiskami kombatanckimi, Pełnomocnika Marszałka ds. Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera. Jednocześnie, Zarządzeniem Nr 00025/13 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 7.06.2013 r. skład Zespołu został uzupełniony o Pełnomocnika Marszałka ds. Organizacji Pozarządowych i Równych Szans, a także została zmieniona nazwa Zespołu. Ponadto, w kontekście zmiany lidera Subregionu Centralnego oraz powołania lidera dla tzw. „ZIT krajowego" w Uchwale Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2994/93/IV/2011, z dnia 3.11.2011 r. w sprawie powołania przedstawicieli subregionów do współpracy z Zespołem ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020 oraz do prac nad opracowaniem projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego, dokonano aktualizacji składu przedstawicieli

subregionów - Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego Nr 1602/271/ IV/2013 z dnia 16.07.2013 r.

W efekcie, RFT oraz ww. Zespół w zmienionej nazwie na *Zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (RPO WSL 2014-2020), zawiązały współpracę na rzecz opracowania projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Współpraca z partnerami

Jednym z kluczowych elementów procesu programowania oraz zgodnie z podejściem opartym na partnerstwie i wielopoziomowym sprawowaniu rządów, w prace nad programem regionalnym po roku 2013 zostali włączeni partnerzy, w tym społeczno-gospodarczy.

Kierunkowymi kryteriami wyboru partnerów były:

- *status*, tzn. możliwość zakwalifikowania danego podmiotu do określonego w Rozporządzeniu Ogólnym[47] typu partnera;
- *tematyczny zakres działania*, biorąc pod uwagę cele oraz planowany zakres interwencji w ramach programu regionalnego;
- *potencjał instytucjonalny partnerów*, tzn. wiedzę i doświadczenie dające gwarancję wysokiej jakości dialogu merytorycznego.

Realizacja zasady partnerstwa opiera się o wytyczne horyzontalne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego przygotowane we współpracy z partnerami.

Wybór partnerów bazował na doświadczeniach perspektywy 2007-2013 z funkcjonowania Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, Podkomitetu Monitorującego Program Operacyjny Kapitał Ludzki, jak również Komitetu Sterującego Regionalną Strategią Innowacji. W prace nad opracowaniem Programu zostali włączeni przedstawiciele strony rządowej (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wojewoda), Komisji Europejskiej, samorządowej (województwo, gminy, powiaty), gospodarczej (przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia), naukowo-badawczej i rozwojowej (najważniejsze w regionie uczelnie wyższe oraz ośrodki naukowo-badawcze), społecznej (organizacje pozarządowe oraz związki zawodowe). Dobrym przykładem zinstytucjonalizowanej formy współpracy z ww. partnerami jest *Regionalne Forum Terytorialne*, jako platforma wymiany informacji i doświadczeń między aktorami polityki regionalnej z obszaru województwa śląskiego. Skład Forum został ustalony z zachowaniem proporcji ilościowych wszystkich tych grup. Już na pierwszym posiedzeniu członkowie Forum zostali poproszeni o deklarację, w zakresie jakiego zagadnienia chcieliby pracować podczas posiedzeń tematycznych, które przewiduje Regulamin Forum. W ramach

[47] Art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

kolejnych posiedzeń, prezentowano podstawy procesu programowania perspektywy 2014+, a także opracowane przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 (dalej: IZ RPO WSL) we współpracy z ww. partnerami, dokumenty programowe tj. odpowiednio *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* (dalej: Założenia), *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* oraz kolejne wersje *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*.

Dużą rolę dla wypracowania bądź skonsultowania zakresu interwencji, typów beneficjentów w ramach poszczególnych celów tematycznych odegrały zorganizowane warsztaty z ekspertami. Do udziału w procesie przygotowania programu regionalnego zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, samozatrudnienia, energetyki, środowiska, zrównoważonego rozwoju, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, włączenia społecznego, rewitalizacji, równouprawnienia i niedyskryminacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi, dialogu obywatelskiego oraz sfery działalności pożytku publicznego. Warsztaty zorganizowano dwukrotnie, tj. w celu konsultacji zapisów wspomnianych wyżej Założeń oraz w celu zaprezentowania projektu Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020. Efektem prac warsztatowych było zweryfikowanie np. zakresu wsparcia, typów projektów, katalogu beneficjentów oraz wypracowanie rekomendacji wobec rozwiązań proponowanych dla projektu RPO WSL 2014-2020, w tym również w kontekście opracowywanych dokumentów wdrożeniowych.

Należy podkreślić, że zgodnie z zasadą partnerstwa na każdym etapie opracowywania regionalnego programu operacyjnego po roku 2013, począwszy od czerwca 2012 r. kiedy Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR,* następnie *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* oraz kolejnych wersji przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego w kwietniu 2013 r. *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,* zapewniono możliwość zgłaszania uwag, komentarzy poprzez prowadzone przez IZ RPO WSL konsultacje społeczne ww. dokumentów. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych *Założeń* została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego oraz na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+, *Wstępnego Projektu* (…) dodatkowo na stronie internetowej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a w przypadku konsultacji społecznych kolejnych wersji projektu Programu również w dzienniku o zasięgu regionalnym. Ponadto, w ramach prowadzonych konsultacji społecznych IZ RPO WSL zorganizowała cykl spotkań i konferencji, skierowanych do wszystkich zainteresowanych osób czy podmiotów. Rejestracja uczestników na wspomniane wyżej wydarzenia odbywała się elektronicznie, poprzez zamieszczony na stronie internetowej formularz rejestracyjny. Należy podkreślić, że IZ RPO WSL dołożyła wszelkich starań, aby zapewnić szeroki dostęp do informacji nt. procesu przygotowania programu regionalnego, poprzez regularne

zamieszczanie informacji na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim). Wspomniane wyżej spotkania konsultacyjne organizowano we wszystkich subregionach, we współpracy z samorządami lokalnymi, tak aby zapewnić łatwy dostęp dla mieszkańców większych i mniejszych miast oraz wsi. Ponadto, dla osób, które z różnych przyczyn nie mogły osobiście wziąć udziału w konferencji konsultacyjnej projekt RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0., stworzono możliwość transmisji wydarzenia poprzez łącza internetowe. Na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 zamieszczono aplikację umożliwiającą transmisję wydarzenia na żywo.

Ważnym narzędziem wzmacniającym współpracę z partnerami, które jednocześnie pozwoliło m.in. na diagnozę potrzeb występujących w województwie, okazało się uruchomienie *bazy PARTNER 3*, o czym mowa w dalszej części dokumentu. Warto w tym miejscu jednak podkreślić, że dostęp do bazy miały zarówno podmioty czy instytucje pełniące rolę Koordynatora bazy, jak również opcjonalnie tworzone konta Użytkownika (decyzja w tym zakresie należała do Koordynatora). Rola tego ostatniego była dość istotna ze względu na niekiedy ich lokalny charakter działania, co mogło przełożyć się na lepszą identyfikację potrzeb rozwojowych w województwie. Na uwagę zasługuje również stała współpraca IZ RPO WSL z przedstawicielami subregionów, w kontekście zamiaru kontynuacji podejścia terytorialnego w postaci Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, np. poprzez konsultacje planowanego zakresu interwencji, która miałaby zostać objęta ww. instrumentem terytorialnym, a także zaangażowanie przedstawicieli subregionów do prac w utworzonych w województwie gremiach tj. *Regionalnym Forum Terytorialnym* oraz *Zespole ds. opracowania ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020*. Należy podkreślić, że oprócz zacieśnionej współpracy z partnerami, wartością dodaną partnerstwa w przygotowaniu programu jest wypracowanie przy udziale partnerów list projektów strategicznych dla rozwoju województwa, w szczególności z zakresu działalności badawczo-rozwojowej, transportu, ochrony środowiska czy ochrony zdrowia, a także wypracowanie obszarów/zakresu wsparcia np. w ramach instrumentu terytorialnego tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Warto podkreślić, że partnerzy wykazali się dużym zaangażowaniem i chęcią współpracy przy opracowaniu Programu, również w kontekście zgłaszanych propozycji projektów. Szczegółowa lista partnerów biorących udział w przygotowaniu bądź konsultacjach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, stanowi załącznik nr 2 do Programu.

Zaangażowanie partnerów we wdrażanie, monitorowanie i ewaluację programu

Korzystając z doświadczeń perspektywy 2007-2013, a także zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ogólnego[48] w celu monitorowania realizacji programu zostanie utworzony

[48] Art. 47 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów

Komitet Monitorujący. W jego skład wejdą m.in. przedstawiciele wszelkich instytucji pośredniczących i przedstawicieli partnerów, tj. przedstawiciele właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych, podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji. Skład Komitetu zostanie ustalony z zachowaniem proporcji ilościowych wszystkich tych grup. Komitet Monitorujący będzie aktywnie włączony w realizację procesu ewaluacji programu, np. poprzez akceptację planu ewaluacji, jak również analizę postępu realizacji planu. W ramach prac Komitetu analizowane będą wyniki badań ewaluacyjnych, sposób ich wdrożenia, a także monitorowanie realizacji zasady partnerstwa w procesie ewaluacji. Jednocześnie, w kontekście wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w prace Komitetu zostaną włączeni przedstawiciele Związku ZIT, który będzie uczestniczył w procesie przygotowania i akceptacji kryteriów wyboru projektów dla ZIT. W tym miejscu warto podkreślić, że w odniesieniu do kosztów operacyjnych funkcjonowania ZIT, planowane jest zaangażowanie środków Pomocy Technicznej w ramach programu krajowego oraz ze środków pomocy technicznej RPO WSL 2014-2020. W kontekście oceny postępu prowadzonej polityki regionalnej oraz oceny raportów, wniosków i rekomendacji nt kierunków rozwoju województwa śląskiego i usprawnienia procesu zarządzania, wdrażania, monitorowania, ewaluacji wykorzystany zostanie potencjał funkcjonującego w regionie *Regionalnego Forum Terytorialnego*. Ponadto, w celu sprawnego i efektywnego wdrażania RPO WSL na lata 2014-2020[49] w ramach IZ RPO WSL planowane jest utworzenie grup roboczych, w skład których wejdą przedstawiciele Wydziału Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, merytorycznie odpowiedzialnego za wdrażanie programu oraz przedstawiciele Instytucji Pośredniczącej.

Opis najistotniejszych przedsięwzięć, podjętych w kierunku opracowania programu

Jednym z pierwszych kroków w ramach przygotowań do opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* było uruchomienie 15.12.2011 r. *bazy PARTNER 3*, jako elektronicznego narzędzia, pomocnego w diagnozie potrzeb rozwojowych województwa śląskiego oraz identyfikacji przedsięwzięć (infrastrukturalnych oraz o charakterze społecznym) o strategicznym znaczeniu dla rozwoju regionu, które byłyby przewidziane do realizacji po 2013 roku. Propozycje projektów zgłaszane były w ramach 11 celów tematycznych, wynikających z Rozporządzenia Ogólnego[50]. Zaproszenie do składania propozycji przedsięwzięć zostało skierowane do

Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

[49] W zakresie inwestycji finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

[50] Art. 9 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i

jednostek samorządu terytorialnego, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, parków przemysłowych, izb, inkubatorów przedsiębiorczości, klastrów oraz Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Zgodnie z założeniami funkcjonowania *bazy PARTNER 3*, każda z zaproszonych jednostek miała możliwość wytypowania osoby do pełnienia funkcji Koordynatora, którego zadaniem było zgłaszanie projektów do bazy. W okresie działania bazy, tj. od 15.12.2011 r. do 30.06.2012 r. zostało zgłoszonych 1 325 projektów, na łączną kwotę 12 248 529 593 zł.

Należy podkreślić, że IZ RPO WSL przeprowadziła analizę wszystkich projektów zgłoszonych do *bazy PARTNER 3*, pod względem ich strategicznego znaczenia dla rozwoju województwa śląskiego. W efekcie, do każdej jednostki, która złożyła propozycję projektu zostało skierowane osobne pismo, w którym wskazano charakter projektu/projektów tj. jego/ich przewidywany zasięg oddziaływania (lokalny, regionalny) wraz z informacją, czy dany projekt/projekty będzie mógł być rekomendowany jako projekt strategiczny dla rozwoju województwa śląskiego, czy taki, który mógłby ubiegać się o dofinansowanie w ramach ścieżki konkursowej programu regionalnego po 2013 r., z zastrzeżeniem, jeśli wpisze się w kryteria ogłaszanych naborów. Jednocześnie, IZ RPO WSL poinformowała ww. jednostki, że ostateczna decyzja co do uznania danego projektu za strategiczny dla rozwoju województwa, zostanie podjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego na dalszym etapie, po przeprowadzeniu konsultacji społecznych.

Równolegle do toczącej się debaty nt. przyszłości Polski, w kontekście negocjacji pakietu legislacyjnego Polityki Spójności na lata 2014-2020, Zarząd Województwa Śląskiego podjął działania zmierzające do opracowania dokumentu, który otworzyłby debatę nt. przyszłości województwa śląskiego, w kontekście nadchodzącej perspektywy finansowej 2014-2020. W efekcie, 5.06.2012 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* (dalej: Założenia) - Uchwała Nr 1536/157/IV/2012. Objęły one swym zakresem najważniejsze wnioski płynące z analizy społeczno-gospodarczej województwa śląskiego, pożądane kierunki rozwoju województwa, a także potencjalne obszary do wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Warto podkreślić, że w opracowanym dokumencie wykorzystano również wyniki analiz propozycji projektów zgłoszonych do *bazy PARTNER 3*. W ramach realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu Założeń rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.06.2012 r. do 20.07.2012 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano ponad 300 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Jej efektem było opublikowanie najczęściej formułowanych uwag w formie bloków tematycznych na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+.

Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

W ramach przygotowań do opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* zorganizowano również cykl spotkań i warsztatów poświęconych wizji rozwoju województwa śląskiego, w kontekście perspektywy finansowej 2014-2020.

Warsztaty z Ekspertami

W celu konsultacji zapisów zawartych w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* pod względem ich adekwatności, trafności w zakresie m.in. typów projektów, beneficjentów zorganizowano warsztaty, na które zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, energetyki, środowiska, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, pomocy społecznej. Mając na uwadze zakres tematyczny i specyfikę każdego z ww. zagadnień, podjęto decyzję o ich pogrupowaniu w bloki tematyczne i organizacji spotkań w zakresie każdego z bloków.

Poniżej zamieszczono harmonogram przeprowadzonych warsztatów:

Lp.	Nazwa panelu	Moderator	Data
1.	Technologie informacyjno-komunikacyjne, transport i gospodarka niskoemisyjna	dr Krzysztof Wrana	25.06.2012 r.
2.	Innowacje, rozwój sektora B+R i gospodarki	prof. zw. dr hab. Andrzej Klasik	27.06.2012 r.
3.	Środowisko i przestrzeń	mgr inż. Jan Bondaruk	2.07.2012 r.
4.	Integracja społeczna, edukacja i rewitalizacja	dr Krzysztof Wrana	4.07.2012 r.

Spotkania subregionalne poświęcone aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”* na rzecz nowej Polityki Spójności 2014-2020

Na podstawie art. 12 a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1590 z późn. zm.) Sejmik Województwa Śląskiego dnia 13.02.2012 r. podjął Uchwałę Nr IV/18/3/2012 w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. W ramach prac związanych z aktualizacją *Strategii*, a także przygotowań do perspektywy 2014-2020, zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Podczas spotkań zaprezentowano m.in. przebieg prac nad założeniami dla *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*. Wnioski ze spotkań stanowiły wkład do aktualizowanego dokumentu *Strategii „Śląskie 2020”*, a także stanowiły podstawę do dalszej dyskusji na temat nowej perspektywy finansowej. W efekcie prowadzonych prac, dnia 1.07.2013 r. Sejmik Województwa Śląskiego przyjął *Strategię Rozwoju Województwa*

Śląskiego „Śląskie 2020+” - Uchwała Nr IV/38/2/2013. Dokument wyznacza najważniejsze wyzwania rozwojowe oraz cele strategiczne regionu, a także stanowi podstawę polityki rozwoju województwa śląskiego w perspektywie do roku 2020.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	19.06.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
2.	21.06.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
3.	26.06.2012 r.	Urząd Miasta Częstochowy	Północny
4.	28.06.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny

Ponadto, w ramach cyklu spotkań subregionalnych poświęconych opracowaniu *Strategii „Śląskie 2020+”*, zorganizowano warsztaty obejmujące swym zakresem zagadnienia związane z wyznaczeniem obszarów strategicznej interwencji (dalej: OSI), które zostały zdefiniowane w dokumentach rządowych i planowanych do wyznaczenia, w ramach nowej odsłony strategii rozwoju województwa. Celem spotkań była weryfikacja wyznaczonych kierunków działań oraz określenie miejsca i znaczenia każdego z czterech Subregionów w poszczególnych celach i kierunkach rozwoju województwa śląskiego. Do udziału w warsztatach zostali zaproszeni przedstawiciele Subregionów.

Poniżej zamieszczono harmonogram warsztatów:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	25.09.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Zachodni
2.	26.09.2012 r.	Urząd Miasta Częstochowy	Północny
3.	27.09.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Południowy
4.	28.09.2012 r.	Śląski Urząd Wojewódzki	Centralny

Spotkanie poświęcone wsparciu sektora MŚP, w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*

W zorganizowanym w dniu 18.09.2012 r. spotkaniu uczestniczyło 25 zaproszonych przedstawicieli środowiska MŚP, w tym izb gospodarczych, stowarzyszeń zrzeszających przedsiębiorców, jak również przedstawicieli Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości[51]. Celem spotkania było zweryfikowanie propozycji typów działań, projektów, katalogu beneficjentów, zaprezentowanych przez Wydział Rozwoju Regionalnego w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR,* prezentacja wyników konsultacji społecznych ww. dokumentu, jak również wyników

[51] Pełniącego zadania Instytucji Pośredniczącej II Stopnia.

warsztatów eksperckich, przeprowadzonych przez Wydział Rozwoju Regionalnego w czerwcu 2012 r.

Spotkania subregionalne związane z pracami nad *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego 2014-2020*

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*, było zorganizowanie spotkań z przedstawicielami Subregionów w kontekście zamiaru kontynuacji podejścia terytorialnego, w postaci ścieżki pozakonkursowej – Programów Rozwoju Subregionów, zastosowanego w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*. Podczas spotkań zaprezentowano stan wdrażania Programów Rozwoju dla każdego z Subregionów, jednocześnie w kontekście perspektywy 2014-2020 przedstawiono i przedyskutowano m.in. zagadnienia związane z koniecznością opracowania przez każdy Subregion *Strategii Rozwoju Subregionu*, jak również funkcjonowania przyszłych Programów Rozwoju Subregionów. Ponadto, omówiono założenia polityki spójności po roku 2013 i *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*, w tym propozycje kierunków wsparcia, zastosowanie mechanizmu ring-fencing'u oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań subregionalnych, w kontekście wsparcia z EFRR:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	9.10.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
2.	10.10.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
3.	11.10.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny
4.	15.10.2012 r.	Urząd Miasta w Częstochowie	Północny

Cykl warsztatów subregionalnych, w kontekście wsparcia z EFS

W celu uzyskania eksperckich rekomendacji założeń dotyczących zakresu wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2014-2020, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych Subregionów województwa śląskiego zorganizowano dodatkowy cykl warsztatów.

Warsztaty realizowane były w czterech grupach tematycznych, zgodnych z obszarami wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, tj. edukacja, integracja społeczna, rynek pracy oraz adaptacyjność. W pracach uczestniczyli przedstawiciele samorządów lokalnych, w tym przedstawiciele jednostek prowadzących działalność w ramach wymienionych wyżej obszarów wsparcia, przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, uczelni wyższych, agencji rozwoju lokalnego, regionalnych izb gospodarczych.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań subregionalnych:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	19.10.2012 r.	Mikołów	Centralny
2.	22.10.2012 r.	Żory	Zachodni
3.	24.10.2012 r.	Częstochowa	Północny
4.	30.10.2012 r.	Bielsko-Biała	Południowy

Spotkania z liderami Programów Rozwoju Subregionów, w kontekście wsparcia ze środków EFRR i EFS

W ramach prac nad opracowaniem *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* zorganizowano spotkania z liderami Programów Rozwoju Subregionów, które odbyły się w terminach 10.09.2012 r. oraz 14.11.2012 r. Ich celem było omówienie kwestii związanych z kształtem Programów Rozwoju Subregionów po roku 2013, również w kontekście nowego instrumentu wsparcia tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Spotkanie z przedstawicielami Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi

W kontekście konferencji pn. *W drodze do niskoemisyjnej gospodarki – szanse wykorzystania funduszy unijnych w latach 2014-2020 dla Województwa Śląskiego* zorganizowanej w dniu 19.11.2012 r. przez Samorząd Województwa Śląskiego wraz z TAURON Polska Energia S.A. w dniu 20.11.2012 r. zorganizowano spotkanie, na które zaproszono przedstawiciela Europejskiego Banku Inwestycyjnego, przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi oraz przedstawicieli Tauron Polska Energia S.A. Celem spotkania było omówienie kwestii związanych z gospodarką niskoemisyjną we wszystkich sektorach w kontekście pakietu energetyczno-klimatycznego UE oraz zaprezentowanie propozycji linii demarkacyjnej w ramach programów operacyjnych po roku 2013.

Ankieta

Jednym z najważniejszych działań podjętych w ramach prac nad *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, było przesłanie do wszystkich gmin i powiatów z terenu województwa śląskiego *Ankiety*.

Jej celem była ocena trafności i zasadności propozycji działań i typów projektów zawartych w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*, wskazanie najistotniejszych dla danej jednostki samorządu terytorialnego priorytetów inwestycyjnych, możliwych do realizacji po roku 2013 w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego wraz z określeniem propozycji działań i typów projektów, które nie zostały ujęte w *Założeniach*, a które mogłyby okazać się istotne w ramach realizacji danego celu tematycznego. Ponadto, zaproszone do udziału w *Ankiecie* jednostki zostały poproszone o wskazanie tzw. *specjalizacji subregionalnych*, tzn. typów

działań, projektów, które mogłyby być realizowane w ramach Programów Rozwoju Subregionów po 2013 roku, a także o wskazanie projektów kluczowych dla rozwoju danej jednostki, których realizacja planowana jest w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Ww. jednostki zostały również poproszone o wskazanie w ramach danego Subregionu typów projektów, które powinny być zaprogramowane ze szczególnym uwzględnieniem kwestii komplementarności Europejskiego Funduszu Społecznego względem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W *Ankiecie* zostały poruszone również kwestie związane z instrumentami terytorialnymi po roku 2013, tj. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (dalej: ZIT) czy rozwój lokalny kierowany przez społeczność (dalej: RLKS), w kontekście możliwości ich zastosowania w danym Subregionie.

Warsztaty wewnętrzne, w kontekście wsparcia ze środków EFS

W dniach 30.11.2012 do 1.12.2012 r. Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego zorganizował warsztaty wewnętrzne z udziałem przedstawicieli: Wydziału Rozwoju Regionalnego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, poświęconych pracom nad doprecyzowaniem typów projektów oraz potencjalnych beneficjentów i grup docelowych, a także kwestiom komplementarności z EFRR.

Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

W następstwie wymienionych wyżej działań, a także mając na uwadze stopień zaawansowania prac nad przygotowaniem *Założeń Umowy Partnerstwa*, 21.12.2012 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (dalej: Wstępny projekt RPO WSL na lata 2014-2020) oraz *Strategiczne kryteria wyboru projektów indywidualnych do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* - Uchwała Nr 3620/219/IV/2012. Zgodnie z sugestią Ministerstwa Rozwoju Regionalnego zawartą w pierwszym projekcie *Założeń Umowy Partnerstwa* odnośnie układu programów operacyjnych po roku 2013, podjęto decyzję o przygotowaniu dokumentu obejmującego współfinansowanie ze środków zarówno Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej: EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (dalej: EFS). Dokument powstał w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską pakiecie legislacyjnym dla polityki spójności na lata 2014-2020 wraz ze zmianami, wynikającymi z kolejnych etapów negocjacyjnych. W pracach nad Wstępnym projektem RPO WSL na lata 2014-2020 uwzględniono dokumenty unijne i krajowe o charakterze strategicznym, tj.: *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020*", *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności, Strategia Rozwoju Kraju Polska 2020, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020*. Przy wyznaczaniu obszarów wsparcia wzięto pod uwagę wyniki prac nad aktualizowaną w tym czasie *Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie*

2020". Na etapie przygotowania Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020, IZ RPO WSL wykorzystała również uwagi, które zostały zgłoszone podczas konsultacji dokumentu pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*. Należy podkreślić, że uwagi wykorzystano w sposób, na jaki pozwolił stan prac oraz ustaleń dotyczących nowej perspektywy finansowej, dokonanych przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Warte zaznaczenia jest, że Marszałek Województwa Śląskiego wystosował do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego postulat odnośnie przygotowania w regionie dwóch Regionalnych Programów Operacyjnych finansowanych odrębnie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), proponując pozostawienie regionom możliwości wyboru programu mono- lub dwufunduszowego w zależności od przeprowadzonych prac analitycznych, w tym także analizy ex-ante.

W ramach realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu *Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020* rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 11.01.2013 r. do 08.02.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano ponad 700 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Mając na uwadze, że w tym czasie nadal trwały prace nad ostatecznym kształtem pakietu legislacyjnego na lata 2014-2020, w tym również linii demarkacyjnej, IZ RPO WSL uwzględniła uwagi w zakresie, w jakim było to możliwe. Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele urzędów gmin, starostw powiatowych, organizacji pozarządowych, w tym działających na rzecz równości szans i niedyskryminacji, zespolonej i niezespolonej administracji rządowej w województwie, instytucji otoczenia biznesu, osób prywatnych, uczelni wyższych.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach przygotowań regionu do nowej perspektywy było zorganizowane w dniach 31.01.2013 r. – 1.02.2013 r. rocznego spotkania bilateralnego, w którym uczestniczyli m.in. przedstawiciele Komisji Europejskiej, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz IZ RPO WSL. Jednym z elementów spotkania było omówienie przygotowań do nowego okresu programowania, w tym zaprezentowanie kwestii związanych z aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020*". Ponadto, zaprezentowano założenia Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020, w tym propozycję zastosowania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

W kontekście prac nad RPO WSL na lata 2014-2020, w zakresie instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – IZ RPO WSL zorganizowała spotkanie robocze z przedstawicielami Subregionów (Północnego, Południowego, Centralnego i Zachodniego), Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (KZK GOP), Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, które odbyło się dnia 8.03.2013 r. Celem spotkania było przedstawienie przez IZ RPO WSL aktualnego stanu wdrażania Programów Rozwoju Subregionów w perspektywie 2007-2013, jak również prezentacja propozycji działań, które miałyby zostać objęte instrumentem ZIT po roku 2013. Ponadto, omówiono

kwestie formalno-prawne funkcjonowania ZIT, konieczność powołania Związku ZIT oraz przygotowania Programu działań ZIT. Podczas spotkania przedstawiono również wstępne propozycje algorytmu podziału środków w ramach ZIT.

Dodatkowo, w dniu 14.03.2013 r. zorganizowano spotkanie z przedstawicielami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, podczas którego zaprezentowano koncepcję programowania i wdrażania instrumentu ZIT w województwie śląskim w oparciu o cztery subregiony. Poruszona została również kwestia zasad funkcjonowania ZIT na terenie subregionu centralnego, finansowanego ze środków krajowych w ramach rezerwy programowej.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

W następstwie wymienionych wyżej działań oraz w kontekście stanu prac nad przygotowaniem okresu programowania 2014-2020, 16.04.2013 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (dalej: projekt RPO WSL na lata 2014-2020) - Uchwała Nr 3620/219/IV/2012. Projekt powstał w oparciu o zarys Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020, przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego w grudniu 2012 r., a także ustalenia dotyczące nowej perspektywy finansowej, dokonane przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Na podstawie art. 19a pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz w celu realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu projektu RPO WSL na lata 2014-2020 rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.04.2013 r. do 24.05.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 19.04.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano 1 148 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL.

Wśród uwag pojawiły się takie, które mogły zostać uwzględnione w kolejnym projekcie programu regionalnego lub opracowywanych przez IZ RPO WSL dokumentów uszczegółowiających, m.in. kwestia uwzględnienia wsparcia infrastruktury kształcenia zawodowego prowadzonego w szkołach przysposabiających do zawodu (kształcenie specjalne), wsparcia infrastruktury zdrowia, wsparcia dróg powiatowych, wsparcia termomodernizacji w formie dotacji, możliwość wsparcia rozwoju istniejących inkubatorów przedsiębiorczości, rezygnacja z wyszczególnienia osobnego Priorytetu dotyczącego instrumentów finansowych, w przypadku działań dotyczących efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej uwzględnienie przedsiębiorców w katalogu beneficjentów, w zakresie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego

i efektywnego wykorzystania zasobów uwzględnienie wsparcia dla terenów nadwodnych oraz budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych. Jednocześnie pojawiły się uwagi, których nie można było uwzględnić z uwagi z jednej strony na planowany podział interwencji Funduszy[52] na poziom krajowy i regionalny, a z drugiej strony ze względu na stan prac (również w kontekście listy wskaźników) oraz ustaleń dotyczących nowej perspektywy finansowej, dokonanych przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji ekologicznych, organizacji pożytku publicznego, organizacji, w tym międzynarodowych działających na rzecz ochrony środowiska, szkół, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, lokalnych grup działania, ministerstw, instytucji otoczenia biznesu, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym w województwie śląskim, zespolonej i niezespolonej administracji rządowej w województwie, wojewody, przedsiębiorców, ośrodków lecznictwa, podmiotów zajmujących się opieką hospicyjną, gminnych ośrodków kultury, osób prywatnych, instytutów badawczo-rozwojowych, organizacji zarządzających lasami, instytucji turystyczno-kulturalnych.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach procesu konsultacji projektu RPO WSL na lata 2014-2020 było zorganizowanie w dniu 6.05.2013 r. konferencji otwierającej konsultacje społeczne projektu RPO WSL na lata 2014-2020. W ramach spotkania, z jednej strony przedstawiono m.in. podstawy procesu programowania perspektywy finansowej 2014-2020, w tym wyzwania stojące przed Europą w celu zapewnienia rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu. Z drugiej strony, zaprezentowano założenia projektu RPO WSL na lata 2014-2020 wraz z informacją w jaki sposób i w jakim terminie można zgłaszać uwagi, komentarze, sugestie do ww. dokumentu. Ponadto, zaprezentowano harmonogram dalszych prac nad opracowaniem RPO WSL na lata 2014-2020. Wśród ponad 150 osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedstawiciele m.in. jednostek samorządu terytorialnego, uczelni wyższych, szpitali, partnerów społeczno-gospodarczych, osoby prywatne, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym na obszarze województwa śląskiego, policji, placówek medycznych.

W celu realizacji zasady partnerstwa, a zarazem w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020 zorganizowano cykl spotkań w celu omówienia założeń programu regionalnego po roku 2013:

Spotkania subregionalne

W celu prezentacji założeń projektu RPO WSL na lata 2014-2020, w tym omówienia kwestii formalno-prawnych związanych ze stosowaniem instrumentu terytorialnego - Zintegrowanych

[52] Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych.

Inwestycji Terytorialnych (ZIT) - w ramach programu regionalnego po roku 2013 zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Dodatkowo, w kontekście wsparcia w ramach ZIT poinformowano o trwających pracach nad opracowaniem wytycznych pn. „*Zasady uwzględniania wymiaru terytorialnego w ramach RPO WSL 2014-2020 w kontekście realizacji ZIT*", które będą podlegały konsultacjom z Subregionami. Wśród osób biorących udział w spotkaniach znaleźli się reprezentanci m.in. jednostek samorządu terytorialnego, szpitali, szkół, przedsiębiorstw zajmujących się komunikacją i transportem na obszarze województwa śląskiego.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	22.04.2013 r.	Urząd Miasta w Częstochowie	Północny
2.	24.04.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
3.	08.05.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
4.	17.05.2013 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny

Spotkanie Zespołu ds. opracowania Ramowego Zintegrowanego Programu Regionalnego na lata 2014-2020

W zorganizowanym w dniu 10.05.2013 r. trzecim spotkaniu Zespołu ds. opracowania RZPR uczestniczyli przedstawiciele Subregionów, Wydziałów i jednostek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Celem spotkania z jednej strony była prezentacja projektu RPO WSL na lata 2014-2020, a z drugiej przedstawienie koncepcji funkcjonowania instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) w przyszłej perspektywie finansowej, a także dyskusja nad założeniami projektu Programu.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

Podczas zorganizowanego w dniu 15.05.2013 r. czwartego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) omówiono założenia projektu programu regionalnego po roku 2013, a także zaprezentowano listę propozycji projektów kluczowych wraz z kryteriami ich wyboru. Ponadto, przedstawiono stan prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego* „*Śląskie 2020*" wraz ze wskazaniem harmonogramu dalszych działań w tym zakresie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. Subregionów, uczelni wyższych, służby więziennej, Sejmiku Województwa Śląskiego, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, Kuratorium oświaty, Urzędu Statystycznego, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Warsztaty z Ekspertami

W kontekście przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego „*Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*" i prowadzonych konsultacji społecznych ww. dokumentu oraz w celu weryfikacji zapisów pod względem ich adekwatności, trafności w zakresie m.in. typów projektów, beneficjentów 23.05.2013 r. zorganizowano warsztaty, na które zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, samozatrudnienia, energetyki, środowiska, zrównoważonego rozwoju, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, włączenia społecznego, rewitalizacji, równouprawnienia i niedyskryminacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi, dialogu obywatelskiego oraz sfery działalności pożytku publicznego.

Mając na uwadze zakres tematyczny i specyfikę każdego z ww. zagadnień, podjęto decyzję o pogrupowaniu ich w bloki tematyczne i organizacji spotkań w zakresie każdego z bloków.

Poniżej zamieszczono harmonogram przeprowadzonych warsztatów:

Lp.	Panel tematyczny w zakresie Priorytetu[53]	Moderator	Data
1.	Nowoczesna gospodarka, Cyfrowe śląskie, Wzmocnienie konkurencyjności MŚP, Regionalny rynek pracy oraz Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	dr Krzysztof Wrana	23.05.2013 r.
2.	Efektywność Energetyczna, Odnawialne Źródła Energii i Gospodarka Niskoemisyjna oraz Ochrona Środowiska Naturalnego i Efektywne Wykorzystanie Zasobów	pracownicy Wydziału Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego	23.05.2013 r.
3.	Włączenie społeczne oraz Rewitalizacja	Dagmara Mliczyńska-Hajda	23.05.2013 r.
4.	Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz Infrastruktura edukacyjna	dr Artur Ochojski	23.05.2013 r.
5.	Regionalny rynek pracy	dr Sławomir Sitek	23.05.2013 r

Podczas warsztatów zgłaszano komentarze, zapytania do zaproponowanego katalogu beneficjentów czy planowanych kierunków działań w ramach poszczególnych Priorytetów projektu RPO WSL na lata 2014-2020. W efekcie, pozwoliło to na szczegółowe omówienie zakresu wsparcia, wyjaśnienie wątpliwości, przeformułowanie lub uzupełnienie brakujących zapisów. Należy zauważyć, że projekt RPO WSL na lata 2014-2020 spotkał się z aprobatą wśród zaproszonych ekspertów. W odniesieniu do zaproponowanego katalogu działań,

[53] Wynikający z „*Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*".

w zakresie w jakim mają one służyć realizacji określonych celów, nie wskazano na konieczność diametralnych zmian.

W ramach podsumowania konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020 prowadzonych w okresie od 19.04.2013 r. do 24.05.2013 r. oraz na podstawie art. 6 pkt. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.), 24.06.2013 r. IZ RPO WSL opublikowała listę zgłoszonych uwag do projektu Programu wraz z ustosunkowaniem się do nich, która została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim).

Algorytm podziału środków w ramach projektu RPO WSL na lata 2014-2020

Jednym z ważniejszym etapów przygotowania programu regionalnego po roku 2013, w kontekście instrumentu terytorialnego ZIT było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego algorytmu podziału środków w ramach puli podstawowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, przeznaczonych na realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w poszczególnych subregionach – Uchwała Nr 1276/261/IV/2013 z dnia 11.06.2013 r. Algorytm podziału środków uwzględniał następujące czynniki: ludność, Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w euro, liczbę zarejestrowanych bezrobotnych oraz stopę bezrobocia rejestrowanego, a także średni poziom Produktu Krajowego Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w euro dla krajów Unii Europejskiej, średnią wysokość stopy bezrobocia w województwie śląskim.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0.

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania programu regionalnego po roku 2013, było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0. – Uchwała Nr 1465/266/IV/2013 z dnia 25.06.2013 r. (dalej: projekt RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0.). W stosunku do pierwszej wersji projektu RPO WSL na lata 2014-2020 można wskazać na znaczące zmiany, tj. w ramach Priorytetu VI *Transport* rozszerzono zakres wsparcia o projekty dotyczące budowy i przebudowy dróg powiatowych stanowiących połączenie z siecią TEN-T (ścieżka konkursowa), podjęto decyzję o rezygnacji z rankingowania projektów kluczowych drogowych oraz podziału na listę podstawową i rezerwową (w efekcie, o możliwości dofinansowania będzie decydował stopień gotowości projektów do realizacji). Jednocześnie, w ramach Priorytetu VIII *Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy* obszary przewidziane do wsparcia uzupełniono o te dotyczące profilaktyki zdrowotnej (ścieżka konkursowa), natomiast w ramach Priorytetu X *Rewitalizacja* obszar wsparcia rozszerzono o infrastrukturę zdrowia (ścieżka projektów kluczowych). Ponadto, podjęto decyzję o rezygnacji z programowania odrębnych priorytetów dedykowanych instrumentom inżynierii finansowej, w efekcie taka forma wsparcia przewidziana jest w ramach właściwych Priorytetów. IZ RPO WSL poinformowała również, że konsultacje drugiej wersji projektu

RPO WSL na lata 2014-2020 zostaną przeprowadzone równolegle do konsultacji prognozy oddziaływania na środowisko w III kwartale 2013 roku.

Zgodnie z art. 19a pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz w celu realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 5.08.2013 r. do 9.09.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 , w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 5.08.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano 257 uwag, w tym 164 uwagi zgłoszone za pomocą formularza elektronicznego, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Wśród najczęściej pojawiających się uwag znalazły się m.in. te dotyczące nieuwzględnienia w zapisach projektu Programu Celu tematycznego 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem*, infrastruktury tramwajowej, infrastruktury kultury, modernizacji dźwigów tramwajowych, brak wsparcia dla placówek kształcenia ustawicznego. Ponadto, partnerzy zgłosili wiele postulatów m.in. uwzględnienie projektów z zakresu dróg powiatowych w ścieżce pozakonkursowej, rozszerzenie zakresu interwencji w obszarze zdrowia o zdrowie psychiczne, zgłoszono nowe propozycje projektów z dziedziny zdrowia do objęcia ścieżką pozakonkursową, postulowano uwzględnienie działań polegających na tworzeniu i/lub rozwoju ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego lub innych jednostek organizacyjnych realizujących zadania zbieżne z ckziu, rozszerzenie zakresu wsparcia o infrastrukturę kształcenia ogólnego, specjalnego, zmiany co do wysokości alokacji przeznaczonej na pomoc techniczną, instrumenty inżynierii finansowej, ścieżkę pozakonkursową, a także rozszerzenie zakresu wsparcia w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych o projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, kultury i dziedzictwa kulturowego, dróg powiatowych. Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji ekologicznych, organizacji pożytku publicznego, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym w województwie śląskim, zespolonej administracji rządowej w województwie, Sejmiku Województwa Śląskiego, związku zawodowego, przedsiębiorców, administracji rządowej, przedsiębiorców, ośrodków lecznictwa, osób prywatnych, domu pomocy społecznej. Zgodnie z art. 6 pkt. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych drugiej wersji Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko*, o czym mowa w dalszej części dokumentu.

Równolegle do prac związanych z przygotowaniem programu regionalnego po 2013 roku, podjęto działania zmierzające do opracowania projektu dokumentu uszczegółowiającego zapisy projektu RPO WSL na lata 2014-2020, obejmującego swym zakresem m.in. propozycję katalogu beneficjentów czy przykładowych typów projektów. W efekcie, 9.07.2013 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Projekt Szczegółowego Opisu Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – wersja 1.0.* - Uchwała Nr 1553/269/IV/2013 oraz *Projekt Szczegółowego Opisu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w części współfinansowanej z Europejskiego Funduszu Społecznego* - Uchwała Nr 1547/269/IV/2013. Dodatkowo, oba dokumenty zostały poddane konsultacjom społecznym, które trwały od 30.07.2013 r. do 31.08.2013 r. Informacja o rozpoczęciu procesu konsultacji została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim).

W celu realizacji zasady partnerstwa, a zarazem w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020 zorganizowano cykl spotkań w celu omówienia założeń programu regionalnego po roku 2013:

Spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020

W celu zaprezentowania projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*, 7.08.2013 r. zorganizowano spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020, w zaktualizowanym uprzednio składzie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. Subregionów, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Spotkanie IZ RPO WSL z przedstawicielami Subregionów

W kontekście przygotowywanych przez Subregiony Strategii rozwoju dla każdego z Subregionów oraz propozycji projektów do objęcia instrumentem ZIT, 14.08.2013 r. zorganizowano spotkanie z liderami Subregionów, podczas którego omówiono kryteria oceny Strategii rozwoju Subregionu oraz list wstępnych propozycji projektów. Jednocześnie, omówiono główne wnioski płynące z oceny ww. strategii i list projektów oraz przedstawiono główne uwagi do ww. dokumentów.

Spotkania subregionalne, w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020

W ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. oraz w celu zaprezentowania *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego*

Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Jednocześnie, do udziału w przedmiotowych spotkaniach został zaproszony przedstawiciel firmy *ekovert Łukasz Szkudlarek,* w celu prezentacji *Prognozy oddziaływania na środowisko RPO WSL 2014-2020.*

Wśród osób biorących udział w spotkaniach znaleźli się przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, powiatowych urzędów pracy, przedsiębiorstw zajmujących się transportem w województwie, uczelni wyższych, lokalnych grup działania, organizacji pozarządowych w tym również zajmujących się opieką hospicyjną czy kwestiami społecznej odpowiedzialności biznesu, przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu, placówek wychowania przedszkolnego, instytucji kultury, regionalnych ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego, miejskiego zarządu oświaty, ośrodków pomocy społecznej, domu pomocy społecznej, ośrodka terapii i rehabilitacji dzieci i młodzieży, ośrodków lecznictwa, ośrodka ruchu drogowego, instytucji zajmujących się zbiórką żywności, centrum pomocy rodzinie, agencji zatrudnienia, ośrodka sportu i rekreacji, centrum integracji społecznej, centrum inicjatyw społecznych, osoby fizyczne, instytucji ubezpieczeniowych, jednostek badawczo-rozwojowych, związku zawodowego.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	21.08.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
2.	23.08.2013 r.	Urzędu Miasta Częstochowy	Północny
3.	26.08.2013 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny
4.	29.08.2013 r.	Rybnicki Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Uniwersytetu Ekonomicznego	Zachodni

Konferencja dla przedsiębiorców

W kontekście planowanego wsparcia przedsiębiorczości, a zarazem w ramach prowadzonych konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0., 2.09.2013 r. zorganizowano konferencję właśnie dla tej grupy potencjalnych beneficjentów. Podczas spotkania przedstawiciele Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach omówili dotychczasowe doświadczenia instytucji wdrażających instrumenty dla przedsiębiorców w regionie. Dodatkowo, przedstawiciele IZ RPO WSL przedstawili założenia projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0. wraz z projektem dokumentów uszczegółowiających RPO WSL, w zakresie obszarów wsparcia dedykowanych dla przedsiębiorców. Ponadto, przedstawiciel Ministerstwa Rozwoju Regionalnego omówił przewidywany podział interwencji na poziomie krajowym i regionalnym w obszarze przedsiębiorczości oraz przedstawił założenia *Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój*, który będzie wdrażany na poziomie krajowym. Wśród osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedsiębiorcy, osoby fizyczne, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, ośrodka pomocy społecznej, uczelni wyższych, parków naukowo-technologicznych, instytucji otoczenia biznesu, radia i telewizji, wojewódzkiego urzędu pracy.

Konferencja konsultacyjna projektu RPO WSL na lata 2014-2020

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach procesu konsultacji społecznych programu regionalnego po roku 2013 było zorganizowanie w dniu 4.09.2013 r. konferencji konsultacyjnej projekt RPO WSL na lata 2014-2020 wraz z *Prognozą oddziaływania na środowisko RPO WSL na lata 2014-2020*. Podczas spotkania zaprezentowano *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0.* wraz z *Projektem Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz z *Projektem Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*. Jednocześnie, do udziału w przedmiotowych spotkaniach został zaproszony przedstawiciel firmy *ekovert Łukasz Szkudlarek* w celu prezentacji *Prognozy oddziaływania na środowisko RPO WSL 2014-2020*.

Wśród 102 osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedstawiciele m.in. przedsiębiorców, powiatowych urzędów pracy, osoby fizyczne, centrów inicjatyw lokalnych, uczelni wyższych, instytucji otoczenia biznesu, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa zajmującego się transportem w województwie, parku naukowo-technologicznego, zespolonej administracji rządowej w województwie, organizacji pozarządowych, ośrodka pomocy społecznej, ośrodków lecznictwa, centrum inicjatyw lokalnych, instytutu badawczego. Ponadto, dla osób, które z różnych przyczyn nie mogły wziąć udziału w konferencji osobiście stworzono możliwość transmisji wydarzenia poprzez łącza internetowe. Na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 zamieszczono aplikację umożliwiającą transmisję wydarzenia na żywo.

Warsztaty subregionalne w kontekście Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

W kontekście instrumentu terytorialnego – Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) – w tym konieczności przygotowania przez jednostki samorządu terytorialnego propozycji projektów do objęcia instrumentem ZIT, zorganizowano warsztaty, których celem było wypracowanie wspólnej koncepcji modelowych projektów w zakresie rewitalizacji i edukacji. Ponadto, w ramach warsztatów omówiono dobre praktyki w zakresie rewitalizacji społeczno – gospodarczej i realizacji przedsięwzięć partnerskich, a także przedstawiono zakres działań w zakresie instrumentu ZIT w obszarze rewitalizacji i edukacji. W części warsztatowej spotkania uczestnicy zostali podzieleni na dwie grupy tematyczne tj. dotyczącą rewitalizacji i edukacji. Celem pierwszej grupy warsztatowej było wypracowanie modelowych rozwiązań pomocnych w procesie opracowania i realizacji procesu rewitalizacji społeczno-gospodarczej w formule ZIT dla samorządów i organizacji trzeciego sektora. Zadaniem drugiej grupy było konsultowanie propozycji projektów na nową perspektywę finansową z obszaru edukacji i infrastruktury edukacyjnej w formule ZIT.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	5.09.2013 r.	Częstochowski Park Przemysłowo-Technologiczny w Częstochowie	Północny
2.	9.09.2013 r.	Ośrodek Sportowo-Szkoleniowy REKORD w Bielsku-Białej	Południowy
3.	11.09.2013 r.	Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach	Centralny
4.	13.09.2013 r.	Uniwersytet Ekonomiczny w Rybniku	Zachodni

Wśród osób biorących udział w warsztatach znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, centrum pomocy rodzinie, centrum inicjatyw społecznych, ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy, organizacji pozarządowych, placówki opiekuńczo-wychowawczej, szkół, instytucji otoczenia biznesu, powiatowych urzędów pracy, uczelni wyższych, placówki kształcenia ustawicznego i szkoleń, przedsiębiorców, ośrodka wsparcia ekonomii społecznej.

Spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020

W kontekście zakończonych konsultacji społecznych Pr*ojektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,* prowadzonych w okresie od 5.08. do 9.09.2013 r., dnia 19.09.2013 r. zorganizowano spotkanie *Zespołu ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Celem spotkania było omówienie najważniejszych wniosków z zakończonych konsultacji społecznych projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0., *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego* oraz *Prognozy oddziaływania na środowisko dla Projektu RPO WSL 2014-2020*. Ponadto, w ramach spotkania omówiono również uwagi, jakie zgłoszono w ramach konsultacji społecznych projektu *Mandatu Negocjacyjnego Województwa Śląskiego*. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego oraz Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego.

Spotkanie dotyczące Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

W kontekście przygotowań do wdrażania na poziomie regionalnym nowego instrumentu rozwoju terytorialnego - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – oraz w ramach spotkań bilateralnych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z poszczególnymi regionami dnia 23.09.2013 r. zorganizowano spotkanie. Jego celem było omówienie kluczowych kwestii, w tym stanu przygotowania ZIT w województwie, a także wyjaśnienie wątpliwości

związanych z przygotowaniem ZIT. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, IZ RPO WSL, miasta wojewódzkiego oraz gmin realizujących ZIT miasta wojewódzkiego, przedstawiciele innych miast, w których realizowane będą ZIT oraz przedstawiciele Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach i Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

Podczas zorganizowanego w dniu 24.09.2013 r. piątego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) omówiono zgłoszone w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych uwagi do *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0.*, *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*. Jednocześnie, zaprezentowano uwagi do projektu *Mandatu negocjacyjnego Województwa Śląskiego* oraz przedstawiono propozycję podziału środków w ramach projektu RPO WSL 2014-2020.

W posiedzeniu uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, administracji rządowej w województwie, uczelni wyższych instytucji otoczenia biznesu, parków naukowo-technologicznych, Sejmiku Województwa Śląskiego.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 3.0.

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania programu regionalnego po roku 2013, było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 3.0.* – Uchwała Nr 2387/289/IV/2013 z dnia 22.10.2013 r. (dalej: projekt RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 3.0.). Struktura dokumentu została dostosowana do wzoru komisyjnego, według podręcznika przygotowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. W tabelach finansowych uwzględniono dodatkową pulę środków na ZIT krajowy oraz Obszary Strategicznej Interwencji. W stosunku do drugiej wersji projektu RPO WSL na lata 2014-2020 można wskazać na znaczące zmiany, tj. w ramach Priorytetów: II *Cyfrowe Śląskie*, IV *Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna* oraz V *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* rozszerzono katalogi beneficjentów, w ramach Priorytetu *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* przewidziano wsparcie dla gospodarki wodno-ściekowej w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, a także wsparcie z zakresu skutecznej i efektywnej pomocy mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia klęsk żywiołowych w postaci wyposażenia jednostek ochotniczej staży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych, w ramach Priorytetu VI *Transport* rozszerzono wsparcie dla modernizacji linii kolejowych. Ponadto, w ramach priorytetów finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego doprecyzowano zapisy dotyczące katalogu beneficjentów oraz grup docelowych, w ramach Priorytetów: VII *Regionalny Rynek Pracy* i VIII *Regionalne kadry gospodarki opartej na*

wiedzy przewidziano również ścieżkę pozakonkursową, Dodatkowo, w ramach Priorytetu XI *Wzmocnienie potencjału edukacyjnego* nastąpiła zmiana w koncentracji tematycznej. Informacja o przyjęciu projektu RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 3.0 została zamieszczona oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), Wraz z upublicznieniem powyższej informacji dnia 30.10.2013 r. projekt RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 3.0. został przekazany do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego celem jego zaopiniowania. Ponadto, dokument został przekazany również do Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednym z ważniejszym etapów przygotowania programu regionalnego po roku 2013, w kontekście instrumentu terytorialnego ZIT, było zatwierdzenie przez Zarząd Województwa Śląskiego podziału środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, przeznaczonych na realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w zakresie interwencji EFRR. Podział środków, z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb i oczekiwań, został uzgodniony z przedstawicielami Subregionów.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

W celu omówienia zmian jakie zostały wprowadzone w projekcie RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 3.0 w stosunku do zapisów projektu dokumentu z czerwca 2013 r. podjęto decyzję o zorganizowaniu w dniu 4.12.2013 r. szóstego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego*. Jednocześnie, podczas spotkania zaprezentowano założenia *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*, uwzględniające zmiany wprowadzone w projekcie programu regionalnego. Dodatkowo, zaprezentowano projekt Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego. W posiedzeniu uczestniczyli m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, administracji rządowej w województwie, uczelni wyższych instytucji otoczenia biznesu, Sejmiku Województwa Śląskiego, Śląskiej Organizacji Turystycznej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Ewaluacja ex-ante

Obowiązek realizacji ewaluacji ex-ante wynika z zapisów art. 55 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,

Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

W wyniku przeprowadzonego przetargu nieograniczonego, w czerwcu 2013 r. została podpisana umowa z Wykonawcą ewaluacji ex-ante – *konsorcjum firm PSDB Sp. z o.o. oraz Regio Group Sp. z o.o.* Na potrzeby ewaluacji ex-ante przyjęto model tradycyjny. Proces ewaluacji ex-ante jest przeprowadzany równolegle do procesu programowania oraz jest ściśle skoordynowany z procedurą strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Badanie prowadzone było na podstawie projektu Programu z kwietnia 2013 roku. 2 września przedstawiony został wstępny projekt raportu wraz z rekomendacjami. Niniejsza wersja programu uwzględnia wnioski i rekomendacje zaproponowane przez ewaluatorów. W ramach ewaluacji ex-ante wypracowano następujące wyniki:

1. Ewaluatorzy przeanalizowali aktualność i trafność diagnozy zawartej w Programie. Oceniono ją jako zbyt szeroką, zalecając ograniczenie jej zakresu jedynie do obszarów, które będą podlegały interwencji w ramach Programu. Wskazano również dane, które powinny zostać zaktualizowane.
2. Zweryfikowano logikę interwencji w ramach poszczególnych osi priorytetowych. Wskazano braki oraz niespójności w ramach poszczególnych interwencji.
3. Ocenie zostały poddane wskaźniki wykorzystane w ramach Programu. Ewaluatorzy zarekomendowali potrzebę rozszerzenia katalogu wskaźników. Po przeanalizowaniu rekomendacji IZ podjęła decyzję o uzupełnieniu w pewnym stopniu katalogu o wskaźniki pochodzące z WLWK.
4. Pozytywnie oceniono zastosowanie instrumentu ZIT w ramach programu. Ewaluator uznał, że wprowadzono go w priorytetach i działaniach, w których jest to zasadne pod względem efektywności oraz możliwości realizacji projektów.
5. Program został oceniony jako spójny z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym, ponadregionalnym i regionalnym.
   Wnioski z ewaluacji wskazują, że Program jest w szczególności spójny z celami strategii Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi oraz Umową Partnerstwa. Ponadto w ramach badania stwierdzono, że Program przyczynia się do realizacji Krajowego Programu Reform, m.in. w zakresie promocji całego cyklu innowacji i rozwoju przedsiębiorczości, a także poprzez wsparcie rynku pracy, poprawę nauczania, aktywizację zawodową, poprawę wydajności w całym łańcuchu produkcyjnym oraz wdrożenie projektów inwestycyjnych w kolejnictwie.
6. W ramach badania ex-ante oceniono, że struktura alokacji została zaprogramowana w sposób prawidłowy, oddający zapotrzebowanie w ramach poszczególnych obszarów wsparcia, uwzględniając zasadę koncentracji tematycznej.
7. W ramach analizy uwzględniania przez Program zasad horyzontalnych stwierdzono braki w opisach w poszczególnych elementach dokumentu. Dokument poprawiono na podstawie sugestii ewaluatora uznanych za zasadne.

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Obowiązek realizacji strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej: sooś) projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 wynika z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Niniejszą ustawą dokonano w zakresie jej regulacji wdrożenia m.in. dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

W maju 2013 r. został rozstrzygnięty przetarg nieograniczony na wykonanie sooś oraz podpisano umowę na wykonanie ww. zadania z firmą *ekovert Łukasz Szkudlarek*.

Równolegle, z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Śląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, został uzgodniony zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Wykonawca sooś zobligowany jest do współpracy z ekspertami przeprowadzającymi ewaluację ex-ante w celu uspójnienia wniosków i rekomendacji uzyskanych w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i ewaluacji ex-ante.

Pierwszym etapem zmierzającym do opracowania sooś było przygotowanie raportu metodologicznego oraz prognozy oddziaływania na środowisko RPO WSL 2014-2020 (dalej: prognozy). Kolejnym etapem po zaopiniowaniu prognozy oraz projektu RPO WSL na lata 2014-2020 przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Katowicach było przeprowadzenie konsultacji społecznych obu dokumentów. W rezultacie, na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 596) oraz art. 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Prognozę oddziaływania na środowisko dla Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 do konsultacji* – Uchwała Nr 1836/277/IV/2013 z dnia 13.08.2013 r. (dalej: Prognoza). Przedmiotem *Prognozy* jest ocena potencjalnego wpływu na środowisko skutków realizacji Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Wraz z publikacją informacji o przyjęciu *Prognozy* oraz w celu realizacji zasady partnerstwa rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.08.2013 r. do 9.09.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 19.08.2013 r.

Zgodnie z art. 6 pkt. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych drugiej wersji Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko* - Uchwała Nr 2293/287/IV/2013 z dnia 8.10.2013 r. (dalej: Sprawozdanie). Informacja o przyjęciu Sprawozdania wraz z samym dokumentem została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim),W ramach konsultacji społecznych *Prognozy* zgłoszono czternaście uwag, nadesłane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z Kielc oraz Ministerstwo Środowiska.

W ramach przeprowadzonej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, dnia 11.10.2013 r. Wykonawca dostarczył końcową wersję *Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*.

[Do uzupełnienia na późniejszym etapie.]

6. SYSTEM KOORDYNACJI

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020, jako jeden z programów służących realizacji UP objęty jest system koordynacji opisanym szczegółowo w Umowie Partnerstwa w sekcji 2. Ścisła koordynacja została zapewniona już na etapie przygotowania interwencji programów operacyjnych realizujących Umowę Partnerstwa m.in. w ramach Zespołu Międzyresortowego ds. programowania i wdrażania Funduszy UE, w skład którego wchodzą wszystkie Instytucje Zarządzające programami PS krajowe i regionalne, Instytucje zarządzające programami EFFROW i EFMiR.

Na etapie programowania RPO WSL 2014-2020 powołany został zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,w skład którego weszli przedstawiciele Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego merytorycznie odpowiedzialnych za realizację polityki spójności UE 2007-2013 na poziomie regionalnym. Ponadto w pracach zespołu uczestniczyli również reprezentanci czterech subregionów w celu wzmocnienia terytorialnego wymiaru planowanej interwencji.

Koordynacja zostanie również zapewniona na etapie wdrażania programu zarówno na poziomie zarządzania, jak i operacyjnym w sposób i przy wykorzystaniu mechanizmów wynikających z UP.

Kluczową funkcję w zakresie koordynacji wsparcia w ramach programu będzie pełnił Komitet Monitorujący, którego zadaniem będzie dokonywanie przeglądu wdrażania programu i postępów w osiąganiu jego celów. Jest on powoływany przez IZ w ciągu trzech miesięcy od daty powiadomienia państwa członkowskiego o decyzji w sprawie przyjęcia programu zgodnie z obowiązującymi zasadami horyzontalnymi. Mechanizmem koordynacji może być Kontrakt Terytorialny, jak również mechanizm ZIT.

Na podstawie dostępnych materiałów i analiz zostały zdefiniowane horyzontalne mechanizmy komplementarności:

- podział interwencji pomiędzy kraj/region – linia demarkacyjna jako narzędzie organizujące i wskazujące na podział zadań w odniesieniu do prowadzonej w ramach Programu interwencji;
- kategorie interwencji – ocena synergii oraz wartości determinującej interwencji;
- WLKW – ocena zgodności na podstawie wybranych wskaźników, ujętych we wspólnych katalogu;
- możliwość podjęcia wspólnych działań instytucjonalnych;
- montaż finansowy – ocena zasadności oraz efektywności;
- Kontrakt Terytorialny – koordynacja z instrumentami krajowymi;
- ZIT/RIT – możliwość wykorzystania wybranych instrumentów wsparcia, do realizacji operacji/działań, objętych instrumentami podejścia terytorialnego.

Zidentyfikowane obszary komplementarności oraz rozwiązania na rzecz koordynacji przedstawia załączona tabela.

Tabela 12. Układ systemu koordynacji w podziale na cele tematyczne

Cel tematyczny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne	
				Poziom programowania	Poziom wdrażania
Oś priorytetowa I Nowoczesna gospodarka					
CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	POIŚ 2014-2020	W ramach RPO WSL 2014-2020 będzie można pozyskać wsparcie na przedsięwzięcia w zakresie badań i rozwoju nad energetyką oraz medycyną, czyli obszarami wsparcia PO IŚ 2014-2020. Nie mniej jednak w ramach PO IŚ 2014-2020 nie przewiduje się projektów zwiększających potencjał innowacyjny Polski.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji; • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach.	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	POIR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 przewiduje realizację działań zmierzających do rozwoju potencjału kluczowych dla kraju ośrodków badawczych oraz realizacji badań naukowych na rzecz inteligentnej gospodarki. Planowane są również działania zmierzające do wzrostu potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw.			
	POWER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na rozwój powiązań biznesu z edukacją poprzez m.in. zaangażowanie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych, dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do wymagań gospodarki opartej na wiedzy. Planowane jest również wsparcie przyczyniające się do m.in. zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki i rynku pracy.			

	Program ramowy „Horyzont 2020”	W ramach programu Horyzont 2020 wsparcie uzyskają projekty przyczyniające się do udoskonalenia europejskiej bazy naukowej, zapewnienia wiodącej roli przedsiębiorcom oraz sprostanie wyzwaniom społecznym.			
Oś priorytetowa II Cyfrowe Śląskie					
CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	POIR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 dopuszcza się wsparcie w zakresie rozwoju kluczowej infrastruktury badawczej w zakresie informatyki (wpisanej na „Polską Mapę Drogową Infrastruktury Badawczej) oraz badań naukowych przyczyniającego się do rozwoju informatyki i telekomunikacji.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	POPC2014-2020	Wyłącznie w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 wsparcie uzyskają dotyczące budowy sieci szerokopasmowych oraz sieci dostępowych. Tego typu wsparcia nie przewiduje się na poziomie regionu. W ramach PO PC 2014-2020 wsparcie e-usług publicznych skoncentrowane będzie na usługach zarządzanych przez administrację rządową o zasięgu krajowym. W ramach RPO WSL 2014-2020 planowane jest wsparcie w zakresie rozwoju produktów i usług TIK w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.			
	Program ramowy „Horyzont 2020”	W ramach programu „Horyzont 2020” wsparcie mogą uzyskać projekty w których realizowany będzie komponent dotyczący technologii informacyjno-komunikacyjnych.			

	Instrument „Łącząc Europę”	W ramach instrumentu „Łącząc Europę” planowane jest wsparcie rozwoju sieci szerokopasmowych, nie planowanych się na poziomie regionu.			
Oś priorytetowa III Konkurencyjność MŚP					
CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	POIR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 przewiduje realizację działań zmierzających do wzrostu potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw. Działania planowane w PO IR maja na celu rozwój gospodarczy kraju.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach • Instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT/RIT)	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	POWER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na rozwój powiązań biznesu z edukacją poprzez m.in. podniesienie jakości zarządzania strategicznego i zarządzania zasobami ludzkimi w MMŚP; Poprawa jakości i adekwatności usług edukacyjnych (rozwojowych) do potrzeb przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw; zaangażowanie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych, dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do wymagań gospodarki opartej na wiedzy. Planowane jest również wsparcie przyczyniające się do m.in. zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki i rynku pracy.			
	POPC 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 przedsiębiorcy telekomunikacyjni, w tym również mikro, małe i średnie, będą głównymi beneficjentami w zakresie zapewnienia dostępu do szerokopasmowego Internetu. Przewidywane jest również			

		wsparcie przedsiębiorców w zakresie tworzenia usług i aplikacji wykorzystujących informacje sektora publicznego.			
Oś priorytetowa IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka nisko emisyjna					
CT 4 Wpieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	PO IŚ 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się realizację działań polegających na wytwarzaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem źródła do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (demarkacja w oparciu o moc instalowanej elektrowni/ jednostki). Na poziomie krajowym nie przewiduje się wspierania działań związanych z efektywną dystrybucją ciepła i energii elektrycznej z OZE (m.in. pompy ciepła, geotermia, kotłownie, energia wodna, energia słoneczna) oraz działań związanych z biopaliwami i biokomponenetami. Działania te są przewidziane do wspierania z poziomu regionalnego. Działania związane z budową i modernizacją przyłączania jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, na poziomie krajowym będą wspierane w ramach projektów realizowanych przez Operatora Systemów Przesyłowych, na poziomie regionalnym przez Operatorów Systemów Dystrybucyjnych.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

	PROW 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 przewiduje się wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym poprzez poprawę: efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie, efektywności korzystania z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym, dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowch dla celów biogospodarki oraz redukcję emisji podtlenku azotu i metanu z rolnictwa.			
Oś priorytetowa V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów					
CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	PO IŚ 2014-2020	Zakres wsparcia realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 jest komplementarny ze wsparciem programów realizujących cele UP oraz innych instrumentów krajowych i unijnych. Tam, gdzie istnieje ryzyko pokrywania się obszarów wsparcia, ma zastosowanie linia demarkacyjna uzgodniona między poszczególnymi programami. Komplementarność interwencji była istotnym czynnikiem na etapie programowania, ale równie istotne będzie jej praktyczne zapewnienie na etapie realizacji programu. Dlatego tez podejmowane będą działania zmierzające do zapewnienia realnej komplementarności na etapie wyboru i realizacji projektów. Mechanizmy te szerzej opisane zostały w UP i zostaną ewentualnie		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		uszczegółowione w dokumentach programowych, takich jak Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych.			
	PROW 2014-2020	W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020, pomoc będzie udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje zapobiegające wystąpieniu szkód w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej powodowanych przez grad, powódź lub przymrozki wiosenne.			
CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	PROW 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 przewiduje się: odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, oraz rolnictwa o wysokiej jakości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów, poprawę gospodarki wodnej oraz poprawę gospodarowania glebą; wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym przewiduje poprawę: efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie, efektywności korzystania z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym, dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowch dla celów biogospodarki oraz redukcję emisji podtlenku azotu i metanu z rolnictwa.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

	POIiŚ 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, przewiduje się: kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM, ochronę bioróżnorodności realizowanej na obszarach parków narodowych i obszarów Natura 2000 (z wyłączeniem obszarów, które obszarowo pokrywają się z obszarami parków krajobrazowych), wsparcie inwestycji dotyczących poprawy jakości powietrza dla przedsiębiorstw, w tym instalacje i urządzenia (np. filtry) do redukcji zanieczyszczeń powietrza (pyłowe, gazowe): duże przedsiębiorstwa, rekultywacja terenów zdegradowanych na obszarach miejskich. Ponadto, realizowane będą inwestycje w obiektach znajdujących się na: liście Światowego Dziedzictwa UNESCO, liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii, liście Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zabytków o znaczeniu narodowym oraz będących w zarządzie narodowych i współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego instytucji kultury, archiwów państwowych, których minimalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu wynosi 20 mln PLN. W ramach rozwoju zasobów kultury na poziomie krajowym realizowane będą inwestycje instytucjach kultury: narodowych i współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa			

		Narodowego, archiwach państwowych, szkołach i uczelniach artystycznych prowadzonych i nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, których minimalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu wynosi 20 mln PLN. Na poziomie regionalnym realizowane będą projekty polegające na konserwacji i restauracji obiektów zabytkowych (m.in. muzea, skanseny, budowle, zespoły budynków, w tym budynki sakralne) i dostosowaniu ich do działalności kulturalnej, ewentualnie połączonej z komercyjną oraz promocji tych obiektów.			
Oś priorytetowa VI Transport					
CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	PO IŚ 2014-2020	W Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się realizację osi priorytetowej III Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej, oraz IV Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej, w ramach których następować będzie wsparcie systemu transportu drogowego w zakresie dróg w sieci TEN-T, dróg ekspresowych i krajowych, jak również poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Ponadto, w ramach osi priorytetowej III Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej, przewidywana jest interwencja w obszarze systemu transportu kolejowego w zakresie linii		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji; • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach.	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja;

		kolejowych, dworców i taboru kolejowego, jak również poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego.			
	Instrument „Łącząc Europę”	Instrument „Łącząc Europę” (Connecting Europe Facility) przewiduje wsparcie najistotniejszych przedsięwzięć z zakresu infrastruktury transportowej w oparciu o korytarze transportowe sieci TEN-T.			
	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich przewiduje się wsparcie budowy/przebudowy dróg wydzielonych w ramach scalenia.			
Oś priorytetowa VII Regionalny rynek pracy					
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	POWER 2014-2020	Komplementarność pomiędzy PO WER a Regionalnym Programem Operacyjnym występuje poprzez koordynację działań regionalnych z podejmowanymi na poziomie krajowym w zakresie zwiększanie aktywności zawodowej, wspierania osób młodych w znalezieniu pierwszej pracy oraz zwiększenie atrakcyjności (opłacalności) zatrudniania osób dla osób o niskiej zdolności do zatrudnienia.		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji (linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS).	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	Inicjatywa Komisji Europejskiej pn „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”.	Inicjatywa ta ma na celu podniesienie do 75 proc. odsetka zatrudnionych osób w wieku produkcyjnym (20–64 lata).Działania na poziomie regionu będą komplementarne z przedmiotową inicjatywą przede		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych, • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów

		wszystkim w zakresie dostosowania kwalifikacji osób pozostających bez zatrudnienia do potrzeb rynku pracy obecnie i w przyszłości.			EFS i EFRR
Oś priorytetowa VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy					
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020	Komplementarność z PO WER występuje w działaniach prowadzonych na poziomie krajowym w szczególności w obszarze dedykowanym równości szans kobiet i mężczyzn oraz godzeniu życia zawodowego z prywatnym, systemu standaryzacji jakości usług rozwojowych i systemu szybkiego ostrzegania i szybkiego reagowania oraz planowaniu strategicznym w MŚP. Działania prowadzone w RPO będą także zapewniały koordynację z działaniami krajowymi w obszarze aktywnego starzenia się, z uwzględnieniem programów profilaktycznych w zakresie chorób wpływających na zasoby rynku pracy.		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji (linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS).	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
Oś priorytetowa IX Włączenie społeczne					
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020	Komplementarność z PO Wiedza, Edukacja, Rozwój poprzez koordynację działań regionalnych z podejmowanymi na poziomie krajowym w zakresie rozwiązań i standardów ukierunkowanych na wspieranie deinstytucjonalizacji usług oraz rozwój rodzinnych i środowiskowych form wsparcia oraz dla poprawy efektywności polityki na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		przy uwzględnieniu zmian w systemie świadczeń społecznych oraz nowych rozwiązań w systemie podatkowym, które będą sprzyjały ograniczeniu zjawiska biedy i wykluczenia społecznego, a także rozwiązań realizowanych w zakresie wsparcia ekonomii społecznej oraz koordynacja działań uwzględniających wsparcie zwrotne przedsiębiorstw społecznych na poziomie kraju. Ponadto będą realizowane działania na rzecz przebudowy systemu pomocy społecznej na bardziej efektywny, przy uwzględnieniu zlecania usług niepublicznym instytucjom zajmującym się pomocą i integracją społeczną. Na poziomie krajowym wzmacnianie będą kwalifikacje i kompetencje kadr publicznych i niepublicznych instytucji działających na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem oraz kadr publicznych i niepublicznych instytucji działających w ramach innych polityk sektorowych kluczowych dla włączenia społecznego i walki z ubóstwem.. Niezbędne jest również wykorzystywanie synergii pomiędzy Funduszami		(linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS).	

		Strukturalnymi jeśli chodzi o zwalczanie nierówności w zakresie dostępu do usług. Aby zwiększyć efektywność działań EFS mających na celu zwiększenie dostępu do przystępnych, zrównoważonych i wysokiej jakości usług, wsparcie z EFRR powinno być wykorzystywane jako uzupełnienie umożliwiające inwestycje w infrastrukturę socjalną i infrastrukturę ochrony zdrowia na obszarach słabiej rozwiniętych, zdegradowanych, charakteryzujących się znacznymi deficytami społecznymi, gospodarczymi. W zakresie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Fundusz Pomocy) w zakresie wsparcia udzielanego na poziomie krajowym osobom najbardziej potrzebującym, za pośrednictwem organizacji partnerskich wybranych przez państwa członkowskie. Szczególnie działania realizowane przez Fundusz w zakresie kwestii jak najcięższe i najbardziej szkodliwe społecznie formy ubóstwa, niedobór żywności, bezdomność i materialną deprywację dzieci, będą działaniami uzupełniającymi wsparcie w ramach W zakresie kompleksowego wsparcia dla grup w szczególnej sytuacji będzie na poziomie krajowym realizowane wsparcie na rzecz Romów oraz działania na rzecz osób przebywających w zakładach penitencjarnych Istotnym			

		elementem będzie także przygotowanie podmiotów polityk publicznych do pełnej implementacji postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Podnoszenie kompetencji osób uczestniczących w procesie kształtowania i wdrażania polityk publicznych w zakresie zapewnienia równości szans i dostępności dla osób z niepełno sprawnościami, a także monitoring działań jednostek administracji rządowej i samorządowej pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami. W ramach Priorytetu IX Włączenie społeczne skierowane do grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne lub wykluczonych w zakresie wzmacniania ich kompetencji społecznych i poprawy zdolności do zatrudnienia.			
Oś priorytetowa X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna					
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	PO IŚ 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się realizację Osi priorytetowej VII Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia, w ramach której wspierana będzie infrastruktura ratownictwa medycznego oraz ponadregionalnych podmiotów		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium,	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		leczniczych, dla których organem założycielskim jest minister lub centralny organ administracji rządowej, publiczna uczelnia medyczna lub publiczna uczelnia prowadząca działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych oraz instytuty badawcze prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk medycznych.		identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach • Instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT/RIT)	
	PO IR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 wspierał będzie realizację projektów z zakresu B+R, w szczególności przez instytuty badawcze oraz uczelnie medyczne. Identyfikacja obszarów wsparcia będzie się odbywała w oparciu m.in. o Krajowy Program Badań, który określa strategiczne dla państwa kierunki badań naukowych i prac rozwojowych. Pośród 7 pól badawczych wskazanych w ww. dokumencie, znajduje się także ochrona zdrowia w zakresie chorób cywilizacyjnych (m.in. układu krążenia, nowotworów złośliwych, cukrzycy, otyłości, chorób psychicznych), nowych leków oraz medycyny regeneracyjnej (wykorzystanie komórek macierzystych w leczeniu ciężkich schorzeń).			
	PO WER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane			

		zostanie na poprawę świadomości zdrowotnej społeczeństwa oraz wykrywalności chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, rozwój medycznego rynku pracy oraz wsparcie systemu kształcenia kadr medycznych, w tym miedzy innymi w zakresie doskonalenia zawodowego ratowników medycznych i dyspozytorów medycznych w celu zagwarantowania wysokiej jakości ratownictwa medycznego. W ramach PO WER wspierane będą także projekty profilaktyczne ukierunkowane na przeciwdziałanie chorobom o: ● najwyższym współczynniku zapadalności/hospitalizacji oraz umieralności, (choroby układu krążenia, nowotworowe, urazy i zatrucia, choroby układu kostno – stawowego); ● najwyższym współczynniku absencji chorobowej (urazy i zatrucia i inne przyczyny zewnętrzne, choroby układu oddechowego, choroby układu kostno - stawowego).			
	PO PC 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa wsparcie zostanie ukierunkowane na wykorzystanie lokalnych centrów aktywności do działań cyfrowych integracji i aktywizacji. Służyć temu będą lokalne centra aktywności, które oferując dostęp do szybkiego internetu, odpowiedni sprzęt, a przede wszystkim szeroką ofertą			

		usług szkoleniowo-doradczych, przyciągać będą obecnych oraz przyszłych użytkowników internetu i nowoczesnych technologii.			
Oś priorytetowa XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego					
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie		Wsparcie z poziomu krajowego skupia się na wspieraniu przygotowania i przeprowadzenia reform w szeroko pojętej edukacji. W obszarze tym przewiduje się m.in. modernizację systemu przygotowywania, przeprowadzania i organizacji egzaminów zewnętrznych, Wzmocnienie systemu wspierania szkół i placówek ukierunkowanego na ich rozwój służący podniesienie jakości kształcenia oraz zapewnieniu równego dostępu i równych szans, opracowanie standardów i programów rozwoju zawodowego nauczycieli oraz przygotowanie kadr trenerskich do prowadzenia programów kształcenia nauczycieli, Doskonalenie podstaw programowych wychowania przedszkolnego, kształcenia ogólnego oraz opracowanie modelowych programów nauczania, opracowanie standardów rozwijania kompetencji w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych, a także uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia jako podstawy do uczenia się przez całe życie wsparcie szkół w		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji (linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS), • Kontrakt Terytorialny.	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		zakresie pracy z uczniem młodszym, w szczególności przy przechodzeniu na kolejny etap edukacyjny. Ponadto przewidywane jest wsparcie w zakresie Stworzenie warunków dla współpracy przedsiębiorców ze szkołami i placówkami edukacyjnymi różnego typu i szczebla w procesie kształcenia i egzaminowania, ukierunkowanych na zapewnienie wykwalifikowanych kadr gospodarki oraz rozwój uczenia się przez całe życie przez budowę krajowego systemu kwalifikacji W ramach tego programu przewidziano wsparcie na rzecz jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu gospodarki opartej o wiedzę m.in. poprawę jakości programów kształcenia w zakresie ich lepszego dostosowania do potrzeb społeczno-gospodarczych, zamawianie kształcenia czy rozwój potencjału dydaktycznego.			
Oś priorytetowa XII Infrastruktura edukacyjna					
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	PO WER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie zostanie ukierunkowane na tworzenie warunków dla nowoczesnego nauczania w ramach systemu oświaty, dostosowanego do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce, wypracowanie i wdrożenie		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji; • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		rozwiązań umożliwiających rozwijanie aktywnego i praktycznego uczenia się, w tym wykorzystywania nowoczesnych technologii w nauczaniu, jako elementu sprzyjającego rozwijaniu kreatywności i innowacyjności wśród uczniów. Istotne będzie również tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy. Jednocześnie, konieczne będzie podjęcie działań systemowych, które wpłyną na upowszechnienie idei uczenia się przez całe życie, mających na celu wzrost inwestycji w kapitał ludzki. Ważne będzie również wypracowanie mechanizmów systemowych zapewniających wysoką jakość usług edukacyjnych, uwzględniających mechanizmy identyfikacji potrzeb oraz doboru odpowiednich form wsparcia.		komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach; • Instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT/RIT)	
	PROW 2014-2020	W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 wsparcie zostanie przeznaczone na promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym. Wsparcie udzielane ze środków EFRROW będzie miało na celu zapewnienie ludności związanej z rolnictwem czy leśnictwem możliwości poprawy poziomu wiedzy oraz wszechstronnego doskonalenia zawodowego, obejmującego zarówno kwestie organizacji produkcji rolniczej i leśnej, wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań w zakresie rolnictwa i leśnictwa oraz w zakresie szeroko pojętego			

		środowiska.			
	Program Unii Europejskiej na rzecz przemian i innowacji społecznych (PCSI)	W ramach Programu przewiduje się podejmowanie działań w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy m.in. poprzez wymianę i rozpowszechnianie dobrych praktyk, innowacyjnych metod i doświadczeń, przeprowadzanie wzajemnych ocen i analiz porównawczych oraz wzajemne uczenie się, na poziomie europejskim.			

7. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE

7.1. IDENTYFIKACJA WARUNKÓW EX-ANTE DLA PROGRAMU ORAZ OCENA ICH SPEŁNIENIA

W celu spełnienia warunków ex-ante na poziomie regionalnym przeprowadzono następujące działania:

- w ramach celu tematycznego 1 opracowana została *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* (przyjęta w dniu 20 grudnia 2012 r.);
- w ramach celu Tematycznego 6 opracowany został *Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014* (przyjęty w dniu 24 sierpnia 2012 r.);

Poniższa tabela przedstawia wszystkie ogólne i tematyczne warunki ex ante, wynikające z Umowy Partnerstwa, a mające zastosowanie do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020.

Tabela 13. Stan spełnienia warunkowości ex-ante

Warunek ex ante obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe), do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku ex ante: Tak/Nie/Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów (strategie, inne odpowiednie dokumenty, z podaniem odpowiednich rozdziałów , artykułów, sekcji, wraz linkami do pełnej wersji dokumentu)	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia
WARUNKI OGÓLNE						
1.Zapobieganie dyskryminacji. Istnienie zdolności administracyjnych które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	RPO WSL	Częściowo	uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie zaangażowania odpowiedzialnych podmiotów w promowanie równego traktowania wszystkich osób w procesie przygotowania i realizacji programów, w tym doradztwo w zakresie równego traktowania w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy	Częściowo	WARUNEK OGÓLNY 1 Kryterium pierwsze: Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Zgodnie z wymaganiami Komisji Europejskiej (template OP) programy operacyjne na okres 2014-2020 posiadać będą opinię tego organu. Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania zaangażowany był również w proces konsultacji programów operacyjnych. W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano zaangażowanie podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania niedyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność, w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2013 r. Kryterium drugie: WARUNEK OGÓLNY 2 Kryterium pierwsze (kryterium spełnione częściowo) Poziom krajowy Kwestie dotyczące równouprawnienia zawarte są w następujących dokumentach:	
2. Równouprawnienie płci Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia	RPO WSL	Częściowo	uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie równouprawnienia płci poprzez zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie i realizację programów, w tym doradztwo w zakresie równouprawnienia płci w działaniach związanych z funduszami	częściowo		

płci w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.			strukturalnymi i inwestycyjnymi uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci, i w kontrolowanie tych funduszy		– Cele operacyjne SRKL: Ułatwienie godzenia pracy z indywidualnymi potrzebami człowieka (na różnych etapach życia), w tym w zakresie łączenia aktywności zawodowej z opieką nad dziećmi oraz dorosłymi osobami zależnymi), rozwój form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz Upowszechnianie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3, oraz Połączenie systemu opieki nad dziećmi 0-3 i przedszkolnego – Działania w ramach KPR: Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu, Nowoczesny Rynek pracy, Działania na rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn w tym rozwój różnych form opieki nad dziećmi do lat 3 – SRK 2020, DSRK Dopełnieniem realizacji tego kryterium polegającego na (wdrożeniu zasady równości płci do głównego nurtu życia społecznego na poziomie krajowym będzie przyjęcie Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania. Poziom funduszy unijnych Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014- 2020 przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych. Kryterium drugie (kryterium częściowo spełnione) Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014- 2020. Dokument ten w sposób systemowy przedstawia działania na rzecz tworzenia równościowego systemu instytucjonalnego (m.in. szkolenia z równości szans płci pracowników urzędów zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych), budowania otoczenia instytucjonalnego realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn (m.in. przypisanie działań z zakresu równości szans płci do każdej z instytucji zaangażowanej w system wdrażania funduszy 0 IŻ, IP/IW/ KM), a także podniesienia świadomości projektodawców na temat realizacji zasady równości szans w PO KL (publikacje szkolenia itd.).	
3. Niepełnosprawność Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób	RPO WSL	Częściowo	uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w celu konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne i inne zainteresowane strony w procesie	Częściowo	Kryterium pierwsze: W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano działania na rzecz zaangażowania podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Ponadto, zgodnie z wymaganiami Komisji Europejskiej (template OP) programy operacyjne na okres 2014-2020 posiadać	

niepełnosprawnych (UNCRPD) w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE			przygotowania i realizacji programów uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy uregulowania mające na celu zapewnienie monitorowania wdrażania art. 9 UNCRPD w odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w procesie przygotowani i realizacji programów		będą opinię Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. Organ ten zaangażowany był również w proces konsultacji programów operacyjnych. Kryterium drugie: W celu spełnienia kryterium zostanie przedstawiony plan szkoleń dla instytucji zaangażowanych w system wdrażania funduszy europejskich. Kryterium trzecie: Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie Minister Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 roku organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechniane publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.4 realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.	
4. Zamówienia publiczne. Istnienie uregulowań dotyczących	RPO WSL	Częściowo	uregulowania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne	częściowo	Kryterium pierwsze: Implementacja zapisów wskazanych powyżej dyrektyw do polskiej ustawy Prawo zamówień publicznych. Ustawa Prawo zamówień publicznych z dnia 29 stycznia	

skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.			mechanizmy uregulowania gwarantujące przejrzystość postępowań o udzielanie zamówienia uregulowania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy uregulowania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych		2004 roku (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, Nr 161, poz. 1078 i Nr 182, poz. 1228 oraz z 2011 r. Nr 5, poz. 13, Nr 28, poz 143, Nr 87, poz. 484 i Nr 234, poz. 1386) W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11 Forposta i ABC Direct Contact oraz mając na uwadze decyzję Komisji Europejskiej o skierowaniu przeciwko Polsce sprawy do Trybunału Sprawiedliwości UE w trybie art. 258 i art. 260 TFUE podjętą w dniu 17 października 2013 r., zostały podjęte niezbędne działania legislacyjne w celu zmodyfikowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych dotyczących przesłanek wykluczenia wykonawców z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przewidzianych w art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp stanowiących implementację art. 45 ust. 2 lit. d) dyrektywy 2004/18/WE. Pozostałe przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych są zgodne z uregulowaniami wspólnotowymi. Ponadto, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz instytucje pośredniczące dla poszczególnych programów operacyjnych wydają wytyczne i zalecenia dotyczące właściwego stosowania przepisów prawa zamówień publicznych w przypadku udzielania zamówień publicznych w projektach współfinansowanych ze środków unijnych: „Zalecenia dla beneficjentów Funduszy UE dotyczące interpretacji przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych", „Zestawienie naruszeń ustawy Prawo zamówień publicznych, popełnionych przez beneficjentów Funduszu Spójności i Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, stwierdzonych podczas kontroli zrealizowanych przez Prezesa UZP - wersja z 22 listopada 2010 r.", „Kryteria wyboru oferty najkorzystniejszej ekonomicznie – rekomendacje dla beneficjentów realizujących projekty indywidualne" . Wskazane instytucje publikują również dokumenty prezentujące przegląd wyników audytów przeprowadzonych w Polsce przez Komisję Europejską i Europejski Trybunał Sprawiedliwości na przełomie dwóch perspektyw finansowych 2000-2006 oraz 2007-2013 wraz z zaleceniami wynikającymi z tych audytów dotyczącymi stawek korekt finansowych jakie powinny być stosowane w przypadku naruszeń prawa w dziedzinie zamówień publicznych: „Wymierzanie korekt finansowych za naruszenia prawa zamówień publicznych związane z realizacją projektów współfinansowanych ze środków funduszy UE", „Korekty finansowe związane z naruszeniami PZP. Audyty Komisji Europejskiej i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego". Powyżej wskazane dokumenty są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju http://www.mrr.gov.pl/ministerstwo/prawo/obowiazujace_prawo/strony/lista.aspx oraz na stronach internetowych instytucji pośredniczących. Kryterium drugie: Celem zapewnienia mechanizmów gwarantujących przejrzystość postępowań o udzielenie zamówienia w ramach Urzędu Zamówień Publicznych Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej oraz Departament Prawny są odpowiedzialne za prawidłowe wdrażanie unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych do polskiego porządku prawnego oraz czuwają nad	

					prawidłowym stosowaniem prawa zamówień publicznych przez instytucje zamawiające poprzez wydawanie opinii prawnych dotyczących interpretacji przepisów ustawy i aktów wykonawczych do ustawy. W 2012 roku Urząd Zamówień Publicznych wydał 1246 opinii prawnych na zapytania ze strony instytucji zamawiających oraz innych podmiotów uczestniczących w rynku zamówień publicznych, natomiast do połowy listopada bieżącego roku zostało wydanych ponad 450 opinii prawnych. Kryterium trzecie: Corocznie w ramach Urzędu Zamówień Publicznych opracowywany jest Plan działań wydawniczo-szkoleniowych, który w swoim zakresie obejmuje także działania szkoleniowo-informacyjne skierowane do instytucji zamawiających oraz przedstawicieli innych instytucji w tym także kontrolnych, zaangażowanych w realizację projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Kryterium czwarte: W ramach Urzędu Zamówień Publicznych prowadzone są różnego typu działania szkoleniowo-promocyjno-informacyjne takie jak np. szkolenia konferencje, opinie prawne czy publikacje, których zadaniem jest poszerzanie wiedzy na temat unijnych uregulowań w zakresie zamówień publicznych oraz wzmacnianie prawidłowego stosowania ich w praktyce wśród przedstawicieli administracji publicznej odpowiedzialnych za przygotowanie i prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych.	
5. Pomoc państwa. Istnienie uregulowań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	RPO WSL	Tak	uregulowania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa uregulowania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy uregulowania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa	częściowo	Kryterium pierwsze: Organem odpowiedzialnym za skuteczne wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Kompetencje Prezesa UOKiK w zakresie pomocy publicznej reguluje Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (tekst jednolity - Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm). Zgodnie z tą ustawą, Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej (dalej: projekty pomocy), w tym projekty finansowane w ramach środków strukturalnych, notyfikuje je Komisji Europejskiej, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przed Komisją i sądami europejskimi oraz monitoruje pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom. Ponadto, Prezes UOKiK współpracuje przy tworzeniu i zmianie projektów pomocy, w tym przewidujących wydatkowanie środków z funduszy strukturalnych, już na etapie uzgodnień międzyresortowych, a także z podmiotami udzielającymi pomocy oraz beneficjentami pomocy, w celu zapewnienia zgodności projektów pomocy z unijnymi przepisami o pomocy publicznej lub wyjaśnienia wątpliwości dotyczących stosowania przepisów o pomocy publicznej. W zakresie monitorowania wsparcia udzielanego polskim przedsiębiorcom, czyli gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywana informacji związanych z pomocą	

					publiczną, wszystkie podmioty udzielające pomocy zostały zobowiązane do przekazywania Prezesowi UOKiK sprawozdań o udzielonej pomocy lub informacji o nieudzieleniu pomocy (tzw. sprawozdanie zerowe). Informacje te są gromadzone w specjalnej elektronicznej bazie danych tzw. SHRIMP (System Harmonogramowania, Raportowania i Monitorowania Pomocy). Na podstawie zebranych danych, Prezes UOKiK co roku opracowuje i przedstawia Radzie Ministrów raport o pomocy publicznej udzielonej w roku poprzednim, jak również przygotowuje raport dla Komisji Europesjkiej i przekazuje go za pośrednictwem systemu SARI. Za wykonywanie ww. obowiązków Prezesa Urzędu odpowiada Departament Monitorowania Pomocy Publicznej. Kryterium drugie: W odniesieniu do szkoleń pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK, należy zauważyć, iż w okresie ostatnich kilku lat, ze względu na brak odpowiednich środków budżetowych UOKiK, możliwość korzystania ze szkoleń zagranicznych w zakresie pomocy publicznej (które zasadniczo jako jedyne zapewniają odpowiedni stopień szczegółowości i fachowości przekazywanej wiedzy) była bardzo ograniczona. Jednakże, w rezultacie zmiany dokonanej w tym roku w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, możliwe stało się objęcie jego środkami również pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. UOKiK został uwzględniony w katalogu beneficjentów tego programu w działaniu 2.2 Infrastruktura informatyczna oraz w działaniu 3.1 Wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację NSRO. W związku z tym, pojawiła się możliwość szerszego korzystania ze szkoleń. Aktualnie został przygotowany wniosek o dofinansowanie projektu szkoleniowego, obejmującego głównie szkolenia zagraniczne z zakresu pomocy publicznej, organizowane przez instytucje posiadające duże doświadczenie w tej tematyce i międzynarodową renomę (ERA, EIPA). Udział w szkoleniach pozwoli na uaktualnienie wiedzy pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK na temat najnowszych regulacji, praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa sądów unijnych. W przyszłym roku planowana jest realizacja kolejnego projektu, który pozwoli na dalsze doskonalenie zawodowe pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. Kryterium trzecie: W kontekście zabezpieczenia prawidłowej implementacji i stosowania przepisów o pomocy publicznej poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego, należy zauważyć, iż aktualnie w Departamencie Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika, iż 30% czasu pracy pracownicy Departamentu poświęcają na realizację zadań związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych (dofinansowanie wynagrodzeń pracowników z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna stanowi odpowiednio 30%). Podany powyżej stan zatrudnienia w chwili obecnej jest wystarczający dla zapewnienia	

					sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań Departamentu. Jednakże w związku ze zwiększającą się liczbą zadań realizowanych przez Departament, w przyszłości może zaistnieć potrzeba zwiększenia zatrudnienia.	
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA). Istnienie uregulowań dotyczących efektywnego stosowania unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	RPO WSL	Częściowo	uregulowania dotyczące skutecznego stosowania dyrektyw w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) uregulowania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw EIA i SEA uregulowania mające na celu zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego	częściowo	Kwestie EIA i SEA zostały uregulowane w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) – (dalej: Ustawa ooś) oraz, w zakresie EIA, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213 poz. 1397, z późn. zm.); zwanej dalej „rozporządzeniem ooś”). Kryterium pierwsze: częściowo spełnione. Rozporządzenie nowelizujące rozporządzenie ooś, tj rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 817) w § 3 wprowadza przepis uzależniający wejście w życie przepisów rozporządzenia dotyczących wychwytywania, transportowania i magazynowania dwutlenku węgla, od wejścia w życie ustawy dotyczącej sekwestracji dwutlenku węgla. Prace zmierzające do implementacji zasadniczej części dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla zostały zakończone – wraz z uchwaleniem ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238). Ustawa weszła w życie z dniem 24 listopada 2013 r. Rozporządzenie jest dostępne na stronie http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817 Ustawa jest dostępna na stronie http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001238. Kryterium drugie: odnośnie do wymogów dotyczących szkoleń i zdolności instytucjonalnej w tym obszarze należy wskazać, że funkcjonowanie GDOŚ wypełnia te wymagania, dodatkowo warto podkreślić, że przeprowadzono liczne spotkania/warsztaty/konferencje w ramach projektów finansowanych ze środków UE w ramach POPT 2007-2013 wspomagającego funkcjonowanie Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju. Program priorytetowy pn. „Wsparcie realizacji Polityki Ekologicznej Państwa przez Ministra Środowiska Część 4) Wspieranie systemu ocen oddziaływania na środowisko i obszarów Natura 2000”, projekt „Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju" i wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna (POPT) to zamierzenia wieloletnie, które kontynuowane będą w kolejnych latach. W ramach okresu programowania 2007-	

					2013 Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko. GDOŚ/RDOŚ uzyskały też wsparcie w postaci sprzętu i dofinansowania działań Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju.	
7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu. Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen skutków programów. Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądanych rezultatów, do monitorowania postępów w osiąganiu rezultatów oraz do podejmowania oceny skutków	RPO WSL	Częściowo	Uregulowania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych uwzględniające następujące elementy: - identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej - ustalenia dotyczące publikacji i dostępności publicznej zdezagregowanych danych - skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: • wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat tego, co jest motywacją przy wyborze działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, • ustanowienie celów dla tych wskaźników, • spełnienie w odniesieniu do każdego wskaźnika następujących wymogów: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych, • gotowe są procedury gwarantujące, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system	Częściowo	Kryterium pierwsze i drugie: Kryteria spełnione już dla obecnego i będzie spełniony także dla przyszłego okresu programowania – dane dla ewaluacji oceniających skuteczność i wpływ programów pochodzą głównie z trzech źródeł: 1. statystyki publicznej – w większości na poziomie monitorowania celów strategicznych; 2. KSI/SIMIK – w stosownych przypadkach na poziomie monitorowania celów programowych; 3. badań własnych, tam gdzie istnieją deficyty informacyjne. Pozostałe kryteria Kryteria wydają się spełnione na poziomie ogólnym oraz dla Umowy Partnerstwa, jednakże nie da się jeszcze określić czy jest spełnione na poziomie poszczególnych Programów Operacyjnych, gdyż trwa proces ich przygotowania. W niektórych obszarach tematycznych ujawniają się już deficyty informacji statystycznych, które z powodów obiektywnych nie zostaną usunięte (dotyczy to np. statystyki energii na poziomach regionalnych).	

			wskaźników.			
WARUNKI TEMATYCZNE						
1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.	OPI	Częściowo	Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która: – opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji, – przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	Częściowo	**Poziom krajowy:** Podstawowe dokumenty zapewniające spełnienie warunku, które zostały już przyjęte to: – Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarczej (SIEG), (w szczególności działanie 1.2.3 SIEG odwołuje się do priorytetów działalności B+R,) – Krajowy Program Badań z 16 sierpnia 2011 r. – Foresight technologiczny przemysłu – InSight2030, – Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej z 23 lutego 2011 r. W I kwartale 2014 r. planuje się przyjęcie Programu Rozwoju Przedsiębiorstw przez Radę Ministrów. Krajowa inteligentna specjalizacja (KIS) będzie stanowić integralny załącznik do Programu Rozwoju Przedsiębiorstw. **Poziom regionalny:** opracowana została Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 (przyjęta w dniu 20 grudnia 2012 r.)	
1.2 Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	OPI	Tak	Przyjęto orientacyjny wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami UE oraz – w odpowiednich przypadkach – z Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych (ESFRI).	Tak	Warunek jest spełniony przez dokument Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej, który został przyjęty w 2011 r. Realizuje on rekomendacje Europejskiego Forum Strategicznego Infrastruktur Badawczych (ESFRI) w tym zakresie. W 2012 r. opracowany został system finansowania projektów dużej infrastruktury badawczej objętych Mapą, który zakłada 10-letni (2013-2023) horyzont czasowy. Mapa będzie aktualizowana co 2 lata, począwszy od 2012 r.	
2.1. Strategiczne ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu pobudzenia popytu na przystępne, dobrej jakości i interoperacyjne usługi, prywatne i publiczne,	OPII	Częściowo	Strategiczne ramy polityki rozwoju cyfrowego, na przykład w ramach krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji zawierają: – budżet i priorytety działań określone na podstawie analizy SWOT lub podobnej analizy spójnej z tabelą wyników europejskiej agendy cyfrowej;	Częściowo	Warunek zostanie spełniony przez: – przyjętą Strategię Sprawne Państwo (SSP) (http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/136/1), – przyjęcie Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa (dokument wykonawczy do SSP w zakresie wypełnienia warunku 2.1) (planowane przyjęcie - styczeń 2014). Dla pełnego spełnienia warunków ex ante dla celu 2 MAC przygotowało ponadto	

wykorzystujące technologie informacyjno komunikacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.			– została przeprowadzona analiza równoważenia wsparcia dla popytu i podaży TIK; – wskaźniki miary postępów interwencji w takich dziedzinach jak umiejętności cyfrowe, e-integracja, e-dostępność, oraz postęp w zakresie e-zdrowia w granicach określonych w art.168 TFUE, spójne w stosownych przypadkach z istniejącymi odpowiednimi unijnymi, krajowymi lub regionalnymi strategiami sektorowymi; – ocenę potrzeb w zakresie budowania większego potencjału TIK.		Policy paper dotyczący cyfrowego rozwoju Polski do 2020r., który został przyjęty przez Komitet Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. Jest to horyzontalny dokument strategiczny MAC, zbierający i uzupełniający zagadnienia z zakresu ICT poruszane we wszystkich strategiach zintegrowanych i prezentujący wizję rozwoju cyfrowego Polski do 2020 r.	
3.1. Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu Small Business Act	OPIII	Częściowo	Konkretne działania obejmują: – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act"; – wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act"; – wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act" i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Częściowo	Poziom krajowy: Przyjęcie Programu Rozwoju Przedsiębiorstw przez Radę Ministrów planowane jest w I kwartale 2014 r.	Projekt Programu Rozwoju Przedsiębiorstw został wniesiony pod obrady KRM w dniu 19/12/2013. Wskutek rozbieżności na linii Ministerstwo Gospodarki – Ministerstwo Finansów w kwestii ulg podatkowych dla podmiotów prowadzących działalność innowacyjną (kwestie B+R) projekt spadł z porządku obrad. Planowane jest ponownie wniesienie projektu pod obrady KRM w styczniu 2014 r.
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego	OPIV	Częściowo	zapewnieniu wdrożenia minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, zgodnie z art. 3, 4 i 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i	Częściowo	Kryterium pierwsze i drugie (dyrektywa 2010/31/UE) Kryteria zostaną spełnione poprzez następujące akty prawne: Rozporządzenie Ministra Transportu Budownictwa i Gospodarki Morskiej	

końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w „Efektywność Energetyczną" przy budowaniu lub renowacji budynków.			Rady 2010/31/UE1; – działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE; – działania służące zapewnieniu planowania strategicznego w dziedzinie efektywności energetycznej, spójne z art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady2012/27/UE2; – działania spójne z art. 13 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE1 w sprawie końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, aby zapewnić dostarczenie klientom końcowym indywidualnych liczników w zakresie, w jakim jest to możliwe technicznie, racjonalne finansowo i proporcjonalne w odniesieniu do potencjalnych oszczędności energii.		zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki oraz ich usytuowanie (podpisane przez właściwego ministra w dniu 5 lipca 2013 r., wejście w życie – 1 stycznia 2014 r.) Dodatkowo, niezbędna jest nowelizacja rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 6 listopada 2008 r. w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku i lokalu mieszkalnego lub części budynku stanowiącej całość techniczno – użytkową oraz sposobu sporządzania i wzorów świadectw ich charakterystyki energetycznej (Dz. U. Nr 201, poz.1240) – aktualnie na etapie uzgodnień międzyresortowych. Kryterium trzecie: Kryterium spełnione poprzez ustalenie i przekazanie przez Ministerstwo Gospodarki do Komisji Europejskiej Informacji w sprawie krajowego celu indykatywnego w zakresie efektywności energetycznej dla Polski ustalonego na podstawie art. 3 ust. 1 dyrektywy 2012/27/UE Kryterium czwarte: Kryterium spełnione (KE umorzyła postępowanie wobec Polski w kontekście transpozycji dyrektywy 2006/32/WE) poprzez ustawę o efektywności energetycznej oraz ustawę Prawo energetyczne. Obecnie w Ministerstwie Gospodarki trwają prace nad wypracowaniem rozwiązań do ustawy Prawo energetyczne, w której znajdą się zapisy dotyczące konieczności instalowania inteligentnych liczników energii elektrycznej. Zapisy te pozwolą na faktyczne wdrożenie postanowień dyrektywy 2006/32WE.	
4.2. Przeprowadzono działania promujące wysokosprawną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.	OPIV	Częściowo	Działania obejmują: – wsparcie dla kogeneracji opiera się na popycie na użytkową energię cieplną i oszczędności energii pierwotnej zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2004/8/WE; państwa członkowskie lub ich właściwe organy oceniły istniejące prawodawstwo i ramy regulacyjne pod kątem procedur udzielania zezwoleń lub innych procedur, aby: (a) zachęcić do projektowania jednostek kogeneracji dla pokrycia ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania na ciepło użytkowe i unikania produkcji ciepła w ilościach przekraczających zapotrzebowanie	Częściowo	Dla spełnienia warunku niezbędne będzie stanowienie i wdrożenie nowego systemu wsparcia dla wytwórców energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji. Projekt nowego systemu wsparcia dla wytwórców energii elektrycznej w technologii wysokosprawnej kogeneracji został zawarty w nowej ustawie Prawo energetyczne wchodzącej w skład tzw. „dużego trójpaku" ustaw energetycznych, będącego aktualnie na etapie prac rządowych.	

			na ciepło użytkowe, oraz (b) ograniczyć regulacyjne i pozaregulacyjne bariery utrudniające rozwój kogeneracji.			
4.3. Przeprowadzono działania promujące produkcję i dystrybucję odnawialnych źródeł energii.	OPIV	Tak	Gotowe są przejrzyste systemy wsparcia, priorytetowy lub gwarantowany dostęp do sieci oraz pierwszeństwo w dystrybucji, jak również standardowe zasady odnoszące się do ponoszenia i podziału kosztów dostosowań technicznych, które to zasady zostały podane do publicznej wiadomości, zgodnie z art. 14 ust. 1, art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 dyrektywy 2009/28/WE. Państwo członkowskie przyjęło krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/28/WE..	Tak	Kryterium pierwsze Kryterium spełnione przez następujące elementy: - Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne - Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2010 r. - Polityka Energetyczna do 2030 roku. Kryterium drugie Kryterium spełnione Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych został przyjęty w 2010 r. i przekazany do KE.	
5.1. Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: Istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	OPV	Tak	Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: – opis procesu, metodologii, metod i niewrażliwych danych wykorzystywanych w ocenach ryzyka, jak również opartych na ryzyku kryteriów określania inwestycji priorytetowych; – opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka; – uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu.	Tak	Kryterium pierwsze i drugie Polska spełnia kryteria warunowości ex ante odnoszące się do oceny ryzyka uwzględniającej wymienone w kryteriach elementy. Strona polska przekaże Komisji Europejskiej szczegółowe wyjaśnienia – dokument roboczy przygotowywany przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, oprawcowany na bazie niejawnego Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 12 lipca 2013 r. Kryterium trzecie Kryterium zostało spełnione przez przyjęcie Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2013 r. http://klimada.mos.gov.pl/dokument-spa-2020	
6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do	OPV	Częściowo	– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników	Częściowo	Kryterium pierwsze	

inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.			wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów; – przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.		Częściowo spełnione: 1) W odniesieniu do inwestycji wspieranych przez EFRR i Fundusz Spójności (gospodarka wodno-ściekowa), zwrot kosztów w sektorze komunalnym jest na odpowiednim poziomie (określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy). • w poprzednim cyklu planistycznym gospodarowania wodami, jak również obecnie, prowadzone były intensywne prace nad przeprowadzeniem analiz ekonomicznych korzystania z wód; został określony stopień zwrotu kosztów usług wodnych, (łącznie z oszacowaniem kosztów środowiskowych i zasobowych, o których mowa w Art. 9 ust.1) dla poszczególnych sektorów, m.in. gospodarki komunalnej, przemysłu oraz rolnictwa. Podjęto również próbę oszacowania kosztów w tzw. pozostałych formach korzystania z wód – hydroenergetyka, żegluga, zarządzanie ryzykiem powodziowym (w poszczególnych planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce, zgodnie z zał. VII RDW, znajduje się podsumowanie analiz, pełny dokument pn. Analizy ekonomiczne korzystania z wód na obszarach dorzeczy w Polsce, a także Analiza polityki opłat za wodę, zawierająca przegląd istniejącego w Polsce systemu opłat za pobór wód i zrzut ładunków zanieczyszczeń, zostały przesłane do KE w marcu 2010 r. wraz z raportem dot. planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy). • W roku 2011 dokonano przeglądu metodyk i weryfikacji podejścia do opracowania analiz ekonomicznych korzystania z wód oraz szacowania kosztów środowiskowych i zasobowych (metodyki dostępne pod adresem: http://rdw.org.pl/materialy-metodyki-i-opracowania.html). Aktualnie, na ukończeniu są prace związane z opracowaniem analiz ekonomicznych korzystania z wód w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy, a także analizy kosztów środowiskowych i zasobowych na potrzeby drugiego cyklu planistycznego. 2) Zasada zwrotu kosztów usług wodnych jest realizowana na gruncie przepisów Prawo wodne (art. 113b ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw) oraz systemu opłat za korzystanie ze środowiska z ustawy Prawo ochrony środowiska. • Użytkownicy wód w Polsce zobowiązani są do ponoszenia kosztów korzystania z zasobów wodnych, poprzez uiszczanie opłat za pobór wód i zrzut ładunków zanieczyszczeń, na podstawie ustalanych corocznie przez Radę Ministrów stawek opłat, przyczyniając się w ten sposób do realizacji zapisów art. 9 RDW; w sektorze rolnictwa dodatkowo członkowie spółek wodnych oraz użytkownicy gruntów odnoszących korzyści z urządzeń spółek wodnych uiszczają składki na rzecz spółek wodnych. Spółki wodne przeznaczają te składki na wykonywanie zadań statutowych tj. utrzymywania melioracji wodnych szczegółowych • Polityka w zakresie cen wody została w 2009 r. oceniona i podsumowana w dokumencie Analiza polityki opłat za wodę. W opracowaniu szczegółowo	

					przeanalizowano m.in. funduszową i bodźcową rolę opłat, pokazując, iż opłaty za korzystanie ze środowiska z sektorze komunalnym, zarówno dla wody jak i ścieków mają bardzo ograniczoną rolę cenotwórczą – generują ok. 3% cen obu usług. Ceny są kształtowane głównie w wyniku naliczania amortyzacji, nadrabiania zaległości inwestycyjnych oraz rosnących kosztów krańcowych podłączania rozproszonej zabudowy. • Dodatkowo należy podkreślić, iż Art. 9 (4) RDW stanowi, iż: „Państwa Członkowskie nie naruszają niniejszej dyrektywy, jeśli zdecydują się, zgodnie z ustalonymi praktykami, nie stosować przepisów ust. 1 zdanie drugie i do tego celu stosownych przepisów ust. 2, dla danego korzystania z wody, gdzie to nie naraża zamiarów i osiągnięcia celów niniejszej dyrektywy." Należy jednak mieć na uwadze, iż w polskim systemie prawnym funkcjonuje również system zwolnień z opłat, wynikający z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, co wpływa na uznanie kryterium za częściowo spełnione. Obecnie w Polsce opracowane zostały założenia do ustawy Prawo wodne, mające na celu m,in.: zapewnienie komplementarności polityce opłat za wodę, z uwzględnieniem zasady „zwrotu kosztów za usługi wodne", wynikające z uzupełnienia transpozycji artykułu 9 Ramowej Dyrektywy Wodnej. Działania będą się jednak dotyczyć w głównej mierze pozostałych sektorów, których nie dotyczy wsparcie w ramach EFRR + FS. Projekt założeń do projektu ustawy Prawo wodne został skierowany do ponownych uzgodnień międzyresortowych w dniu 14 maja 2013 r. oraz konsultacji społecznych w dniu 6 czerwca 2013 r. Kryterium drugie Częściowo spełnione: Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce zostały zatwierdzone przez Radę Ministrów 22 lutego 2011 r., będą podlegały aktualizacji w roku 2015, a następnie co sześć lat. W grudniu 2012 r. Komisja Europejska oceniła przyjęte dotychczas PGW, przedstawiając zalecenia do podjęcia działań w drugim cyklu planistycznym gospodarowania wodami. Zgodnie ze stanowiskiem MŚ, przekazane przez KE zalecenia zostaną uwzględnione, w ramach drugiego cyklu planistycznego, nad którym aktualnie trwają prace. Jednocześnie, w związku z oczekiwaniami KE, strona polska zobowiązała się do opracowania przejściowych dokumentów w gospodarce wodnej, tzw. Masterplanów, stanowiących uzupełnienie PGW, gdzie ocenie zostanie poddany wpływ realizowanych i planowanych inwestycji na stan wód. Zgodnie z opracowanym przez MŚ i przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 02.07.2013 Planem działania w zakresie planowania strategicznego w gospodarce wodnej, Masterplany zostaną opracowane i zatwierdzone w terminie do sierpnia 2014 r. Podstawą dla opracowania Masterplanów będzie ocena stanu jednolitych części wód zgodna z załącznikiem V RDW. Ocena będzie opierać się na wynikach całego dostępnego monitoringu, biorąc pod uwagę w szczególności nowe dane z lat 2010-2012. Taka ocena jest prowadzona również na potrzeby aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, tak aby prowadzone prace były ze sobą spójne.	

					Wyniki ocen zostały wykorzystane również do pozostałych prac planistycznych, związanych z aktualizacją planów gospodarowania wodami, w tym przede wszystkim dla wyznaczenia celów środowiskowych.	
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami.	OPV	Częściowo	– zgodnie z wymogami art. 11 ust. 5 dyrektywy 2008/98/WE Komisji przekazano sprawozdanie z realizacji dotyczące postępów w osiąganiu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE; – istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE; – istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE; – przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.	Częściowo	Dyrektywa ramowa o odpadach (2008/98/WE) została transponowana przez przyjęcie ustawy o odpadach. Kryterium pierwsze Kryterium spełnione 27 września 2013 r. sprawozdanie o wdrażaniu dyrektywy ramowej o odpadach zostało wysłane przez eDAMIS (Electronic Data Files Administration and Management Information System) w formie plików, a 30 września 2013 r. został wypełniony w tym systemie formularz zawierający dane liczbowe ze sprawozdania. Kryterium drugie Kryterium spełnione Spełnienie kryterium polega na uchwaleniu i notyfikowaniu KE Krajowego planu gospodarki odpadami (Kpgo) i wojewódzkich planów gospodarki odpadami (wpgo) zgodnych z wymaganiami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE. Na poziomie krajowym i wojewódzkim plany, zawierające elementy wymagane dyrektywą ramową o odpadach, zostały uchwalone i przekazane KE. Kryterium trzecie Kryterium częściowo spełnione. W polskim systemie prawnym programy zapobiegania powstawaniu odpadów są częścią planów gospodarki odpadami. Spełnienie kryterium 3 polega na uchwaleniu i notyfikowaniu KE krajowego i wojewódzkich planów gospodarki odpadami, zawierających w/w programy zapobiegania powstawaniu odpadów zgodne z wymaganiami art. 29 dyrektywy 2008/98/ WE. Na poziomie krajowym, Kpgo 2014 spełnia wymagania art. 29 dyrektywy 2008/98/WE. – zawiera część poświęconą zapobieganiu powstawaniu odpadów. W związku ze stwierdzonymi brakami w wojewódzkich planach gospodarki odpadami podjęto decyzję, zgodnie z którą, aby zapewnić spójność programu zapobiegania powstawania odpadów i osiągnąć jak najlepsze rezultaty w zakresie zapobiegania powstawania odpadów, należy opracować, jako odrębny dokument, krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów, obejmujący zarówno działania na poziomie krajowym, jak i województw. Obecnie program jest w	

					końcowej fazie przygotowania, na etapie jego opracowywania odbyły się konsultacje z przemysłem oraz organami administracji samorządowej. Dodatkowo, w grudniu 2013 r. i styczniu 2014 r., zgodnie z wymaganiami prawnymi, przygotowany program zostanie poddany konsultacjom społecznym, w tym z organami administracji samorządowej, jak również z przedstawicielami innych resortów Kryterium czwarte Kryterium spełnione Zdaniem MŚ, spełnieniem tego kryterium jest zaplanowanie podjęcia przez Polskę następujących działań (i przedstawienie ich w dokumentach typu: plany gospodarki odpadami lub sprawozdanie z transpozycji i wdrażania dyrektywy 2008/98/WE, o którym mowa w kryterium 1)	
7.1. Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T.	OPVI	Nie	Istnienie kompleksowego planu/planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i określających: – wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr …/2013 w tym priorytetów w zakresie inwestycji w: • bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz • wtórną łączność, – identyfikację odpowiedniej ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności; Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.	Nie	Warunek zostanie spełniony przez Strategię Rozwoju Transportu (SRT) do roku 2020 (przyjęta) oraz przygotowywany Dokument implementacyjny dla SRT, który będzie planem inwestycyjnym dla przedsięwzięć współfinansowanych ze środków UE, ale także z innych środków, w tym CEF. Będzie on zawierał wskazane elementy, w tym informację na temat zapewnienia odpowiednich zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.	

7.2. Istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T. Inwestycje obejmują aktywa ruchome, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	OPVI	Nie	istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i identyfikującej odpowiednia ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem budżetem); Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.	Nie	Warunek zostanie spełniony przez Strategię Rozwoju Transportu do roku 2020 (przyjęta) oraz identyfikację w przygotowywanym Dokumencie Implementacyjnym dla SRT, planu inwestycyjnego dla kolejowych przedsięwzięć współfinansowanych ze środków UE, ale także z innych środków, w tym CEF. Dokument Implementacyjny będzie zawierał wskazane elementy w odniesieniu do inwestycji kolejowych, w tym informację na temat zapewnienia odpowiednich zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.	
8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw: istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu. Warunek wspólny dla funduszy polityki spójności i EFRROW	OPVII	Częściowo	Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych Przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy: – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; – działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi	Częściowo	Kryterium pierwsze i drugie: Pierwsze dwa kryteria odnoszą się do Programu „Lepsze regulacje 2015”. Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 22 stycznia 2013 r. Realizacja Celu II tj. Ciągłe doskonalenie istniejącego otoczenia prawnego, jest formalnym i praktycznym wypełnieniem zarówno kryterium 1. jak i 2. Należy podkreślić, iż realizacji działań Programu wymaga współpracy pomiędzy różnymi instytucjami odpowiedzialnymi za tworzenie regulacji gospodarczych w Polsce. Realizacja Programu „Lepsze Regulacje 2015” polepsza otoczenie prawne dla wszystkich podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Program nie jest skierowany jedynie do podmiotów sprzyjających włączeniu społecznemu. Prezes Rady Ministrów powołał Zespół ds. Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Społecznej, działający przy MPiPS. W skład Zespołu wchodzą przedstawiciele administracji publicznej, podmiotów, działających w obszarze ekonomii społecznej, KT, środowisk naukowych. W ramach prac Zespołu przygotowywany jest projekt ustawy o przedsiębiorstwie społecznym i wspieraniu ekonomii społecznej, Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, propozycje odnośnie systemu edukacji w zakresie ekonomii społecznej. W wyniku współpracy pomiędzy MPiPS, MIR, BGK oraz Grupą Finansową, działającą w ramach Zespołu, uruchomiony zostanie pilotażowy fundusz pożyczkowy dla	

			finansowe (dostęp do kapitału), w tym – w razie konieczności – kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji .		przedsiębiorstw społecznych. Problematyka ekonomii społecznej jest również zawarta Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (w zakresie aktywnej integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym). Tematyka przedsiębiorczości społecznej została także uwzględniona w Programie Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r. Jednym z instrumentów wsparcia przedsiębiorczości określonych w Programie Rozwoju Przedsiębiorstw jest instrument: Przedsiębiorstwa społeczne: wzrost innowacyjności i efektywności. Instrument zakłada: ułatwienie dostępu do zwrotnych instrumentów finansowych (pożyczek, poręczeń) dedykowanych dla przedsiębiorstw społecznych, zapewnienie dostępu do dotacji na założenie przedsiębiorstwa społecznego, wprowadzenie rozwiązań prawnych, definiujących przedsiębiorstwo społeczne oraz warunki jego funkcjonowania, zapewnienie trwałego systemu wsparcia dla przedsiębirostw społecznych, obejmującego dostęp do szkoleń i doradztwa w zakresie działalności ekonomicznej, inicjowanie procesów integracji, kooperacji i samoorganizacji przedsiębiorstw społecznych na potrzeby wzajemnego wsparcia i wymiany doświadczeń, takich jak klastry oraz promocji oznakowań i certyfikatów, mogących mieć zastosowanie do towarów i usług wytworzonych przez przedsiębiorstwa społeczne, inicjowanie tworzenia partnerstw międzysektorowych pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a sektorem administracji publicznej, biznesu oraz pozarządowym.	
8.4. Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi zatrudnienia	OPVIII	Częściowo	– Właściwe zainteresowane strony są zaangażowane w opracowywanie polityki aktywnego starzenia się i związane z nią działania następcze z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy i promowanie ich zatrudnienia; – Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	Częściowo	Kryterium 1 Działania związane z aktywnym i zdrowym starzeniem się realizowane są przez podmioty na poziomie centralnym (ministerstwa oraz agencje rządowe), a także na poziomie regionalnym przez instytucji koordynujące wydatkowanie środków z EFS (urzędy marszałkowskie oraz urzędy wojewódzkie), jednostki samorządu terytorialnego czy też organizacje pozarządowe. Przedstawiciele wszystkich tych podmiotów byli zaangażowani w pracę nad poszczególnymi dokumentami. W dniu 24 grudnia 2013 r. Rada Ministrów przyjęła odnowiony Program Solidarność Pokoleń 50+, oraz Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej (ZDPS). Odnowiony Program Solidarność Pokoleń 50+, jak i ZDPS, powstały przy zaangażowaniu: a) Rady ds. Polityki Senioralnej – powołanej w lutym 2013 r. jako organ pomocniczy Ministra Pracy i Polityki Społecznej, wspierający go w opracowaniu ZDPS. Do stałego udziału w jej pracach zostali zaproszeni przedstawiciele ministerstw oraz centralnych organów administracji publicznej, jak również przedstawiciele organizacji jednostek samorządu terytorialnego, organizacji trzeciego sektora oraz eksperci. b) Rady Społecznej 50+ - powołanej w kwietniu 2013 r. jako organ pomocniczy Ministra Pracy i Polityki Społecznej, wspierający go w opracowaniu Programu. Do stałego udziału w jej pracach zostali zaproszeni m.in. przedstawiciele środowisk naukowych, organizacji pozarządowych, związków zawodowych, resortów oraz centralnych i regionalnych organów administracji publicznej. Warto	

					też zauważyć, że jednym z celów odnowionego Programu Solidarność Pokoleń 50+ jest rozwój współpracy na rzecz wzrostu zatrudnienia, w tym stworzenie i rozwijanie stałych form współpracy i koordynacji działań rządu, samorządów regionalnych, organizacji pracodawców, związków zawodowych, reprezentacji organizacji pozarządowych, reprezentacji podmiotów ekonomii społecznej, środowisk naukowych i mediów w sferze aktywizacji zawodowej i zatrudnienia osób w wieku 50+. Kryterium 2 Kryterium spełnione poprzez: Strategię Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Program Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+, Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020, Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) została przyjęta przez Radę Ministrów w czerwcu 2013 r. Strategia określa główne działania służące rozwojowi kapitału ludzkiego i wzrostowi aktywności zawodowej w Polsce w perspektywie całego życia. Jest w związku z tym dokumentem nadrzędnym w stosunku do dwóch pozostałych, a jednocześnie wskazuje na ważne działania, które są istotne z punktu widzenia aktywnego i zdrowego starzenia się i które muszą być podejmowane wobec osób w różnym wieku, nie tylko osób starszych. Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Jednym z celów szczegółowych SRKL jest natomiast wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych. Strategia zakłada w tym obszarze m.in.: upowszechnienie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 oraz do wychowania przedszkolnego, harmonizację specjalnych systemów emerytalnych z systemem powszechnym, stworzenie warunków do rozwoju „srebrnej gospodarki", promowanie edukacji osób starszych, zarówno w wymiarze formalnym, jak i pozaformalnym, zwłaszcza z uwzględnieniem rozwoju kompetencji cyfrowych, zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych adresowanych do osób starszych poprzez wsparcie działań samopomocowych oraz tworzenie sieci wyszkolonych wolontariuszy, poprawienie dostępności do ambulatoryjnych i szpitalnych świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatrii, rozwój systemu usług adresowanych do osób niesamodzielnych i ich rodzin, w tym rozwój opieki długoterminowej, rozwój i upowszechnianie wiedzy i rozwiązań wspomagających tworzenie zdrowych i bezpiecznych warunków pracy dla osób starszych. Program Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+ został przyjęty w 2008 roku i realizowany jest w latach 2008-2020. Celem programu jest wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 55-64 lat do poziomu 50%, poziomu określonego w Strategii Lizbońskiej. Program w sposób kompleksowy odnosi się do problemu niskiej aktywności zawodowej osób starszych i obejmuje m.in. wspieranie pracodawców w zakresie wdrażania strategii zarządzania wiekiem, zmiany	

					legislacyjne dotyczące m.in. obniżenia pozapłacowych kosztów pracodawców zatrudniających osoby po 50 roku życia, realizację zdrowotnych programów profilaktycznych, wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy, wprowadzanie rozwiązań promujących uczestnictwo w szkoleniach pracowników po 50 roku życia, czy też zniesienie możliwości przechodzenia na wcześniejszą emeryturę. W okresie od 2008 do 2013 roku większość założonych w Programie działań zostało zrealizowanych. W szczególności obniżono koszty pracy dla osób powyżej 50. roku życia poprzez obniżenie składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz kosztów wynagrodzeń za czas choroby ponoszonych przez pracodawców. Wprowadzono emerytury pomostowe i bardzo istotnie ograniczono możliwości korzystania z wcześniejszych emerytur. Od 2013 r. stopniowo podnoszony jest ustawowy wiek emerytalny kobiet i mężczyzn –do 67 roku życia dla obu płci (w przypadku mężczyzn będzie on osiągnięty w 2020 r. a w przypadku kobiet w 2040 r.). Odnowiony Program Solidarność Pokoleń 50+ został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 grudnia 2013 r. Wprowadzone zmiany miały na celu dostosowanie zakresu i sposobu realizacji Programu do propozycji wdrażania programów operacyjnych dot. EFS w perspektywie finansowej 2014-2020. W Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej przygotowano projekt Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014 – 2020. Projekt został . przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 grudnia 2013 r – są dokumentem ramowym, wyrazem kompleksowego ujęcia problematyki wynikającej ze starzenia się społeczeństwa w Polsce i obejmuje zestaw konkretnych działań niezbędnych do podjęcia w obszarach takich jak m.in. samodzielność i zdrowie, w tym rozwój systemu usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, aktywność społeczna osób starszych, w tym edukacyjna, wolontariat, zaangażowanie obywatelskie, uczestnictwo w kulturze, jak również aktywność zawodowa, relacje międzypokoleniowe. ZDPS adresowane są do szerokiego grona odbiorców, w tym do władz publicznych wszystkich szczebli, sektora prywatnego oraz pozarządowego i partnerów społecznych.	
8.5. Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian: Istnienie polityk sprzyjających przewidywaniu i dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacją.	OPVIII	Tak	Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie	Tak	Proces planowania i zarządzania zmianą w przedsiębiorstwie obejmuje aktywne włączenie pracowników w proces zmian. Szczególną rolę w tym zakresie przypisuje się dialogowi pracodawca-pracownicy. W drodze dialogu społecznego, prowadzonego na różnych szczeblach, wprowadzane są nowe formy i metody organizacji pracy, zarządzania oraz planowania strategicznego w celu lepszego wykorzystanie zasobów ludzkich oraz zwiększenia potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw. W Polsce funkcjonuje obecnie szereg instytucji, których działanie ukierunkowane jest na dialog i współpracę z partnerami, której celem jest wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, zachowanie istniejących miejsc pracy oraz równowagi pomiędzy elastycznością i konkurencyjnością a bezpieczeństwem zatrudnienia. Tym samym zapewnione są instrumenty promujące zarządzanie zmianą oraz ułatwiające przygotowania do procesów	

			i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; – działania łączące odpowiednie usługi Rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym – w razie konieczności – kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji .		restrukturyzacyjnych. Do tych instytucji należą m.in. Trójstronna Komisja ds. Społeczno- Gospodarczych (działająca na podstawie ustawy) oraz trójstronne zespoły branżowe – ciała o charakterze trójstronnym (rząd – pracodawcy – pracownicy), którym zadaniem jest wspólne wypracowywanie rozwiązań w sprawach kontroli nad zmiennymi czynnikami społecznoekonomicznymi w skali makro i mikro. Na poziomie regionalnym funkcjonują dwa rodzaje instytucji dialogu społecznego, które mogą kształtować warunki sprzyjające dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacją: Wojewódzkie Komisje Dialogu Społecznego (działające na podstawie ustawy o Trójstronnej Komisji i WKDS), biorące udział w procesie formułowania zasad i priorytetów regionalnych strategii rynku pracy, jak również rozpatrujące sprawy społeczne lub gospodarcze, powodujące konflikty między pracodawcami i pracownikami – w celu zachowania spokoju społecznego. – Wojewódzkie Rady Zatrudnienia (działające na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), stanowiące organ opiniotwórczo-doradczy marszałka województwa w zakresie polityki rynku pracy, do których zadań należy m.in. inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do pełnego i produktywnego zatrudnienia w województwie, opiniowanie kryteriów podziału środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych danego województwa na finansowanie programów dotyczących promocji zatrudnienia, składanie wniosków i wydawanie opinii w sprawach dotyczących kierunków kształcenia, szkolenia zawodowego oraz zatrudnienia w województwie. Na poziomie zakładu pracy w procesy restrukturyzacyjne zaangażowane mogą być rady pracownicze, działające na podstawie ustawy o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji. Dodatkowo dialog realizowany może być poprzez zawieranie układów zbiorowych pracy (na poziomie zakładu pracy, jak i w formie ponadzakładowej) - przepisy zawarte w dziale XI Kodeksu pracy – oraz konsultacje i opiniowanie, będące realizacją uprawnień organizacji partnerów społecznych wynikających z ustawodawstwa ich dotyczącego (ustawa o związkach zawodowych, ustawa o organizacjach pracodawców	
9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy	OPIX, OPX	Nie	Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które: – zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian; – zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego	Nie	Ramy strategiczne dla polityki redukcji ubóstwa wyznaczają: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego i Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego Ze względu na potrzebę kompleksowego ujęcia tematyki ograniczenia ubóstwa zdecydowano o przygotowaniu dodatkowego dokumentu - Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, kompleksowego programu rozwoju stanowiącego dokument uzupełniający Strategię Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji, stanowić będzie uszczegółowienie i uzupełnienie dokumentów strategicznych, w szczególności celu szczegółowego 3 Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL), w zakresie objętym warunkiem ex-ante. Celem głównym Programu jest zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 miliona oraz wzrost spójności społecznej. Krajowy Program Przeciwdziałania	

					Ubóstwu będzie odpowiadał na wskazane przez KE kryteria warunkowości ex ante W opinii MPiPS warunek dotyczący „istnienia krajowych strategicznych ram (….) wydaje się częściowo spełniony (w zakresie tiret 2 - zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowych celów dotyczących walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych) w ramach spełnienia warunku 8.1	
9.3. Zdrowie Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, gwarantujących stabilność ekonomiczną. EFS: – ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych leżących w interesie ogólnym.	OPIX, OPX	Częściowo	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają: – skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych; – działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury; – system monitorowania i przeglądu. Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych	Częściowo	Kryterium pierwsze i drugie Kryterium pierwsze i drugie jest spełnione częściowo. Ramy polityki zdrowotnej państwa wyznaczają przyjęte akty prawne regulujące system opieki zdrowotnej w Polsce oraz zapisy zawarte w przyjętych przez rząd dokumentach strategicznych: Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/121 średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2020 http://monitorpolski.gov.pl/mp/2012/882/1 Strategii „Sprawne Państwo 2020” http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/136/1 Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2013/pozycja/640 Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Dynamiczna Polska 2020http://monitorpolski.gov.pl/mp/2013/73/1 Strategiczne ramy polityki w obszarze zdrowia na poziomie regionalnym wyznaczają: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie, http://monitorpolski.gov.pl/MP/2011/s/36/423 Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 http://www.monitorpolski.gov.pl/mp/2012/839/1 oraz przyjęte we wszystkich województwach zaktualizowane strategie rozwoju województw do roku 2020. Kryterium będzie spełnione całkowicie po przyjęciu Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne - dodatkowego dokumentu o charakterze implementacyjnym, stanowiącego podsumowanie i przełożenie na konkretne działania przyjętych przez Rząd dokumentów strategicznych zawierających zapisy dotyczące polityki zdrowotnej Polski. Kryterium trzecie Kryterium spełnione częściowo: W dokumentach strategicznych zawierających strategiczne kierunki interwencji dla zdrowia zawarte są wskaźniki kontekstowe monitorujące długookresowe cele w tym obszarze. Na potrzeby monitorowania wartości wskaźników kontekstowych w ramach projektu GUS powstała baza wskaźników kluczowych w ramach Systemu Monitorowania Rozwoju STRATEG, która znacząco przyczyni, się do jeszcze efektywniejszego wykorzystania zasobów informacyjnych statystyki publicznej w procesie monitorowania i ewaluowania szeroko rozumianego rozwoju społeczno-	

					gospodarczego. Ponadto, realizacja strategii podlega procesowi strategicznego monitorowania poprzez wprowadzenie dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację DSRK, ŚSRK i 9 strategii zintegrowanych obowiązku sprawozdawczego w formie rocznych sprawozdań na temat postępów realizacji działań (warunek dotyczący zapewnienia systemu monitorowania i przeglądu). Dokumenty implementacyjne do SRKL oraz strategii SP także będą zawierały instrumenty monitoringu i ewaluacji pozwalające na ocenę postępów implementacji. Kryterium będzie spełnione całkowicie po przyjęciu Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne. W dokumencie tym zawarty jest rozdział opisujący system monitorowania i przeglądu działań wdrażających cele strategiczne. Kryterium czwarte Kryterium spełnione: Strategia Rozwoju Kraju 2020 wyznacza ramy określające dostępne środki budżetowe dla realizacji powyższych priorytetowych kierunków strategicznej interwencji w obszarze ochrony zdrowia.	
10.1 Przedwczesne zakończenie nauki: Istnienie strategicznych ram polityki dotyczącej ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie nie wykraczającym poza zakres określony w art. 165 TFUE.	OPXI, OP XII	Tak	Gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych i informacji dotyczących przedwczesnego zakończenia nauki na odpowiednich szczeblach, który: – zapewnia wystarczające podstawy do opracowywania ukierunkowanych polityk i umożliwia monitorowanie rozwoju sytuacji. Gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące przedwczesnego zakończenia nauki, które: – opierają się na dowodach; – obejmują właściwe sektory edukacji, w tym wczesny rozwój dziecka, są skierowane w szczególności do grup w trudnej sytuacji, w których występuje największe ryzyko przedwczesnego zakończenia nauki, w tym do osób ze społeczności marginalizowanych, i poruszają kwestię środków zapobiegawczych, interwencyjnych i	Tak	Polska należy do liderów UE w ograniczaniu zjawiska wczesnego kończenia nauki (ESL). Polska posiada ramy polityki dotyczącej ograniczania zjawiska ESL Ramy te są zgodne z treścią zalecenia Rady UE z 28.06.2011r. Działania związane z realizacją tych ram są określone w strategiach rozwoju, w tym zwłaszcza w SRKL (przyjęty w czerwcu 2013 r.), łącznie z dodatkowym dokumentem strategicznym pn. „Perspektywa uczenia się przez całe życie", wynikającym ze zobowiązań UE. W „Perspektywie" uwzględniono cel z zakresie obniżania wskaźnika ESL z 5,3% (2009) do 4.5% (2020). „Perspektywa" została przyjęta przez Radę Ministrów 10 września br.. W obu dokumentach nie tworzy się odrębnych rozdziałów dot. ograniczenia zjawiska ESL. Przewiduje się natomiast zestaw działań, które z jednej strony, podporządkowane są celom wynikającym z diagnozy wyzwań dla polityki edukacyjnej w Polsce (ograniczanie zjawiska ESL nie zaliczono do najważniejszych wyzwań, m.in. dlatego, że Polska należy od dłuższego czasu do liderów w tym zakresie w UE), a z drugiej strony, zgodne są z działaniami zalecanymi w ww. dokumencie Rady UE z 28.06.2011 r. w zakresie: (1) gromadzenia i analizowania odpowiednich danych; (2) działań zapobiegających ESL zanim problem się pojawi; (3) działań interwencyjnych realizowanych możliwie najszybciej, gdy problem staje się widoczny; (4) działań kompensacyjnych, gdy problemu w swoim czasie nie udało się ograniczyć i trzeba to nadrobić na stosunkowo późnych etapach kształcenia.	

			wyrównawczych; – obejmują wszystkie sektory polityki oraz zainteresowane podmioty, które są istotne dla rozwiązania kwestii przedwczesnego zakończenia nauki.			
10.3. Uczenie się przez całe życie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	OPXI, OPXII	Tak	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, które obejmują działania: – mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa zainteresowanych stron; – mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadku gdy nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami); – mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego wdrożenia narzędzi przejrzystości (na przykład europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym); – mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku	Tak	Strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie (LLL) są elementem nowych strategii rozwoju – każda z nich określa działania na rzecz rozwoju kompetencji i kwalifikacji według swojej właściwości. Całościowo ramy te są ujęte w dodatkowym dokumencie strategicznym pn. „Perspektywa uczenia się przez całe życie”. Jego rola polega na dbaniu o spójne podejście do LLL w strategiach rozwoju. Jest to zgodne ze zobowiązaniem w UE dotyczącym tworzenia kompleksowej (obejmującej różne formy i miejsca uczenia się) i spójnej polityki LLL. Ramy czasowe „Perspektywy” odnoszą się do okresu od czasu przyjęcia przez Radę Ministrów do roku 2020. Jednocześnie „Perspektywa” jako dokument inicjowany przez Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji, może być aktualizowana w tym okresie z inicjatywy Zespołu, o ile zajdzie taka potrzeba (przewidują to zadania Zespołu). Zespół może także inicjować i monitorować dokumenty implementacyjne zawierające zadania na rzecz rozwoju kompetencji i kwalifikacji osób.	

			pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład młodych ludzi odbywających szkolenia zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami).			

7.2. OPIS DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW EX ANTE, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM

Tabela 14. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących ogólnych warunków ex-ante

Ogólny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1. Zapobieganie dyskryminacji	uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie zaangażowania odpowiedzialnych podmiotów w promowanie równego traktowania wszystkich osób w procesie przygotowania i realizacji programów, w tym doradztwo w zakresie równego traktowania w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi	Przygotowanie Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020	I połowa 2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy			
2. Równouprawnienie płci	uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie równouprawnienia płci poprzez zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie i realizację programów, w tym doradztwo w zakresie równouprawnienia płci w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi			
	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci, i w kontrolowanie tych funduszy			
3. Niepełnosprawność	uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w celu konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne i inne zainteresowane strony w procesie przygotowania i realizacji programów	Przygotowanie Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020	I połowa 2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów			

	zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy			
	uregulowania mające na celu zapewnienie monitorowania wdrażania art. 9 UNCRPD w odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w procesie przygotowani i realizacji programów			
4. Zamówienia publiczne	uregulowania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych w zakresie modyfikacji art. 24 ust. 1 pkt 1. i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp	2014 r.	Urząd Zamówień Publicznych
	uregulowania gwarantujące przejrzystość postępowań o udzielanie zamówienia	Doskonalenie działalności koordynacyjnej, kontrolnej, informacyjnej i szkoleniowej Urzędu Zamówień Publicznych		
	uregulowania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy			
	uregulowania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych			
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	uregulowania dotyczące skutecznego stosowania dyrektyw w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy – Prawo wodne, ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	II kwartał 2014 r.	Ministerstwo Środowiska
7. Wskaźniki statystyczne i wskaźniki rezultatu	Uregulowania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych uwzględniające następujące elementy: - identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej	Zakończenie prac dotyczących spełnienia warunku na poziomie Programów Operacyjnych	I połowa 2014 r.	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
	- ustalenia dotyczące publikacji i dostępności publicznej			

	zdezagregowanych danych			
	- skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: • wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat tego, co jest motywacją przy wyborze działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, • ustanowienie celów dla tych wskaźników, • spełnienie w odniesieniu do każdego wskaźnika następujących wymogów: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych, gotowe są procedury gwarantujące, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników.			

8. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA

Polski rząd prowadzi stałe działania zmierzające do obniżenia obciążeń biurokratycznych nakładanych na obywateli oraz na podmioty gospodarcze. Szczególna aktywność skierowana jest na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości. Podejmowane działania ukierunkowane są na stworzenie sprzyjających warunków dla ich rozwoju poprzez m.in. wzmacnianie przewag konkurencyjnych, a w efekcie uzyskanie stabilnego wzrostu gospodarczego w perspektywie długoterminowej. Działania te mają przede wszystkim na celu poprawę dostępu przedsiębiorstw do kapitału, wzmocnienia postaw przedsiębiorczych, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe wzmocnienie otoczenia przedsiębiorstw, a także wypełnienie luki informacyjnej poprzez udostępnianie analiz konkurencyjności sektorów przemysłowych.

Podejmowane działania przynoszą wymierne rezultaty, czego wynikiem jest stały wzrost pozycji Polski w rankingu Banku Światowego Doing Business.

Pozytywny wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce mają także fundusze europejskie – w tym fundusze polityki spójności, co zostało potwierdzone przez liczne badania ewaluacyjne. Stąd konieczne jest wypracowanie takich zasad, które umożliwią beneficjentom ubieganie się o środki UE bez ponoszenia zbędnych ciężarów administracyjnych.

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały w perspektywie finansowej 2014-2020 działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE. Niemniej, należy zauważyć, że zdecydowana większość obowiązków nakładanych na beneficjenta wynika wprost z przepisów prawa unijnego (rozporządzenia ramowego i rozporządzeń funduszowych) lub jest ich konsekwencją. W związku z tym pole do redukcji obciążeń w tym zakresie jest niewielkie. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych jest możliwe tylko w tych obszarach, które wynikają z uregulowań krajowych IZ lub IP. Podkreślić należy, że system wdrażania środków UE 2014-2020 został zaplanowany w ten sposób, aby kontynuować pozytywne działania edukujące obciążenia dla beneficjentów i poprawiające ich zdolność instytucjonalną (np. wsparcie eksperckie w ramach project pipeline).

Ponadto, zostały jasno określone obowiązki beneficjentów. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Zalecono ponadto, aby opisując najważniejsze obowiązki beneficjentów wskazać źródło – przepisy unijne, krajowe, wytyczne, ich cel oraz potencjalne konsekwencje ich niewprowadzenia.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem. W porównaniu do okresu 2007-2013 samorządom województw powierzone zostanie także częściowe zarządzanie EFS - w ramach dwu-funduszowych programów),
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT/RIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ramowe, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych).

W celu redukcji obciążeń administracyjnych planuje się uruchomienie Lokalnego Systemu Informatycznego dla wniosków o dofinansowanie od grudnia 2014 r. Wprowadzenie komunikacji elektronicznej m.in. dla wniosków o dofinansowanie przyśpieszy wybór oraz realizację projektów, a także usprawni przechowywanie dokumentów projektu, zgodnie z art. 140 rozporządzenia ogólnego. Systemy informatyczne będą udostępnione nieodpłatnie, także poza godzinami pracy urzędu (tzn. 24/7) poprzez Internet. Wykorzystanie bezpiecznego protokołu https oraz metod uwierzytelniania zgodnych z Dyrektywą 1999/93/EC zapewni odpowiedni poziom bezpieczeństwa danych. Ponadto w celu weryfikacji poprawności danych gromadzonych w systemach informatycznych prowadzone będą audyty jakości danych.

9. ZASADY HORYZONTALNE

9.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Cele funduszy objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych są osiągane w ramach zrównoważonego rozwoju oraz unijnego wsparcia celu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego zgodnie z art. 11 Traktatu.

Zrównoważony rozwój to koncepcja holistyczna ujmująca całokształt relacji społeczeństwo – gospodarka - środowisko. Jako paradygmat rozwojowy integruje trzy wymiary cywilizacyjne i nadaje im charakter zrównoważonego, trwałego, samopodtrzymującego się postępu. W sferze działania politycznego oznacza on globalne społeczeństwo i globalną odpowiedzialność za losy obecnych i przyszłych pokoleń.

Zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana na poziomie programowania poprzez odpowiednie zdefiniowanie warunków brzegowych i kierunkowych kryteriów wyboru dla wyznaczania inwestycji podejmowanych w obszarze środowiska, energetyki, w tym OZE oraz transportu. Na poziomie wdrażania natomiast poprzez ustalenie adekwatnych, szczegółowych kryteriów wyboru projektów.

Zasada zrównoważonego rozwoju znajduje swoje odzwierciedlenie w RPO WSL 2014-2020 we wszystkich niemal osiach priorytetowych (z wyłączeniem Pomocy Technicznej). Skorelowana jest w znacznej mierze z działaniami nastawionymi na wyrównywanie szans w społeczeństwie, wspieranie równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz artykułowaniem zasady partnerstwa – elementami zajmującymi istotne miejsce w diagnozie wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem. Ważnymi elementami RPO WSL 2014-2020 w zakresie realizacji zasady ZR są następujące osie priorytetowe: IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna oraz V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów. ZR w tych obszarach uwidacznia się przede wszystkim poprzez przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu, zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, poprawę jakości powietrza w regionie, usprawnienie zintegrowanego transportu publicznego, poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, ochronę bioróżnorodności.

W ramach RPO WSL 2014-2020 planowane jest premiowanie projektów uwzględniających zasadę zrównoważonego rozwoju. Opracowanie propozycji kryteriów oceny projektów pod kątem środowiskowym dla RPO WSL 2014-2020 było elementem usługi przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Kryteria te uwzględniają podejście horyzontalne i są właściwe dla wszystkich typów projektów możliwych do realizacji w ramach RPO WSL 2014-2020. Kryteria mają umożliwić wartościowanie projektów niezależnie od ich celu (środowiskowy lub inny) pod kątem oddziaływania (również potencjalnego) na środowisko, zarówno pozytywnego, jak i negatywnego.

Tryby naborów projektów obowiązujące w RPO WSL 2014-2020 determinują przygotowanie projektów zgodnie z panującym prawem z zakresu ochrony środowiska (zarówno na szczeblu

krajowym, jak i unijnym), a co za tym idzie implikują także ich zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju. Tym samym w RPO WSL 2014-2020 gratyfikowane będą projekty wpisujące się w zasadę zrównoważonego rozwoju, uwzględniające kwestie adaptacji do zmian klimatu oraz mające charakter mitygujący. Istotne znaczenie w procesie oceny projektów będzie również odgrywała ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ) konkretnego projektu.

Idea kryteriów szczegółowej oceny projektów pod kątem środowiskowym ma na celu wzmocnienie pozytywnego oddziaływania funduszy unijnych na kwestie ochrony środowiska między innymi poprzez tworzenie systemu motywującego potencjalnych beneficjentów do rozpatrywania alternatywnych metod sporządzania projektów z uwzględnieniem kwestii środowiskowych niejako w opozycji do rozważania jedynie kwestii negatywnego oddziaływania na środowisko związanego z realizacją danego projektu. Ocena projektów pod kątem środowiskowym może zatem uwzględniać takie elementy jak:

- gospodarowanie przestrzenią ,
- energooszczędność (zasobooszczędność),
- wpływ na różnorodność biologiczną,
- adaptacje do zmian klimatu,
- ograniczanie emisji.

Zgodnie z Prognozą oddziaływania na środowisko dla RPO WSL 2014-2020 kryteria środowiskowe z założenia powinny wzmacniać pozytywne oddziaływanie funduszy unijnych na środowisko uwzględniając jednocześnie zasadę zrównoważonego rozwoju, tak aby wzmóc proekologiczne postawy w społeczeństwie. Przy wyborze projektów należy wobec tego uwzględnić między innymi racjonalne gospodarowanie zasobami, podejmowanie inicjatyw przeciwdziałających presji na środowisko, uwzględnienie efektów środowiskowych w zarządzaniu oraz podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa między innymi poprzez edukację ekologiczną.

Zgodnie z zapisami Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA 2020), zasadę zrównoważonego rozwoju należy rozpatrywać również w kontekście zagrożeń wynikających ze zmian klimatycznych. Strategia SPA 2020 kładzie tym samym szczególny nacisk na cele i kierunki działań adaptacyjnych, które są niezbędne do realizacji w poszczególnych sektorach oraz obszarach, jak również wskazuje konkretny system monitorowania i oceny realizacji przyjętych celów tak aby przebiegały w zgodzie z paradygmatem zrównoważonego rozwoju. Przedstawione w RPO WSL 2014-2020 cele i kierunki współgrają z dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym.

Jednym z elementów sprzyjających propagowaniu technologii i produktów przyjaznych środowisku są zielone zamówienia publiczne. Poprzez stosowanie kryteriów ekologicznych w procedurze udzielania zamówień publicznych oraz stosowanie rozwiązań

wykorzystujących cały cykl życia produktów można zniwelować negatywne oddziaływanie poszczególnych towarów i usług na środowisko.

Projekt RPO WSL 2014-2020 przewiduje monitorowanie wdrażania z wykorzystaniem wskaźników realizacji celów osi priorytetowych. W odniesieniu do każdej osi priorytetowej opracowane zostały wskaźniki rezultatu strategicznego. Wskaźniki umożliwiające monitorowanie wdrażania RPO WSL 2014-2020 w odniesieniu do kwestii środowiskowych przewidziano w ramach osi priorytetowych IV i V, zorientowanych m.in. na wspieranie działań związanych z ochroną środowiska.

[Do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Od początku programowania RPO WSL 2014-2020 zapewniono udział odpowiednich instytucji i organizacji, poprzez: zaproszenie do prac w zespole ds. opracowania RPO WSL 2014-2020 przedstawicieli wydziału ochrony środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, przedstawicieli Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Górnośląskiego znajdujących się w składzie Regionalnego Forum Terytorialnego oraz zapewnienie udziału ekspertów z dziedzin środowiska i zrównoważonego rozwoju na poszczególnych etapach opracowania. Analogicznie do perspektywy finansowej 2007-2013 planowany jest udział partnerów działających na rzecz ochrony środowiska w nowej perspektywie.

W ramach konsultacji społecznych trzech kolejnych wersji projektu RPO WSL 2014-2020 umożliwiono zgłoszenie uwag wszystkim zainteresowanym. Konsultacje drugiej wersji projektu połączone były z konsultacjami Prognozy oddziaływania na środowisko, w ramach których odbył się cykl warsztatów subregionalnych prezentujących oba dokumenty i dających możliwość dyskusji z twórcami obu dokumentów. Ponadto w ramach konsultacji skierowano pisma z prośbą o uwagi i rekomendacje do Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska zarówno w Katowicach jak i województwach ościennych, Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz do przedstawicieli Urzędów Marszałkowskich województw ościennych.

Reasumując działania planowane do realizacji w RPO WSL 2014-2020 nakierowane są na przeciwdziałanie degradacji środowiska, minimalizowanie presji związanej z progresem gospodarczym oraz realizację zasady zrównoważonego rozwoju na każdym etapie wdrażania programu.

9.2. RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI

Równość szans jest podstawową wartością Wspólnoty Europejskiej, a obowiązkiem każdego z państw członkowskich jest podejmowanie działań zapobiegających nierównemu traktowaniu oraz dyskryminacji m.in. ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Zasada równości szans będzie przestrzegana na każdym etapie realizacji Programu. Szczególnym elementem realizacji zasady równości szans będzie aktywizacja osób niepełnosprawnych. Osoby

niepełnosprawne są w szczególny sposób zagrożone wykluczeniem społecznym z uwagi na trudność w dostępie do miejsc pracy, świadczenia pracy i możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Na etapie **wdrażania** sformułowane zostaną odpowiednie kryteria wyboru projektów, które uwzględnią potrzeby defaworyzowanych grup społecznych w danych obszarach, w tym osób niepełnosprawnych. Dzięki takiemu podejściu możliwe będzie tworzenie projektów w ramach tzw. działań pozytywnych, które pozwolą na wpłynięcie na niekorzystną sytuację danej grupy w konkretnym obszarze, a tym samym wyrównywanie jej szans społecznych i zawodowych. Instytucja Zarządzająca RPO WSL zagwarantuje, iż osoby niepełnosprawne objęte zostaną odpowiednimi instrumentami i usługami aktywizacyjnymi, jak również zapewni, że stworzone zostaną przyjazne warunki dla udziału tych osób we wszystkich kierowanych do nich projektach. W tym kontekście kluczowe jest zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do potrzebnych im usług, przy jednoczesnym zapewnieniu przez projektodawców odpowiednich warunków uczestnictwa w szkoleniach uwzględniających specyficzne potrzeby tej grupy osób np. poprzez organizowanie szkoleń w pomieszczeniach wolnych od barier funkcjonalnych, dostosowanych do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy.

Zmiany zachodzące na rynku pracy, w tym również w kontekście wyzwań demograficznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Skuteczność działań aktywizacyjnych adresowanych do osób niepełnosprawnych uzależniona jest od umiejętności dostosowania działań podejmowanych na rzecz tej grupy osób do specyficznych potrzeb osób niepełnosprawnych wynikających m.in. z rodzajów niepełnosprawności, którymi są dotknięte. Dlatego tworząc przyjazne systemy wsparcia i rozwijając instrumenty o charakterze aktywizacyjnym, promowane będzie stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób niepełnosprawnych, obejmującego zarówno usługi o charakterze psychologiczno-motywacyjnym, jak i zróżnicowaną ofertę ukierunkowaną na rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych. Efektem tych działań ma być zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zwłaszcza na otwartym rynku pracy. Ponadto wszystkie projekty realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania.

Skład Komitetu Monitorującego i wszystkich grup tematycznych działających przy KM RPO WSL 2014-2020 będzie różnorodny. W skład KM RPO WSL 2014-2020 zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans, w tym pod względem płci. Przy KM RPO WSL 2014-2020 utworzona zostanie Grupa robocza ds. horyzontalnych.
Jednocześnie Komitet Monitorujący będzie uczestniczył w zatwierdzaniu przedsięwzięć mających na celu promowanie równouprawnienia płci, równych szans i zapobieganiu dyskryminacji, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych, które zostały zidentyfikowane w województwie śląskim jako grupa w sposób znaczący narażona na dezaktywizację społeczną i zawodową oraz mająca utrudniony dostęp do usług warunkujących sprawne funkcjonowanie na rynku pracy. Komitet Monitorujący analizować

będzie także sposób realizacji zasady dotyczącej promowania równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych. Zgodnie z art. 48 rozporządzenia ramowego w skład KM będą wchodzić podmioty reprezentujące środowisko obywatelskie w tym partnerzy działający na rzecz promowania równości i niedyskryminacji

Program za kluczowe dla interwencji EFS w kontekście integracji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami uznaje m.in.: :

- rozwijanie instrumentów wspierających zatrudnienie i utrzymanie się na rynku pracy osób niepełnosprawnych (priorytetowo w PI 9.4, a także w 9.8 oraz w zakresie działań w priorytetach 8.5, 8.7.)
- poprawę jakości usług i dostępności społecznych i zdrowotnych, w tym także usług opiekuńczych dla niepełnosprawnych oraz szeroką profilaktykę i rehabilitację, w szczególności dla dzieci z niepełnosprawnościami (PI 9.7).

9.3. RÓWNOŚĆ PŁCI

W polityce równościowej Unii Europejskiej wśród równości szans szczególny nacisk położono na równość szans kobiet i mężczyzn. Równość należy rozumieć jako stan, w którym wszystkim ludziom (kobietom i mężczyznom) przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki oraz gdy mają równy dostęp do dóbr i usług, a także równe szanse rozwoju. Równość to możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających z płci społeczno-kulturowych, czyli przypisanego kobietom i mężczyznom zestawu cech, postaw i oczekiwań na temat tego, jakie powinni/y pełnić role w społeczeństwie oraz bez ograniczeń ze względu na stereotypowe postrzeganie grupy lub grup społecznych, do których przynależą.

Promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz uwzględnianie problematyki płci zostanie zapewnione w procesie przygotowywania i realizacji Programu, a zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie zasadą horyzontalną dla wszystkich Priorytetów RPO WSL 2014-2020. Oprócz podejścia przekrojowego, w ramach priorytetów odnoszących się do wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego, przewidziano możliwość realizacji działań mających na celu zwalczanie wszelkiej dyskryminacji.

Ze względu na różną sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy w ramach poszczególnych Priorytetów Programu realizowane będą działania sprzyjające realizacji następujących celów:

- równa niezależność ekonomiczna kobiet i mężczyzn,
- eliminacja stereotypów związanych z płcią,
- godzenie życia zawodowego i prywatnego, umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

W kontekście wyznaczonych dla województwa śląskiego celów w tym zakresie równości szans i zapobieganiu dyskryminacji, mając na uwadze zapisy Umowy Partnerstwa za kluczowe, w szczególności dla interwencji EFS w kontekście równości szans płci uznano:

- tworzenie odpowiednich warunków pozwalających na godzenie życia zawodowego z prywatnym, jako czynnika niezbędnego dla zwiększenia poziomu aktywizacji zawodowej, zwłaszcza wśród kobiet;
- wspieranie działań wzmacniających dostępności i jakości opieki nad dziećmi i osobami zależnymi;
- przeciwdziałanie stereotypom związanym z płcią społeczno-kulturową;
- wzmacnianie niezależności ekonomicznej i przedsiębiorczości zwłaszcza wśród kobiet;
- zwiększenia świadomości na temat równości szans kobiet i mężczyzn.

Ponadto przygotowywane projekty będą oparte o diagnozę uwzględniającą sytuację kobiet i mężczyzn w danym obszarze i ocenę wpływu realizowanych działań na warunki życia kobiet i mężczyzn. Każdy projekt realizowany w ramach RPO WSL zawierać będzie opis oceny wpływu na sytuację płci. Pozwoli to na sprawdzenie i ocenę jego zróżnicowanego wpływu na kobiety i mężczyzn, tak aby nie dopuścić do wystąpienia jakichkolwiek przejawów nierówności czy dyskryminacji. Analiza ta umożliwi także weryfikację pod kątem tego, czy projekt w rzeczywistości przyczynia się do uwzględniania potrzeb kobiet i mężczyzn poprzez np. oferowanie różnych, zindywidualizowanych form wsparcia odpowiadających na odmienne potrzeby uczestników/uczestniczek projektu. Ocena merytorycznej jakości projektu w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego zgodnie z zasadami przyjętymi w Umowie Partnerstwa będzie przebiegać w oparciu o standard minimum oraz przedstawioną analizę sytuacji płci i będzie uwzględniała wpływ na sytuację kobiet i mężczyzn.

Na etapie **monitorowania i sprawozdawczości** zapewniony zostanie stały monitoring oraz gromadzenie danych na temat realizowanych projektów ukierunkowanych na integrację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. System wskaźników zawartych w programie operacyjnym umożliwiać będzie gromadzenie i zbieranie danych statystycznych w podziale na płeć.

Na etapie **ewaluacji,** zgodnie z zasadami przyjętymi na poziomie Umowy Partnerstwa, przewiduje się realizację badań ewaluacyjnych pozwalających na ocenę wpływu realizowanych działań na sytuację kobiet i mężczyzn, ocenę efektywności pomocy udzielonej osobom o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności oraz monitorowanie dalszych losów tych osób i efektywności udzielonej pomocy w podziale na płeć. Zgodnie z zasadami systemu zarządzania rekomendacjami z badań ewaluacyjnych, wnioski płynące z ww. badania zostaną umieszczone w tabeli rekomendacji, w której określony będzie zarówno charakter i adresaci rekomendacji, jak i sposób i termin ich wdrożenia. Rekomendacje te zostaną poddane konsultacjom, a po zatwierdzeniu/ zaopiniowaniu przez KM PO zostaną umieszczone w bazie rekomendacji ze wszystkich badań, dzięki czemu stan ich wdrażania będzie systematycznie monitorowany. Rekomendacje będą również podlegały corocznym przeglądom w celu zaktualizowania ich stanu wdrożenia. Wnioski i rekomendacje posłużą do wprowadzenia stosownych zmian w celu poprawy skuteczności wdrażania zasady równości szans płci w ramach Programu Instytucja Zarządzająca zapewni funkcjonowanie stanowiska osoby sprawującej funkcję eksperta z dziedziny równości szans i będzie osobą „pierwszego kontaktu" zarówno dla pracowników dalej instytucji jak i projektodawców.

ZAŁĄCZNIK NR 1 WYKAZ DUŻYCH PROJEKTÓW ZAPLANOWANYCH DO REALIZACJI W OKRESIE 2014-2020

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

Tytuł	Planowany termin notyfikacji/ przedłożenia w KE wniosku ws. dużego projektu (rok, kwartał)	Planowany termin rozpoczęcia wdrażania (rok, kwartał)	Planowany termin zakończenia wdrażania dużego projektu	Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa

ZAŁĄCZNIK NR 2 RAMY WYKONANIA PROGRAMU

[do uzupełnienia na późniejszym etapie]

ZAŁĄCZNIK NR 3 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU

Zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
2.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
3.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
4.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
5.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
6.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
7.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
8.	Wojewódzki Urząd Pracy	samorząd województwa
9.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	samorząd lokalny

Regionalne Forum Terytorialne

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	środowisko naukowe
2.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
3.	Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne „Teatr Grodzki”	społeczny
4.	Business Center 1	gospodarczy
5.	Centrum Społecznego Rozwoju	społeczny
6.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne Klucze	społeczny
7.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
8.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
9.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
10.	InnoCo Sp. z o. o.	gospodarczy
11.	Instytucja Pośrednicząca w Certyfikacji, Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa
12.	Instytut Protez Serca, Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii	środowisko naukowe

13.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach	gospodarczy
14.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	gospodarczy
15.	Koordynator Klastra Technologii Energooszczędnych Euro-Centrum	gospodarczy
16.	Kuratorium Oświaty w Katowicach	administracja rządowa
17.	Loża Katowicka Business Center Club	gospodarczy
18.	Ministerstwo Edukacji Narodowej	administracja rządowa
19.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	administracja rządowa
20.	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	administracja rządowa
21.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	administracja rządowa
22.	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	administracja rządowa
23.	Ministerstwo Środowiska	administracja rządowa
24.	Ministerstwo Zdrowia	administracja rządowa
25.	Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych Województwa Śląskiego	społeczny
26.	Park Naukowo – Technologiczny „TECHNOPARK Gliwice” Sp. z o.o.	gospodarczy
27.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
28.	Politechnika Śląska w Gliwicach	środowisko naukowe
29.	Polski Klub Ekologiczny Okręgu Górnośląskiego	społeczny
30.	Porozumienie Związków Zawodowych KADRA	społeczny
31.	Powiat Częstochowski	samorząd lokalny
32.	Przedstawiciel Komisji Europejskiej	Komisja Europejska
33.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
34.	Regionalny Ośrodek EFS w Częstochowie	społeczny
35.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.	samorząd województwa
36.	Starostwo Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego	samorząd lokalny
37.	Stowarzyszenia POKOLENIE	społeczny
38.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Dom Aniołów Stróżów”	społeczny
39.	Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej	społeczny
40.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
41.	Śląska Rada Naczelnej Organizacji Technicznej FSNT w Katowicach	środowisko naukowe
42.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
43.	Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa

44.	Śląski Związek Pracodawców Prywatnych	społeczny
45.	Śląski Związek Pracodawców RP	społeczny
46.	Śląskie Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS	społeczny
47.	Tauron Polska Energia S.A.	gospodarczy
48.	Towarzystwo Urbanistów Polskich Oddział w Katowicach	społeczny
49.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
50.	Uniwersytet Śląski w Katowicach	środowisko naukowe
51.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
52.	Urząd Miasta Częstochowa	samorząd lokalny
53.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
54.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
55.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
56.	Urząd Miasta Rybnik	samorząd lokalny
57.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
58.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa
59.	Wojewódzki Urząd Pracy	samorząd województwa
60.	Zarząd Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność”	społeczny

Uczestnicy konferencji konsultacyjnych projekt RPO WSL na lata 2014-2020

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	"Leta Auto-Test" Sp. z o.o.	gospodarczy
2.	"RECYKLING Wojkowice " Sp. z o.o.	gospodarczy
3.	"Śląsk " Sp. z o.o. Wydawnictwo naukowe	gospodarczy
4.	3Make Sp z o.o.	gospodarczy
5.	a.pauly euroconsulting Joanna Pauly	gospodarczy
6.	A1 Europe Sp. z o.o.	gospodarczy
7.	Agencja Obsługi Firm	gospodarczy
8.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A.	gospodarczy
9.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie	gospodarczy
10.	AIUT Sp. z o.o.	gospodarczy
11.	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	środowisko naukowe
12.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
13.	Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki Katowice	środowisko naukowe

14.	American Heart of Poland S.A.	gospodarczy
15.	ANRATO Aneta Kubik	gospodarczy
16.	AQUA S.A.	gospodarczy
17.	ARBELON Sp. z .o.o.	gospodarczy
18.	Armada Development S.A.	gospodarczy
19.	Biblioteka Śląska	samorząd województwa
20.	Biuro Projektowania Systemów Cyfrowych SA	gospodarczy
21.	Biuro Rachunkowe Anna	gospodarczy
22.	Blueform	gospodarczy
23.	Business Relations	gospodarczy
24.	Carum Sp. J. Zbigniew, Krzysztof Mariańscy	gospodarczy
25.	Centrum Inicjatyw Lokalnych	społeczny
26.	Centrum Leczenia Oparzeń	samorząd województwa
27.	Centrum Projektów Rewitalizacji S.A.	gospodarczy
28.	Centrum Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
29.	Centrum Społecznego Rozwoju	społeczny
30.	Consensus Nieruchomości	gospodarczy
31.	Doradztwo Gospodarcze DGD	gospodarczy
32.	Euro-Centrum Park Naukowo-Technologiczny	gospodarczy
33.	Euro-Med Sp. z o.o.	gospodarczy
34.	Europejskie Centrum Edukacyjno-Finansowe Raczyńska Monika	gospodarczy
35.	Evatronix S.A.	gospodarczy
36.	Everest Consulting & Szkolenia	gospodarczy
37.	EXPERTS Katarzyna Pietrzyńska-Flak	gospodarczy
38.	Farby Kabe Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
39.	FDS PPROJEKT	gospodarczy
40.	Feidal Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
41.	Filharmonia Śląska im. H. M. Góreckiego	samorząd województwa
42.	Firma ROŻEK	gospodarczy
43.	Flytronic Sp. z o.o.	gospodarczy
44.	FPHU Sybilla Szmidt	gospodarczy
45.	Fundacja Jastrzębski Inkubator Przedsiębiorczości	gospodarczy
46.	Fundacja NANONET	społeczny
47.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
48.	Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Gliwicach	środowisko naukowe
49.	Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych	społeczny

50.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
51.	Górnośląski Związek Metropolitalny	samorząd lokalny
52.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
53.	GPW Inżynieria Sp. z o.o. Piekary Śląskie	gospodarczy
54.	Grupa Doradcza Altima Sp. z o.o.	gospodarczy
55.	Grupa Gumułka Euroedukacja Sp. z o.o.	gospodarczy
56.	HIT-TV.COM	gospodarczy
57.	Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa	gospodarczy
58.	Ice Group Sp. z o.o.	gospodarczy
59.	Informatics	gospodarczy
60.	Innowacyjne Systemy Informatyczne ISI LAB Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Instytut Doskonalenia Nauczycieli WIEDZA	gospodarczy
62.	Instytut Ekonomiczny "MODUS " Sp. z o.o.	gospodarczy
63.	Instytut Innowatyki	gospodarczy
64.	Instytut Metalurgii Żelaza	środowisko naukowe
65.	Instytut Organizacji "INORG " Sp. z o.o.	gospodarczy
66.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
67.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej	środowisko naukowe
68.	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	gospodarczy
69.	Kancelaria Doradztwa Podatkowego i Gospodarczego Anna Sp. z o.o.	gospodarczy
70.	Kancelaria Radcy Prawnego Katarzyna Rams-Stypka	gospodarczy
71.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
72.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej	administracja rządowa
73.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
74.	Kompanijny Ośrodek Szkolenia Sp. z o.o. w Knurowie	gospodarczy
75.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
76.	Lauren	gospodarczy
77.	LGD Stowarzyszenia "Razem na wyżyny"	społeczny
78.	maksimum Sp. z o. o. holding S.K.A.	gospodarczy
79.	MALIK Studio Finansowo- Projektowe	gospodarczy
80.	Medyczna Policealna Szkoła Województwa Śląskiego nr 1 w Raciborzu	samorząd województwa
81.	Medyczna Szkoła Policealna Województwa Śląskiego im. prof. A. Cieszyńskiego w Zabrzu	samorząd województwa

82.	MEGREZ Sp. z o.o.	gospodarczy
83.	Mesitekos-Visitech-IMR Sp. z o. o.	gospodarczy
84.	Metal Union Sp. z o. o.	gospodarczy
85.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	społeczny
86.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu	społeczny
87.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach	społeczny
88.	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji	społeczny
89.	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o.	gospodarczy
90.	Międzygminne Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.	gospodarczy
91.	MINO-R Michał Nowakowski	gospodarczy
92.	NAN Mirosława Wilczyńska	gospodarczy
93.	Natalia Kowalska-Sójka P.U. Mobile Assistant	gospodarczy
94.	Netology Sp. z o.o.	gospodarczy
95.	NEXUM Sp. z o.o.	gospodarczy
96.	NPG BS Sp. z o.o.	gospodarczy
97.	Okręgowy Szpital Kolejowy w Katowicach	samorząd województwa
98.	Opera Śląska w Bytomiu	samorząd województwa
99.	Osoby fizyczne	społeczny
100.	Ośrodek Szkolenia BIAŁECKI Sp. z o.o.	gospodarczy
101.	P. U. Mobile Assistant	gospodarczy
102.	Park Naukowo - Technologiczny "TECHNOPARK GLIWICE " Sp. z o.o.	gospodarczy
103.	PE-HYDROGAZ S.C. Paweł Stanek	gospodarczy
104.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
105.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
106.	POLOK WELDING Władysław Polok	gospodarczy
107.	Polski Instytut Biznesu	społeczny
108.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze	społeczny
109.	Powiatowy Urząd Pracy w Siemianowicach Śląskich	samorząd lokalny
110.	Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu	samorząd lokalny
111.	PROGRES	gospodarczy
112.	PROINFO Michał Laskowski	gospodarczy
113.	Pro-Inwest S.C.	gospodarczy
114.	PROMETEUSZ EURO Sp. z o.o.	gospodarczy

115.	Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o.	gospodarczy
116.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "GAMAR" Sp. z o.o.	gospodarczy
117.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe HYDROKOB	gospodarczy
118.	PSM CONSULTANCY Sp. z o.o.	gospodarczy
119.	Radio ESKA	społeczny
120.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
121.	Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Bielsku-Białej	samorząd województwa
122.	Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Katowicach	samorząd województwa
123.	Roster Mirosława Rojek	gospodarczy
124.	Rudzka Agencja Rozwoju Inwestor Sp. z o.o.	gospodarczy
125.	Sejmik Województwa Śląskiego	samorząd województwa
126.	Semperum S.C.	gospodarczy
127.	Silesian Gaz Sp. z o.o.	gospodarczy
128.	Slag Recycling Sp. z o. o.	gospodarczy
129.	SOFTGRAF	gospodarczy
130.	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Nasz Dom" w Bytomiu	społeczny
131.	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Wola"	społeczny
132.	SPZOZ Rejonowe Pogotowie Ratunkowe Sosnowiec	samorząd województwa
133.	ST consulting Fundusze Systemy Zarządzanie Tomasz Stasiak	gospodarczy
134.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
135.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
136.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
137.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
138.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
139.	Storkpharm Sp. z o.o.	gospodarczy
140.	Sun Age Sp. z o. o.	gospodarczy
141.	SYNGAZ Sp. z o.o.	gospodarczy
142.	Szpital Chorób Płuc w Orzeszu	samorząd województwa
143.	Szpital Chorób Wewnętrznych - "Hutniczy"	samorząd województwa
144.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
145.	Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. gen. J. Ziętka w Katowicach	środowisko naukowe
146.	Śląski Ogród Zoologiczny	samorząd województwa

147.	Śląski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.	gospodarczy
148.	Śląski Rynek Hurtowy Sp. z. o.o.	gospodarczy
149.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
150.	Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	samorząd województwa
151.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
152.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
153.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
154.	Śląskie Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS	społeczny
155.	Śląskie Stowarzyszenie Menedżerów	społeczny
156.	Taktyk Sp. z o.o.	gospodarczy
157.	Teatr Lalek Banialuka	społeczny
158.	Terrabud Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
159.	TLD Sp. z o. o.	gospodarczy
160.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
161.	TUV NORD POLSKA	gospodarczy
162.	Tyska Spółdzielnia Mieszkaniowa Oskard	społeczny
163.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
164.	Uniwersytet Śląski w Katowicach	środowisko naukowe
165.	Urząd Gminy Chełm Śląski	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Toszek	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy w Gorzycach	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy w Wilkowicach	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
172.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
173.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
174.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
175.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
176.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
177.	Urząd Miasta Czeladź	samorząd lokalny
178.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
179.	Urząd Miasta i Gminy Pyskowice	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny

184.	Urząd Miasta Łazy	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta w Zabrzu	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
197.	Wawim	gospodarczy
198.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	samorząd województwa
199.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. Jerzego Ziętka SA	samorząd województwa
200.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
201.	Wydawnictwo "Wolny Czyn"	
202.	Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, WZ w Chorzowie	środowisko naukowe
203.	Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach PNT SILESIA	środowisko naukowe
204.	Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach	środowisko naukowe
205.	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach	samorząd województwa
206.	ZOZ w Świętochłowicach Sp. z o.o.	gospodarczy
207.	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	społeczny

Uczestnicy spotkań i warsztatów w subregionach

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Sosnowcu	gospodarczy
2.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
3.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
4.	Archidiecezjalny Dom Hospicyjny bł. Jana Pawła II	społeczny

5.	ARK Agencja Pracy	gospodarczy
6.	ART-LEX KATARZYNA POMORSKA	gospodarczy
7.	Balans Jacek Wojsław	gospodarczy
8.	Bank Żywności w Częstochowie	społeczny
9.	Beskidzka Inicjatywa Lokalna	społeczny
10.	Biblioteka Publiczna im. dr W. Biegańskiego	samorząd lokalny
11.	Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne Teatr Grodzki	społeczny
12.	Biuro Rachunkowe ANNA Anna Klepacka	gospodarczy
13.	Biuro Usług Doskonalenia i Zarządzania SYSTEM Sp. J.	gospodarczy
14.	Blueform	gospodarczy
15.	Centrum Dialogu Międzykulturowego	społeczny
16.	Centrum Integracji Społecznej	społeczny
17.	Centrum Leczenia Oparzeń	samorząd województwa
18.	Centrum Medyczne	gospodarczy
19.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
20.	Cmentarz Komunalny	samorząd lokalny
21.	Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	gospodarczy
22.	Dom Pomocy Społecznej w Turowie	społeczny
23.	Dom Pomocy Społecznej w Blachowni	społeczny
24.	Dom Pomocy Społecznej w Lelowie	społeczny
25.	Filharmonia Częstochowska im. Bronisława Hubermana	samorząd lokalny
26.	Forum Organizacji Pozarządowych Subregionu Zachodniego	społeczny
27.	Fundacja ALEA	społeczny
28.	Fundacja Chrześcijańska „Adullam” w Częstochowie	społeczny
29.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
30.	Gminny Ośrodek Kultury w Wręczycy Wielkiej	samorząd lokalny
31.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przyrowie	samorząd lokalny
32.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
33.	Hospicjum Sosnowieckie im. św. Tomasza Ap.	społeczny
34.	Instytut Gospodarki Nieruchomościami	społeczny
35.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej	środowisko naukowe

36.	IRP Inwestycje Rozwój Personel Spółka z o. o.	gospodarczy
37.	Izba Gospodarcza we Wodzisławiu Śląskim	gospodarczy
38.	Kancelaria Doradztwa Podatkowego i Gospodarczego ANNA Sp. z o.o.	gospodarczy
39.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
40.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
41.	Krajowe Centrum Organizacji Turnusów Rehabilitacyjnych Sp. z o.o.	gospodarczy
42.	Kromiss-Bis	gospodarczy
43.	LGD Zielony Wierzchołek Śląska	społeczny
44.	Liceum Ogólnokształcące im. mjr. H. Sucharskiego w Myszkowie	samorząd lokalny
45.	Lifesport.pl	gospodarczy
46.	Miejski Ośrodek Kultury Promocji i Informacji im. J. Więzika	samorząd lokalny
47.	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu	samorząd lokalny
48.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie	samorząd lokalny
49.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	samorząd lokalny
50.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mysłowicach	samorząd lokalny
51.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Myszkowie	samorząd lokalny
52.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
53.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu	samorząd lokalny
54.	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Częstochowie	samorząd lokalny
55.	Miejski Szpital Zespolony w Częstochowie	samorząd lokalny
56.	Miejski Zakład Komunikacyjny w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
57.	Miejski Zarząd Dróg i Transportu w Częstochowie	samorząd lokalny
58.	Miejski Zarząd Oświaty w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
59.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o. o.	samorząd lokalny
60.	Nowe Miasto Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Oczyszczalnia Ścieków "WARTA" S.A.	gospodarczy

62.	Okręgowa Izba Przemysłowo-Handlowa w Tychach	gospodarczy
63.	Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki, Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	społeczny
64.	Ośrodek Pomocy Społecznej	społeczny
65.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku	społeczny
66.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku	społeczny
67.	PCPR w Częstochowie	społeczny
68.	PEC Sp. z o.o. w Bytomiu	gospodarczy
69.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
70.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zawierciu	społeczny
71.	Powiatowy Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rydułtowach i Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
72.	Powiatowy Urząd Pracy w Cieszynie	samorząd lokalny
73.	Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie	samorząd lokalny
74.	Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku	samorząd lokalny
75.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej	samorząd lokalny
76.	Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku	samorząd lokalny
77.	Powiatowy Zarząd Dróg w Myszkowie	samorząd lokalny
78.	PUH MERSPLAT	gospodarczy
79.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
80.	Regionalna Izba Handlu i Przemysłu w Bielsku-Białej	gospodarczy
81.	Regionalny Ośrodek EFS w Częstochowie przy Agencji Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	społeczny
82.	Rybnicki Sztab Ratownictwa	społeczny
83.	SARE S.A.	gospodarczy
84.	SP ZOZ Miejski Szpital Zespolony	samorząd lokalny
85.	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Jana Brzechwy w Bogumiłku	samorząd lokalny
86.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
87.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
88.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
89.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
90.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
91.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny

92.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
93.	Starostwo Powiatowe w Lublińcu	samorząd lokalny
94.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
95.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
96.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
97.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	samorząd lokalny
98.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
99.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
100.	Starostwo Powiatowe w Zawierciu	samorząd lokalny
101.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
102.	Stowarzyszenie "Lutnia"	społeczny
103.	Stowarzyszenie Aktywne Zagłębie Dąbrowskie	społeczny
104.	Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości	społeczny
105.	Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych	społeczny
106.	Stowarzyszenie Klub Kobiet Kreatywnych	społeczny
107.	Stowarzyszenie Komputer i Sprawy Szkoły KISS	społeczny
108.	Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne "Orkiestra Dębieńsko Czerwionka-Leszczyny"	społeczny
109.	Stowarzyszenie LGD "Ziemia Pszczyńska"	społeczny
110.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Morawskie Wrota	społeczny
111.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemia Bielska	społeczny
112.	Stowarzyszenie LYSKOR	społeczny
113.	Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych ACADEMIA	społeczny
114.	Stowarzyszenie Oświatowe "Rodzice - Dzieciom"	społeczny
115.	Stowarzyszenie Przedsiębiorców Ziemi Żywieckiej	społeczny
116.	Stowarzyszenie Przyjaciół Ekologii "EcoTerra "	społeczny
117.	Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy AGAPE	społeczny
118.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
119.	Teatr im. A. Mickiewicza w Częstochowie	samorząd lokalny
120.	TechMaster	gospodarczy

121.	Towarzystwo Miłośników Rydułtów	społeczny
122.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
123.	TVP S.A. Oddział Katowice	gospodarczy
124.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
125.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Rybniku	środowisko naukowe
126.	Urząd Gminy Kobiór	samorząd lokalny
127.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
128.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
129.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
130.	Urząd Gminy Bieruń	samorząd lokalny
131.	Urząd Gminy Bobrowniki	samorząd lokalny
132.	Urząd Gminy Bojszowy	samorząd lokalny
133.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
134.	Urząd Gminy Buczkowice	samorząd lokalny
135.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
136.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
137.	Urząd Gminy Czeladź	samorząd lokalny
138.	Urząd Gminy Czernichów	samorząd lokalny
139.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
140.	Urząd Gminy Dębowiec	samorząd lokalny
141.	Urząd Gminy Gaszowice	samorząd lokalny
142.	Urząd Gminy Gierałtowice	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Godów	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Hażlach	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
148.	Urząd Gminy Irządze	samorząd lokalny
149.	Urząd Gminy Istebna	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Janów	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Jejkowice	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Kalety	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Kamienica Polska	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy Kochanowice	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy Konopiska	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Kornowac	samorząd lokalny
160.	Urząd Gminy Koszęcin	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny

162.	Urząd Gminy Kroczyce	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Kruszyna	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Krzyżanowice	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Lelów	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Lipie	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Lipowa	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Lubomia	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Łodygowice	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Marklowice	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Mierzęcice	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Mstów	samorząd lokalny
175.	Urząd Gminy Mszana	samorząd lokalny
176.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
177.	Urząd Gminy Nędza	samorząd lokalny
178.	Urząd Gminy Niegowa	samorząd lokalny
179.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
180.	Urząd Gminy Ornontowice	samorząd lokalny
181.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
182.	Urząd Gminy Pawonków	samorząd lokalny
183.	Urząd Gminy Pilchowice	samorząd lokalny
184.	Urząd Gminy Pilica	samorząd lokalny
185.	Urząd Gminy Poczesna	samorząd lokalny
186.	Urząd Gminy Popów	samorząd lokalny
187.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
188.	Urząd Gminy Porąbka	samorząd lokalny
189.	Urząd Gminy Przyrów	samorząd lokalny
190.	Urząd Gminy Przystajń	samorząd lokalny
191.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
192.	Urząd Gminy Radziechowy	samorząd lokalny
193.	Urząd Gminy Rajcza	samorząd lokalny
194.	Urząd Gminy Rudnik	samorząd lokalny
195.	Urząd Gminy Starcza	samorząd lokalny
196.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
197.	Urząd Gminy Ślemień	samorząd lokalny
198.	Urząd Gminy Świerklaniec	samorząd lokalny
199.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
200.	Urząd Gminy Tworóg	samorząd lokalny
201.	Urząd Gminy Ujsoły	samorząd lokalny
202.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
203.	Urząd Gminy Gorzyce	samorząd lokalny

204.	Urząd Gminy Węgierska Górka	samorząd lokalny
205.	Urząd Gminy Wilamowice	samorząd lokalny
206.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
207.	Urząd Gminy Włodowice	samorząd lokalny
208.	Urząd Gminy Woźniki	samorząd lokalny
209.	Urząd Gminy Wręczyca Wielka	samorząd lokalny
210.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny
211.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny
212.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
213.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
214.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
215.	Urząd Miasta Blachownia	samorząd lokalny
216.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
217.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
218.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
219.	Urząd Miasta Czechowice Dziedzice	samorząd lokalny
220.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
221.	Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza	samorząd lokalny
222.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
223.	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	samorząd lokalny
224.	Urząd Miasta i Gminy Krzepice	samorząd lokalny
225.	Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec	samorząd lokalny
226.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
227.	Urząd Miasta i Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
228.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
229.	Urząd Miasta Imielin	samorząd lokalny
230.	Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój	samorząd lokalny
231.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
232.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
233.	Urząd Miasta Kłobuck	samorząd lokalny
234.	Urząd Miasta Kuźnia Raciborska	samorząd lokalny
235.	Urząd Miasta Lędziny	samorząd lokalny
236.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
237.	Urząd Miasta Łaziska Górne	samorząd lokalny
238.	Urząd Miasta Łazy	samorząd lokalny
239.	Urząd Miasta Miasteczko Śląskie	samorząd lokalny
240.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
241.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
242.	Urząd Miasta Myszków	samorząd lokalny
243.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
244.	Urząd Miasta Panki	samorząd lokalny
245.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny

246.	Urząd Miasta Pszczyna	samorząd lokalny
247.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
248.	Urząd Miasta Pyskowice	samorząd lokalny
249.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
250.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
251.	Urząd Miasta Radlin	samorząd lokalny
252.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny
253.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
254.	Urząd Miasta Rybnika	samorząd lokalny
255.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
256.	Urząd Miasta Siemianowice Śląskie	samorząd lokalny
257.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
258.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
259.	Urząd Miasta Strumień	samorząd lokalny
260.	Urząd Miasta Szczyrk	samorząd lokalny
261.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
262.	Urząd Miasta Tarnowskie Góry	samorząd lokalny
263.	Urząd Miasta Toszek	samorząd lokalny
264.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
265.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
266.	Urząd Miasta Czechowice-Dziedzice	samorząd lokalny
267.	Urząd Miasta Wisła	samorząd lokalny
268.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
269.	Urząd Miasta Wojkowice	samorząd lokalny
270.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
271.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
272.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
273.	Urząd Miasta Żywiec	samorząd lokalny
274.	Urząd Gminy Wyry	samorząd lokalny
275.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
276.	Wasko S.A.	gospodarczy
277.	Wodzisławskie Centrum Kultury	samorząd lokalny
278.	Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Częstochowie	samorząd województwa
279.	Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki w Częstochowie	środowisko naukowe
280.	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Częstochowie Sp. z o.o.	gospodarczy
281.	Zakład Usług Rehabilitacyjno-Socjalnych Sp. z o. o.	gospodarczy

282.	Zespół Ekonomiczno Administracyjny Oświaty Samorządowej	samorząd lokalny
283.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Paniówkach	samorząd lokalny
284.	Zespół Szkół nr 2 w Myszkowie	samorząd lokalny
285.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	samorząd lokalny
286.	Zespół Szkół w Złotym Potoku	samorząd lokalny
287.	Zespół Szkół w Żarkach	samorząd lokalny
288.	Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Cieszynie	samorząd lokalny
289.	Związek Subregionu Zachodniego	samorząd lokalny
290.	Związek Zawodowy Górników w Polsce	społeczny
291.	Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych	społeczny
292.	Żywiecka Fundacja Rozwoju	społeczny

Podmioty zgłaszające uwagi/komentarze, w ramach konsultacji społecznych

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. - Operator Sosnowieckiego Parku Naukowo - Technologicznego	gospodarczy
2.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. Gliwice	gospodarczy
3.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
4.	Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	środowisko naukowe
5.	Armada Development S.A.	gospodarczy
6.	Biuro Rewitalizacji Obszarów Miejskich	gospodarczy
7.	BLUEFORM	gospodarczy
8.	Capital Training Szymon Błaszczyk	gospodarczy
9.	Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej	administracja rządowa
10.	Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii w Bystrej	samorząd województwa
11.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
12.	Centrum Szkoleń i Rozwoju Osobistego MERITUM	społeczny
13.	Chrześcijańska Służba Charytatywna	społeczny

14.	Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego	społeczny
15.	Cieszyńskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei	społeczny
16.	Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez oo. Kamilianów	społeczny
17.	Eduka-FRSK	gospodarczy
18.	Energetyka Cieszyńska Sp. z o.o.	gospodarczy
19.	Forum Związków Zawodowych	społeczny
20.	Fundacja Client Earth Poland	społeczny
21.	Fundacja Lokalna Grupa Działania "Spichlerz Górnego Śląska"	społeczny
22.	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii	społeczny
23.	Fundacja Napraw Sobie Miasto	społeczny
24.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
25.	Geomax	gospodarczy
26.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
27.	Gminny Ośrodek Kultury Mykanów	samorząd lokalny
28.	Gminny Ośrodek Kultury w Rędzinach	samorząd lokalny
29.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
30.	Górnośląska Grupa Doradcza	społeczny
31.	Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.	gospodarczy
32.	Górnośląski Park Przemysłowy	gospodarczy
33.	Górnośląski Związek Metropolitalny	samorząd lokalny
34.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
35.	Haldex S.A.	gospodarczy
36.	Hospicjum Sosnowieckie im. św. Tomasza Ap.	społeczny
37.	Instytut Badań Energii Wodnej	środowisko naukowe
38.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
39.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
40.	Instytut Wyszehradzki w Pszczynie	społeczny
41.	Internetowy Portal Kolejowy "IC Forum.pl"	społeczny
42.	Izba Celna w Katowicach	administracja rządowa
43.	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	gospodarczy
44.	Klub Radnych RAŚ w Sejmiku Województwa Śląskiego	samorząd województwa
45.	Koleje Śląskie Sp. z o. o.	samorząd województwa
46.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach	administracja rządowa

47.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
48.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
49.	Konsultant wojewódzki w dziedzinie psychiatrii	społeczny
50.	Lokalna Grupa Działania "Brynica to nie granica"	społeczny
51.	Lokalna Grupa Działania "Perła Jury"	społeczny
52.	Lokalna Grupa Działania "Stowarzyszenie Partnerstwo Północnej Jury"	społeczny
53.	Lokalna Grupa Działania Fundacja "Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy"	społeczny
54.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	społeczny
55.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o. o.	samorząd lokalny
56.	Międzyszkolny Klub Sportowy MKS ISTEBNA	samorząd lokalny
57.	Ministerstwo Edukacji Narodowej	administracja rządowa
58.	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	administracja rządowa
59.	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	administracja rządowa
60.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	administracja rządowa
61.	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	samorząd lokalny/samorząd województwa
62.	Oddział Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP województwa śląskiego	społeczny
63.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	społeczny
64.	Osoby prywatne	społeczny
65.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Herby	administracja rządowa
66.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Gidle	administracja rządowa
67.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kłobuck	administracja rządowa
68.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Koniecpol	administracja rządowa
69.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Koszęcin	administracja rządowa

70.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Świerklaniec	administracja rządowa
71.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Ujsoły	administracja rządowa
72.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Ustroń	administracja rządowa
73.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Wisła	administracja rządowa
74.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Złoty Potok	administracja rządowa
75.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum	gospodarczy
76.	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	administracja rządowa
77.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
78.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
79.	Polskie Forum Edukacji Europejskiej	społeczny
80.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
81.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Oddział Kolejowy w Gliwicach. Śląski Klub Znakarzy Tras Turystycznych	społeczny
82.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej	samorząd lokalny
83.	Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej - GLIWICE Sp. z o. o.	gospodarczy
84.	Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o. w Tychach	gospodarczy
85.	Przedsiębiorstwo Komunalne "Therma" Sp. z o.o. w Bielsku - Białej	gospodarczy
86.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "FUTURUM" Sp. z o.o.	gospodarczy
87.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach	administracja rządowa
88.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
89.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
90.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
91.	Rudzka Agencja Rozwoju „Inwestor” Sp. z o.o.	gospodarczy
92.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
93.	Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach	sąd

94.	Spółdzielnia Mieszkaniowa SZOBISZOWICE	społeczny
95.	Spółka Ciepłowniczo-Energetyczna Jaworzno III Sp. z o.o.	gospodarczy
96.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
97.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
98.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
99.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
100.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny
101.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
102.	Starostwo Powiatowe w Lublińcu	samorząd lokalny
103.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
104.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
105.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
106.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
107.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
108.	Stowarzyszenie "Razem dla Wilkowic"	społeczny
109.	Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”	społeczny
110.	Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych (FIL)	społeczny
111.	Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP	społeczny
112.	Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce	społeczny
113.	Stowarzyszenie LGD "Morawskie Wrota"	społeczny
114.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Cieszyńska Kraina"	społeczny
115.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Ziemia Bielska"	społeczny
116.	Stowarzyszenie LYSKOR	społeczny
117.	Stowarzyszenie na rzecz budowy sali gimnastycznej w Zespole Szkół w Libdzy "START"	społeczny
118.	Stowarzyszenie PoMOC	społeczny
119.	Stowarzyszenie Przyjaciół Miasta Wisły IMKO WISEŁKA	społeczny
120.	Stowarzyszenie Przyjaciół Międzyrzecza	społeczny
121.	Stowarzyszenie Rozwoju Kolei Górnego Śląska	społeczny
122.	Stowarzyszenie Rudzkie Konto Pomocy	społeczny
123.	Śląska Inicjatywa Rowerowa	społeczny
124.	Śląska Izba Rolnicza	gospodarczy

125.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
126.	Śląski Ogród Zoologiczny w Chorzowie	samorząd województwa
127.	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie	samorząd województwa
128.	Śląski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.	gospodarczy
129.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
130.	Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa
131.	Śląski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego	administracja rządowa
132.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
133.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
134.	Śląskie Centrum Targowe	gospodarczy
135.	Śląskie Stowarzyszenie Menedżerów w Katowicach	społeczny
136.	Śląsko – Dąbrowskie Towarzystwo Gospodarcze	społeczny
137.	TAURON Polska Energia S.A.	gospodarczy
138.	Technologie Pomp Ciepła Sp. z o.o.	gospodarczy
139.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
140.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
141.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
142.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Przyrów	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy Strumień	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
148.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
149.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Dębowiec	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Goczałkowice-Zdrój	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Hażlach	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny

160.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Jeleśnia	samorząd lokalny
162.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Milówka	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Niegowa	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Rajcza	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Rędziny	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Sucha Beskidzka	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
175.	Urząd Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
176.	Urząd Gminy Ujsoły	samorząd lokalny
177.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny
178.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	samorząd województwa
179.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Blachownia	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
184.	Urząd Miasta Czeladź	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta Kłobuck	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta Łaziska Górne	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
197.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny
198.	Urząd Miasta Pszczyna	samorząd lokalny
199.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
200.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny

201.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
202.	Urząd Miasta Rybnik	samorząd lokalny
203.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
204.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
205.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
206.	Urząd Miasta Sośnicowice	samorząd lokalny
207.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
208.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
209.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
210.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
211.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
212.	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	administracja rządowa
213.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa
214.	Urząd Transportu Kolejowego	administracja rządowa
215.	Wojewoda Śląski	administracja rządowa
216.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	samorząd województwa
217.	Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach	samorząd województwa
218.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku	samorząd województwa
219.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
220.	Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego "GUIDO"	samorząd województwa
221.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach	społeczny
222.	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach	samorząd województwa
223.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego	samorząd województwa
224.	Zespół Szkół w Libidzy	samorząd lokalny
225.	Zielone Mazowsze	społeczny
226.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego w Rybniku	samorząd lokalny
227.	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	społeczny
228.	Związek Zawodowy Górników w Polsce	społeczny

Uczestnicy warsztatów tematycznych

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.	gospodarczy
2.	Akademia Sztuk Pięknych	środowisko naukowe
3.	Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach	środowisko naukowe
4.	Beskidzka Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości	gospodarczy
5.	Beskidzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych	samorząd województwa
6.	Bielski Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o.	gospodarczy
7.	Business Management Consulting Sp. z o. o.	gospodarczy
8.	Bytomskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	społeczny
9.	Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska	samorząd województwa
10.	Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Wojciecha Korfantego w Bytomiu	samorząd lokalny
11.	Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych Polska Akademia Nauk	środowisko naukowe
12.	Centrum Przedsiębiorczości Sp. z o.o. w Chorzowie	gospodarczy
13.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	społeczny
14.	DTŚ S.A.	gospodarczy
15.	Euro-Centrum S.A.	gospodarczy
16.	Euroregion Silesia Związek Gmin Dorzecza Górnej Odry	samorząd lokalny
17.	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii	społeczny
18.	Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii	środowisko naukowe
19.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
20.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
21.	Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa	gospodarczy
22.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
23.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
24.	Górnośląska Spółka Gazownictwa	gospodarczy
25.	Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A.	gospodarczy

26.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
27.	Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach	gospodarczy
28.	Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości w Dąbrowie Górniczej	społeczny
29.	Instytucja Kultury „Ars Cameralis Silesiae Superioris	samorząd województwa
30.	Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych	środowisko naukowe
31.	Instytut Metali Nieżelaznych	środowisko naukowe
32.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
33.	Izba Gospodarcza Eksporterów i Importerów	gospodarczy
34.	Izba Przemysłowo-Handlowa Rybnickiego Okręgu Przemysłowego	gospodarczy
35.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach, Związek Rzemiosła Polskiego	gospodarczy
36.	Kafos - Śląskie Forum Organizacji Rządowych	społeczny
37.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna SA	gospodarczy
38.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
39.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
40.	Kompania Węglowa S.A.	administracja rządowa
41.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
42.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	samorząd lokalny
43.	Miejski Zakład Komunikacyjny w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
44.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o.o.	samorząd lokalny
45.	Oddział Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. w Katowicach	administracja rządowa
46.	Oddział Chemii Nieorganicznej „IChN” w Gliwicach	środowisko naukowe
47.	Oddział GDDKiA w Katowicach	administracja rządowa
48.	Oddział Instytutu Ochrony Roślin w Sośnicowicach	środowisko naukowe
49.	Oddział Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy Oddział Górnośląski	środowisko naukowe

50.	Oddział PK OMEP w Częstochowie	społeczny
51.	Oddział Regionalny 12 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	administracja rządowa
52.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku	społeczny
53.	Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór z siedzibą w Katowicach - OTKZ Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział w Katowicach	środowisko naukowe
54.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o.o.	gospodarczy
55.	Park Naukowo-Technologiczny TECHNOPARK Gliwice Sp. z o.o.	gospodarczy
56.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
57.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
58.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
59.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie	samorząd lokalny
60.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łaziskach Górnych	samorząd lokalny
61.	Powiatowy Urząd Pracy w Chorzowie	samorząd lokalny
62.	Powiatowy Urząd Pracy w Katowicach	samorząd lokalny
63.	Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu	samorząd lokalny
64.	Powiatowy Urząd Pracy w Tychach	samorząd lokalny
65.	Powiatowy Urząd Pracy w Zabrzu	samorząd lokalny
66.	Przedstawiciel organizacji ekologicznych w Radzie Nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej Województwa Śląskiego	społeczny
67.	Raciborska Izba Gospodarcza	gospodarczy
68.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach	administracja rządowa
69.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
70.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Częstochowie	gospodarczy
71.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach	gospodarczy
72.	Regionalna Rada Ochrony Przyrody	administracja rządowa
73.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska	administracja rządowa
74.	Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Katowicach	samorząd województwa

75.	Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny "Metis"	samorząd województwa
76.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
77.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
78.	Sejmik Województwa Śląskiego	samorząd województwa
79.	Sekcja Młodzieży Niewidomej i Słabowidzącej przy Polskim Związku Niewidomych – Okręg Śląski	społeczny
80.	Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych	społeczny
81.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	społeczny
82.	Stowarzyszenie Wspierania Organizacji Pozarządowych "MOST"	społeczny
83.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
84.	Śląska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	administracja rządowa
85.	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie	samorząd lokalny
86.	Śląski Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	administracja rządowa
87.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
88.	Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach	administracja rządowa
89.	Śląski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego	administracja rządowa
90.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
91.	Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrzu	środowisko naukowe
92.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
93.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
94.	Tauron Polska Energia	gospodarczy
95.	Teatr Śląski im. St. Wyspiańskiego w Katowicach	samorząd województwa
96.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
97.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
98.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
99.	Urząd Miasta Częstochowa	samorząd lokalny
100.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
101.	Urząd Miasta Mikołowa	samorząd lokalny
102.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa

103.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	samorząd województwa
104.	Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Katowicach	samorząd województwa
105.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
106.	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach	samorząd województwa
107.	Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach	środowisko naukowe
108.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach	społeczny
109.	Zakład Gospodarki Odpadami S.A. Bielsko-Biała	samorząd województwa
110.	Zarząd Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ Solidarność	społeczny
111.	Zespół Doradców Klastra Energetycznego Sp. z o.o.	gospodarczy
112.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego w Będzinie	samorząd województwa
113.	Związek Gmin Jurajskich	samorząd lokalny
114.	Związek Subregionu Zachodniego	samorząd lokalny

Koordynatorzy bazy PARTNER 3

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Stowarzyszenie Aktywnych Przedsiębiorców Śląskich	społeczny
2.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Jaworznie	gospodarczy
3.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Sosnowcu	gospodarczy
4.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. w Gliwicach	gospodarczy
5.	Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
6.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
7.	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	środowisko naukowe
8.	Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	środowisko naukowe
9.	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	środowisko naukowe
10.	Akademia Techniczno - Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe

11.	Biblioteka Śląska	samorząd województwa
12.	Bielski Park Technologiczny Lotnictwa Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o.	gospodarczy
13.	Caritas Archidiecezji Katowickiej	społeczny
14.	Cech Rzemieślników i Innych Przedsiębiorców w Wodzisławiu Śląskim	gospodarczy
15.	Cech Rzemiosł oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Rybniku	gospodarczy
16.	Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Bytomiu	gospodarczy
17.	Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie	administracja rządowa
18.	Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych PAN	środowisko naukowe
19.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
20.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	społeczny
21.	Częstochowska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości	gospodarczy
22.	Euro-Centrum S.A.	gospodarczy
23.	Federacja Firm Lotniczych BIELSKO	gospodarczy
24.	Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii im. prof. Zbigniewa Religi w Zabrzu	środowisko naukowe
25.	Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem”	społeczny
26.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
27.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
28.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
29.	Górnośląski Park Przemysłowy Sp. z o.o.	gospodarczy
30.	Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych - Oddział Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach	środowisko naukowe
31.	Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla	środowisko naukowe
32.	Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników Oddział Zamiejscowy Farb i Tworzyw w Gliwicach	środowisko naukowe
33.	Instytut Metali Nieżelaznych	środowisko naukowe
34.	Instytut Nawozów Sztucznych Oddział Chemii Nieorganicznej IChN w Gliwicach	środowisko naukowe

35.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
36.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
37.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej ITAM	środowisko naukowe
38.	Izba Gospodarcza Eksporterów i Importerów	gospodarczy
39.	Izba Gospodarcza Metali Nieżelaznych i Recyklingu	gospodarczy
40.	Izba Przemysłowo-Handlowa Rybnickiego Okręgu Przemysłowego	gospodarczy
41.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach	gospodarczy
42.	KARDIO-MED SILESIA Sp. z o.o.	środowisko naukowe
43.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	gospodarczy
44.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach	administracja rządowa
45.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
46.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
47.	Kuria Metropolitalna w Częstochowie	społeczny
48.	Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Dźwignic i Urządzeń Transportowych Detrans Bytom	środowisko naukowe
49.	Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. W. Pańki Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	społeczny
50.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o. o.	gospodarczy
51.	Park Naukowo-Technologiczny TECHNOPARK GLIWICE Sp. o.o.	gospodarczy
52.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
53.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
54.	Polska Izba Przemysłowo-Handlowa Budownictwa O/Śląsk	gospodarczy
55.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
56.	Recykling Wojkowice Sp. z o.o.	gospodarczy
57.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
58.	Regionalna Izba Przemysłowo - Handlowa w Częstochowie	gospodarczy
59.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach	gospodarczy

60.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
62.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
63.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
64.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
65.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
66.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny
67.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
68.	Starostwo Powiatowe w Mikołowie	samorząd lokalny
69.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
70.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
71.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
72.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	samorząd lokalny
73.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
74.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
75.	Starostwo Powiatowe w Zawierciu	samorząd lokalny
76.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
77.	Stowarzyszenie - Lokalna Grupa Działania Żywiecki Raj	społeczny
78.	Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości	społeczny
79.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina	społeczny
80.	Stowarzyszenie Na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego DOGMA	społeczny
81.	Stowarzyszenie na rzecz Rodziny	społeczny
82.	Stowarzyszenie Śląski Klaster Wodny	społeczny
83.	Stowarzyszenie Unijny Fundusz Przedsiębiorczych w Dąbrowie Górniczej	społeczny
84.	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych Delta Partner	społeczny
85.	Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej w Chorzowie	społeczny
86.	Śląska Fundacja Inicjatyw Społecznych	społeczny
87.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
88.	Śląski Park Przemysłowo-Technologiczny Sp. z o.o.	gospodarczy
89.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
90.	TAURON Polska Energia S.A.	gospodarczy
91.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny

92.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
93.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
94.	Urząd Gminy Gierałtowice	samorząd lokalny
95.	Urząd Gminy Ornontowice	samorząd lokalny
96.	Urząd Gminy Rudziniec	samorząd lokalny
97.	Urząd Gminy Wielowieś	samorząd lokalny
98.	Urząd Miasta i Gminy Sośnicowice	samorząd lokalny
99.	Urząd Miasta Knurów	samorząd lokalny
100.	Urząd Miasta Pyskowice	samorząd lokalny
101.	Urząd Miasta Toszek	samorząd lokalny
102.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
103.	Urząd Gminy Bobrowniki	samorząd lokalny
104.	Urząd Gminy Bojszowy	samorząd lokalny
105.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
106.	Urząd Gminy Buczkowice	samorząd lokalny
107.	Urząd Gminy Chełm Śląski	samorząd lokalny
108.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
109.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
110.	Urząd Gminy Czernichów	samorząd lokalny
111.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
112.	Urząd Gminy Gaszowice	samorząd lokalny
113.	Urząd Gminy Goczałkowice-Zdrój	samorząd lokalny
114.	Urząd Gminy Godów	samorząd lokalny
115.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
116.	Urząd Gminy Gorzyce	samorząd lokalny
117.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
118.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
119.	Urząd Gminy i Miasta Krzepice	samorząd lokalny
120.	Urząd Gminy Irządze	samorząd lokalny
121.	Urząd Gminy Istebna	samorząd lokalny
122.	Urząd Gminy Janów	samorząd lokalny
123.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny
124.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
125.	Urząd Gminy Jeleśnia	samorząd lokalny
126.	Urząd Gminy Kamienica Polska	samorząd lokalny
127.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
128.	Urząd Gminy Kochanowice	samorząd lokalny
129.	Urząd Gminy Kornowac	samorząd lokalny
130.	Urząd Gminy Koszęcin	samorząd lokalny
131.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny
132.	Urząd Gminy Kroczyce	samorząd lokalny

133.	Urząd Gminy Kruszyna	samorząd lokalny
134.	Urząd Gminy Krzyżanowice	samorząd lokalny
135.	Urząd Gminy Lipie	samorząd lokalny
136.	Urząd Gminy Lipowa	samorząd lokalny
137.	Urząd Gminy Lubomia	samorząd lokalny
138.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
139.	Urząd Gminy Łękawica	samorząd lokalny
140.	Urząd Gminy Łodygowice	samorząd lokalny
141.	Urząd Gminy Marklowice	samorząd lokalny
142.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Mierzęcice	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Milówka	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Mstów	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy Nędza	samorząd lokalny
148.	Urząd Gminy Ogrodzieniec	samorząd lokalny
149.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Ożarowice	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Panki	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Pietrowice Wielkie	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Pilchowice	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Pilica	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Poczesna	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy Porąbka	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Przyrów	samorząd lokalny
160.	Urząd Gminy Przystajń	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
162.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Świerklaniec	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Świnna	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Ujsoły	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy w Miedźnej	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy w Pawonkowie	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Włodowice	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Wręczyca Wielka	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Wyry	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Zbrosławice	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny

175.	Urząd Gminy Żarnowiec	samorząd lokalny
176.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
177.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
178.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
179.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Czechowice-Dziedzice	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza	samorząd lokalny
184.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta i Gminy Czeladź	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta i Gminy Kuźnia Raciborska	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta i Gminy Łazy	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta i Gminy Rudnik	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta i Gminy Woźniki	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Imielin	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Kalety	samorząd lokalny
197.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
198.	Urząd Miasta Krzanowice	samorząd lokalny
199.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
200.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
201.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
202.	Urząd Miasta Myszków	samorząd lokalny
203.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
204.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny
205.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
206.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
207.	Urząd Miasta Radlin	samorząd lokalny
208.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny
209.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
210.	Urząd Miasta Rybnika	samorząd lokalny
211.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
212.	Urząd Miasta Siemianowice Śląskie	samorząd lokalny
213.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
214.	Urząd Miasta Sławków	samorząd lokalny
215.	Urząd Miasta Strumień	samorząd lokalny
216.	Urząd Miasta Szczyrk	samorząd lokalny

217.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
218.	Urząd Miasta Tarnowskie Góry	samorząd lokalny
219.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
220.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
221.	Urząd Miasta w Kłobucku	samorząd lokalny
222.	Urząd Miasta w Łaziskach Górnych	samorząd lokalny
223.	Urząd Miasta w Pszczynie	samorząd lokalny
224.	Urząd Miasta w Sosnowcu	samorząd lokalny
225.	Urząd Miasta Wisła	samorząd lokalny
226.	Urząd Miasta Wodzisławia Śląskiego	samorząd lokalny
227.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
228.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
229.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
230.	Urząd Miasta Żywiec	samorząd lokalny
231.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. J. Ziętka S.A.	samorząd województwa
232.	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej	środowisko naukowe
233.	Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego	środowisko naukowe
234.	Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach	środowisko naukowe
235.	Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego Guido w Zabrzu	samorząd województwa
236.	"Zamek Cieszyn. Ośrodek Badań i Dokumentacji nad Kulturą Materialną i Wzornictwem"	samorząd lokalny/samorząd województwa
237.	Zespół Doradców Klastra Energetycznego Sp. z o.o.	gospodarczy
238.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	samorząd lokalny
239.	Żorska Izba Gospodarcza	gospodarczy

Ocena oddziaływania na środowisko oraz Ocena ex-ante

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	ekovert Łukasz Szkudlarek	gospodarczy
2.	konsorcjum firm PSDB Sp. z o.o. oraz Regio Group Sp. z o.o.	gospodarczy
3.	Ministerstwo Środowiska	administracja rządowa
4.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach	administracja rządowa

Grupa robocza ds. transportu

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
2.	Zarząd Dróg Wojewódzkich	samorząd województwa

ZAŁĄCZNIK NR 4 MAPA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ICH OŚRODKAMI CENTRALNYMI

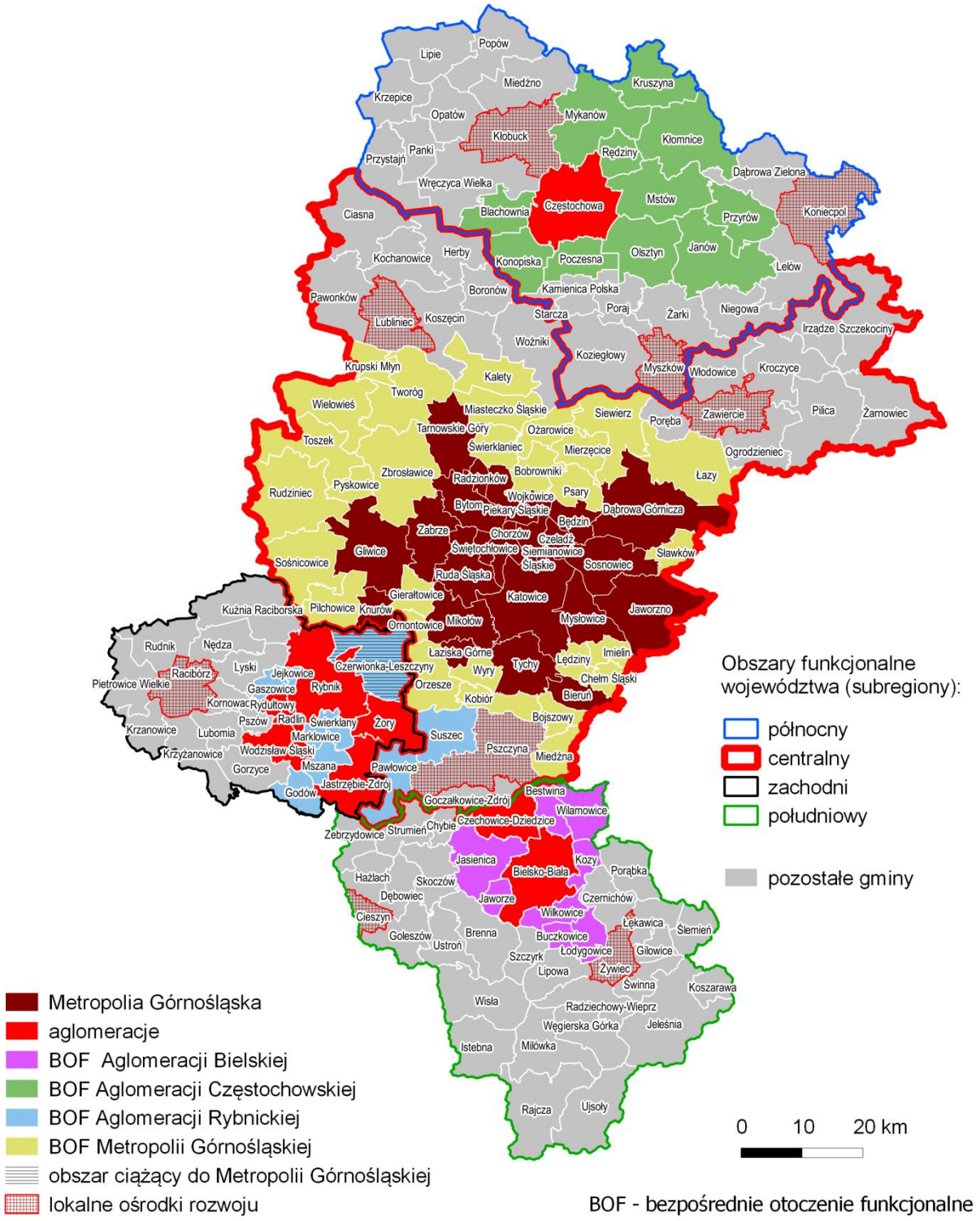

Źródło: *Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45*

ZAŁĄCZNIK NR 5 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONU CENTRALNEGO W UJĘCIU FUNKCJONALNYM

	Metropolia Górnośląska (rdzeń)
1.	Będzin
2.	Bieruń
3.	Bytom
4.	Chorzów
5.	Czeladź
6.	Dąbrowa Górnicza
7.	Gliwice
8.	Jaworzno
9.	Katowice
10.	Knurów
11.	Łaziska Górne
12.	Mikołów
13.	Mysłowice
14.	Piekary Śląskie
15.	Radzionków
16.	Ruda Śląska
17.	Siemianowice Śląskie
18.	Sosnowiec
19.	Świętochłowice
20.	Tarnowskie Góry
21.	Tychy
22.	Wojkowice
23.	Zabrze

	Bezpośredni Obszar Funkcjonalny (BOF) Metropolii Górnośląskiej
1.	Bobrowniki
2.	Bojszowy
3.	Chełm Śląski
4.	Gierałtowice
5.	Imielin
6.	Kalety
7.	Kobiór
8.	Krupski Młyn
9.	Lędziny
10.	Łazy
11.	Miasteczko Śląskie
12.	Miedźna
13.	Mierzęcice
14.	Ornontowice
15.	Orzesze
16.	Ożarowice
17.	Pilchowice
18.	Psary
19.	Pyskowice
20.	Rudziniec
21.	Siewierz
22.	Sławków
23.	Sośnicowice
24.	Świerklaniec
25.	Toszek
26.	Tworóg
27.	Wielowieś
28.	Wyry
29.	Zbrosławice

	Pozostałe gminy subregionu centralnego (pośredni obszar funkcjonalny Metropolii Górnośląskiej)
1.	Boronów
2.	Ciasna
3.	Goczałkowice-Zdrój
4.	Herby
5.	Irządze
6.	Kochanowice
7.	Koszęcin
8.	Kroczyce
9.	**Lubliniec***
10.	Ogrodzieniec
11.	Pawłowice
12.	Pawonków
13.	Pilica
14.	Poręba
15.	**Pszczyna***
16.	Suszec
17.	Szczekociny
18.	Włodowice
19.	Woźniki
20.	**Zawiercie***
21.	Żarnowiec

* *miasta stanowiące* ***Lokalne Ośrodki Rozwoju***

Źródło: *Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45*

ZAŁĄCZNIK NR 6 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONÓW PÓŁNOCNEGO, POŁUDNIOWEGO I ZACHODNIEGO

Subregion Północny	
1.	Blachownia
2.	Częstochowa
3.	Dąbrowa Zielona
4.	Janów
5.	Kamienica Polska
6.	Kłomnice
7.	Kłobuck
8.	Krzepice
9.	Koniecpol
10.	Konopiska
11.	Koziegłowy
12.	Kruszyna
13.	Lelów
14.	Lipie
15.	Miedźno
16.	Mstów
17.	Mykanów
18.	Myszków
19.	Niegowa
20.	Olsztyn
21.	Opatów
22.	Panki
23.	Poczesna
24.	Popów
25.	Poraj
26.	Przyrów
27.	Przystajń
28.	Rędziny
29.	Starcza
30.	Wręczyca Wielka
31.	Żarki

Subregion Południowy	
1.	Bestwina
2.	Bielsko-Biała
3.	Brenna
4.	Buczkowice
5.	Cieszyn
6.	Chybie
7.	Czechowice-Dziedzice
8.	Czernichów
9.	Dębowiec
10.	Gilowice
11.	Goleszów
12.	Hażlach
13.	Istebna
14.	Jasienica
15.	Jaworze
16.	Jeleśnia
17.	Koszarawa
18.	Kozy
19.	Lipowa
20.	Łękawica
21.	Łodygowice
22.	Milówka
23.	Porąbka
24.	Radziechowy-Wieprz
25.	Rajcza
26.	Skoczów
27.	Szczyrk
28.	Strumień
29.	Ślemień
30.	Świnna
31.	Ustroń
32.	Ujsoły
33.	Węgierska Górka
34.	Wilamowice
35.	Wilkowice
36.	Wisła
37.	Zebrzydowice
38.	Żywiec

Subregion Zachodni	
1.	Czerwionka-Leszczyny
2.	Gaszowice
3.	Godów
4.	Gorzyce
5.	Jastrzębie-Zdrój
6.	Jejkowice
7.	Kornowac
8.	Krzanowice
9.	Krzyżanowice
10.	Kuźnia Raciborska
11.	Lubomia
12.	Lyski
13.	Pszów
14.	Marklowice
15.	Mszana
16.	Nędza
17.	Pietrowice Wielkie
18.	Rudnik
19.	Racibórz
20.	Radlin
21.	Rybnik
22.	Rydułtowy
23.	Świerklany
24.	Wodzisław Śląski
25.	Żory

Źródło: *Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45*